

Evaluation is systematic determination of merit, worth, and significance of something or someone using criteria against a set of standards. Evaluation often is used to characterize and appraise subjects of interest in a wide range of human enterprises, including the [arts](#), [criminal justice](#), [foundations](#) and [non-profit organizations](#), [government](#), [health care](#), and other human services. **Relevance** is a term used to describe how pertinent, connected, or applicable something is to a given matter. A thing is relevant if it serves as a means to a given purpose. Imagine a patient suffering a well-defined disease such as scurvy caused by lack of vitamin C. The relevant medical treatment for him

would be tablets containing vitamin C (ascorbic acid). Other medicines, such as vitamin B, are non-relevant. Given this example, we can generalize and have the following

Vrednotenje 4. razvojne prioritete Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007-2013 - Razvoj regij

Definition: Something (A) is relevant to a task (T) if it increases the likelihood of accomplishing the goal (G), which is implied by T. (Hjørland & Sejer Christensen,2002). A thing might be relevant, a document or a piece of information may be relevant. The basic understanding of relevance does not depend on whether we speak of "things" or "information". **Sustainability** is the capacity to endure. In [ecology](#) the word describes how biological systems remain [diverse](#) and productive over time. For humans it is the potential for long-term maintenance of well being, which in turn depends on the maintenance of the natural world and [natural resources](#).^[1] Sustainability has become a wide-ranging term that can be applied to almost every facet of life on [Earth](#), from local to a global scale and over various time periods. Long-lived and healthy [wetlands](#) and [forests](#) are examples of sustainable biological systems. Invisible [chemical cycles](#) redistribute water, oxygen, nitrogen and carbon through the world's living and non-living systems, and have sustained life since the beginning of time. As the earth's human population has increased, natural [ecosystems](#) have declined and changes both humans and other living systems.^[2] [Paul Hawken](#) has written that "Sustainability is earth's two most complex systems—[human culture](#) and the [living world](#)." A **feasibility study** is an [evaluation](#) of a proposal designed to determine the difficulty in carrying out a designated task. Generally, a feasibility study precedes technical development and [project](#) implementation. In other words, a feasibility study is an evaluation or analysis of the potential impact of a proposed project. **Study skills** and **study strategies** are abilities and approaches applied to learning. They are generally critical to success in school^[4], are considered essential for acquiring good grades, and are useful for learning throughout one's life. There are an array of study skills, which may tackle the process of organising and taking in new information, retaining information, or dealing with [assessments](#).

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA GOSPODARSKI
RAZVOJ IN TEHNOLOGIJO

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski sklad za regionalni razvoj
Kohezijski sklad
Evropski socialni sklad

Vrednotenje 4. razvojne prioritete Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007-2013 - Razvoj regij

Končno poročilo

Naročnik:

Republika Slovenija
Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
Kotnikova 5
1000 Ljubljana

Izvajalec:

OIKOS, svetovanje za razvoj, d. o. o.
Glavni trg 19
1241 Kamnik

Kamnik, 3. oktober 2013

Kazalo vsebine

1. POVZETEK	1
2. EXECUTIVE SUMMARY	8
3. OZADJE PROJEKTA	15
Opis postopka in metod vrednotenja	16
4. PROGRAMSKI OKVIR IN STANJE V REGIJAH.....	22
Cilji Operativnega programa in prednostne usmeritve	22
Opis sistema priprave regionalnih razvojnih programov v Sloveniji	23
Stanje na področju regionalnega razvoja v Sloveniji	24
5. FINANČNO IZVAJANJE PROGRAMA.....	40
Osnovni finančni podatki o izvajanju programa	40
Podatki o izvajanju Prednostne usmeritve Regionalni razvojni programi	42
Podatki o izvajanju Prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško.....	43
6. VREDNOTENJE USTREZNOSTI.....	44
Analiza prispevka k doseganju ciljev nacionalnih politik in programov	44
Doseganje ciljev Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007-2013	46
Analiza odziva na spremenjene družbeno-gospodarske razmere	49
Analiza odziva na priporočila v okviru prvega vmesnega vrednotenja.....	52
Vsebina operacij razvojne prioritete po prednostnih usmeritvah	53
Ključne ugotovitve	55
Priporočila.....	55
7. VREDNOTENJE SKLADNOSTI.....	58
Analiza dopolnjevanja z drugimi nacionalnimi in EU politikami	58
Skladnost s cilji drugih razvojnih prioritet Operativnega programa za krepitev regionalnih razvojnih potencialov in dopolnjevanje instrumentov Operativnega programa razvoja človeških virov	60
Dopolnjevanje z ukrepi Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007-2013.....	62
Dopolnjevanje z ukrepi Operativnega programa za razvoj ribištva v Sloveniji 2007-2013.....	68
Skladnost prednostnih usmeritev Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov in Regionalnih razvojnih programov.....	68
Dopolnjevanje s posebnimi razvojnimi programi za problemska območja	69

Ustreznost glede na priložnosti pametne specializacije iz leta 2007	72
Ustreznost izvajanja operacij 4. prioritete OP RR glede na priložnosti pametne specializacije iz leta 2013 ...	75
Ključne ugotovitve	78
Priporočila.....	79
8. VREDNOTENJE USPEŠNOSTI	82
Analiza doseganja ciljev Operativnega programa in razvojne prioritete glede na določene kazalnike	82
Analiza kazalnikov, ki jih na ravni operacij spremljajo nosilci operacij in posredniško telo.....	87
Vrednotenje uspešnosti razdeljevanja sredstev po regijah glede na načrtovanno	89
Analiza bodočih usmeritev regij in do sedaj izvedenih operacij	95
Uspešnost na ravni skupine operacij Prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško	97
Ključne ugotovitve	97
Priporočila.....	98
9. VREDNOTENJE UČINKOVITOSTI.....	101
Delovanje sistema na regionalni ravni.....	101
Spremljanje kazalnikov učinka namesto kazalnikov rezultata in vpliva	103
Analiza meril za izbor operacij v Izvedbene načrte za izvajanje prednostne usmeritve Regionalni razvojni programi	106
Analiza meril za izbor operacij za financiranje iz prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško	110
Analiza potenciala regij	112
Ključne ugotovitve	114
Priporočila.....	115
10. VREDNOTENJE TRAJNOSTI	117
Vsebina operacij vodi v trajnost	118
Vrednotenje trajnosti na ravni skupin operacij	118
Ključne ugotovitve	124
Priporočila.....	125
11. ODGOVORI NA EVALVACIJSKA VPRAŠANJA	127
12. CELOVITA PREDSTAVITEV ODGOVOROV NA ANKETNA VPRAŠANJA.....	158
13. VIRI, LITERATURA, PRILOGE	166

Viri in literatura.....	166
Priloge.....	168

Preglednice, slike in grafi

Preglednica 1: Izplačane operacije glede na kvote po Operativnem programu Razvoja regionalnih razvojnih potencialov.....	3
Operations paid out according to the quota of the Operational Programme for Development of Regional Potentials (Source: ISARR, own calculations).....	10
Preglednica 2: Preglednica postopka vrednotenja	16
Preglednica 3: Primer podatkov iz ISARR, posredovanih za vrednotenje 4. razvojne prioritete...19	
Preglednica 4: Primer podatkov iz ISARR – istovrstni projekti imajo različne razsežnosti.....	20
Graf 1: Razporeditev anketirancev po regijah (Oikos, anketa september, 2013).....	20
Slika 5: Dostopnost do središč z javnimi dejavnostmi najvišjega ranga (september 2009)	28
Slika 10: Členitev Slovenije na 8 zaposlitvenih sistemov po metodi območij delovne mobilnosti (funkcionalno opredeljena središča)	31
Slika 11: Členitev Slovenije na 8 zaposlitvenih sistemov po metodi območij delovne mobilnosti (administrativno določena središča).....	31
Slika 12: Tokovi delavcev vozačev med občinami RS leta 2008 (samo tokovi z več kot 200 delavcev vozačev).....	32
Slika 13: Tokovi delavcev vozačev med občinami RS leta 2008 (samo tokovi z več kot 50 in do 200 delavcev vozačev)	32
Preglednica 5: Število in deleži aktivnega prebivalstva v posameznih regijah, primerjava november 2010 – november 2011	33
Preglednica 6: Nočitve po regijah in rast nočitev po regijah v % (Vir: Slovenski turizem v številkah, junij 2013; Slovenski turizem v številkah, 2011 in 2013).....	37
Preglednica 7: Povprečni pridelek (t/ha) pomembnejših kmetijskih kultur po regijah, 2012 (Vir: SURS) S senčenjem so označene prve tri regije po največji količini določenega tipa pridelka	39
Preglednica 8: Dinamika 4. Razvojne prioritete OP RR od 1.1.2007 do 31.12.2011 (vir: Letno poročilo 2011 o izvajanju Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013)	40
Slika 29: Dinamika 4. razvojne prioritete OP RR od 1.1.2007 do 31.12.2011 (vir: Letno poročilo 2011 o izvajanju OP RR).....	41
Preglednica 9: Izplačane operacije glede na kvote po OP RR (Vir: ISARR, lasten preračun)	41
Preglednica 10: Dinamika 4. Razvojne prioritete, prednostne usmeritve 4.1 OP RR od 1.1.2007 do 31.12.2011 (vir: Letno poročilo 2011 o izvajanju Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013)	42
Preglednica 11: Dinamika 4. Razvojne prioritete, prednostne usmeritve 4.2 OP RR od 1.1.2007 do 31.12.2011 (vir: Letno poročilo 2011 o izvajanju Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013).....	43
Preglednica 12: Cilji spodbujanja skladnega regionalnega razvoja in prispevek 4. razvojne prioritete OP RR k njihovu doseganju.....	45
Preglednica 13: Vpliv operacij na doseganje cilja OP RR (Vir: razgovori na osnovi vprašalnika) .46	
Preglednica 14: Pregled operacij, ki povezujejo več ciljnih skupin financiranih iz razvojne prioritete (Vir: ISARR)	49
Preglednica 15: Predvidene spremembe OP RR zaradi spremenjenih gospodarskih razmer, predstavljene v dokumentu Spremembe operativnih programov kohezijske politike cilja 1 v Sloveniji.....	50
Preglednica 16: Balance proračunov občin od leta 2007 do leta 2011	52

Preglednica 17: Pregled sklopov operacij 4. razvojne prioritete (Vir: OP ESRR)	53
Preglednica 18: Pregled odobrenih sredstev EU po sklopih operacij 4. razvojne prioritete (Vir: ISARR, lastni preračun).....	53
Preglednica 19: Pregled operacij 4. razvojne prioritete Prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško po problematiki, ki jo usmeritev rešuje (Vir: ISARR, lastni izračuni)	54
Preglednica 20: Pregled operacij 4. razvojne prioritete Prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško po problematiki, ki jo identificirajo mednarodne raziskave.....	54
Preglednica 21: Sinergije razvojne prioritete Razvoj regij s strateškimi dokumenti	58
Preglednica 22: Preglednica OP RČV in odgovarjajočih instrumentov v izvajanju	60
Preglednica 23: Preglednica OP RR in odgovarjajočih instrumentov v izvajanju	61
Preglednica 24: Pregled ciljev PRP in odgovarjajočih vsebin OP RR	62
Preglednica 25: Pregled razmejnitve med ukrepi PRP in obema prednostnima usmeritvama razvojne prioritete Regionalni razvojni programi.....	63
Preglednica 26: Preglednica vsebinskih področij 4. razvojne prioritete OP RR in odgovarjajočih ukrepov PRP. Zajeti sta obe prednostni usmeritvi (označeno v 1. stolpcu).	65
Preglednica 27: Skupine prednostnih nalog po regionalnih razvojnih programih (Vir: regionalni razvojni programi regiji)	68
Preglednica 28: Skladnost ciljev prednostne usmeritve in regionalnih razvojnih programov (Vir: regionalni razvojni programi regiji).....	69
Preglednica 29: Pregled ciljev RRP in instrumentov Programa spodbujanja konkurenčnosti Pomurja (Vir: RRP Pomurja in Program spodbujanja konkurenčnosti Pomurja).....	70
Preglednica 30: Pregled ciljev RRP Jugovzhodna Slovenija in instrumentov Programa spodbujanja konkurenčnosti Pokolpja (Vir: RRP Pomurja in Program spodbujanja konkurenčnosti Pomurja)	71
Slika 31: Značilnosti Slovenije (Vir: Priročnik znamke Slovenije)	72
Preglednica 31: Pregled ciljev in ukrepov RRP programov povezanih z ohranjanjem narave	73
Preglednica 32: Štiri ključne komponente Strategije pametne specializacije (Vir: Strategija pametne specializacije – osnutek z dne 22.7.2013).....	75
Preglednica 33: Štiri ključne komponente Strategije pametne specializacije (Vir: Strategija pametne specializacije – osnutek z dne 22.7.2013).....	76
Preglednica 34: Prispevek izvajanja operacij 4. razvojne prioritete programa k ciljem Operativnega programa ESRR.....	82
Preglednica 35: Prispevek izvajanja operacij v okviru 4. razvojne prioritete na kazalnike razvojne prioritete.....	83
Preglednica 36: Prispevek operacij Prednostna usmeritev Regionalni razvojni programi h načrtovanim kazalnikom	86
Preglednica 37: Prispevek operacij Prednostna usmeritev Razvoj obmejnih območij s Hrvaško h načrtovanim kazalnikom	87
Preglednica 38: Dosežene vrednosti kazalnikov učinka zaključenih projektov	87
24. Preglednica 39: Dosežene vrednosti kazalnikov rezultata zaključenih projektov	88
Preglednica 40: Izplačane operacije glede na kvote po OP RR na ravni kohezijskih regij (Vir: ISARR, lasten preračun).....	89
Slika 32: Izplačane operacije glede na kvote po OP RR na ravni kohezijskih regij (Vir: ISARR, lasten preračun).....	89

Preglednica 41: Izplačane operacije glede na kvote po OP RR na ravni funkcionalnih regij (Vir: ISARR, lasten preračun).....	90
Slika 33: Izplačane operacije glede na kvote po OP RR na ravni funkcionalnih regij (Vir: ISARR, lasten preračun).....	90
Preglednica 42: Izplačane operacije glede na kvote po OP RR (Vir: ISARR, lasten preračun)	91
Slika 34: Izplačane operacije glede na kvote po OP RR (Vir: ISARR, lasten preračun).....	91
Preglednica 43: Sredstva po občinah iz PRP 2007-2013 in OP RR Prednostna usmeritev 4.2. samo v 10 km pasu ob meji s Hrvaško (Vir: ISARR, ARSKRTP, lasten preračun).....	92
Preglednica 44: Pregled operacij Gorenjska regija (Vir: ISARR, lastni preračuni).....	94
Preglednica 45: Pregled operacij Koroška regija (Vir: ISARR, lastni preračuni).....	94
Preglednica 46: Pregled razvojnih specializacij po regijah (Vir: MGRT, opomniki obiskov Vlade RS v slovenskih regijah).....	95
Preglednica 47: Pregled dosedaj odobrenih sredstev - vsa kohezijska sredstva 2007-2013 po vsebinah povezanih z razvojno specializacijo regij Gorenjska (Vir: ISARR, MGRT, opomniki obiskov Vlade RS v slovenskih regijah)	96
Preglednica 48: Pregled dosedaj odobrenih sredstev vsa kohezijska sredstva 2007-2013 po vsebinah povezanih z razvojno specializacijo regij Koroška (Vir: ISARR, MGRT, opomniki obiskov Vlade RS v slovenskih regijah)	96
Preglednica 49: Odobrena sredstva na odobreno operacijo povprečje (Vir: ISARR, lasten preračun).....	102
Preglednica 50: Povprečno odobrena sredstva na operacijo po prednostnih usmeritvah (Vir: ISARR, lasten preračun).....	103
Preglednica 51: Prvih 10 občin z največjim številom odobrenih operacij (Vir: ISARR, lasten preračun).....	104
Preglednica 52: Zadnjih 10 občin z najmanj odobrenimi operacijami (Vir: ISARR, lasten preračun).....	104
Preglednica 53: Prvih 10 občin z največ odobrenimi sredstvi (Vir: ISARR, lasten preračun)	104
Preglednica 54: Mestne občine po odobrenih sredstvih in operacijah (Vir: ISARR, lasten preračun).....	105
Preglednica 55: Kratek pregled vsebin po odobrenih operacijah (Vir: ISARR).....	105
Preglednica 56: Analiza meril kakovosti projektov (po PCM manual of 2001, PCM Handbook 2002).....	107
Preglednica 57: Analiza meril operacija Razvoj obmejnih območij s Hrvaško	110
Preglednica 58: Kratek pregled vsebin po odobrenih operacijah (Vir: ISARR).....	112
Preglednica 59: Bilance proračunov občin od leta 2007 do leta 2011 (Vir: http://www.mf.gov.si/si/delovna_podrocja/lokalne_skupnosti/statistika/bilance_proracunov_obcin/).....	113
Preglednica 60: Referenčni časovni okvir (leta) priporočila za obdobje 2007-2013 (Vir: EUROPEAN COMMISSION Directorate General Regional Policy Guide to COST-BENEFIT ANALYSIS of investment projects Structural Funds, Cohesion Fund and Instrument for Pre-Accession, 2008).....	117
Preglednica 61: Pregled meril glede na trajnost (Vir: Oikos, 2013).....	118
Preglednica 62: Vpis vodov in objektov GJI po podatkih Geodetske uprave RS (vir: GURS, julij 2013).....	120

Preglednica 63: Skupni pregled operacij inkubatorjev in njihovih kazalnikov (Vir: Odobrene operacije ISARR, nosilci operacij, julij 2013)	121
Preglednica 64: Pregled števila ustanovljenih podjetij in s.p., ki so vključena v inkubatorje podejnih po letih (Vir: Nosilci operacij, delujoča podjetja in s.p. AJPES, julij 2013)	122
Preglednica 65: Trajnost operacij poslovnih con iz prednostne usmeritve Regionalni razvojni programi (vir: ISARR, lastna analiza)	122
* Podatek velja za vse faze, ločenega podatka po fazah nismo dobili.	123
Preglednica 66: Trajnost operacij poslovnih con iz prednostne usmeritve Razvoj obmejsnih območij s Hrvaško (vir: ISARR, lastna analiza)	123
Preglednica: Pregled ključnih operacij v regijah (Vir: ISARR, MGRT, opomniki obiskov Vlade RS v slovenskih regijah).....	127
Preglednica 67: Balance proračunov občin od leta 2007 do leta 2011	133
Graf 2: Kako enostavno oziroma lahko so nosilci operacij po mnenju anketirancev zagotavljali sredstva sofinanciranja (Oikos, anketa september, 2013).....	133
Graf 3 odgovori na vprašanje, ali bi danes z enako lahkoto zbrali sredstva za podobne operacije (Oikos, anketa september, 2013).....	134
Preglednica: Kratek pregled vsebin po odobrenih operacijah (Vir: ISARR).....	136
Slika 4: Delež delovno aktivnega prebivalstva (brez kmetov), katerih delovno mesto je v upravni enoti prebivališča po posameznih regijah. Vir: SURS, izračun povprečja po regijah: Oikos.....	138
Slika 5: Delež delovno aktivnega prebivalstva (brez kmetov), katerih delovno mesto je v upravni enoti prebivališča po kohezijskih regijah regijah. Vir: SURS, izračun povprečja po regijah: Oikos	138
Preglednica 68: Zaključene operacije, ki so ustvarile 10 ali več novih delovnih mest.....	139
Slika 5: K čemu so prispevale izvedene operacije (Oikos, anketa september, 2013).....	141
Slika 6: K čemu so prispevale izvedene operacije (Oikos, anketa september, 2013).....	142
Preglednica 69: Trajnost operacij poslovnih con iz prednostne usmeritve Regionalni razvojni programi (vir: ISARR, lastna analiza, vzorec)	144
Preglednica 70: Trajnost operacij poslovnih con iz prednostne usmeritve Razvoj obmejsnih območij s Hrvaško (vir: ISARR, lastna analiza, vse odobrene operacije te vrste)	145
Preglednica: Pregled razvojnih specializacij po regijah (Vir: MGRT, opomniki obiskov Vlade RS v slovenskih regijah).....	146
Preglednica: Pregled dosedaj odobrenih sredstev vsa kohezijska sredstva 2007-2013 po vsebinah povezanih z razvojno specializacijo regij Gorenjska (Vir: ISARR, MGRT, opomniki obiskov Vlade RS v slovenskih regijah)	146
Preglednica: Pregled dosedaj odobrenih sredstev vsa kohezijska sredstva 2007-2013 po vsebinah povezanih z razvojno specializacijo regij Koroška (Vir: ISARR, MGRT, opomniki obiskov Vlade RS v slovenskih regijah).....	147
Preglednica: Pregled operacij, ki povezujejo več ciljnih skupin financiranih iz razvojne prioritete (Vir: ISARR).....	147
Preglednica: Pregled operacij na območjih Natura po regijah (Vir: MGRT, Posredoval MKO).150	
Preglednica: Kratek pregled vsebin po odobrenih operacijah (Vir: ISARR).....	155
Pregled operacij 4. razvojne prioritete Prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško po problematiki, ki jo identificirajo mednarodne raziskave	157
Graf 7: Razporeditev anketirancev po regijah (Oikos, anketa september, 2013).....	158
Graf 8: Način prepoznavanja potreb po operacijah (Oikos, anketa september, 2013).....	159

Graf 9: Vpliv operacij na ciljne skupine (Oikos, anketa september, 2013)	160
Graf 10: Težave, ki so jih anketiranci zasledili pri prijavih (Oikos, anketa september, 2013)	161
Graf 11: Težave, ki so jih zasledili anketiranci pri izvajanju operacij (Oikos, anketa september, 2013)	161
Graf 12: Kako enostavno oziroma lahko so nosilci operacij po mnenju anketirancev zagotavljali sredstva sofinanciranja (Oikos, anketa september, 2013)	162
Graf 13: Bi danes težko zagotovili sredstva sofinanciranja za podobne operacije (Oikos, anketa september, 2013)	163
Slika 14: K čemu so prispevale izvedene operacije (Oikos, anketa september, 2013)	163

Pregled uporabljenih kratic

MGRT – ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo

NSRO – Nacionalni strateški referenčni okvir

OP RČV – Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013

OP RR – Operativni programa Krepitev regionalnih razvojnih virov 2007–2013

RP – Razvojna prioriteta

PU – Prednostna usmeritev

IP – Investicijski program

DIIP – Dokument identifikacije investicijskega projekta

RRP – Regionalni razvojni program

RRA – Regionalna razvojna agencija

SKTE – Statistična klasifikacija teritorialnih enot

1. Povzetek

Vrednotenje je postopek, ki na podlagi izkušenj pridobljenih z izvajanjem programa v preteklosti poskuša razumeti kako bi lahko z več vpliva in manj upravljanja program izvajali v prihodnje. Vrednotenje postavi izvajanje programa v kontekst družbenih razmer in potreb ter sposobnosti ciljnih skupin in na tej podlagi izvajalcu programa pomaga pri bodočem upravljanju. Vrednotenje ne revidira in ne išče napak, za to so vzpostavljeni drugi mehanizmi, želi pa razumeti vpliv programa na ciljne skupine in na podlagi tega priporoča ukrepe za povečanje ustreznosti, skladnosti, uspešnosti, izvedljivosti ter trajnosti.

Pri vrednotenju nas zanimajo ciljne skupine, njihove potrebe ter sposobnost uporabe rezultatov projektov oziroma operacij. Doseganje ciljev privede do sprememb ciljnih skupin, spremembe v ciljnih skupinah in njihovem okolju pa merimo s kazalniki. Kazalniki so torej kvantificiran prikaz zelenega (ciljnega) stanja, vendar skoraj vedno kažejo na spremembo lastnosti ciljnih skupin. Vrednotenje obravnava celotno programsko obdobje od začetka leta 2007 do konca leta 2011, saj so do takrat poznani dokončni podatki o izvajanju razvojne prioritete, ki je predmet vrednotenja.

Namen vrednotenja 4. razvojne prioritete Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov (OP RR) je bil:

- ustvariti izhodišča za vključevanje regionalne politike v načrtovanje kohezijske politike za prihodnje finančno obdobje 2014-2020,
- ustvariti podlago za zaključevanje programskega obdobja 2007-2013,
- prispevati k znanju deležnikov,
- povečati uspešnost regionalne in kohezijske politike.

Vrednotenje obravnava ustreznost izvajanja 4. razvojne prioritete OP RR Razvoj regij glede na prispevek k doseganju ciljev Nacionalnega strateškega referenčnega okvirja 2007-2013 (NSRO), samega Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007-2013 (OP RR), regionalne politike in regionalnih razvojnih programov ter glede na primernost odziva na spremenjene družbeno-gospodarske razmere. Poleg tega obravnava skladnost izvajanja 4. razvojne prioritete s cilji drugih razvojnih prioritet Operativnega programa (OP), z nacionalnimi in EU politikami in dopolnjevanje z ukrepi Programa razvoja podeželja Republika Slovenije za obdobje 2007-2013 ter s posebnimi razvojnimi programi za problemska območja. V okviru vrednotenja smo preverili tudi uspešnost doseganja zastavljenih ciljev in dejavnike vpliva na uspešnost prednostnih usmeritev, učinkovitost in trajnost rezultatov in vplivov.

Operativni program razvoja krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013 (v nadaljevanju OP RR) naj bi podprl tiste usmeritve kohezijske politike, ki povečujejo konkurenčnost, gospodarsko in teritorialno kohezijo oziroma zmanjšujejo regionalne razlike, vse v skladu z načeli trajnostnega razvoja. Izvajanje OP RR naj bi torej doseglo cilj: "Inovativna, dinamična in odprta Slovenija, z razvitimi regijami in konkurenčnim, na znanju temelječim gospodarstvu".

OP RR je za obdobje 2007–2013 razdeljen na 4 razvojne prioritete (RP), pri čemer je cilj 4. razvojne prioritete »Razvoj regij« skladen razvoj regij. Razvojna prioriteta "Razvoj regij" je sledila ključnim nacionalnim strateškim dokumentom, kot so Strategija razvoja Slovenije, Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji, Okvir gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v Sloveniji itd. Razvojna prioriteta "Razvoj regij" je dalje razdeljena na dve prednostni usmeritvi:

- prednostna usmeritev »Regionalni razvojni programi«: vključuje in povezuje ukrepe, določene v regionalnih razvojnih programih (v nadaljevanju RRP), ki so v pristojnosti samoupravnih lokalnih skupnosti oziroma se smiselno izvajajo "po meri" lokalnega okolja. Upravičenci so praviloma občine, Sveti regij pa lahko ob upoštevanju zakonskih določil določijo tudi druge upravičence (npr. javne službe, javne zavode, ipd.). Prednostna usmeritev natanko opredeljuje predvidene dejavnosti. Upravičeni nameni, kjer so bile ugotovljene največje razvojne slabosti in neizkoriščene priložnosti v regionalnem razvoju in ki jih navajajo RRP kot prioriteta, so:
  - Ekonomska in izobraževalna infrastruktura;
  - Prometna infrastruktura;
  - Okoljska infrastruktura;
  - Razvoj urbanih območij;
  - Javna infrastruktura v območjih s posebnimi naravovarstvenimi režimi in v turističnih območjih;
  - Socialna infrastruktura.
- prednostna usmeritev »Razvoj obmejnih območij s Hrvaško«: na tem ciljnem območju želi regionalna politika pritegniti začetne investicije podjetij in omogočiti ter izboljšati dostopnost do javnih funkcij in storitev za prebivalstvo, ki živi v neposredni bližini mejnih prehodov z Republiko Hrvaško. Financirana je prometna, okoljska in ekonomska infrastruktura ob državni meji z Republiko Hrvaško, prednostno pa projekti, s katerimi se razrešuje problematika dostopov po slovenskem ozemlju do bivališč in proizvodnih objektov.

V okviru 4. razvojne prioritete »Razvoj regij« je bilo v obdobju od 1.1.2007 do 31.12.2011 razpisanih 738.257.330 EUR, medtem ko je bilo potrjenih za 573.179.158 EUR operacij in podpisanih pogodb za 565.142.616 EUR (poleg tega tudi drugi viri v znesku 461.536.581 EUR). V tem obdobju je bilo izplačanih 409.267.008 EUR sredstev. Po podatkih Letnega poročila 2011 o izvajanju Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013 je bilo posredovanih zahtevkov za povračilo na potrjeno operacijo za 281.750.800 EUR in certificiranih zahtevkov za povračilo na Evropsko komisijo za 266.292.907 EUR. Drugi viri so bila lastna sredstva. Pravice porabe za celotno razvojno prioriteto 2007-2013 so znašale 619.442.634 EUR evropskih sredstev in 109.313.408 EUR nacionalnih sredstev, kar pomeni skupaj 728.756.042 EUR.

Preglednica 1: Izplačane operacije glede na kvote po Operativnem programu Razvoja regionalnih razvojnih potencialov

Regija	Kvota iz OP	Odobrena sredstva EU	Delež še ne odobrenih operacij	Število odobrenih operacij	Izplačano do konca 2012, EU in nacionalni del	Izplačano samo EU del	Število izplačanih operacij (ni nujno do konca)	Delež še neizplačanih operacij glede na kote
Pomurska	70.194.294	61.671.157,89	12,14	90	55.755.206,04	47.418.673,45	87	20,57
Podravska	133.998.779	119.136.133,93	11,09	174	108.197.727,26	92.063.933,57	170	19,25
Koroška	27.595.505	21.870.006,00	20,75	41	21.580.184,65	18.333.230,30	40	21,80
Savinjska	85.401.555	79.992.165,25	6,33	124	80.268.740,58	68.400.902,42	124	6,01
Zasavska	18.598.385	17.191.047,20	7,57	26	15.503.061,75	13.171.311,96	24	16,64
Spodnjeposavska	29.352.452	24.609.626,13	16,16	30	25.445.541,67	21.582.926,43	30	13,31
Jugovzhodna Slovenija	50.928.355	56.999.596,38	-11,92	83	50.067.737,43	42.429.903,78	72	1,69
Osrednjeslovenska	15.657.194	9.787.797,00	37,49	29	8.561.910,35	7.135.052,54	29	45,32
Gorenjska	59.319.058	49.087.124,23	17,25	43	47.794.927,20	40.624.695,14	45	19,43
Notranjsko-kraška	23.328.479	21.747.240,28	6,78	33	21.004.683,95	17.854.147,14	31	9,96
Goriška	40.282.629	34.242.276,08	14,99	49	32.904.713,35	27.973.272,11	48	18,32
Obalno-kraška	31.181.467	29.438.215,67	5,59	33	27.216.414,39	22.489.163,31	33	12,72
Skupna vsota	585.838.152	525.772.386,04	/	755	494.300.848,62	419.477.212,15	733	/

(Vir: IS.ARR, lasten preračun)

Ustreznost izvajanja

Kot pokažejo analize vseh 755 potrjenih operacij, smo z izvajanjem razvojne prioritete »Razvoj regij« veliko sredstev vložili v razvoj in povečanje lokalnih in regionalnih potencialov torej v faktorje regionalne konkurenčnosti. Kar 88 % sredstev je bilo vloženi v gradbena dela in opremo. Sredstva so bila enakomerno razpršena po naslednjih vsebinah: ekonomska in izobraževalna infrastruktura, prometna infrastruktura, okoljska infrastruktura, razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih ter razvoj urbanih območij in socialna infrastruktura.

Z operacijami ni bilo možno vplivati na vse cilje regionalnega razvoja in tega ni moč niti pričakovati. Zaradi velikega števila operacij se je razpršil vpliv na spremembe kazalnikov in doseganje ciljev. Zaradi večje usmerjenosti v dopolnjevanje, razvoj in povečanje lokalnih in regionalnih potencialov, je bilo na drugi strani manj operacij namenjenih povezovanju ciljnih skupin in razvoju produktov (proizvodnih in storitvenih) za doseganje povezovalnih učinkov in prodor teh na zunanje trge. Med potrjenimi operacijami je bilo 151 takih operacij, ki povezujejo večje število ciljnih skupin v skupni vrednosti nekaj več kot 110 milijonov EUR. Največ takih je bilo v Osrednjeslovenski regiji, Zasavju in Koroški, medtem ko jih je bilo najmanj v Spodnjem-Posavju, Podravju in Obalno-kraški regiji.

Zaradi manjšega števila operacij, namenjenih prodoru na zunanje trge, je manjša tudi možnost povečanja zunanje konkurenčnosti regij. Po drugi strani pa lahko potrjene operacije izboljšajo prednosti regij v prihodnje.

V prihodnje je potrebno na vseh ravneh skrbeti predvsem za vsebino, torej sredstva vlagati v delovanje in zagotavljanje storitev in manj v fizična sredstva (zgradbe). Na ta način bodo lokalni in regionalni viri dobili uporabno vrednost in tako povečali konkurenčnost regij. Operacije bodo morale biti veliko bolj načrtovane z vidika povezovanja s cilji regij in cilji velikih projektov ter na

ta način dopolnjevati vsebine in pomagati v doseganju ciljev in prednostnih nalog regij. Koncentracija operacij ter povezovanje državnih in regionalnih prednostnih nalog in operacij je nujno tudi na ravni države. Na ta način bo država uspela dosegati cilje operativnih programov.

Naložbe v gospodarsko in javno infrastrukturo so na nekaterih območjih še vedno potrebne. Zaradi tega je potrebno narediti jasno teritorialno in vsebinsko strategijo vlaganj, ter tej strategiji tudi strogo slediti. Ostala sredstva oziroma sredstva v večji vsoti je potrebno v prihodnje nameniti že denarno podprtim operacijam oziroma razvojnim potencialom, njihovemu povezovanju in nastopu na trgu. Tako zgrajene prednosti se namreč lažje izkoristijo za doseganje priložnosti.

Izvajanje 4. razvojne prioritete ni prispevalo k policentričnemu razvoju: nova delovna mesta so bila sicer večinoma izven urbaniziranih središč, a jih je bilo zelo malo, na možnost življenja na podeželju in delovne migracije pa je bolj vplivala izgradnja avtocestnega križa. Urbana središča so sicer imela močno vlogo, saj so bila večinski pobudnik kompleksnejših projektov oziroma projektov z drugačnim pristopom, a to tudi kaže, da ni manjših središč, ki bi lahko odigrala vlogo, ki bi presejala urejanje infrastrukture.

Skladnost izvajanja

Izvajanje 4. razvojne prioritete Regionalni razvojni programi je dopolnjevalo izvajanje Operativnega programa razvoja človeških virov financiranega iz Evropskega socialnega sklada v okviru prispevka k povečanju dostopnosti in enake možnosti v sistemu vzgoje in izobraževanja (14 operacij) in povečanju kulturne dejavnosti v podporo socialni vključenosti družbenih skupin (4 operacije). Druge ukrepe Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov je 4. razvojna prioriteta podprla z ukrepom izboljšanje konkurenčnih sposobnosti podjetij in raziskovalna odličnost (23 operacij), spodbujanje podjetništva (7 operacij) ter gospodarsko-razvojno-logistična središča (23 operacij). Še največ povezav je mogoče najti z ukrepi dviga konkurenčnosti turističnega gospodarstva predvsem v okviru mreženja kulturnih potencialov in športno-rekreacijska infrastruktura, kjer je te ukrepe dopolnjevalo največ operacij iz 4. razvojne prioritete (43 operacij). Najbolj se je izvajanje operacij približalo oziroma dopolnilo ukrepe Programa razvoja podeželja 2007-2013 in sicer v okviru dopolnjevanja ukrepov ohranjanja kulturne krajine in varovanja okolja (11 operacij), predvsem pa ukrepov kakovosti življenja na podeželju in sicer ukrep izboljšanje kakovosti življenja v podeželskih območjih, spodbujanje gospodarske diverzifikacije (168 operacij) in LEADER – krepitev lokalnih razvojnih pobud (62 operacij).

Regije so v času priprave regionalnih razvojnih programov na osnovi analize stanja določile prednostne naloge. Kot pokaže analiza, jih večinoma le-teh ni bilo spremljanih. V tem trenutku je težko razumeti ali bi večje ujemanje odobrenih operacij s prioritetaми regij povzročilo njihovo večjo razvitost in konkurenčnost, dejstvo pa je, da regije tudi same niso najbolj upoštevale lastnih prednostnih nalog.

Slovenija in njene regije imajo izvrstno priložnost, da svoje delovanje koncentrirajo oziroma usmerijo v tiste dejavnosti, ki podpirajo njihovo razvojno specializacijo. V bodoče je zato potrebno delovanje usmeriti v tiste dejavnosti, ki regijam ustrezajo in s tem specializirati tako

regije kot skupno delovanje države skozi operativne programe, predvsem tiste njihove dele, ki podpirajo delovanje regij. Dejavnosti, kjer bodo vlaganja prinesla največji učinek so: turizem; znanost, kjer je potrebno razvijati delovanje v smeri kakovosti okolja in življenja; kultura in umetnost, kjer je potrebno spodbujati ljudi in njihove umetniške želje ter spodbujati slovenščino kot vrednoto; država in uprava, kjer je ključ uspeha v razvoju varnosti in kakovosti življenja državljanov in vseh, ki tu živijo in nas obiskujejo; civilna družba, kjer je bistveno razumeti potrebe po kakovosti življenja ter prizadevnost posameznika in skupin; gospodarstvo, kjer so ključ nišni produkti usmerjeni v kakovost življenja, medtem ko mora biti posebno mesto namenjeno prizadevnosti; ter šport, kjer sta ključ zagnanost in gibanje oziroma rekreacija.

Pred zaključkom programskih dokumentov na državni in regionalni ravni je treba skupno pregledati prednostne naloge in se uskladiti o načinu njihovega zasledovanja. Ravno tako je potrebno skladnost s prioriteta doseči tudi izven vsebin, ki jih pokriva Evropski sklad za regionalni razvoj. Poleg tega je razumljivo, da država izvaja svoje ukrepe zaradi zagotavljanja splošnega razvoja, kar velja tudi za posamezne politike. Sledenje regionalnim razvojnim programom in obratno ni le regionalna politika temveč državna razvojna politika, da bo Slovenija "Inovativna, dinamična in odprta, z razvitimi regijami in konkurenčnim na znanju temelječim gospodarstvom".

Uspešnost

V celotnem sistemu izvajanja prednostne naloge spremljamo kazalnike učinka, na nobeni ravni pa ne spremljamo kazalnikov vpliva operacij. Kazalniki (Površina prenovljenih in saniranih degradiranih območij namenjenih gospodarskemu razvoju, Površina na novo opremljenih komunalnih zemljišč namenjenih gospodarskemu razvoju, Število novih rezervnih vodnih virov za manjše vodovodne sisteme, Število razvojnih projektov v NATURA 2000 območjih) dobro napredujejo, vendar je težko pričakovati, da bodo do konca načrtovanega obdobja dosegli načrtovane vrednosti, saj je do danes že izplačanih 84 % sredstev in več, programsko obdobje pa se počasi zaključuje. Operacije tudi niso take narave, da bi se večje spremembe kazalnikov zgodile prav na koncu izvajanja.

Število večjih projektov razvoja, prenove in sanacije urbanih območij (nad 2 mio. EUR) bo skoraj gotovo dosežen. Težje bo doseči načrtovano vrednost kazalnikov »Število prebivalcev, ki bodo priključeni na kanalizacijski sistem v aglomeracijah manjših od 2.000 PE«, ker je ta šele na polovici in bo kazalec »Število prebivalcev, ki bodo imeli kvalitetnejši in varnejši vodovodni sistem« praktično že dosežen. Najbolj težaven je kazalnik »Povečanje števila potovanj z javnimi prevoznimi sredstvi (v milijonih)« saj na ta kazalnik ne vpliva prav nobena niti odobrena niti izvedena operacija, zato je iz okvira 4. razvojne prioritete nemogoče pričakovati spremembe tega kazalnika.

V okviru prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško, kazalnik »Površina na novo opremljenih komunalnih zemljišč namenjenih gospodarskemu razvoju (ha)« ne bo dosežen, ker je za vse operacije skupaj do danes že izplačanih 84 % sredstev in več, a kazalnik dosega vrednost, ki kaže le petino od načrtovane. Ostali kazalniki te prednostne usmeritve bodo verjetno doseženi in z njimi ne bi smelo biti težav. Ti kazalniki so: Število novih rezervnih vodnih virov za manjše vodovodne sisteme; Število komunalno opremljenih aglomeracij manjših od 2.000 PE; Število

prebivalcev, ki bodo priključeni na kanalizacijski sistem v aglomeracijah manjših od 2.000 PE; Število prebivalcev, ki bodo imeli kvalitetnejši in varnejši vodovodni sistem.

Za operacije je potrebno jasno definirati kazalnike vložka, učinka, rezultata in vpliva in jih tako tudi spremljati. Do sedaj postavljeni kazalniki nam ne nudijo podlage za natančno razumevanje, kako uspešno je bilo izvajanje razvojne prioritete. Poleg tega pa je potrebno s celovitim sistemom kazalnikov doseči povezavo med operacijami in cilji na ravni programov. Na ta način bo mogoče iskati povezave med financiranimi operacijami in vplivom operacij na ciljne skupine, saj se bodo ti jasno kazali v vrednostih kazalnikov. V prihodnjem programskem obdobju 2014-2020 Evropska komisija kazalnikov vpliva v programskih dokumentih ne zahteva več, ampak bo potrebno opredeliti, kakšne vplive bi želeli doseči, in njihovo doseganje ovrednotiti izključno z analizo nasprotnih dejstev (t.i. counterfactual impact evaluation). Tak način spremljanja je zahtevnejši od spremljanja s kazalniki, zato priporočamo naročniku, da pravočasno vzpostavi zbirko podatkov in način zbiranja podatkov, ki bodo omogočili uporabo te metode, ali zagotovi povečan obseg sredstev za študije, namenjene zbiranju in analizi ustreznih podatkov, ki bodo omogočili način spremljanja vplivov, kot ga zahteva EU.

Regije že dlje časa gradijo svoje faktorje regionalne konkurenčnosti in v te vsebine vlagajo sredstva. Ključno vprašanje pa je kdaj bodo regije te faktorje izrabile za razvojno specializacijo in dosegle preboj na trge.

Učinkovitost

Povprečno je bilo na operacijo potrjenih za 690 tisoč EUR EU in domačih sredstev. Povprečno dodeljena sredstva na operacijo za prednostno usmeritev Regionalni razvojni programi je nekaj več kot 730 tisoč EUR, medtem ko je za prednostno usmeritev Razvoj obmejnih območij s Hrvaško ta nekoliko nižja nekaj več kot 400 tisoč EUR. Predvsem za prvo prednostno usmeritev to pomeni, da je celoten sistem veliko dela vložil v pripravo in ocenjevanje ter izvedbo in spremljanje operacij in da je v upravljanje operacij vložil veliko sredstev. V primeru prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško je zaradi velikosti ciljnih skupin (manj prebivalcev, manj podjetnikov) manjši znesek razumljiv tudi glede na naravo operacij oziroma njihov cilj ohraniti prebivalstvo v podeželskih delih Slovenije.

Zaradi razdrobljenosti operacij je prišlo do slabše povezanosti na regionalni ravni, saj se operacije potrjujejo ločeno, kar povzroča troje: ciljem operacij je težje slediti ali pa operacije ne morejo doseči ciljev oziroma spremeniti stanja ciljne skupine, kot je to predvideno v operaciji; za pripravo in izvedbo operacij je vložil več sredstev, kot bi jih lahko bilo, če bi se operacije potrjevale paketno za vse operacije, ki sledijo enemu cilju in tveganje za doseganje kazalnikov je razpršeno na več operacij, ki vsaka posebej tvega, ali bo izvedena ali ne in ali bo prispevala k ciljem ali ne.

Kot pokažejo analize so urbana središča regij odigrala povezovalno vlogo med manjšimi projekti, ki so nastajali iz operacij 4. razvojne prioritete ali še prej. Kot pokažejo vsebine teh projektov so ti bili usmerjeni v razvoj storitev, povezovanje infrastrukture in povezovanje storitev.

Več operacij je potrebno povezati v projekte in zanje pripraviti skupne študije izvedljivosti ter izračun stroškov in koristi. Za tem jih je potrebno enovito potrditi kot tudi poskrbeti za njihovo izvedljivost. Ključ potrditve je ustreznost in trajnost. Na ta način bomo dosegali vplive in ne le

iskali izdelkov in učinkov oziroma rezultatov operacij. Regionalno povezovanje projektov in iskanje trgov za regionalne produkte bo pripeljalo do konkurenčnosti regij. Vse prihodnje javne razpise, predvsem pa izvedbene načrte, je potrebno pripravljati v smislu kakovosti in ne točkovanja. Za regijo/občino so načeloma pomembni vsi projekti, ki sledijo ciljem in podpirajo doseganje prioritet regije in tako je potrebno tudi delovati.

Trajnost rezultatov in vplivov

Po pregledu meril za izbor operacij na javnih razpisih lahko ugotovimo, da so ta le delno preverjala trajnost bodočega delovanja operacij in gledala na ustreznost operacij z vidika ustreznosti rezultatov operacij za ciljne skupine. V prijavnici dokumentaciji je šibko obravnavano definiranje ciljnih skupin in njihova velikost, predvsem pa preverjanje ustreznosti posameznega rezultata operacije za ciljne skupine in možnost izkoriščanja rezultatov. DIIP in IP na statičen način pregledujeta ciljne skupine in ne spremljata sprememb v ciljnih skupinah, saj so te zelo grobo določene. Ravno tako ne delujeta preventivno v smislu razumevanja občutljivosti ciljnih skupin in zato povsem neustrezno odgovorita na vprašanje ustreznosti in trajnosti. Ravno tako oba dokumenta zaradi predpisa, ki ureja vsebino investicijske dokumentacije, zahtevata preverjanje različic izvedbe operacije z ali brez izvedbe, kar pa je popolnoma neustrezno z vidika razumevanja trajnosti. Operacija bo namreč izvedena, če bo odobrena ali ne, najbolj pomembno pa je vprašanje kako bo delovala, ko bo izvedena in v tem delu se odpira vrsta vprašanj o ustreznosti, trajnosti in izvedljivosti, ne z vidika statičnega preverjanja operacije, temveč z vidika njenega delovanja. Torej merila morajo meriti kako bo operacija delovala, ko bo izvedena in kako se bo prilagajala potrebam ciljnih skupin.

Pri preverjanju trajnosti operacij šibko preverjamo trajno sposobnost nosilca operacije, da bo trajno zagotavljal rezultate operacije za ciljne skupine. Po pregledu načina ocenjevanja operacij glede trajnosti lahko ugotovimo troje: a) ocenjevanje oziroma preverjanje operacij je povsem izpustilo razumevanje ciljnih skupin in njihovih potreb tako v začetni fazi projekta kot tudi kasneje v dobi izvajanja, b) ob odobritvi operacije sicer preverimo njeno trenutno izvedljivost, povsem pa izpade preverjanje njene dolgoročne izvedljivosti oziroma sposobnosti nosilca oziroma operaterja, da na dolgi rok trajnega zagotavljanja rezultate operacije, ki so nujni za njeno trajnost in c) ravno tako pa je glede trajnosti izpuščeno razumevanje dolgoročne trajnosti operacije in spreminjanje situacije v okolju operacije. Ter tako razumevanje sprememb v potrebah in sposobnostih ciljne skupine s čimer bi na dolgi rok omogočiti uporabljanje rezultatov in s tem trajnost.

Potrebno je izboljšati pravila izračunavanja stroškov in koristi in jih tudi preverjati. Izračun stroškov in koristi in druge finančne študije naj ne silijo projektov v manj prihodkov ampak naj jih realno ocenijo, medtem ko je potrebno skozi sistem dodeljevanje sredstev postaviti način, ki bo financiral tudi tiste projekte, ki prinašajo prihodke. V okviru prihodkov in stroškov moramo razumeti regionalne koristi, ki pa jih je treba pravilno izračunati, zanje postaviti okvire in kazalnike ter zaradi teh financirati tudi tiste projekte, ki nosijo prihodke. Stopnja financiranja naj bo temu tudi primerna. Projektom, ki lahko ustvarijo prihodke in zmanjšajo finančno vrzel še naprej dodeljevati sredstva, vendar jim omogočiti tudi druge vire financiranja, morda iti celo v smer, ko bi takšne projekte podpirali v večji meri kot tiste, ki prihodkov ne nosijo. Seveda pa je potrebno paziti, da bomo še vedno razvijali lokalno in regionalno infrastrukturo tam kjer je treba in kakršno je treba.

2. Executive summary

Evaluation is a process which on the basis of previous implementation builds experiences on impact and management practices and presents recommendations for efficient management of the programme in future. Evaluation understands economic and social framework of the implementations and needs and constraints of the target groups to be able to use results of operations. Evaluation is not inspection and is not looking for mistakes while it is focused to develop recommendations for Relevance, Coherence, Effectiveness, Efficiency and Sustainability.

Evaluations focuses to target groups and follows the logic of their need and constraints to understand results and impact of the operations. Changes in target groups are measures with indicators and thus the evaluation looks to the indicators to understand the change achieved. Evaluation is focuses to period from the begging of 2007 till the end of 2011 where possible and data is available the evaluation presents recommendations for these too.

The purpose of the evaluation of the 4th Priority Axis of the Operational Programme for Strengthening of Regional Development Potentials 2007-2013 (OP RD) was:

- To create a platform for the integration of regional policy in the design of cohesion policy for the financial period 2014-2020,
- To provide a basis for the wrap-up of the 2007-2013 programming period,
- To contribute to the knowledge of stakeholders,
- To increase the effectiveness of regional and cohesion policy.

Relevance of the implementation of the 4th Priority Axis OP RD was assessed in terms of its contribution to achieving the objectives of the National Strategic Reference Framework 2007-2013 (NSRF) the OP RD itself, objectives of regional policy and regional development programs as well as in terms of appropriate response to the changed socio-economic conditions. Moreover, coherence of the implementation 4th Priority Axis with the objectives of other development priorities of the OP RD, with national and EU policies and complementarity with the Rural Development Programme of Republic of Slovenia for the period 2007-2013 has been assessed, as well as coherence with special development programs for problem areas. Evaluation tackled also effectiveness of achieving the objectives and factors affecting the implementation of the Priority Axis, efficiency and sustainability of results and impacts.

Operational Programme for Strengthening of Regional Development Potentials 2007-2013 (OP RD) is supposed to support those cohesion policy issues that enhance competitiveness, economic and territorial cohesion and reduce regional disparities, all in accordance with the principles of sustainable development. Implementation of the OP RD should therefore achieve the goal: "Innovative, dynamic and open Slovenia with developed regions and competitive knowledge-based economy."

The OP RD for the period 2007-2013 is divided into four development priorities (RP), the objective of the 4th Priority Axis »Development of Regions« being balanced regional

development. The 4th Priority Axis followed the key strategic documents, such as Slovenia Development Strategy, the Reform Programme for Lisbon Strategy in Slovenia, the Framework of economic and social reforms for increasing prosperity in Slovenia, etc.. The 4th Priority Axis is further divided into two Investment priorities – »Regional Development Programmes« and »Development of Border Areas with Croatia«:

- the priority section of »Regional Development Programmes«: includes and integrates the measures defined in the Regional Development Programmes (RDPs), which are the responsibility of local authorities and should be implemented "tailor-made" for the local environment. The beneficiaries are typically municipalities, but the Regional Councils may, subject to statutory provisions, select also other beneficiaries (e.g. public utilities, public institutions, ...). Priority section clearly defines the eligible activities. The subject areas were identified where the greatest development weaknesses and missed opportunities in regional development, quoted in the RDPs as priority areas, are:
  - Economic and educational infrastructure
  - Transport infrastructure,
  - Environmental infrastructure,
  - Development of urban areas
  - Public infrastructure in areas with specific nature conservation regimes and in tourist areas,
  - Social infrastructure.
- the priority section »Development of Border Areas with Croatia«: in this target area the regional policy seeks to attract initial investments of the enterprises and to enable and improve accessibility to public functions and services to the people living near the border crossings with Croatia. Transport, environmental and economic infrastructure can be funded along the border with the Republic of Croatia, with priority given to the projects that are solving problems of access through Slovenian territory to housing and production facilities.

For the implementation of the 4th Priority Axis 738,257,330 € were tendered in the period 1 January 2007 to 31 December 2011 while operations were approved that amounted to 573,179,158 €. Contracts were signed for 565,142,616 € in total value (with additional € 461,536,581 from sources other than the Operational Programme). During this period, 409,267,008 € were paid out to the beneficiaries. According to the 2011 Annual Implementation Report of the Operational Programme for Strengthening Regional Development Potentials for the period 2007-2013, claims for reimbursement amounted to 281,750,800 € and certified payment claims to the European Commission amounted to 266,292,907 €. Other sources of financing were the own resources of the beneficiaries. The expenditure rights for the entire Priority Axis are € 619,442,634 for EU contribution, € 109,313,408 for Slovene contribution, amounting in total to € 728,756,042.

Operations paid out according to the quota of the Operational Programme for Development of Regional Potentials (Source: ISARR, own calculations)

Region	Quota from OP	Approved EU funds	Share of funds not yet approved	No. of approved operations	Paid out by the end of 2012 - EU and national contribution	Paid out - EU contribution only	No. of paid out operations (not necessarily in total)	% of not paid out yet compared to the quota
Pomurska	70.194.294	61.671.157,89	12,14	90	55.755.206,04	47.418.673,45	87	20,57
Podravska	133.998.779	119.136.133,93	11,09	174	108.197.727,26	92.063.933,57	170	19,25
Koroška	27.595.505	21.870.006,00	20,75	41	21.580.184,65	18.333.230,30	40	21,80
Savinjska	85.401.555	79.992.165,25	6,33	124	80.268.740,58	68.400.902,42	124	6,01
Zasavska	18.598.385	17.191.047,20	7,57	26	15.503.061,75	13.171.311,96	24	16,64
Spodnje Posavska	29.352.452	24.609.626,13	16,16	30	25.445.541,67	21.582.926,43	30	13,31
Jugovzhodna Slovenija	50.928.355	56.999.596,38	-11,92	83	50.067.737,43	42.429.903,78	72	1,69
Osrednjeslovenska	15.657.194	9.787.797,00	37,49	29	8.561.910,35	7.135.052,54	29	45,32
Gorenjska	59.319.058	49.087.124,23	17,25	43	47.794.927,20	40.624.695,14	45	19,43
Notranjsko-kraška	23.328.479	21.747.240,28	6,78	33	21.004.683,95	17.854.147,14	31	9,96
Goriška	40.282.629	34.242.276,08	14,99	49	32.904.713,35	27.973.272,11	48	18,32
Obalno-kraška	31.181.467	29.438.215,67	5,59	33	27.216.414,39	22.489.163,31	33	12,72
Total	585.838.152	525.772.386,04		755	494.300.848,62	419.477.212,15	733	

Relevance of the implementation

As the analysis of 755 operations shows the implementation of the 4th Priority Axis a lot of resources were invested in the development and increase of local and regional potentials. As much as 88% of the funds were invested in construction works and equipment, evenly dispersed over the priority areas of economic and educational infrastructure, transport infrastructure, environmental infrastructure, public infrastructure in areas with specific nature conservation regimes and in tourist areas and in urban development and social infrastructure.

The operations could not affect all the objectives of regional development, which is understandable, while due to the dispersion of funds to a large number of operations, the contribution to the indicators was dispersed. Due to high focus on complementing, development, and increase of local and regional potentials, there were on the other hand less operations (151 operations) focused on integration and development of products (manufacturing and services) to increase the networking effects and the penetration on foreign markets. The regions did not benefit from this in their external competitiveness, but it has improved their advantages for the future. As already said, until now mostly municipal infrastructure projects were funded and to lesser extent regional ones that could link the products and services and could have tried to offer the external markets. 151 certified operations were of regional character, in total value of more than 110 million €. The largest number of such projects was in the Central (Osrednjeslovenska) region, Zasavje and Carinthia (Koroška) while the lowest number was in Spodnje Posavje, Podravje and Coastal-Karst region.

In the future, it is necessary to take care at all levels of the content and not the buildings, i.e. invest the funds in the operation and provision of services and less into construction. In this way, local and regional resources will become valuable, thus increasing the competitiveness of regions.

Investments in economic and public infrastructure are still needed in certain areas. However, it is necessary to make a clear investment strategy in terms of territory and content, and strictly follow

these objectives. Other funds, i.e. a lot more funds should be in the future dedicated to the use of the funds invested so far, i.e. the development potentials, their integration and their market activities in order to exploit the advantages built so far to achieve opportunities.

Coherence of implementation

Implementation of the 4th Priority Axis is complementary to the implementation of the Operational Programme for Human resources Development (OP HRD) financed by the European Social Fund as it contributes to increasing accessibility and equal opportunities in the education system (14 operations) and increases cultural activities to support the social inclusion of social groups (4 operations). Other measures of the OP RDP were enhanced through support to measures to improve the competitiveness of companies and research excellence (23 operations), promoting entrepreneurship (7 operations), and high-tech logistics centres (23 operations). Highest number of links can be found in relation to measures increasing the competitiveness of the tourism economy, in particular within the framework of cultural potential networking and the sports and recreational facilities, where these measures were complement with the highest number of operations from 4th Priority Axis (43 operations). The implementation of the 4th Priority Axis was most aligned with and complimentary to measures of the Rural Development Programme 2007-2013 – it complemented conservation of the cultural landscape and the environment (11 operations) and in particular the measures for improvement of the quality of life in rural areas and encouraging economic diversification (168 operations) and LEADER - strengthening local development initiatives (62 operations).

During the preparation of Regional Development Programmes the regions have defined their priorities based on their analysis. Evaluation analysis has shown that the priorities were not followed. Today it is difficult to understand if better matching of the approved operations with the regional priorities would result in higher level of development and competitiveness, but we know that the regions themselves often did not take into consideration their priorities.

Slovenia and its regions have excellent opportunity to concentrate their operation and focus it on those activities that are related to the characteristics of Slovenia, thus with ourselves. In the future it is therefore necessary to guide the action towards those activities that are suitable to natural and personal character and thus specialize both the regions and the state in the operational programmes, especially those parts that support the regions. Activities where investments will yield the greatest impact are tourism, science where it is necessary to develop activities for quality of the environment and of life, culture and art where it is necessary to encourage people and their artistic aspirations and promote Slovene language as a value; the state where the government is the key to success in development of safety and quality of life of citizens and all who live here and visit us, the civil society where it is essential to understand the need for quality of life and commitment of individuals and groups, the economy where the key are niche products that aim at quality of life while a special place must be given to the diligence and sport and where the key is enthusiasm and recreation.

Before finishing the preparation of the programming documents at the national and regional level it is necessary to jointly review priorities and agree on the methods of their monitoring. It is also necessary to achieve coherence with the priorities beyond the content covered by the European Regional Development Fund. In addition, it is understandable that the State exercises its measures that are needed for overall development, and this also applies to individual policies.

Tracking regional development programs and vice versa is not only regional but national policy development policy so that Slovenia can be "Innovative, dynamic and open, with well-developed and competitive knowledge-based economy."

Effectiveness

The whole system of implementation of the 4th Priority Axis monitors output indicators at any level, but it does not monitor impact indicators. Indicators (Area of refurbished and restored degraded areas for economic development, Newly equipped land for economic development, the number of new reserve water sources for small water supply systems, number of development projects in Natura 2000 areas) are progressing well, but it is difficult to expect that they will reach the planned values by the end of the OPRDP implementation period because, to date, more than 84% of the committed funds were already paid out while the programming period is about to end. Operations are also not of such character that significant changes in indicator values would occur at the end of implementation.

The indicator value of the number of major development projects, renovation and restoration of urban areas (more than 2 million. €) will almost certainly be achieved, while it will be difficult to achieve the planned indicator value for number of people that will be connected to the sewerage system in the agglomerations of less than 2,000 PE, which is only at the half and the number of people who will have better quality and safer water system is virtually achieved. The most problematic is the indicator of increase in the number of trips by public transport (in millions) because none of the approved or implemented operation has any impact on this indicator, therefore it is impossible to expect any changes of this indicator due to the implementation of the 4th Priority Axis.

In the priority section »Development of border areas with Croatia«, the indicators »Newly furnished land for economic development (ha)« will not be achieved; all operations together until today already used 84% of the allocated funds, while achieving only a fifth of the planned indicator value. Other indicators of this priority section will probably be achieved and would not pose any problems; these indicators are the number of new reserve water sources for small water systems, number of agglomerations of less than 2,000 PE with developed public utility infrastructure, number of residents who will be connected to the sewerage system in the agglomerations smaller than 2000 PE, number of people who will have better quality and safer water system.

It is necessary to clearly define indicators of input, output, result and impact for the funded operations and thus also to monitor them. So far, the set indicators do not provide a basis for understanding how successful we have been. In addition, it is necessary to achieve a link between operations at the level of programs, so as to achieve impact of operations on the target groups, and this will be reflected in the indicators.

Efficiency

On average, 690 thousand € have of EU and domestic funds have been approved per operation. On average 730 thousand € have of EU and domestic funds have been approved per operation under investment priority Regional development plans and average 400 thousand € have of EU and domestic funds under investment priority Development of Border Areas with Croatia. IN

this (later) case lower average approved funds are logical having in mind needs and territory in the eligible area of the measure.

This means that the whole system has put a lot of work into the preparation, evaluation and implementation and monitoring of the operations. There are several reasons for that, partly the system for preparation and certification of the RDP implementation plans can be blamed. Moreover, the system of public tendering and poor cooperation in the regions and municipalities can be blamed. This has resulted in three key effects: a) the objectives of the operation are more difficult to follow or the operation objectives can not be achieved or cannot influence the status of the target group, as foreseen in the operation, b) more money is invested for the preparation and execution of operations than they could be, if the operations that follow one objective would be approved in packages, and c) the risk for achievement of the indicators is scattered in several operations, each risking that they might or might not be implemented and that they might or might not contribute to the objectives.

As analysis shows urban areas have played a coordination and concentration role under the 4th Priority Axis generating operations to coordinate several target groups and develop products to use regional development factors in the future.

More operations should be integrated into projects and joint Feasibility Studies and Cost Benefit Analysis should be done. Afterwards, they should be approved in an integrated way and then care of their feasibility should be taken. The key for the approval should be relevance and sustainability. In this way the impacts would be achieved, and not just the products or results of operations accounted for. Regional integration of projects and search for markets for regional products will lead to regional competitiveness. All future public tenders, especially for the implementation plans, should be prepared in terms of quality, not scoring. In principle, for the region/municipality all projects that follow the objectives and support the achievement of the regional priorities of the region are important, and OP and the regions should operate in this way.

Sustainability

Evaluation of criteria for the selection of operations for the Annual implementation plans and for the operations applied to the public tender shows that sustainability criteria (future operation and relevance of results for the target groups) were rarely or not used. Application forms for operations do not focus on target groups and are not assessing the relevance of the operation towards needs and constraints of the target groups while future relevance of results for the target groups lacks, too.

Financial and project documentation (based on Slovenian regulation) are weak in understanding needs and constraints of the target groups and fail to develop preventive measures for the changes in target groups and understand future sustainability. Both documents (identification of the investment project and feasibility study) are not obligated to check possible interventions and project approaches towards objectives they rather stay on the level of understanding different impact if the project is implemented or not. So the key question is left out how the operation will function in different possible development and needs of target groups and how the operation will manage these changes and cost attached.

In assessing the sustainability the operations are also not being assessed from the long term management possibilities and impacts of the management possibilities to operate and project in the frame of target groups needs and possibilities. After evaluation the assessment tools of the implementing body of the 4th priority of the ERDF in Slovenia we can see: a) assessment totally left out an understanding of target groups of the operation and their needs in the time of project preparation and later in operation, b) when operation is approved the feasibility of the operations is checked while future management capacity is not being assessed at all which is of a big importance for the sustainability of the operation and c) assessment of the capacity of operation manager of future needs and changes is also not checked and not assessed.

There is a need to develop a clear understanding of financial management of operations granted under the 4th priority of the ERDF in Slovenia by first clearly understanding cost and benefit calculations and by checking these calculations in regional perspective. Cost and benefit calculations should not be used to force project to less income on order to raise financial contribution from the fund. The income statement needs to be realistic while the granting system needs to develop an understanding of needs to support projects with income. Projects with incomes do contribute to regional objectives and do have regional benefits and costs while CBA study needs to present the need for investment in terms of achieving objectives for the regional development, building capacities, quality of life issues and others. Of course these projects need to be monitored with indicators showing impact not output put and results only. Besides these project need to be supported from other sources in order to be feasible and implemented on time to contribute to regional competitiveness.

3. Ozadje projekta

---

1. **Vrednotenje je postopek, ki na podlagi izkušenj pridobljenih z izvajanjem programa v preteklosti poskuša razumeti in pokazati, kako bi lahko program v prihodnje izvajali z več vpliva.** Vrednotenje postavi izvajanje programa v kontekst družbenih razmer in potreb ter sposobnosti ciljnih skupin in na tej podlagi izvajalcu programa pomaga pri bodočem upravljanju. Vrednotenje ne revidira in ne išče napak, za to so vzpostavljeni drugi mehanizmi, želi pa razumeti vpliv programa na ciljne skupine in na podlagi tega priporoča ukrepe za povečanje ustreznosti, skladnosti, uspešnosti, izvedljivosti ter trajnosti.
2. **Pri vrednotenju nas zanimajo ciljne skupine, njihove potrebe ter sposobnost sprejemanja rezultatov projektov oziroma operacij.** Spremembe lastnosti ciljnih skupin razumemo kot doseganje ciljev medtem ko spremembe v ciljnih skupinah in njihovem okolju merimo s kazalniki. Kazalniki so torej kvantificiran prikaz želenega (ciljnega) stanja vendar skoraj vedno kažejo na spremembno lastnosti ciljnih skupin.
3. **Vrednotenje obravnava celotno programsko obdobje od začetke leta 2007 do konca leta 2011, saj so do takrat poznani dokončni podatki o izvajanju razvojne prioritete, ki jo vrednotimo.** Kadar je to mogoče in kadar so za to dostopni novejši podatki, dele vrednotenja opravimo na podlagi novejših podatkov in na to posebej opozorimo.
4. Namen vrednotenja 4. razvojne prioritete OP RR je:
  - ustvariti izhodišča za vključevanje regionalne politike v načrtovanje kohezijske politike za prihodnje finančno obdobje 2014-2020,
  - ustvariti podlago za zaključevanje programskega obdobje 2007-2013,
  - prispevati k znanju deležnikov,
  - povečati uspešnost regionalne in kohezijske politike.
5. Cilji vrednotenja 4. razvojne prioritete OP RR so preveriti:
  - ustreznost izvajanja 4. razvojne prioritete OP RR Razvoj regij preko analize:
    - prispevka k doseganju ciljev Nacionalnega strateškega referenčnega okvirja 2007-2013 (NSRO) in Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007-2013 (OP RR),
    - prispevka k doseganju ciljev regionalne politike in regionalnih razvojnih programov,
    - primernosti odziva na spremenjene družbeno-gospodarskih razmere v programskem obdobju in
    - primernosti odziva na priporočila v okviru prvega vmesnega vrednotenja.
  - skladnost izvajanja:
    - s cilji drugih razvojnih prioritet operativnega programa,
    - s z nacionalnimi in EU politikami,
    - dopolnjevanje z ukrepi Programa razvoja podeželja Republika Slovenije za obdobje 2007-2013 ter
    - dopolnjevanje s posebnimi razvojnimi programi za problemska območja po zakonodaji s področja spodbujanja skladnega regionalnega razvoja.
  - uspešnost s pomočjo analize:
    - učinkov, rezultatov in vplivov,

- ocene stopnje doseganja zastavljenih ciljev,
  - dejavnikov vpliva na uspešnost prednostnih usmeritev in
  - dejavnikov vpliva na odklone od zastavljenih ciljev.
  - učinkovitost s primerjavo stroškov z doseženo stopnjo uspešnosti,
  - trajnost rezultatov in vplivov.
6. Vrednotenje je na podlagi Okvirnega sporazuma za izvajanje vrednotenij posameznih vsebinskih sklopov v okviru Operativnega programa razvoja okoljske in prometne infrastrukture za obdobje 2007–2013 (OP ROPI), Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013 (OP RČV), Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013 (OP RR), Operativnega programa čezmejnega sodelovanja Slovenija–Avstrija 2007–2013 in Operativnega programa čezmejnega sodelovanja Slovenija–Madžarska 2007–2013 v obdobju 2009-2013 za vsebinski SKLOP 4 (izobraževanje, kultura, šport, zdravje in socialni dialog), št. C1536-09M802245, za potrebe Organa upravljanja Kohezijskega sklada, Službe Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko izvedlo podjetje Oikos, svetovanje za razvoj, d. o. o., Glavni trg 19, Kamnik, s svojimi sodelavci.
7. Sodelavci pri projektu so bili: Mojca Hrabar (vodja vrednotenja), Jurij Kobal, Anes Durgutović (sodelavec) in Tone Vertačnik (tehnična podpora). Vrednotenje se bilo izvedeno od 20. maja 2013 do 3. oktobra 2013.

Opis postopka in metod vrednotenja

8. Postopek vrednotenja je bil razdeljen na šest glavnih korakov:

Preglednica 2: Preglednica postopka vrednotenja

Aktivnost	Opis	Vključeni	Metode dela
Pregled in zbiranje potrebnih podatkov	Razumevanje konteksta, logika intervencije in struktura podatkov, potrebnih za odgovore na vprašanja, pregled dostopnih informacij.	<ul style="list-style-type: none"> ● Organ upravljanja (MGRT) ● Regionalne razvojne agencije, ● Upravičenci ● Statistični urad RS 	<ul style="list-style-type: none"> ● Zbiranje obstoječih podatkov iz primarnih in sekundarnih javno dostopnih virov ● Ureditev zbirke podatkov za analizo ● Pridobivanje podatkov iz uradnih evidenc ● Analiza gradiv in podatkov ● Pogovor z naročnikom
Analiza zbranih podatkov	Vrednotenje ustreznosti, skladnosti, uspešnosti, učinkovitosti, rezultatov, trajnosti; Vrednotenje doseganja ciljev po različnih ravneh (Slovenija, V in Z kohezijska regija, regije) in po prednostnih usmeritvah; Priprava odgovorov na evalvacijska vprašanja.	<ul style="list-style-type: none"> ● Organ upravljanja (MGRT) ● Upravičenci ● Ciljne skupine 	<ul style="list-style-type: none"> ● Analiza kazalnikov ● Analiza tveganj ● Analiza razkoraka ● Test upravičenosti ● Polje silnic
Intervjuji s predstavniki	Zbiranje informacij o podprtih operacijah.	<ul style="list-style-type: none"> ● Organ upravljanja (MGRT) 	<ul style="list-style-type: none"> ● Telefonski intervjuji in sestanki

Aktivnost	Opis	Vključeni	Metode dela
regionalnih razvojnih agencij		<ul style="list-style-type: none"> Regionalne razvojne agencije Upravičenci 	
Analiza podatkov, zbranih z intervjuji, in primerjava z drugimi podatki in zaključki	Vrednotenje ustreznosti, skladnosti, uspešnosti, učinkovitosti, rezultatov, trajnosti, Vrednotenje doseganja ciljev po različnih ravneh (Slovenija, V in Z kohezijska regija, regije) in po prednostnih usmeritvah; Priprava odgovorov na evalvacijska vprašanja.	<ul style="list-style-type: none"> Organ upravljanja (MGRT) 	<ul style="list-style-type: none"> Analiza kazalnikov Analiza tveganj Analiza razkoraka Test upravičenosti Polje silnic
Priprava predlogov zaključkov, usklajevanje in povezovanje vsebin	Oblikovanje zaključkov in priporočil, preverjanje s ključnimi deležniki, usklajevanje.	<ul style="list-style-type: none"> Organ upravljanja (MGRT) Organi upravljanja in posredniška telesa drugih programov (OP RČV, OP ROPI, PRP, OP Ribništvo) Regionalne razvojne agencije na javni razpravi, Upravičenci 	<ul style="list-style-type: none"> Desktop analiza Sestanki z naročnikom in ključnimi deležniki Javna razprava z slovenskimi regijami 9.7.2013
Oddaja predloga končnega poročila naročniku	Mesec pred končnim rokom za zaključek vrednotenja je bil oddan prvi predlog zaključnega poročila o vrednotenju.	<ul style="list-style-type: none"> Posredniško telo (MGRT) 	<ul style="list-style-type: none"> Sestanek z naročnikom in komentarji ter usklajevanja dikcij Sestanki z naročnikom Dopolnitve vsebin
Dopolnitev vrednotenja	Analiza indikatorjev, ki jih je posredoval naročnik Vzpostavitev anketnega vprašalnika in analiza odgovorov za potrjevanje postavljenih zaključkov in priporočil	<ul style="list-style-type: none"> Posredniško telo (MGRT) Nosilci operacij 	<ul style="list-style-type: none"> Naročnik je na podlagi dogovora z izvajalcem poslal podatke o kazalnikih, ki jih spremljajo skrbniki Izvajalec je vzpostavil anketni vprašalnik in na podlagi prejetih odgovorov naredil analizo, s katero je dopolnil vrednotenje
Končno gradivo	Oblikovanje končne verzije zaključkov in priporočil ter vsebine poročila.	<ul style="list-style-type: none"> Organ upravljanja (MGRT) 	<ul style="list-style-type: none"> Dopolnitve vsebin

9. Pridobivanje podatkov iz uradnih evidenc je bilo usmerjeno predvsem v pridobivanje podatkov, ki so bili uporabljeni za analizo stanja in analizo razkoraka.

10. Kot izhodišče za vrednotenje so bili uporabljeni naslednji viri:

- Nacionalni strateški referenčni okvir 2007-2013 (NSRO),
- Operativni program krepitev regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007-2013 (OP RR),

- Program razvoja podeželja 2007 – 2013, Operativni program za razvoj ribištva v RS 2007 – 2013,
  - Strategija razvoja Slovenije (SRS) za obdobje 2006-2013,
  - Regionalni razvojni programi vseh 12 statističnih regij in njihovih izvedbenih načrtov, ti obsegajo širše vsebine in nabor razvojnih projektov regij kot jih obravnava OP RR pa vendar nudijo dovolj dobro podlago za razumevanje potreb v regijah,
  - Povzetek vladnega gradiva: »Priprava strateških dokumentov za obdobje 2014-2020«,
  - Skupni strateški okvir Evropske komisije (zbrane prioritete in ključni ukrepi za naslednje finančno obdobje),
  - Sveženj zakonodajnih predlogov Evropske komisije za kohezijsko politiko in politiko razvoja podeželja ter pomorsko in ribiško politiko v obdobju 2014-2020 (pet skladov - skladi Skupnega strateškega okvira – na osnovi strategije Evropa 2020, ki vključujejo pametno, trajnostno in vključujočo rast),
  - Priporočila za Slovenijo glede strategije Evropa 2020, Priporočilo Sveta v zvezi z nacionalnim reformnim programom Slovenije za leto 2012 in mnenje Sveta o slovenskem programu stabilnosti za obdobje 2012–2015 z dne 6. julija 2012, http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-your-country/slovenija/index_en.htm
  - Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Uradni list RS, št. 20/11, 57/12),
  - Vrednotenje četrte razvojne prioritete 'Razvoj regij' Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013, Ljubljana, 23. april 2009,
  - AJPES – letno poročilo po regijah 2007, 2009, 2011, 2012,
  - Poročila o razvoju 2007, 2009, 2011; UMAR,
  - Podatkovne baze:
    - podatkovna baza ISARR,
    - delno obdelani podatki MGRT,
    - podatkovne baze Statističnega urada Republike Slovenije,
    - podatkovne baze EUROSTAT.
  - Podatki in publikacije Statističnega urada RS, kot so npr. publikacije Slovenske regije v številkah, Kakovost življenja, Okolje, energetika in transport v številkah,...
  - Informacije o pripravi Strategije razvoja Slovenije (SRS) za obdobje 2014-2020,
  - CRP študija: »Analiza razvojnih virov in scenarijev za modeliranje funkcionalnih regij«, CRP 2008, Projekt št. V2-0507,
  - podatki iz drugih javnih evidenc, študij, raziskav,
  - podatki iz drugih relevantnih vrednotenj, Poročila o vrednotenjih programov in projektov v okviru kohezijske politike, http://www.euskladi.si/publikacije/studije_in_vrednotenja/2007-2013/, poročila vmesnega in sprotnega vrednotenja Programa razvoja podeželja 2007 – 2013.
11. Organiziranih je bilo več usklajevalnih srečanj s predstavniki naročnika in sicer dne 15.5.2013, 27.6.2013, 8.7.2013, 29.7.2013 in 31.7.2013.
12. Poleg internih srečanj z naročnikom je bilo dne 9.7.2013 organizirana javna razprava o novih pričakovanjih o Kohezijski politiki in regionalnem razvoju na kateri je bil uvodni del z razpravo namenjen temu vrednotenju. Razprava z več kot 40 udeleženci je pomagala pri pripravi zaključkov in priporočil vrednotenja.

13. Posebej so bili razgovori telefonsko ali po elektronski pošti opravljene še z Ministrstvom za kmetijstvo in okolje, Sektor za varstvo narave in Sektorjem za razvoj podeželja ter Računskim sodiščem Republike Slovenije.
14. Posebej je bil opravljen pregled 39 operacij v prostorih naročnika v Mariboru, pregled operacij je bil opravljen 10.7.2013. Poleg tega smo operacije pregledali tudi z nosilci izbranih operacij ali koristniki rezultatov operacij in sicer v času od 28.6.2013 do 15.7.2013 ter v času od 29. do 30.7. 2013, pregledi so bili opravljeni s telefonskimi razgovori in elektronskimi sporočili o vsebini in rezultatih potrjenih operacij.
15. Opozorilo o kakovosti podatkov ISARR: podatki iz sistema ISARR so na več mestih pomanjkljivi in netočni, na nekaterih mestih pa so podatki v sistemu celo napačni in nikakor ne morejo prikazati dejanskega stanja. V spodnjih preglednicah je za ilustracijo prikazan del podatkov, ki smo jih prejeli kot izpis iz sistema ISARR, iz katerega je razvidno, da so netočni in pomanjkljivi (npr. imena nekaterih nosilcev operacij, podatki o doseženih rezultatih) ter da je njihovo spremljanje neenotno. Zaradi tega so analize otežene in zahtevajo dodatno delo skrbnikov, da zberejo podatke.

Preglednica 3: Primer podatkov iz ISARR, posredovanih za vrednotenje 4. razvojne prioritete

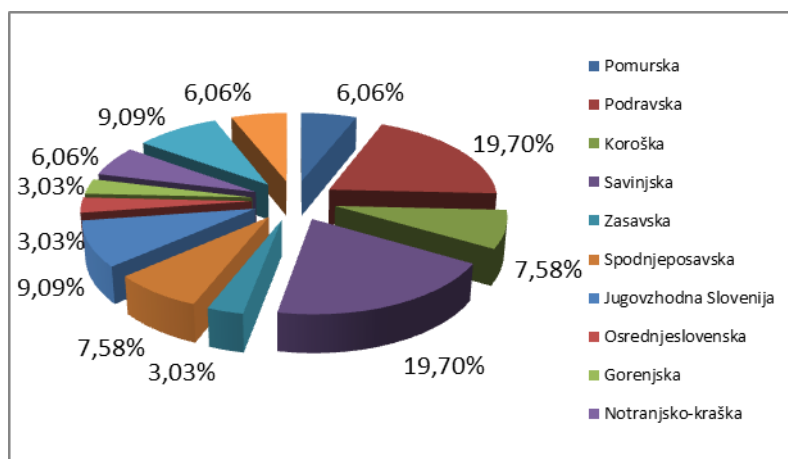
				Načrtov. vrednost	Rezultat
OP13.1.4.1.01.0001 GRASČINA RADOVLJICA [OBCINA RADOVLJICA]	AKTIV Zaključene aktivnosti	AKTIV Zaključene aktivnosti	AKTIV Zaključene aktivnosti	3	1
OP13.1.4.1.01.0004 CELOVITA PRENOVA GLAVNEGA TRGA V LJUTOMERU [mag. Olga Karba]	12 Prostor in nepremičnine	12.11 Število operacij razvoja, prenove in sanacije urbanih območij nad 2 mio €	12.11 Število operacij razvoja, prenove in sanacije urbanih območij nad 2 mio €	9,5	
OP13.1.4.1.01.0008 Mrežni inkubator v Zasavju [Regionalni razvojni center Zas]	2 Trg delovne sile	2.1 Število novih delovnih mest	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	250	
OP13.1.4.1.01.0029 KATASTRI GOSPOD. JAVNE INFRASTR.-KOROŠKA [RRA KOROŠKA regionalna razvojn]	17 Projekti in projektne aktivnosti	17.12 Število novih projektov in programov	17.12 Število novih projektov in programov	1	
OP13.1.4.1.01.0043 PRENOVA ULIC V STAREM MESTNEM JEDRU TRŽIČA [Župan Borut Sajovic]	12 Prostor in nepremičnine	12.11 Število operacij razvoja, prenove in sanacije urbanih območij nad 2 mio €	12.11 Število operacij razvoja, prenove in sanacije urbanih območij nad 2 mio €	1	
OP13.1.4.1.01.0050 REKONSTR. LC JAGNJENICA-SVIBNO-SELA [Matjaž Han]	13 Promet	13.8 Dolžina novozgrajenih in posodobljenih ceste (km)	13.8.2 Dolžina posodobljenih cest (km)	3,39	
OP13.1.4.1.01.0054 NARAVNE VREDNOTE POSAVJA V TURISTIČNI PONUDBI [Regionalna razvojna agencija P]	7 Okolje	7.23 Število komunalno opremljenih aglomeracij	7.23 Število komunalno opremljenih aglomeracij	1	
OP13.1.4.1.01.0118 STROKOVNE PODLAGE UREJANJA JAVNEGA PROMETA V REGIJI [REGIONALNA RAZVOJNA AGENCIJA -]	AKTIV Zaključene aktivnosti	AKTIV Zaključene aktivnosti	AKTIV Zaključene aktivnosti	2	

Preglednica 4: Primer podatkov iz ISARR – istovrstni projekti imajo različne razsežnosti

Operacija	Razsežnost 1	Razsežnost 4
OP13.1.4.1.01.0029 KATASTRI GOSPOD. JAVNE INFRASTR.-KOROŠKA [RRA KOROŠKA REGIONALNA RAZVOJN]	OP86 Ocena in študije: informacije in komunikacija	Javna uprava
OP13.1.4.1.01.0071 UREDITEV KATASTRA GJI [MESTNA OBČINA MURSKA SOBOTA]	OP85 Priprava, izvajanje, spremljanje in pregled	Javna uprava
OP13.1.4.1.01.0115 VZPOSTAVITEV KATASTRA KOMUNALNE INFRASTRUKTURE [OBČINA IZOLA]	OP53 Preprečevanje tveganja (vključno s pripravo ter izvajanjem načrtov in ukrepov za preprečevanje in obvladovanje naravnih in tehnoloških tveganj)	Dejavnosti, povezane z okoljem
OP13.1.4.1.02.0102 VZPOSTAVITEV KATASTRA GJI V OBČINI PIRAN [PIRAN]	OP53 Preprečevanje tveganja (vključno s pripravo ter izvajanjem načrtov in ukrepov za preprečevanje in obvladovanje naravnih in tehnoloških tveganj)	Dejavnosti, povezane z okoljem
OP13.1.4.1.03.0115 IZDELAVA KATASTRA GJI V POSAVJU [RRA POSAVJE]	OP53 Preprečevanje tveganja (vključno s pripravo ter izvajanjem načrtov in ukrepov za preprečevanje in obvladovanje naravnih in tehnoloških tveganj)	Javna uprava
OP13.1.4.1.03.0143 VPOSTAVITEV KATASTROV GJI V JVSLO [Mestna občina Novo mesto]	OP53 Preprečevanje tveganja (vključno s pripravo ter izvajanjem načrtov in ukrepov za preprečevanje in obvladovanje naravnih in tehnoloških tveganj)	Dejavnosti, povezane z okoljem
OP13.1.4.1.01.0029 KATASTRI GOSPOD. JAVNE INFRASTR.-KOROŠKA [RRA KOROŠKA REGIONALNA RAZVOJN]	OP86 Ocena in študije: informacije in komunikacija	Javna uprava

16. Na podlagi nezanesljivih podatkov ni mogoče uporabiti zahtevnejših analitičnih metod in izvesti poglobljenih analiz. Poleg tega je podatke iz ISARR mogoče izvoziti le tako, da so nekateri raznorodni podatki (npr. ime operacije, ime nosilca) združeni, kar ne omogoča analiz¹ (glej zgoraj). Na pomanjkljivosti smo organ upravljanja in posredniško telo večkrat opozorili, a boljših oziroma natančnejših podatkov nismo dobili. Zbiranje informacij o doseženih vrednostih kazalnikov je pokazalo, da organ upravljanja in posredniško telo ISARR ne uporabljata za spremljanje izvajanja programa, zato so podatki za spremljanje uspešnosti razpršeni, kar otežuje analize. Celotno vrednotenje temelji na podatkih, kot smo jih prejeli in zanje ne moremo odgovarjati. Ne glede na to pa napake ne spremenijo ugotovitev o izvajanju prednostnih nalog.

17. Za podrobnejše vrednotenje priprave in izvajanja operacij je bilo izvedeno anketiranje med nosilci operacij, da bi na ta način zajeli njihove izkušnje z izvajanjem operacij, v katere so bili vključeni. Z naročnikom je bilo dogovorjeno, da izvedemo spletne ankete. Anketna vprašanja so bila večinoma zaprtega tipa (izbor

Graf 1: Razporeditev anketirancev po regijah (Oikos, anketa september, 2013)

¹ Vir informacije: K. Karlovčec, ustno, 11. junij 2013

najustrežnejšega odgovora, rangiranje in podobno). Vprašanja pa so temeljila na vsebini projektne naloge ter na tem, kateri podatki se ne zbirajo za statistične analize, a bi nam koristili pri odgovorih na evalvacijska vprašanja.

18. Ankete so bile izvedene s pomočjo spletnega orodja Limeservice in so bile upravičencem poslane po elektronski pošti, odgovarjanje je potekalo avtomatsko preko spletne strani. Ankete so bile posredovane vsem skrbnikom izvajanja operacij na občinah in regionalnih razvojnih agencijah, ter dodatno njihovim sodelavcem – pomočnikom v primerih, ko je bil posamezen skrbnik za operacijo zadolžen le določen čas ali je zaradi večjega števila operacij imel pomočnika. Zaradi zamika v posredovanju kontaktnih podatkov smo kontaktne podatke v prvem krogu zbrali s telefonskimi klici na občinske uprave. To je kasneje pripomoglo k razširitvi anketiranja pomočnike skrbnikov, te so imele predvsem občine z večjim številom potrjenih operacij. Ankete so bile tako razposlane na približno 250 naslovov. Odzvalo se je 66 anketirancev, kar pomeni, da je ob 95 % stopnji zaupanja interval zaupanja malo manjši od 10². V anketiranje je bilo tako vključenih praktično vseh 212 slovenskih občin, zato smo pričakovali enakomerno razpršen vzorec, v katerem so zastopani prejemniki iz vseh regij in iz vseh razpisov. Odziv na ankete je bil na začetku nizek, nekaj tudi zaradi napak v elektronskih naslovih ali zamenjave kontaktnih oseb, vendar se je odziv povečal po posredovanju vseh kontaktnih podatkov s strani naročnika, dodatno pa smo ga povečali s klicanjem prejemnikov anket in popraviljanjem naslovov prejemnikov.
19. Največ odgovorov na ankete smo prejeli iz Podravja in Savinjske regije, kjer je bilo odobrenih največ operacij, sledile pa so jim Jugovzhodna Slovenija, Goriška in Koroška. Vseh odgovorjenih anket je bilo 66 kar zadovoljuje potrebno število za statistično značilnost odgovorov. Več, 86% anket so izpolnili upravičenci, ki so imeli odobrene operacije v okviru iz Prednostne usmeritve 4.1. OP RR Regionalni razvojni programi, manj - 13,6% pa je bilo tistih, ki so imeli operacije odobrene v okviru Prednostne usmeritve 4.2. Razvoj obmejnih območij s Hrvaško. Tudi ta porazdelitev anket je logična saj je bila pravica porabe 2007-2011 za drugo prednostno usmeritev le 6% prve prednostne usmeritve (10 anketirancev se ni izjasnilo iz katere prednostne naloge so dobili odobrena sredstva). Regionalne razvojne agencije se kljub večkratnim pozivom, z izjemo Regionalne razvojne agencije Notranjsko kraške regije, na ločeno anketo niso odzvale.

---

² Določeno s pomočjo Kalkulatorja velikosti vzorca, dostopnega na spletni strani www.surveysystem.com

4. Programski okvir in stanje v regijah

---

1. Na splošno želi Slovenija z izvajanjem ukrepov Nacionalnega strateškega referenčnega okvirja doseči izboljšanje blaginje prebivalcev Republike Slovenije s spodbujanjem gospodarske rasti, ustvarjanjem delovnih mest in krepitvijo človeškega kapitala ter zagotavljanjem uravnoteženega in skladnega razvoja, še posebej med regijami. Z izvajanjem Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov želi Slovenija:
  - izboljšati kakovost raziskovalno-razvojnega dejavnosti,
  - spodbuditi podjetništvo, inovativnost in tehnološki razvoj,
  - zagotoviti skladen razvoj regij.

Cilji Operativnega programa in prednostne usmeritve

2. Operativni program razvoja krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013 (OP RR) naj bi podprl tiste usmeritve kohezijske politike, ki povečujejo konkurenčnost, gospodarsko in teritorialno kohezijo oziroma zmanjšujejo regionalne razlike, vse v skladu z načeli trajnostnega razvoja. **Izvajanje OP RR** naj bi torej doseglo cilj: "Inovativna, dinamična in odprta Slovenija, z razvitimi regijami in konkurenčnim, na znanju temelječim, gospodarstvom".
3. OP RR za obdobje 2007–2013 je razdeljen na 4. razvojne prioritete (RP), pri čemer je cilj 4. razvojne prioritete »Razvoj regij« skladen razvoj regij. Razvojna prioriteta "Razvoj regij" je sledila ključnim nacionalnim strateškim dokumentom, kot so Strategija razvoja Slovenije, Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji, Okvir gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v Sloveniji itd. Razvojna prioriteta "Razvoj regij" je dalje razdeljena na dve prednostni usmeritvi, in sicer:
  - prednostna usmeritev Regionalni razvojni programi: vključuje in povezuje ukrepe, določene v regionalnih razvojnih programih (RRP), ki so v pristojnosti samoupravnih lokalnih skupnosti oziroma je smiselno, da se izvajajo "po meri" lokalnega okolja. Upravičenci so praviloma občine, Sveti regij pa lahko ob upoštevanju zakonskih določil določijo tudi druge upravičence (npr. javne službe, javne zavode,...). Prednostna usmeritev natanko opredeljuje predvidene dejavnosti. Upravičeni nameni, kjer so bile ugotovljene največje razvojne slabosti in neizkoriščene priložnosti v regionalnem razvoju in ki jih navajajo RRP kot prioriteta, so:
    - Ekonomska in izobraževalna infrastruktura;
    - Prometna infrastruktura;
    - Okoljska infrastruktura;
    - Razvoj urbanih območij;
    - Javna infrastruktura v območjih s posebnimi naravovarstvenimi režimi in v turističnih območjih;
    - Socialna infrastruktura.
  - prednostna usmeritev Razvoj obmejnih območij s Hrvaško: na tem ciljnem območju želi regionalna politika pritegniti začetne investicije podjetij in omogočiti ter izboljšati dostopnost do javnih funkcij in storitev za prebivalstvo, ki živi v neposredni bližini mejnih prehodov z Republiko Hrvaško. Financirana je prometna, okoljska in

ekonomska infrastruktura ob državni meji z Republiko Hrvaško, prednostno pa projekti, s katerimi se razrešuje problematika dostopov po slovenskem ozemlju do bivališč in proizvodnih objektov.

Spremembe Operativnega programa in prednostnih usmeritev

4. Izvajanje 4. razvojne prioritete in obeh prednostnih usmeritev se je začelo že leta 2007, ko je bil v maju objavljen 1. javni razpis za prednostno usmeritev »Regionalni razvojni programi« in junija 1. javni razpis za prednostno usmeritev »Razvoj obmejnih območij s Hrvaško«. Leta 2008 je nastopila globalna ekonomska kriza, ki se je odrazila v padcu gospodarske aktivnosti in znižanju investicij. Zaradi tako spremenjenih okoliščin je bila leta 2010 izpeljana sprememba vseh Operativnih programov kohezijske politike cilja 1 v Sloveniji, torej tudi OP RR.
5. **Glede na spremenjene okoliščine se je Vlada RS zavzela za spremembe operativnih programov, katerih osnovno vodilo je: od zidov k inovativnosti, delovnim mestom in trajnosti.** Kot rečeno so bile spremembe operativnih programov izvedene 3.6.2010 in tudi potrjene na Vladi Republike Slovenije medtem ko je dokončen dogovor o spremembah z Evropsko komisijo bil dosežen leta 2011. Spremembe so bile na začetku usmerjene v razvoj regionalnih finančnih shem, razvoj poslovne razvojne infrastrukture in spremembe upravljanja razvojne prioritete. V dokončnih spremembah pa je bila vsebina 4. razvojne prioritete dopolnjena z vsebinami namenjenimi razvoju regionalnih trajnostnih prometnih sistemov, kot vsebina delovanja na regionalni ravni so bili umaknjeni urgentni centri medicinske pomoči, nekaj sprememb pa je bilo opravljenih tudi v sistemu potrjevanja operacij. Iz tega dela operativnega programa je bil umaknjen kazalnik »Število novo ustvarjenih bruto delovnih mest« saj operacije na ta kazalnik nimajo direktnega vpliva.
6. Nekoliko kasneje, leta 2012, je bila na podlagi sklepa Organa upravljanja opravljena tudi finančna sprememba, ki je zmanjšala sredstva na prednostni usmeritvi »Regionalni razvojni programi« in povečala sredstva na prednostni usmeritvi »Razvoj obmejnih območij z Republiko Hrvaško« in sicer za 15 milijonov EUR evropskih in 2.647.059 EUR nacionalnih sredstev.

Opis sistema priprave regionalnih razvojnih programov v Sloveniji³

7. Temeljna funkcionalna teritorialna enota za načrtovanje regionalne politike in izvajanje nalog regionalnega razvoja je **razvojna regija**, ki jo v enovito zaključeno prostorsko celoto združujejo poselitveni, gospodarski, infrastrukturni in naravni sistemi ter na kateri je mogoče zagotoviti interesno sodelovanje razvojnih partnerjev. Regija obsega občine, ki so vključene v teritorialno enoto NUTS 3 v okviru statistične teritorialne členitve Slovenije.
8. **Razvojni svet regije** (v nadaljnjem besedilu: svet) je organ usklajevanja razvojnih pobud in razvojnih interesov v regiji. Svet ustanovijo občine v regiji z aktom o ustanovitvi, s katerim v skladu s tem zakonom določijo seznam sodelujočih občin in sestavo ter način imenovanja ali volitev članov, naloge, organizacijo dela, predstavljanje in zastopanje ter zagotavljanje pogojev

---

³ Citirane določbe Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, Uradni list RS, št. 20/2011 z dne 18. 3. 2011

za delo sveta. Člani sveta so: predstavniki občin, predstavniki gospodarstva v regiji in predstavniki nevladnih organizacij v regiji.

9. Z **regionalnim razvojnim programom** se uskladijo razvojni cilji v regiji ter določijo instrumenti in viri za njihovo uresničevanje. Regionalni razvojni program je sestavljen iz strateškega in programskega dela. Strateški del vsebuje analizo regionalnih razvojnih potencialov, opredelitev ključnih razvojnih ovir in prednosti regije, razvojne cilje in prioritete regije v programskem obdobju ter določitev razvojne specializacije regije. Programski del pa vsebuje programe za spodbujanje razvoja v regiji s časovnim in finančnim ovrednotenjem ter določi sistem spremljanja, vrednotenja in organiziranosti izvajanja regionalnega razvojnega programa. Regionalni razvojni program se sprejme za programsko obdobje in mora biti usklajen s strategijo razvoja Slovenije. Regionalni razvojni program sprejme svet najpozneje decembra leta pred letom, v katerem se konča prejšnje programsko obdobje. Regionalni razvojni programi so podlaga za razvoj posameznih regij, saj so odraz sodelovanja deležnikov in skupnih razvojnih idej v regiji. Regije tako na podlagi regionalnih razvojnih programov izvajajo projekte, ki jih financirajo iz lastnih sredstev deležnikov ali drugih finančnih virov. 4. razvojna prioriteta oziroma prednostna usmeritev Regionalni razvojni programi sofinancira le del načrtovanih aktivnosti – tisti del, za katerega so bili na podlagi državnih prioritete določeni upravičeni nameni in upravičeni stroški. Regije torej vseh projektov ne morejo financirati in izvesti s pomočjo 4. razvojne prioritete, ampak morajo sredstva poiskati širše.

Razlika v sistemu izvajanja prednostnih usmeritev

10. Ključna razlika izvajanja operacij med prednostnima usmeritvama »Regionalni razvojni programi« in »Razvoj obmejnih območij z Republiko Hrvaško« je v načinu potrjevanja operacij. Medtem ko v primeru prednostne usmeritve »Regionalni razvojni programi« regije pripravijo izvedbene načrte s katerimi določijo operacije, ki jih želijo v okviru izvajanja prednostne usmeritve izvajati, v primeru druge prednostne usmeritve pa to ni potrebno. Operacije se v obeh primerih prijavljajo na javne razpise, medtem ko se v primeru prednostne usmeritve »Regionalni razvojni programi« na javni razpis lahko prijavijo le tisti projekti, ki so bili predhodno potrjeni v Izvedbnem načrtu za izvajanje regionalnega razvojnega programa.

Stanje na področju regionalnega razvoja v Sloveniji

11. Pregled stanja na področju regionalnega razvoja v Sloveniji je namenjen prikazu trendov in sprememb stanja na področju regionalnega razvoja v Sloveniji v času izvajanja programa. Spremembe so posledica delovanja različnih dejavnikov oziroma gonilnih sil, pritiskov in odzivov. S pregledom stanja in trendov lahko ugotovimo, kako so se spremenile razmere za izvajanje Operativnega programa, kateri dejavniki so pomembni za izvajanje razvojne prioritete in obeh njenih prednostnih usmeritev ter kako se vplivi operacij odražajo v njihovem okolju. S pregledom stanja smo torej izvajanje 4. razvojne prioritete OP RR postavili v širši kontekst, ki je pomemben tudi zato, da se izvajanje obravnavane 4. razvojne prioritete pravočasno in primerno prilagodi morebitnim spremenjenim razmeram⁴. Primer je gospodarska kriza, ki je nastopila jeseni 2008 in se hitro odrazila tudi v slovenskem gospodarstvu, čemur bi bilo treba prilagoditi tudi izvajanje različnih programov.

---

⁴ Vrednotenje četrte razvojne prioritete 'Razvoj regij' Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013, opravljeno aprila 2009, ni vsebovalo analize stanja na področju regionalnega razvoja, in morda zato ni opozorilo na vplive gospodarske krize.

12. Na nacionalni ravni prihaja do pogostega spreminjanja sistema regionalnega razvoja⁵. Ta se prilagaja trenutnim potrebam organiziranosti zaradi optimiranja sredstev Evropske unije npr. delitev na dve kohezijski regiji v letu 2011), prilagaja se finančnim zmogljivostim države in drugim organizacijskim potrebam, večinoma na ravni države. Zaradi slabe povezanosti med regionalno in državno ravni je pretok informacij slab in regije s slabšim informacijskim kapitalom pričakujejo novo programsko obdobje.
13. Državni razvojni program prioritet in investicij in njemu podrejeni strateški dokumenti so še vedno v pripravi kar pomeni, da bodo s pripravo svoj razvojnih dokumentov zamujale tudi regije. Ravno tako je v pripravi strategije pametne specializacije, ki bo zagotovo morala vplivati na regije, a je ta še vedno v pripravi in tako ne daje usmeritev regijam, kako naj se organizirajo.
14. Zaradi nenehnih sprememb sistema in spreminjanja finančnega okvira za delovanje regionalnih razvojnih agencij so te namesto funkcije izvajanja regionalnih razvojnih programov prevzele naloge priprave projektov tam, kjer lahko pričakujejo večja sredstva za svoje delovanje. Tako organizirane regionalne agencije pa ne nujno sledijo ciljem regij, temveč zasledujejo svoje cilje, povezane s financiranjem lastne organizacije.

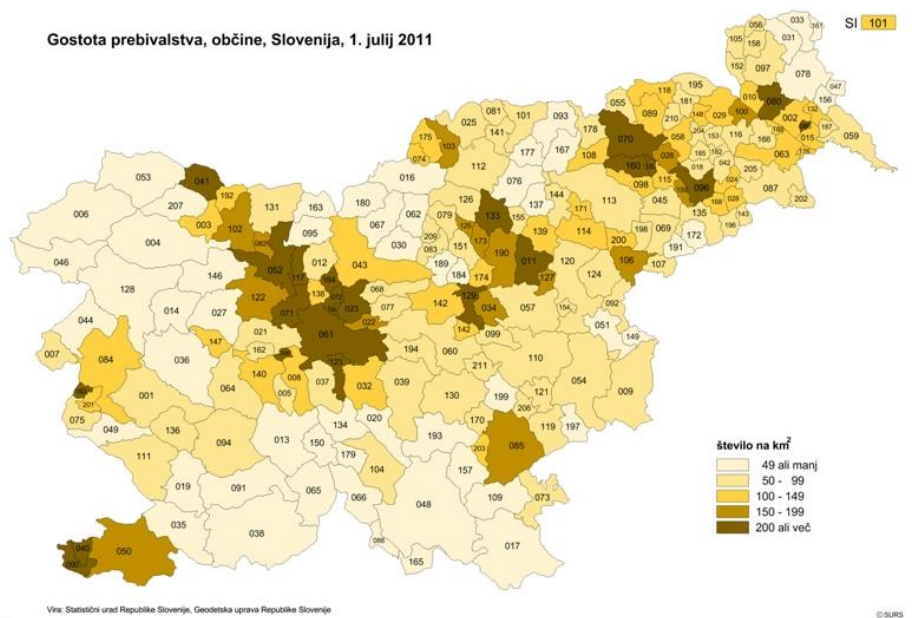

Stanje v državi in regijah

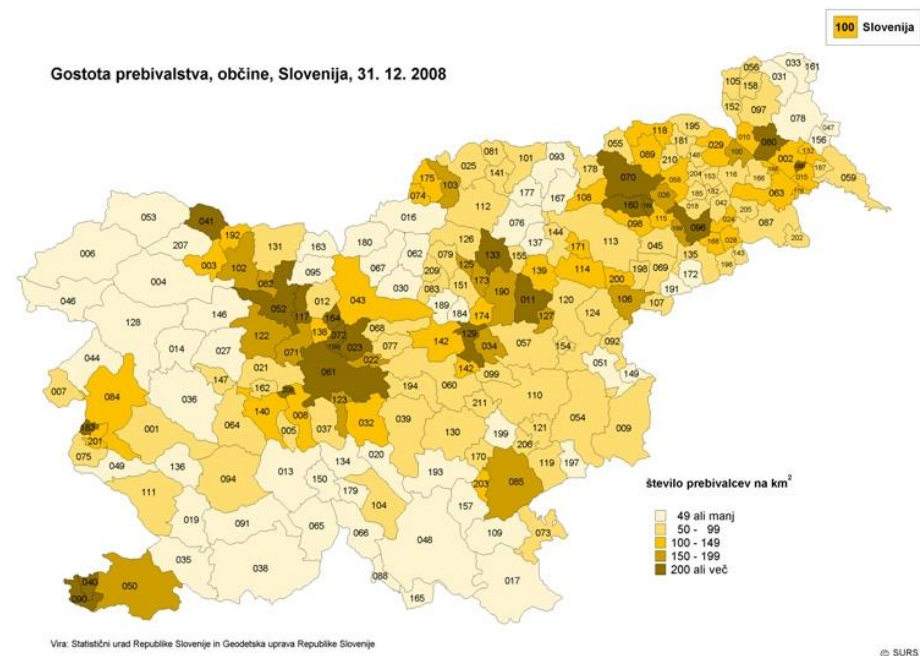
15. Ob pregledu smo iz vseh priložnosti, ki so jih identificirale regije in vseh tveganj, ki so jih regije določile za razvoj, izluščili sklope, ki jih predstavljamo v analizi stanja v regijah. Sklopi so: promet, povezovanje gospodarstva in izobraževanja in drugih javnih storitev, upravljanje regij in države ter javnih storitev, turizem, podeželje/kmetijska proizvodnja, družbene skupine, demografija in poselitev. Pregled vseh priložnosti, ki so jih videle regije v času priprave regionalnih razvojnih programov, in tveganj je v prilogi. Nekaj vsebin pa je takih, ki jih ni mogoče povezati na ravni cele države in predstavljajo posebnosti regij. To so na primer: izvedba tretje razvojne osi, postavitve plinskih terminalov v Italji in podobno.
16. Za Slovenijo je značilna razpršena in redka poselitev. Prebivalstvo je zgoščeno v večjih urbanih središčih, reliefno razgibana območja s slabšimi naravnogeografskimi pogoji in prometno težje dostopna območja pa so redkeje poseljena. V letu 2011 je v Sloveniji na kvadratnem kilometru površine živel povprečno 101 prebivalec. Med občinami so razlike v poselitvi zelo velike, saj so občine po površini in tudi po številu prebivalcev zelo različne. Leta 2011 je bila najgosteje naseljena občina Ljubljana; tam je na površini enega kvadratnega kilometra živel nekaj več kot 1.000 (1.018) prebivalcev. Ljubljana sodi v osrednjeslovensko statistično regijo, ki je bila tudi med regijami najgosteje naseljena; na kvadratnem kilometru površine regije je živel povprečno 209 prebivalcev. Ljubljanski občini po gostoti poselitve sledili občina Maribor, kjer je na kvadratnem kilometru živel 754 prebivalcev, in občina Izola, kjer je na kvadratnem kilometru površine živel 556 prebivalcev. Najredkeje naseljena

⁵ Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja /ZSRR/Ur.l. RS, št. 60/1999, Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja /ZSRR-1/Ur.l. RS, št. 93/2005, Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja /ZSRR-2/, Ur.l. RS, št. 20/2011, 57/2012

občina je bila občina Solčava s komaj 5 prebivalci na kvadratnem kilometru površine. Sledili sta ji občina Bovec z 9 prebivalci in občina Jezersko z 10 prebivalci na kvadratnem kilometru površine. Med statističnimi regijami je bila najredkeje naseljena notranjsko-kraška regija; v tej regiji je na kvadratnem kilometru površine živel povprečno 36 prebivalcev.⁶

Slika 2: Gostota prebivalstva, občine, Slovenija 2011, (vir: SURS)

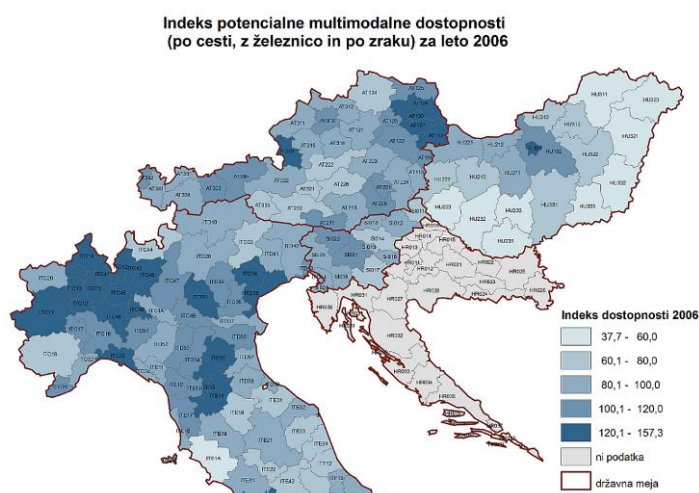

Slika 3: Gostota prebivalstva, občine, Slovenija 2008, (vir: SURS)

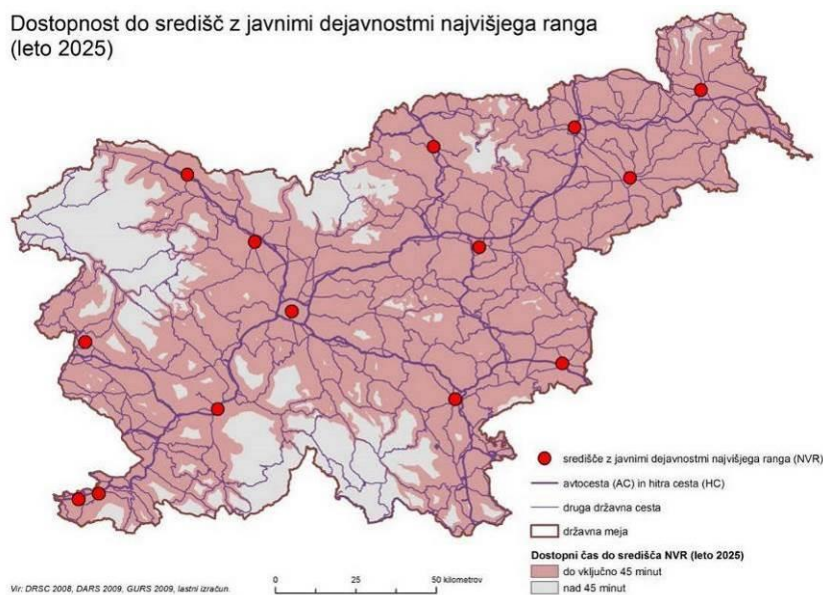
⁶ Statistični urad RS

17. Slovenija se z evropskim prostorom povezuje prek V. in X. vseevropskega prometnega koridorja. V ta namen se je v smereh vzhod–zahod (V. koridor) in sever–jug (X. koridor) izgradil slovenski avtocestni križ. Cilj izgradnje AC-križa je bilo tudi zagotoviti uravnotežen regionalni razvoj, saj je AC-križ hkrati namenjen regionalnemu prometu ter izboljšanju povezav med majhnimi in srednje velikimi mesti. Priključki na AC se zato niso načrtovali le po merilu prometne učinkovitosti, temveč z upoštevanjem prostorskih razvojnih ciljev posameznih naselij. Vmesno vrednotenje Operativnega programa razvoja okoljske in prometne infrastrukture je pokazalo, da je dosednji razvoj prometne infrastrukture, osredotočen na gradnjo avtocestnega križa, okrepil predvsem gravitacijsko vlogo večjih urbanih središč, poleg tega pa je spodbudil zgostitev poselitve v koridorjih prometnega križa in razpršeno gradnjo naselij v širšem zaledju mest.
18. Načrtovana je izgradnja prometne povezave med Koroško in Belo Krajino, tako imenovana 3. razvojna os, ki naj bi povezala vzhodni del Slovenije v smeri sever-jug in tako skrajšala potovalne čase v tem območju, podprla razvoj ter razbremenila območje Ljubljane kot stičišča avtocestnega križa.
19. Na prometne tokove v veliki meri vpliva tudi razvoj železniškega sistema, ki v Sloveniji za zdaj še zaostaja za evropskimi standardi, kljub temu da potekajo številne dejavnosti v zvezi z njegovo posodobitvijo in povečevanjem njegove vloge v prometnih tokovih.
20. V Kopru je edino slovensko pristanišče za tovorni in potniški pomorski promet, preko katerega se opravlja 90 % celotnega čezmorskega prometa, ki pa ima slabe prometne povezave z zaledjem v Srednji in Vzhodni Evropi. Pomembna prizadevanja za razvoj prometne infrastrukture so v Sloveniji usmerjena tudi v razvoj mednarodnih letališč Ljubljana, Maribor in Portorož. Poleg razvoja samih letališč se izboljšuje tudi njihova vključenost v državni, regionalni in lokalni prometni sistem.
21. Velika težava je upadanje kakovosti javnega potniškega prometa ter nemotoriziranih oblik prometa na urbanih območjih. Zaradi individualizacije prometnega dela so se povečali stroški prometnega dela, poraba energije, nesmotrna raba prostora, razpršena gradnja naselij na podeželju, degradacija bivanja v mestih ter obremenitve okolja. Med vsemi sprejetimi usmeritvami razvoja prometa se v zadnjem obdobju nekoliko izboljšuje le varnost prometa (Zavodnik Lamovšek 2003).
22. Stanje in težnje v razvoju prometa, ki niso skladne s sprejetimi deklaracijami in mednarodnimi usmeritvami se posledično kažejo v prostorskem razvoju Slovenije in v veliki meri opredeljujejo prihodnji razvoj slovenskega poselitvenega sistema. Dosednji razvoj prometne infrastrukture, ki je bil osredotočen na gradnjo avtocestnega križa, krepil predvsem gravitacijsko vlogo večjih urbanih središč in zapostavlja nekatera regionalna razvojna središča, kar vpliva na nadaljnje vzdrževanje njihovega obrobnega položaja. Razen tega spodbuja zgostitev poselitve v koridorjih prometnega križa in razpršeno gradnjo naselij v širšem zaledju mest ter praznjenje obširnih območij, na katera tudi po dograditvi avtocestnega sistema ne sega gravitacijski vpliv regionalnih središč.
23. Posebno vprašanje je razvoj prometnih sistemov v večjih slovenskih mestih in na urbanih območjih, na katerih promet že danes presega zmogljivosti prometne infrastrukture, prostora in okolja. Še naprej narašča individualni motorni promet na račun drugih oblik prometa in zniževanja ravni njihovih storitev. Neustrezna je infrastruktura za ne-motorizirano mobilnost v mestih (kolesarje, pešce). Zaradi zagotavljanja prometne varnosti pa so sprejeti številni predpisi, ki neposredno vplivajo na načrtovanje in gradnjo prometnih površin.

24. ESPON-ov indeks dostopnosti v Sloveniji. ESPON-ov indeks multimodalne dostopnosti (MMI_2006) temelji na meritvah časovnih razdalj v zračnem prometu, po cestah in železnici. Ta potrebe te študije smo potencialno dostopnost na NUTS 3 ravni ponovno izračunali s seštevanjem populacije po ostalih regijah ter jo utežili s potovalnimi časi do ostalih regij (ESPON, 2009; lastni izračuni po Spiekermann in Wegener, 2007). Slika 4 prikazuje Indeks multimodalne dostopnosti v Sloveniji in sosednjih državah na NUTS 3 ravni leta 2001 (100 = EU povprečje).

Slika 4: Indeks multimodalne dostopnosti v Sloveniji in sosednjih državah na NUTS 3 ravni leta 2001 (100 = EU povprečje)

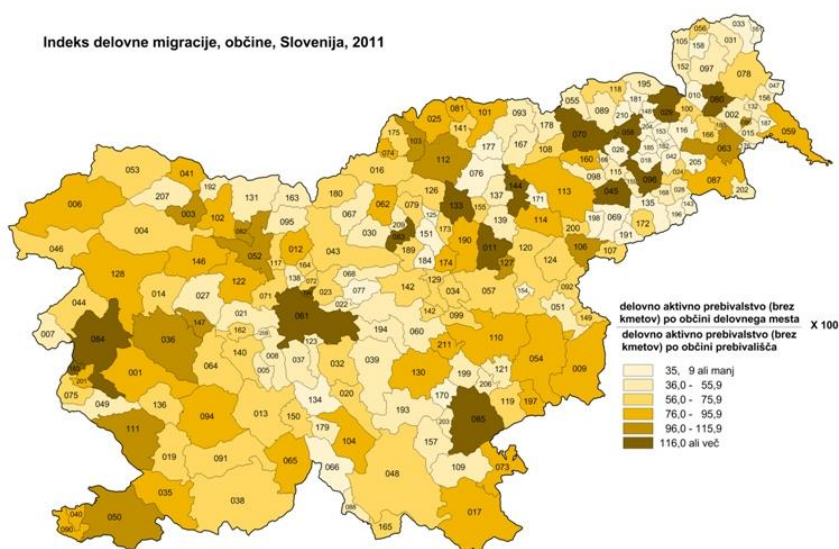

Slika 5: Dostopnost do središč z javnimi dejavnostmi najvišjega ranga (september 2009)

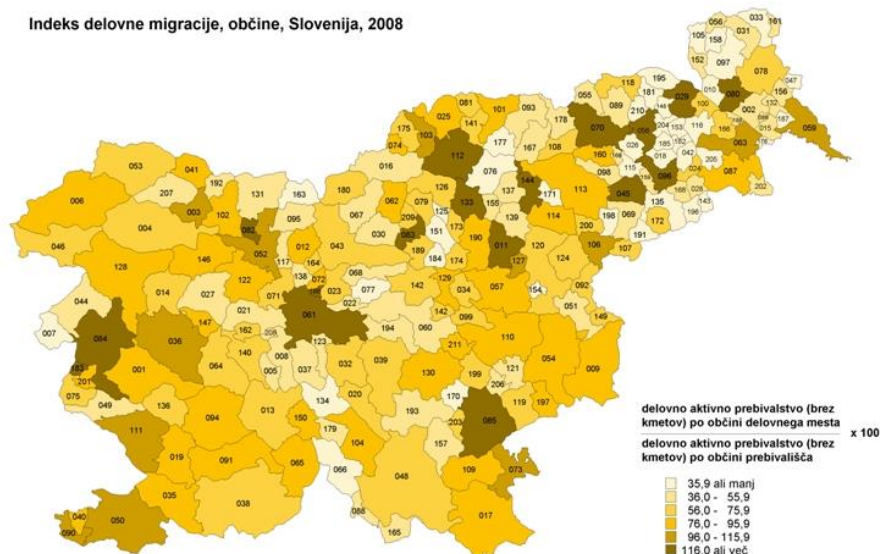
25. Če je število delovnih mest v posamezni občini vsaj za 16 % večje od števila delovno aktivnih prebivalcev, potem taka občina spada med t. i. »izrazito delovne« občine. V letu 2011 je bilo »izrazito delovnih« 15 občin (tj. okoli 7 % vseh občin). Zelo visok indeks delovne migracije, z vrednostjo nad 150 (to pomeni več kot 50 % več delovno aktivnih prebivalcev po občini delovnega mesta kot delovno aktivnih prebivalcev po občini bivanja) je imelo naslednjih deset občin: Trzin (indeks 351), Murska Sobota (indeks 197), Šempeter - Vrtojba (indeks 193),

Ljubljana (indeks 186), Nazarje (indeks 178), Kidričevo (indeks 171), Lenart (157), Celje (indeks 155) ter Maribor in Zreče (vsaka indeks 151). Med t. i. »bivalne« občine razvrščamo občine z indeksom delovne migracije pod 95,9. Takih občin je bilo leta 2011 182 oz. 87 % vseh občin. »Izrazito bivalnih« občin, takih z indeksom 35,9 ali manj, v katerih je bilo torej za 64,1 % manj delovno aktivnih prebivalcev po občini delovnega mesta kot delovno aktivnih prebivalcev po občini bivanja, je bilo 36. Najnižji indeks, pod 20, so imele občine Sveti Tomaž (indeks 15), Tabor (indeks 17) in Sveti Andraž v Slovenskih goricah (indeks 18).

26. Med statističnimi regijami sodi med »izrazito delovne« le osrednjeslovenska regija, in sicer je bilo leta 2011 v tej regiji za 26 % več delovno aktivnih prebivalcev po občini delovnega mesta kot delovno aktivnih prebivalcev po občini bivanja. V ostalih statističnih regijah je bilo razmerje obrnjeno. Zasavska statistična regija sodi glede na indeks delovne migracije med »zmerno bivalne« regije in je hkrati regija, ki je imela največjo razliko med delovno aktivnim prebivalstvom po prebivališču in delovno aktivnem prebivalstvu po delovnem mestu, in sicer 29 %.

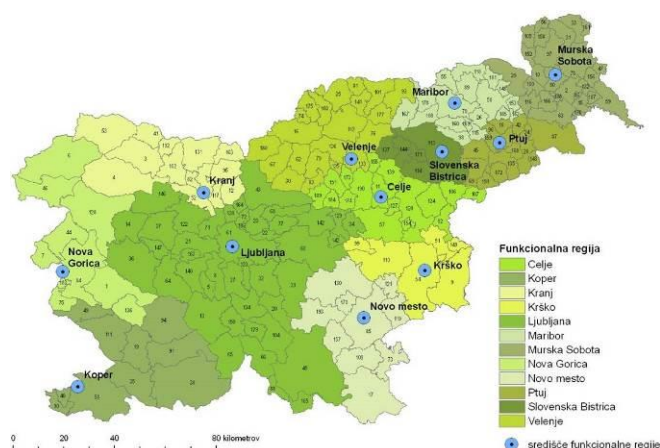

Slika 6: Indeks delovne migracije občine, 2011, (vir: SURS)

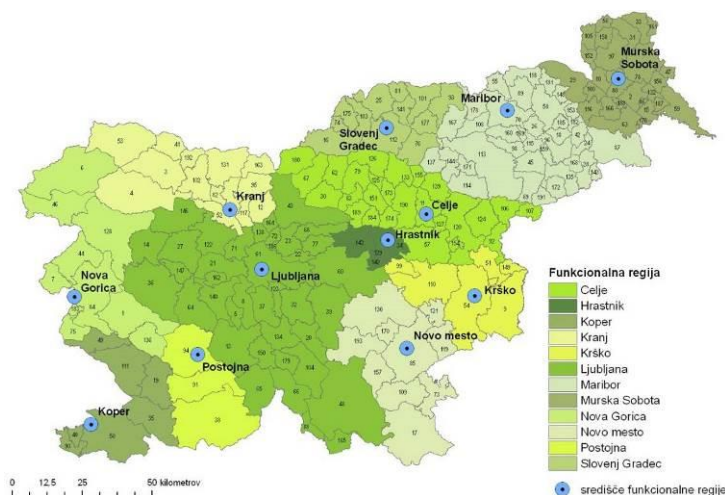
Slika 7: Indeks delovne migracije občine, 2008, (vir: SURS)

27. Zaposlitveni sistemi ter funkcionalne regije: Regionalni razvoj je po direktivah Evropske unije v okviru cilja teritorialne kohezije usmerjen k oblikovanju konkurenčnih funkcionalnih regij. K temu lahko pripomore tudi ustrezno prometno omrežje, ki omogoča skladen regionalni razvoj.
28. Funkcionalna območja, oblikovana na podlagi visokih frekvenc notranjih regionalnih gospodarskih interakcij, združujejo hitro rastoča tako imenovana sodobna mesta ter njihova funkcionalna zaledja. Vsakdanje delovanje sodobnega mesta je zaradi različnih dejavnikov, med katerimi izstopa vedno večja mobilnost prebivalstva, postalo v tolikšni meri soodvisno od bližnje in manj bližnje okolice, da se njegovega razvoja že nekaj časa ne more več obravnavati ločeno od razvoja širšega prostora.
29. Funkcionalne regije lahko oblikujemo iz funkcionalno ali pa iz administrativno opredeljenih središč. V nadaljevanju prikazujemo rezultate modeliranja po funkcionalno in administrativno opredeljenih 12 urbanih središčih. Za administrativno določena središča smo privzeli središča statističnih oziroma razvojnih regij in uporabili metodo območij delovne mobilnosti, pri čemer smo mobilnost računali glede na prevoze z osebnimi avtomobili po cestnem prometnem omrežju.
30. Primerjava med obema modeloma jasno kaže, kje so močnejša zaposlitvena središča in s tem tudi večji tokovi dnevih delovnih migrantov. Kot močno funkcionalno središče se kaže Velenje, medtem ko Hrastnik te vloge v dejanskem stanju nima. Podobno sliko nam kaže tudi modeliranje po funkcionalnih in administrativno (teoretično oblikovanih glede na starejša strokovna izhodišča in planske regije v Sloveniji; MOP 1990) določenih 8 središčih. Tudi tu se kaže da v sedanjem času izstopa Velenje kot močno regionalno središče, zaostaja pa Murska Sobota. V tem primeru se izrazito pokaže tudi slaba prometna opremljenost obmejnih območij, saj večina delavcev dnevno migrira v zaposlitvena središča v notranjost države, središča v obmejnem pasu pa so slabše razvita.

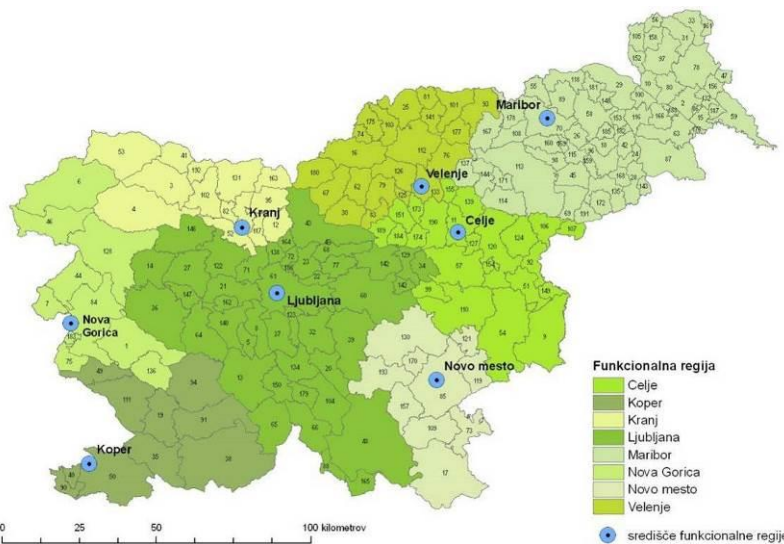

Slika 8: Členitev Slovenije na 12 zaposlitvenih sistemov po metodi območij delovne mobilnosti (funkcionalno opredeljena središča)

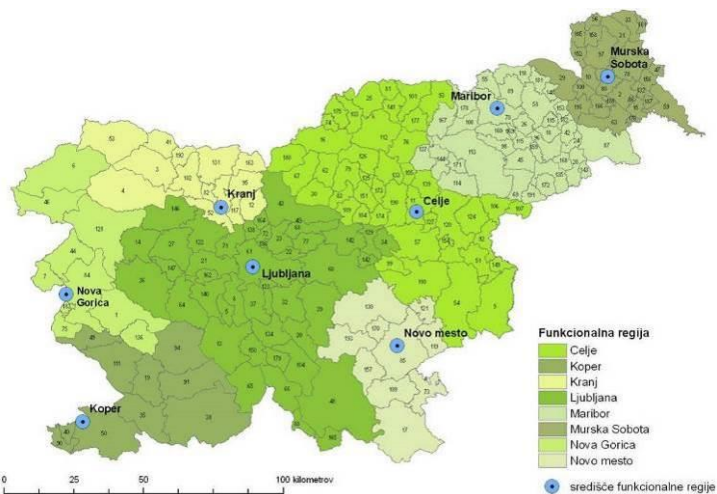

Slika 9: Členitev Slovenije na 12 zaposlitvenih sistemov po metodi območij delovne mobilnosti (administrativno določena središča / statistične oz razvojne regije)

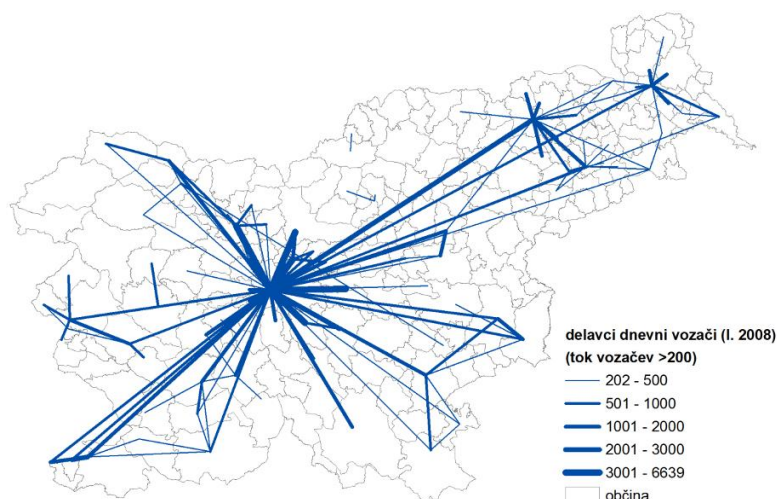

Slika 10: Členitev Slovenije na 8 zaposlitvenih sistemov po metodi območij delovne mobilnosti (funkcionalno opredeljena središča)

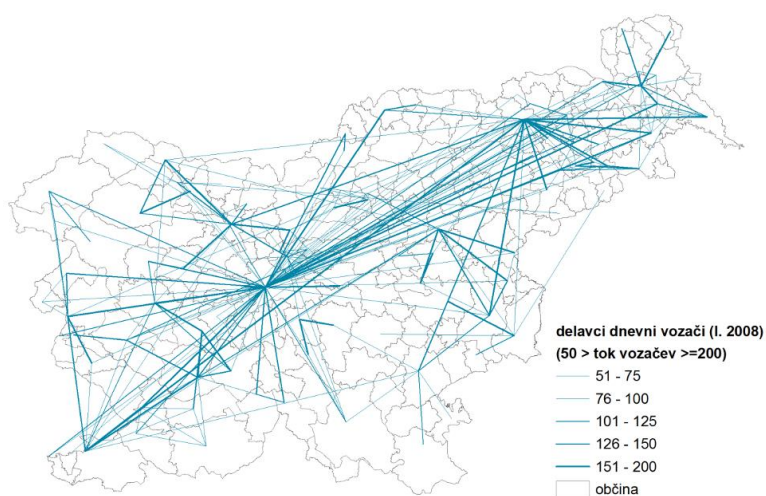

Slika 11: Členitev Slovenije na 8 zaposlitvenih sistemov po metodi območij delovne mobilnosti (administrativno določena središča)

31. Tokovi delavcev - dnevni vozači: Prikaz tokov delavcev dnevnih vozačev leta 2008 (SURSTAT 2010: Zaposlene in samozaposlene osebe po občini prebivališča in občini delovnega mesta po spolu, občine, leto 2008) nam zgornje ugotovitve le še potrjujejo. Tokovi delavcev vozačev med občinami z več kot 200 delavci o kažejo jasno sliko močnih dnevnih migracij po avtocestnem križu, medtem ko analiza dnevnih migracij med 50 in 200 delavcev vozačev kaže jasno sliko močnejših regionalnih prometnih povezav.

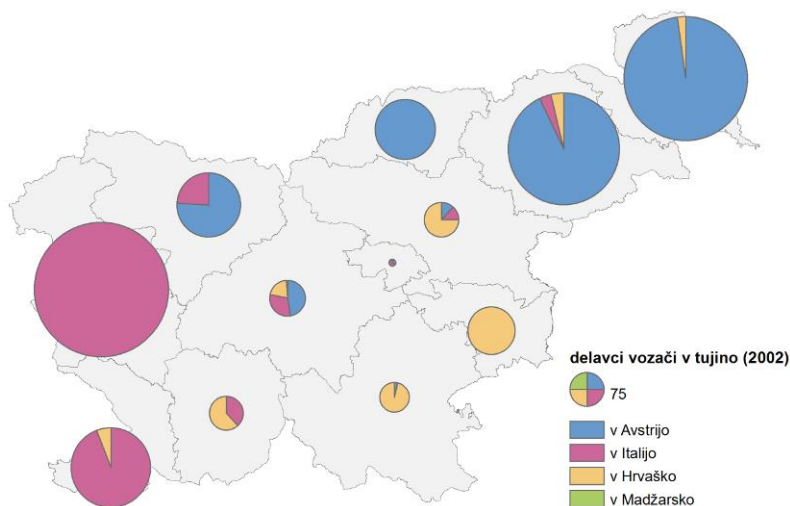

Slika 12: Tokovi delavcev vozačev med občinami RS leta 2008 (samo tokovi z več kot 200 delavcev vozačev)

Slika 13: Tokovi delavcev vozačev med občinami RS leta 2008 (samo tokovi z več kot 50 in do 200 delavcev vozačev)

32. Čezmejni migranti: Glede na cilj krepite povezovanja z obmejnimi območji in širšim evropskim prostorom smo izvedli tudi analizo čezmejnih migracij. Podatki o delavcih dnevnih vozačih v tujino so žal na voljo samo za leto 2002 (SURSTAT 2002). V nadaljevanju prikazujemo rezultate analize delavcev dnevnih vozačev iz statističnih regij ter v nadaljevanju podrobnejše prikaze iz občin v sosednje države leta 2002.

Slika 21: Delavci dnevni vozači iz regije izvora v sosednje države leta 2002

33. Največji zaposlitveni center je Osrednjeslovenska regija, saj je v njej zaposlena dobra tretjina aktivnega prebivalstva, sledita Podravska in Savinjska regija. Daleč največ samozaposlenih je bilo novembra 2011 v Pomurski regiji, kjer je takih skoraj petina aktivnega prebivalstva (18,99 %), po deležu samozaposlenih tesno sledi Spodnjeposavska (17,86 %) regija. To je posledica kmetijskega značaja teh dveh regij, saj je tu tudi največji delež samozaposlenih kmetov – v Pomurski dve tretjini, v Spodnjeposavski regiji pa polovica vseh samozaposlenih. Najmanjši delež samozaposlenih imata Osrednjeslovenska (8,02 %) in Zasavska regija (10,81 %).

Preglednica 5: Število in deleži aktivnega prebivalstva v posameznih regijah, primerjava november 2010 – november 2011

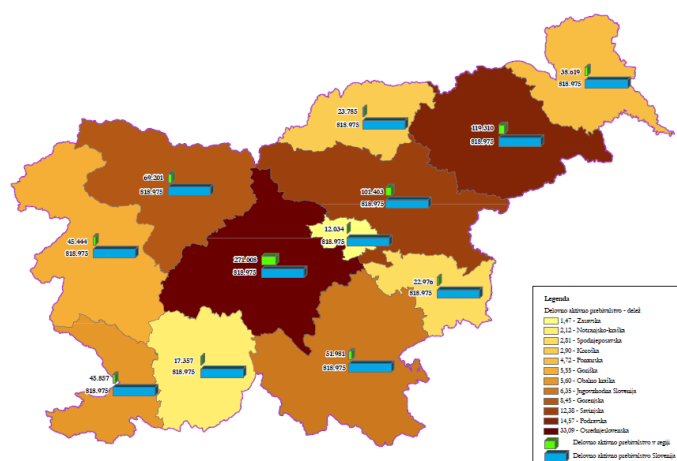
Statistična regija	Vsi zaposleni				Samozap. kmetje		Sprememba v letu dni v %		
	Število		%		% v populaciji aktivnega prebivalstva		Zaposleni	Samozap.	Samozap. kmetje
	2010	2011	2010	2011	2011	2011			
Gorenjska	70.468	69.383	8,43	8,46	11,39	2,54	1,56	0,86	0,45
Goriška	46.234	45.031	5,47	5,55	12,80	3,81	2,67	0,49	0,30
JV Slovenija	52.905	51.715	6,28	6,35	12,39	5,63	2,30	0,89	0,78
Koroška	24.027	24.446	2,97	2,88	13,32	5,13	-1,71	0,36	0,25
Notranjsko-kraška	17.687	16.295	1,98	2,12	13,13	4,25	8,54	1,64	0,96
Obalno-kraška	46.488	45.121	5,48	5,58	11,53	1,74	3,03	0,53	0,30
Osrednjeslovenska	275.389	275.992	33,52	33,04	8,02	1,56	-0,22	0,46	0,36
Podravska	121.892	118.503	14,39	14,63	13,24	5,56	2,86	1,38	1,22
Pomurska	39.457	39.878	4,84	4,73	18,99	12,08	-1,06	1,59	1,76
Savinjska	103.084	101.900	12,38	12,37	12,73	5,71	1,16	0,85	0,78
Spodnjeposavska	23.544	23.126	2,81	2,83	17,86	9,49	1,81	1,96	1,76
Zasavska	12.231	12.029	1,46	1,47	10,81	3,16	1,68	0,64	0,58
SLOVENIJA	833.406	823.419	100	100	11,47	4,04	1,21	0,81	0,68

Vir: SURS

34. Zaposlenost v Sloveniji je v letu 2011, po upadanju prejšnjih let, narasla za 1,21 %, najbolj izrazito v Notranjsko–kraški regiji (kar za 8,54 %), sledi ji Obalno-kraška regija (s 3,03 %), upadla pa je na Koroškem (-1,71 %), v Pomurju (za 1,06 %) in v Osrednjeslovenski regiji (za 0,22 %). Delež samozaposlenih se je v zadnjem letu povečal v vseh regijah, najbolj Spodnjeposavski (kar za slaba 2 %), v Notranjsko–kraški regiji (za 1,64%) in Pomurju (1,59 %), za več kot odstotek se je povečal še v Podravski regiji. V vseh teh regijah, še posebej v Pomurski in Spodnjeposavski, je dobršen del tega mogoče pripisati povečanju števila

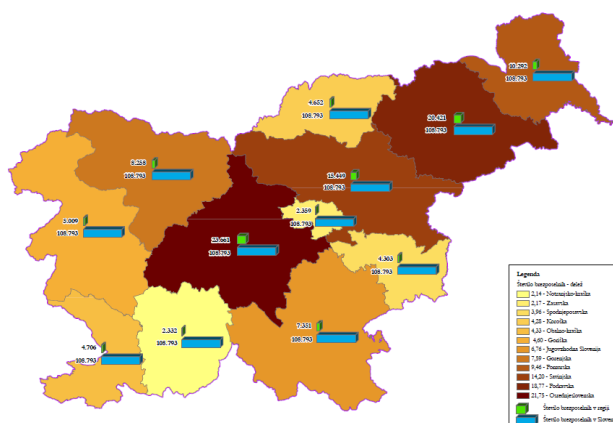
samozaposlenih kmetov, pa tudi podpiranju samozaposlovanja s strani Zavoda RS za zaposlovanje.

35. Največ delovno aktivnega prebivalstva, v starostni skupini 50 let ali več, je bilo v Zasavski in Pomurski statistični regiji (24 %), najmanj pa v Osrednjeslovenski in Gorenjski statistični regiji (20 %). Največji delež mladega delovno aktivnega prebivalstva (29 let ali manj) so imele statistične regije: Osrednjeslovenska, Jugovzhodna Slovenija in Gorenjska, najmanjši pa Zasavska statistična regija (14 %).
36. Delež oseb z višje- ali visokošolsko izobrazbo je bil najvišji v Osrednjeslovenski statistični regiji (skoraj 34 %), sledile so ji Obalno-kraška (nekaj čez 25 %), Goriška in Gorenjska (okrog 24 %) ter podravska statistična regija (približno 23 %), najmanjši pa je v Pomurski statistični regiji. Pomurska regija je edina statistična regija, kjer je delež aktivnega prebivalstva z višje- ali visokošolsko izobrazbo (19 %) nižji kot delež aktivnega prebivalstva z osnovnošolsko izobrazbo ali manj (20 %).

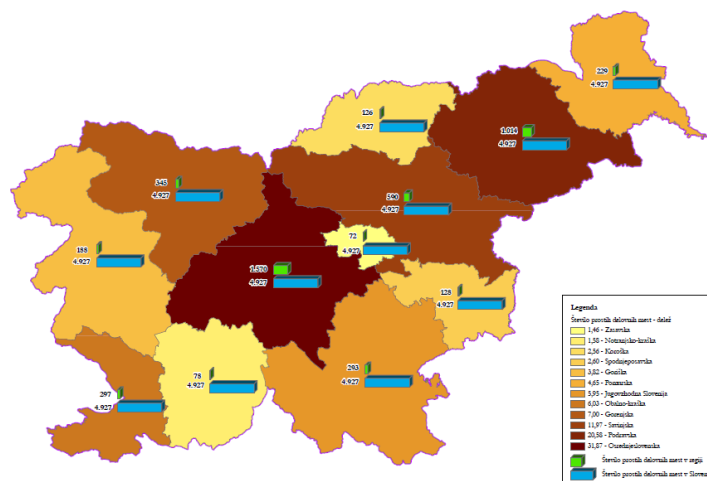

Slika 22: Delovno aktivno prebivalstvo po regijah glede na celotno število delovno aktivnih oseb v Sloveniji (Vir podatkov: SURS, 2012)

37. Število brezposelnih se je povečalo v vseh regijah; najbolj v Osrednjeslovenski (25,2 %), Spodnjeposavski (18,9 %), Goriški (18,5 %) ter Notranjsko-kraški (18,4 %).

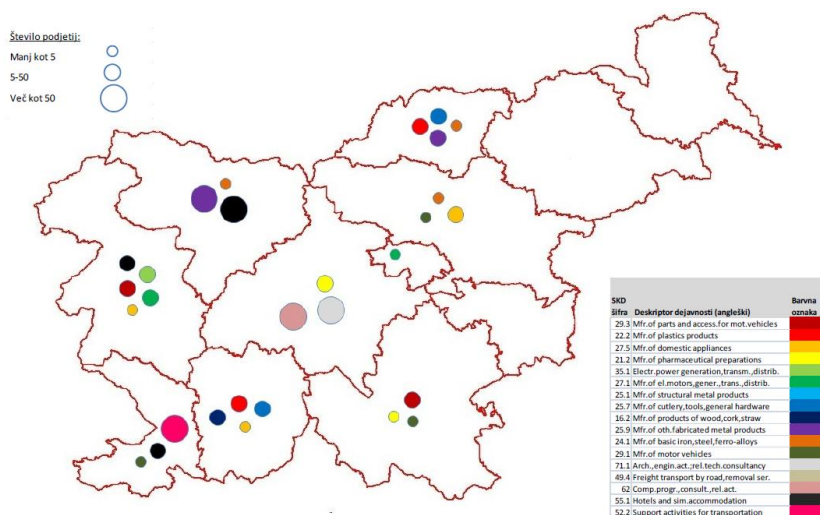

Slika 23: Število brezposelnih po regijah glede na vse brezposelne osebe v Sloveniji za december 2011 (Vir podatkov: SURS, 2012)

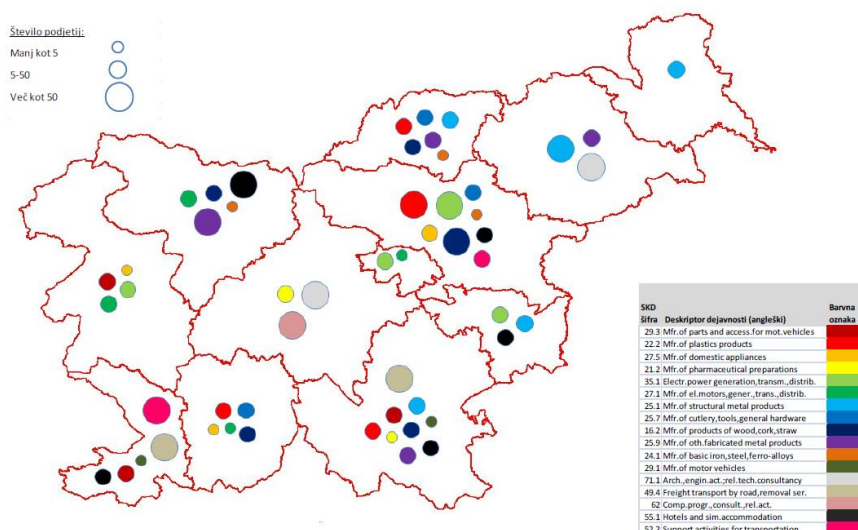
Slika 24: Število prostih delovnih mest po regijah glede na vsa prosta delovna mesta v Sloveniji, december 2011 (Vir podatkov: SURS, 2012)

38. Eden od pristopov k identificiranju koncentracije podjetij iz istih panog so lokacijski koeficienti (ang. Enterprise Location Quotients). Lokacijski koeficienti temeljijo na analizi na regionalni ravni in primerjajo pomen izbrane ekonomske aktivnosti v regiji s pomenom, ki ga ima ista ekonomska aktivnost v celotnem gospodarstvu. Višja vrednost lokacijskega koeficienta pomeni, da je izbrana ekonomska aktivnost v tej regiji nadpovprečno zastopana. Z drugimi besedami, da je ta regija relativno bolj specializirana za to ekonomsko aktivnost. Za predelovalno dejavnost je značilna bolj enakomerna geografska razpršitev koncentracij podjetij iz istih panog, medtem ko je za storitvene dejavnosti značilno, da so večinoma locirane v Osrednjeslovenski regiji.⁷

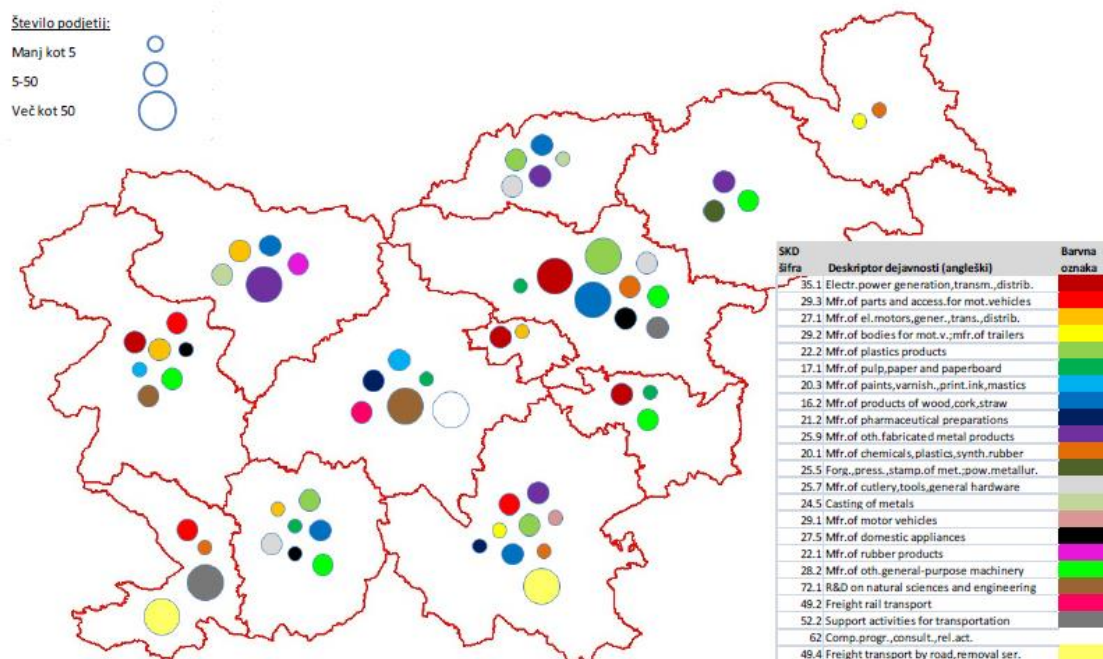
Slika 25: Regionalna koncentracija najpomembnejših panog, po kriteriju lokacijskega koeficienta na podlagi števila podjetij, 2011, (vir: Analiza sektorjev in R&R dejavnosti za namen identifikacije področij pametne specializacije)

⁷ Analiza sektorjev in R&R dejavnosti za namen identifikacije področij pametne specializacije, Dr. Patricia Kotnik, CLUSTRAT, ERDF, Januar 2013

Slika 26: Regionalna koncentracija najpomembnejših panog, po kriteriju lokacijskega koeficienta na podlagi zaposlenosti, 2011, (vir: Analiza sektorjev in R&R dejavnosti za namen identifikacije področij pametne specializacije)

39. Najpomembnejše panoge, identificirane kot rastoče, predstavljamo tudi s sliko njihove regionalne koncentracije na podlagi podatkov o lokacijskih koeficientih: zemljevid je narisana na podlagi lokacijskih koeficientov na podlagi števila zaposlenih (ELQ 2). Na zemljevidu je posamezna panoga (kjer so različne panoge ponazorjene z barvo) izpostavljena v regijah z visokim lokacijskim koeficientom. V primeru predelovalne dejavnosti in ostale industrije so v prikaz vključene vse identificirane panoge, v primeru storitev pa le tiste, ki imajo delež izvoza v prodaji večji od 15 %.

Slika 27: Regionalna koncentracija najpomembnejših rastočih panog, po kriteriju lokacijskega koeficienta na podlagi zaposlenosti, 2011, (vir: Analiza sektorjev in R&R dejavnosti za namen identifikacije področij pametne specializacije)

40. V Slovenijo je v letu 2012 prišlo 3.297.556 turistov (od tega 1.141.944 domačih, 2.155.612 tujih), ki so opravili 9.510.663 nočitev, tukaj pa so povprečno ostali 2,9 dneva. Največ jih je iz Evrope, skoraj 2 milijona in za tem iz Azije in Oceanije, ter Amerik in Afrike.

Preglednica 6: Nočitve po regijah in rast nočitev po regijah v % (Vir: Slovenski turizem v številkah, junij 2013; Slovenski turizem v številkah, 2011 in 2013)

Regija	Prenočitve l.2012	Delež	Leto 2010	Leto 2012	Trend
Obalno-kraška	2.138.035	22	-7,5	-2	Izboljšala
Gorenjska	1.670.653	18	4,2	2	Poslabšala
Savinjska	1.430.348	15	1,1	3	Izboljšala
Osrednjeslovenska	995.472	10	6,4	7	Ohranila
Pomurska	931.370	10	-0,5	-2	Poslabšala
Spodnjeposavska	620.165	7	-2,7	-2	Ohranila
Goriška	611.635	6	-2,2	1	Izboljšala
Podravska	556.375	6	-4,9	10	Zelo izboljšala
Jugovzhodna	382.929	4	-0,1	-2	Ohranila
Koroška	104.556	1	-0,3	14	Zelo izboljšala
Notranjsko-kraška	62.402	1	-9,6	3	Zelo Izboljšala
Zasavska	6.723	0	-47,4	17	Zelo Izboljšala

Vir: SURS

Slika 28: Prenočitve po statističnih regijah, 2012, (vir: Slovenski turizem v številkah, junij 2013)

41. Zanimivo se je skozi leta spreminjal delež obiska po regijah in sicer verjetno na račun trenutnih trendov v turizmu. Tem spremembam so botrovale tudi naložbe v turizem, za Podravske regije pa se bodo rezultati spremembe videli šele v letu 2013, ko ne bo več učinka Evropske prestolnice kulture, čeprav kot kaže, mrežna organiziranost ni koristila Pomurju.
42. Razvoj podeželja in kmetijstvo: večji del Slovenije lahko po metodologiji OECD in EUROSTAT uvrstimo v podeželska območja. Analiza funkcionalnih regij v Sloveniji kaže na trend rasti prebivalstva v primestnih občinah, ki so sicer uvrščene v podeželsko območje (po metodologiji EUROSTAT), vendar so v bližini večjih urbanih središč. V teh občinah se tudi povečuje število in raznovrstnost javnih in drugih (predvsem oskrbnih) funkcij, kar izboljšuje kvaliteto bivanja na podeželju. Po drugi strani je viden upad prebivalstva v manjših, oddaljenih občinah. Indeks rasti prebivalstva je 102, saj se na račun primestnih občin dviga število prebivalcev, medtem ko se število prebivalcev v manjših občinah niža. Glede na podatke o zmanjševanju števila kmetijskih gospodarstev selitve iz mest na podeželje niso povzročile povečanja ukvarjanja s kmetijsko dejavnostjo, poleg tega je večina zaposlitev ostala v večjih središčih. Razmerje med spoloma se v podeželskih občinah v zadnjih osmih letih ni bistveno spremenilo (delež žensk v primerjavi z moškimi se giblje okoli indeksa 1,02), zaskrbljujoči pa

- so trendi starostne strukture na podeželskih območjih na splošno in še posebej pri ženskah, kjer se delež mlajših od 19 let in mlajših od 44 let znatno niža, medtem ko se delež starejših od 45 let povečuje (118,49 % v primerjavi z letom 2005).
43. Podeželske regije v Sloveniji imajo visoko stopnjo registrirane brezposelnosti, v letu 2012 je ta znašala 14,3 %, kar je precej višje od slovenskega povprečja (13 %). Velika je tudi razlika v stopnji registrirane brezposelnosti med pretežno ruralnimi regijami, v katerih znaša stopnja registrirane brezposelnosti v povprečju 14,3 % in pretežno urbano Osrednjeslovensko regijo, v kateri je stopnja registrirane brezposelnosti 11,1 %. Stopnja registrirane brezposelnosti se je do nastopa gospodarske krize leta 2008 zmanjševala, od tega leta dalje pa se spet povečuje.
44. Razvoj podeželja podpira Program razvoja podeželja 2007-2013, financiran iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja, ki sofinancira različne dejavnosti in projekte na podeželju, od prestrukturiranja kmetijstva in gozdarstva do varstva okolja in krajine ter kakovosti življenja na podeželju. Pristop LEADER, ki se izvaja v okviru Programa razvoja podeželja, omogoča izvajanje lokalnih pobud in povezovanje lokalnih akterjev, izvaja pa se preko 33 Lokalnih akcijskih skupin (LAS).
45. Popis Kmetijstva l. 2010⁸ je pokazal, da je bilo tega leta v Sloveniji 74.646 kmetijskih gospodarstev (tj. kmetijskih podjetij in družinskih kmetij skupaj) ali skoraj 14 % manj kot pred desetimi leti, povprečno kmetijsko gospodarstvo pa je obsegalo povprečno 6,4 hektarja KZU in redilo povprečno 5,6 GVŽ; v desetih letih se je povečalo za 0,8 hektarja KZU (kmetijskih zemljišč v uporabi) in za 0,1 GVŽ. Skupaj je bilo v uporabi za kmetijsko pridelavo 474.432 hektarjev kmetijskih zemljišč (KZU). Skoraj 79 % kmetijskih gospodarstev je l. 2010 redilo živino, skupaj 421.553 glav velike živine (GVŽ). Največ kmetijskih gospodarstev je tudi v letu 2010 bilo v podravski, (nekaj več kot 12.300), v savinjski (nekaj več kot 11.400) in v pomurski statistični regiji (skoraj 8.900), daleč najmanj pa v zasavski statistični regiji (nekaj manj kot 1.080), ki je tudi po površini ozemlja najmanjša slovenska regija in ima poleg tega manj ugodne pogoje za kmetijsko proizvodnjo. Najbolj je število kmetijskih gospodarstev upadlo v Pomurski in Podravski statistični regiji, v Zasavju, Notranjsko-kraški regiji in na Koroškem pa je praktično stabilno. V Sloveniji je kar 89 % dela v kmetijstvu v letu 2010 opravila družinska delovna sila, katere del so tudi gospodarji upravitelji kmetijskega gospodarstva, ki sami opravijo kar 45 % vsega dela v kmetijstvu.
46. Obseg živinoreje na kmetijskih gospodarstvih je bil v letu 2010 v povprečju najmanjši v obalno-kraški regiji (1,3 GVŽ na kmetijsko gospodarstvo), ki ima tudi najmanjšo povprečno površino KZU na kmetijsko gospodarstvo (4,4 hektarja) in v goriški statistični regiji (3,1 GVŽ na kmetijsko gospodarstvo); največji je bil v gorenjski in koroški statistični regiji (skoraj 9 GVŽ na kmetijsko gospodarstvo); Koroška ima skupaj z notranjsko-kraško statistično regijo tudi največjo površino KZU na kmetijsko gospodarstvo (7,7 hektarja).
47. Z rejo živine se je od leta 2000 do leta 2010 prenehalo ukvarjati več kot 18.800 kmetijskih gospodarstev, zaradi česar se je povprečno število GVŽ na kmetijsko gospodarstvo z živino v 10 letih kljub zmanjšani prireji glavnih vrst živine dvignilo s 6,1 na 7,2 GVŽ na kmetijsko gospodarstvo (skoraj 18 %). Obalno-kraška, goriška in notranjsko-kraška statistična regija izstopajo po visokem deležu kmetijskih gospodarstev, brez živine, saj je takih gospodarstev nekaj nad 30 %. Za te tri regije je značilen večji delež trajnih nasadov in intenzivne pridelave na njivah (vrtnarstvo), kar se odraža tudi v večjem povprečnem vložku

⁸ Kutin Slatnar B. (ed.) (2012): *Popis kmetijstva 2010 – vsaka kmetija šteje!* Statistični urad Republike Slovenije, Zbirka Brošure.

dela na hektar KZU, izražen v polnovredni delovni moči (PDM) na hektar – v občinah občinah Izola/Isola, Piran/Pirano, Renče - Vogrsko je bil PDM na hektar KZU več kot dvakrat večji, v občini Koper za pol večji, v občini Brda pa za 80 % večji.

48. Goriška, Obalno-kraška, Notranjsko-kraška regija ter Jugovzhodna Slovenija imajo največji delež neobdelanih in zaraščujočih se kmetijskih zemljišč, prvi dve kar 20 %. Največji delež njiv in trajnih nasadov, več kot 85 %, imajo kmetijska gospodarstva v Pomurju, sledi Podravje z dobrimi 60 %; najmanj njiv in trajnih nasadov pa je na Koroškem, v Notranjsko-Kraški regiji in Zasavju, ker trajni travniki in pašniki predstavljajo več kot 80 % KZU posameznega kmetijskega gospodarstva.
49. Regije se med seboj zelo razlikujejo po pridelkih. Prikaz je podan v spodnji preglednici.

Preglednica 7: Povprečni pridelok (t/ha) pomembnejših kmetijskih kultur po regijah, 2012 (Vir: SURS) S senčenjem so označene prve tri regije po največji količini določenega tipa pridelka

	POMURSKA	PODRAVSKA	KOROŠKA	SAVINJSKA	ZASAVSKA	SPODNJEPOSAVSKA	JUGOVZHODNA SLOVENIJA	OSREDNJE SLOVENSKA	GORENJSKA	NOTRANJSKO - KRAŠKA	GORIŠKA	OBALNO - KRAŠKA
Pšenica in pira	5,7	5,5	3,8	5	3,9	4,9	4,2	4,6	5,5	3,9	3,5	3,8
Ječmen	5,2	4,9	3,3	4	3	4,5	3,7	4,5	4,9	3,9	3,6	3,1
Tritikala	4,4	4,7	3,5	4,4	3,5	4,5	3,8	4,5	4,5	3,3	3,3	3,4
Oves	3,3	3,5	2,3	3,1	3,2	3,2	2,7	3,1	3,9	3,2	2,7	2,1
Rž in soržica	3,4	4,6	3	3,2	-	3	3,9	3,1	2,9	4,9	2,3	3,5
Koruza za zrnje	7,5	7,4	7,5	7,2	3,3	5,5	6,3	6,4	7,7	3,9	2,5	2,8
Silažna koruza	38	39,7	40,6	36,7	34,7	30	35,1	43,2	47,2	23,9	14,4	38
Krompir	23,2	23,9	19	22,3	17,2	24,3	23,9	24,6	25,9	21,9	19,7	15,1
Buče za olje	0,6	0,5	0,7	0,8	-	0,5	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6
Oljna ogrščica in repica	3,3	3,3	3,1	2,7	-	3	2	3,6	3,3	3,1	3,1	3,7
Hmelj	-	1,1	1,7	1,1	-	-	-	-	-	-	-	-
Trave (1 do 5 let)	6,1	6	6,8	6,7	3,6	5,3	5,4	5,3	7,4	4	3,7	2,1
Travno deteljne mešanice (1 do 5 let)	5,6	5,8	7	6,3	3,7	5,8	5,4	6	6,7	4,3	4,8	2
Deteljno travne mešanice (1 do 5 let)	6,1	5	8,2	5,1	4,2	5,6	6,3	5,8	7	4,6	4,9	2,4
Detelja	4,8	4,9	7,3	7,6	4,4	6,1	6,3	5,7	7,8	4,4	5,4	2,2
Lucerna	7	5,4	8	7,5	6,5	6,8	6,1	5,9	7,3	4,5	6,1	2,3
Trajni travniki in pašniki, vključno s skupnimi travniki in pašniki	5,2	5,6	5,3	5,1	3,7	4,7	3,9	4,8	5	3,9	3,8	1,8
Belo zelje	27,2	24,8	30,2	21	12,6	29,1	15,2	40,3	44,4	24,9	10	11,6
Grozdje	7,6	6,2	5,4	6,9	4,9	6,4	7,3	4,8	5,9	4,7	4,3	3,8
Jabolka v intenzivnih sadovnjakih	20,3	19,2	20	17,4	20	25,7	14,6	23,3	17,2	20,5	20,7	5,6
Oljke	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,9	0,8
Breskve in nektarine v intenzivnih sadovnjakih	10,9	9,4	-	19	13,6	18	13,1	10	10	-	14,3	8,3

5. Finančno izvajanje programa

Osnovni finančni podatki o izvajanju programa

50. V okviru 4. RP »Razvoj regij« je bilo v obdobju 1.1.2007 do 31.12.2011 razpisanih 738.257.330 EUR, medtem ko je bilo potrjenih 573.179.158 EUR operacij in podpisanih pogodb za 565.142.616 EUR (skupaj z drugimi viri v znesku 461.536.581 EUR). V tem obdobju je bilo izplačanih 409.267.008 EUR sredstev.

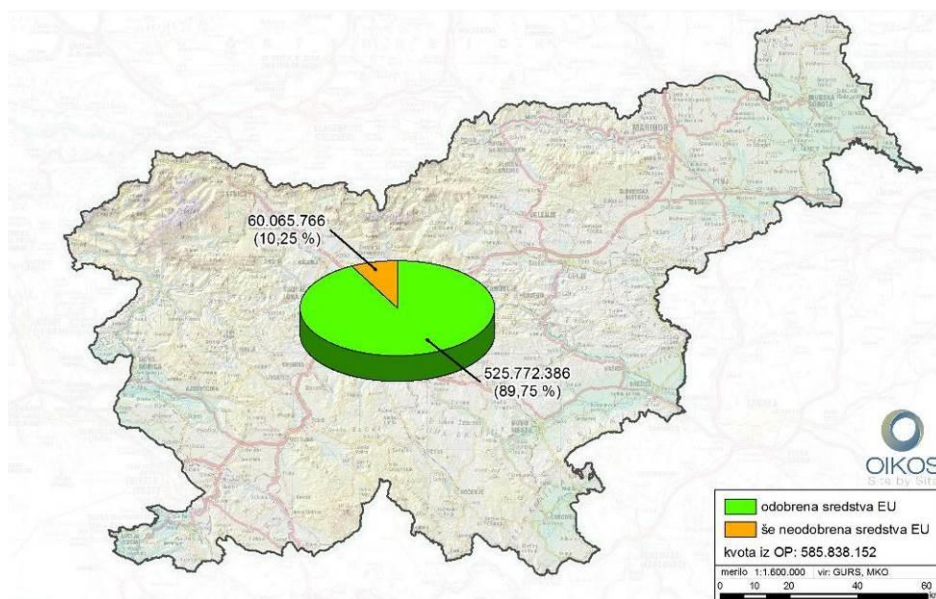
51. Po podatkih Letnega poročila 2011 o izvajanju Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013 je bilo posredovanih zahtevkov za povračilo na potrjeno operacijo (PO) za 281.750.800 EUR in certificiranih zahtevkov za povračilo na Evropsko komisijo (EK) za 266.292.907 EUR. Drugi viri so lastna sredstva upravičencev v obdobju 1.1.2007 do 31.12.2011.

52. Pravice porabe 2007-2013 za celotno razvojno prioriteto so bile 619.442.634 EUR evropska sredstva, 109.313.408 EUR nacionalna sredstva (na PU 4.1. jih zagotavljajo občine oz. občinski proračuni, na PU 4.2. pa državni proračun), torej 728.756.042 EUR skupaj.

Preglednica 8: Dinamika 4. Razvojne prioritete OP RR od 1.1.2007 do 31.12.2011 (vir: Letno poročilo 2011 o izvajanju Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013)

4. RP		stanje 31.12.11	% glede na pravice porabe		
			2008	2007-2011	2007-2013
Pravice porabe 2007-2011	EU del	435.146.757	-	-	70,2
	SLO del	76.790.606	-	-	70,2
	EU in SLO del	511.937.363	-	-	70,2
Razpisana sredstva od 1.1.2007 do 31.12.2011	EU del	731.333.620	629,1	168,1	118,1
	SLO del	6.923.710	-	-	-
	EU in SLO del	738.257.330	539,8	144,2	101,3
Potrjene operacije - kumulativa (od 1.1.2007 do 31.12.2011)*	EU del	487.202.284	419,1	112,0	78,7
	SLO del	85.976.874	-	-	-
	EU in SLO del	573.179.158	419,1	112,0	78,7
Podpisane pogodbe (od 1.1.2007 do 31.12.2011)**	EU del	480.371.224	413,2	110,4	77,5
	SLO del	84.771.392	-	-	-
	EU in SLO del	565.142.616	413,2	110,4	77,5
	drugi viri***	461.536.581	-	-	-
	skupaj	1.026.679.197	-	-	-
Plačila iz proračuna RS - kumulativa (od 1.1.2007 do 31.12.2011)	EU del	347.876.957	299,2	79,9	56,2
	SLO del	61.390.051	-	-	-
	EU in SLO del	409.267.008	299,2	79,9	56,2
Plačila iz proračuna RS - tekoče leto (od 1.1.2011 do 31.12.2011)	EU del	75.004.258	64,5	17,2	12,1
	SLO del	58.667.802	-	-	-
	EU in SLO del	133.672.059	97,7	26,1	18,3
Posredovani zahtevki za povračilo na Organ za potrjevanje do 31.12.2011 (kumulativa 1.1.2007 - 31.12.2011) - EU del		281.750.800	242,4	64,7	45,5
Certificirani zahtevki za povračilo na EK do 31.12.2011 (kumulativa 1.1.2007 - 31.12.2011) - EU del		266.292.907	229,1	61,2	43,0

* Opomba: Neposredno odobrenih operacij ni bilo. ** znesek vključuje vrednost podpisanih pogodb za operacije izbrane preko instrumenta javni razpis za izbor operacij in vrednost podpisanih pogodb za neposredno potrjene operacije

Slika 29: Dinamika 4. razvojne prioritete OP RR od 1.1.2007 do 31.12.2011 (vir: Letno poročilo 2011 o izvajanju OP RR)

Podatki o izvajanju 4. razvojne prioritete po regijah

53. Preglednica je pripravljena iz podatkov ISARR »Seznam operacij na 4. RP« (naziv operacije, teritorialna enota, planirana in izplačana sredstva glede na obdobje in čas). V izračunu so upoštevana izplačila tudi za leta 2005, 2006 in 2007 saj po podatkih ISARR ni razmejitve med programi. Brez omenjenih let je skupni znesek za 27.134.000,30 EUR nižji.

Preglednica 9: Izplačane operacije glede na kvote po OP RR (Vir: ISARR, lasten preračun)

Regija	Kvota iz OP	Odobrena sredstva EU	Delež še ne odobrenih	Število odobrenih operacij	Izplačano do konca 2012 EU in nacionalni del	Izplačano samo EU del	Število izplačanih operacij (ni nujno do konca)	Delež še neizplačanih glede na kvote
Pomurska	70.194.294	61.671.157,89	12,14	90	55.755.206,04	47.418.673,45	87	20,57
Podravska	133.998.779	119.136.133,93	11,09	174	108.197.727,26	92.063.933,57	170	19,25
Koroška	27.595.505	21.870.006,00	20,75	41	21.580.184,65	18.333.230,30	40	21,80
Savinjska	85.401.555	79.992.165,25	6,33	124	80.268.740,58	68.400.902,42	124	6,01
Zasavska	18.598.385	17.191.047,20	7,57	26	15.503.061,75	13.171.311,96	24	16,64
Spodnjeposavska	29.352.452	24.609.626,13	16,16	30	25.445.541,67	21.582.926,43	30	13,31
Jugovzhodna Slovenija	50.928.355	56.999.596,38	-11,92	83	50.067.737,43	42.429.903,78	72	1,69
Osrednjeslovenska	15.657.194	9.787.797,00	37,49	29	8.561.910,35	7.135.052,54	29	45,32
Gorenjska	59.319.058	49.087.124,23	17,25	43	47.794.927,20	40.624.695,14	45	19,43
Notranjsko-kraška	23.328.479	21.747.240,28	6,78	33	21.004.683,95	17.854.147,14	31	9,96
Goriška	40.282.629	34.242.276,08	14,99	49	32.904.713,35	27.973.272,11	48	18,32
Obalno-kraška	31.181.467	29.438.215,67	5,59	33	27.216.414,39	22.489.163,31	33	12,72
Skupna vsota	585.838.152	525.772.386,04		755	494.300.848,62	419.477.212,15	733	

Podatki o izvajanju Prednostne usmeritve Regionalni razvojni programi

54. V okviru prednostne usmeritve Regionalni razvojni programi je bilo v obdobju 1.1.2007 do 31.12.2011 razpisanih sredstev v znesku 692.099.261 EUR in potrjenih operacij v znesku 534.481.430 EUR. V tem obdobju je bilo podpisanih pogodb za 527.434.889 EUR, poleg tega so bili vključeni tudi drugi viri v znesku 447.541.059 EUR, izplačanih sredstev je bilo 384.998.870 EUR. Na plačilni organ je bilo posredovanih za 265.782.472 EUR zahtevkov za povračilo medtem ko je bilo certificiranih zahtevkov za povračilo na Evropsko komisijo za 251.933.465 EUR. Neposredno potrjenih operacij ni bilo. Sredstva za nacionalno udeležbo v tej prednostni usmeritvi zagotavljajo občine oziroma občinski proračuni.

Preglednica 10: Dinamika 4. Razvojne prioritete, prednostne usmeritve 4.1 OP RR od 1.1.2007 do 31.12.2011 (vir: Letno poročilo 2011 o izvajanju Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013)

4. RP - PU 4.1.		stanje 31.12.11	% glede na pravice porabe		
			2008	2007-2011	2007-2013
Pravice porabe 2007-2011	EU del	411.540.243	-	-	70,2
	SLO del	72.624.750	-	-	70,2
	EU in SLO del	484.164.993	-	-	70,2
Razpisana sredstva od 1.1.2007 do 31.12.2011	EU del	692.099.261	629,5	168,2	118,1
	SLO del	0	-	-	-
	EU in SLO del	692.099.261	535,1	142,9	100,4
Potrjene operacije - kumulativa (od 1.1.2007 do 31.12.2011)*	EU del	454.309.216	413,2	110,4	77,5
	SLO del	80.172.215	-	-	-
	EU in SLO del	534.481.430	413,2	110,4	77,5
Podpisane pogodbe (od 1.1.2007 do 31.12.2011)**	EU del	448.319.655	407,8	108,9	76,5
	SLO del	79.115.233	-	-	-
	EU in SLO del	527.434.889	407,8	108,9	76,5
	drugi viri***	447.541.059	-	-	-
	skupaj	974.975.948	-	-	-
Plačila iz proračuna RS - kumulativa (od 1.1.2007 do 31.12.2011)	EU del	327.249.040	297,7	79,5	55,9
	SLO del	57.749.831	-	-	-
	EU in SLO del	384.998.870	297,7	79,5	55,9
Plačila iz proračuna RS - tekoče leto (od 1.1.2011 do 31.12.2011)	EU del	4.586.245	4,2	1,1	0,8
	SLO del	57.749.831	-	-	-
	EU in SLO del	62.336.076	48,2	12,9	9,0
Posredovani zahtevki za povračilo na Organ za potrjevanje do 31.12.2011 (kumulativa 1.1.2007 - 31.12.2011) - EU del		265.782.472	241,7	64,6	45,4
Certificirani zahtevki za povračilo na EK do 31.12.2011 (kumulativa 1.1.2007 - 31.12.2011) - EU del		251.933.465	229,1	61,2	43,0

Podatki o izvajanju Prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško

55. V okviru prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško je bilo v obdobju 1.1.2007 do 31.12.2011 razpisanih za 46.158.069 EUR sredstev in potrjenih operacij za 38.697.727 EUR. V tem lasu je bilo podpisanih pogodb za 37.707.727 EUR, poleg tega tudi za sredstva iz drugih virov v znesku 13.995.521 EUR. Izplačanih je bilo 24.268.138 EUR sredstev v znesku in na plačilni organ posredovanih zahtevkov za povračilo sredstev za 15.968.328 EUR. Za povračila iz Evropske komisije je bilo certificiranih za 14.359.442 EUR zahtevkov. Neposredno potrjenih operacij ni bilo. Sredstva za nacionalno udeležbo v tej prednostni usmeritvi zagotavlja državni proračun.

Preglednica 11: Dinamika 4. Razvojne prioritete, prednostne usmeritve 4.2 OP RR od 1.1.2007 do 31.12.2011 (vir: Letno poročilo 2011 o izvajanju Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013)

4. RP - PU 4.2.		stanje 31.12.11	% glede na pravice porabe		
			2008	2007-2011	2007-2013
Pravice porabe 2007-2011	EU del	23.606.514	-	-	70,2
	SLO del	4.165.856	-	-	70,2
	EU in SLO del	27.772.370	-	-	70,2
Razpisana sredstva od 1.1.2007 do 31.12.2011	EU del	39.234.359	622,1	166,2	116,8
	SLO del	6.923.710	-	-	-
	EU in SLO del	46.158.069	622,1	166,2	116,8
Potrjene operacije - kumulativa (od 1.1.2007 do 31.12.2011)*	EU del	32.893.068	521,6	139,3	97,9
	SLO del	5.804.659	-	-	-
	EU in SLO del	38.697.727	521,6	139,3	97,9
Podpisane pogodbe (od 1.1.2007 do 31.12.2011)**	EU del	32.051.568	508,2	135,8	95,4
	SLO del	5.656.159	-	-	-
	EU in SLO del	37.707.727	508,2	135,8	95,4
	drugi viri***	13.995.521	-	-	-
	skupaj	51.703.249	-	-	-
Plačila iz proračuna RS - kumulativa (od 1.1.2007 do 31.12.2011)	EU del	20.627.917	327,1	87,4	61,4
	SLO del	3.640.221	-	-	-
	EU in SLO del	24.268.138	327,1	87,4	61,4
Plačila iz proračuna RS - tekoče leto (od 1.1.2011 do 31.12.2011)	EU del	121.799	1,9	0,5	0,4
	SLO del	21.494	-	-	-
	EU in SLO del	143.293	1,9	0,5	0,4
Posredovani zahtevki za povračilo na Organ za potrjevanje do 31.12.2011 (kumulativa 1.1.2007 - 31.12.2011) - EU del		15.968.328	253,2	67,6	47,5
Certificirani zahtevki za povračilo na EK do 31.12.2011 (kumulativa 1.1.2007 - 31.12.2011) - EU del		14.359.442	227,7	60,8	42,7

6. Vrednotenje ustreznosti

---

56. Vrednotenje ustreznosti smo izvedli s primerjavo ciljev, kazalnikov razvojne prioritete ter upravičenih aktivnosti in potrjenih operacij prednostnih usmeritev s cilji različnih programov in strategij ter samega OP RR kot celote. Primerjava namreč pokaže, ali je izvajanje razvojne prioritete Razvoj regij prispevalo ustrezalo tudi ciljem drugih programov in strategij in s tem pripomoglo k doseganju le-teh. Ugotavljali smo, v kakšni meri potrjene operacije prispevajo k ciljem obravnavanih programov. Ustreznost smo torej vrednotili na več ravneh:

- s preverjanjem ustreznosti glede na cilje nacionalnih politik in programov - NSRO, regionalna politika,
- s preverjanjem ustreznosti glede na cilje OP RR kot celote – preverjali smo tako neposreden prispevek potrjenih operacij kot prispevek samih regionalnih razvojnih programov,
- z analizo ustreznosti glede na dejanske razmere – torej z analizo prilagoditev na spremenjene gospodarske razmere v okolju izvajanja programa.

Analiza prispevka k doseganju ciljev nacionalnih politik in programov

Doseganje ciljev Nacionalnega strateškega referenčnega okvirja 2007-2013

57. Splošni cilji Nacionalnega strateškega okvira je izboljšanje blaginje prebivalcev Republike Slovenije s spodbujanjem gospodarske rasti, ustvarjanja delovnih mest in krepite človeškega kapitala ter zagotavljanju uravnoteženega in skladnega razvoja, še posebej med regijami.

58. Konkretni oz. specifični cilji, ki jih bo Slovenija zasledovala s sredstvi kohezijske politike pa so naslednji:

- spodbuditi podjetništvo, inovativnost in tehnološki razvoj,
- izboljšati kvaliteto sistema izobraževanja in raziskovalno-razvojne dejavnosti,
- izboljšati fleksibilnost trga dela ob zagotavljanju varnosti zaposlitve še posebej z ustvarjanjem delovnih mest,
- zagotoviti pogoje za rast z zagotavljanjem trajnostne mobilnosti, izboljšanju kakovosti okolja in ustrezni infrastrukturi,
- skladen razvoj regij.

59. Izvajanje prednostne usmeritve Regionalni razvojni programi je glede na potrjene operacije imelo posreden vpliv na spodbujanje podjetništva, inovativnosti in tehnološkega razvoja, saj je bil del sredstev vložen v operacije podjetništva in inkubatorjev in sicer v Zasavski, Koroški, Savinjski in Goriški regiji ter Jugovzhodni Sloveniji. Poleg tega je izvajanje teh prednostnih usmeritev pomagalo pri zagotavljanju pogojev za rast z zagotavljanjem trajnostne mobilnosti v dveh regijah in sicer Podravju ter Osrednjeslovenski regiji. Najbolj je izvajanje prispevalo k izboljšanju kakovosti okolja in zagotavljanju ustrezne infrastrukture, saj je bilo v to naloženih večina sredstev.

Doseganje ciljev regionalne politike

60. V vrednotenju gledamo tudi prispevek izvajanja 4. razvojne prioritete na cilje regionalnega razvoja, kjer smo pregledali katere operacije posredno prispevajo k doseganju ciljev regionalnega razvoja. Ključna podlaga za izvajanje regionalne politike je Zakon o skladnem regionalnem razvoju. Zakon opredeljuje cilje spodbujanja skladnega regionalnega razvoja in glede na potrjene operacije in njihovo vsebino je izvajanje prednostne usmeritve prispevalo k petim ciljem, kot je prikazano v spodnji preglednici. Prispevek smo ovrednotili tako, da smo pregledali namen, cilje in predlagane aktivnosti oziroma naložbe odobrenih operacij, in jih primerjali s cilji spodbujanja skladnega regionalnega razvoja glede Zakon; če so se ujemali, smo sklepali, da je izvedba 4. RP OP RR prispevala k ciljem skladnega regionalnega razvoja, če ne pa obratno.

Preglednica 12: Cilji spodbujanja skladnega regionalnega razvoja in prispevek 4. razvojne prioritete OP RR k njihovem doseganju

Cilj spodbujanja skladnega regionalnega razvoja	Prispevek 4. RP OP RR	
	Prispeva	Ne prispeva
Zmanjševanje razlik v gospodarski razvitosti in življenjskih možnostih prebivalstva med posameznimi območji v državi	✓	
Preprečevanje nastajanja novih območij z večjimi razvojnimi problemi		✓
Spodbujanje policentričnega razvoja poselitve in policentričnega gospodarskega razvoja		✓
Razvoj in povečanje konkurenčnosti gospodarstva v vseh razvojnih regijah ob upoštevanju njihovih posebnosti	✓	
Zniževanje stopnje brezposelnosti v razvojnih regijah oziroma povečanje zaposlenosti in odprava strukturnih neskladij na trgu dela		✓
Povečanje blagostanja prebivalstva v razvojnih regijah ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja in njihovih posebnosti	✓	
Krepitev socialnega kapitala in inovacijske sposobnosti v razvojnih regijah		✓
Ohranjanje in razvijanje kulturne identitete z ustvarjanjem pogojev za kulturno ustvarjalnost ter raznolikost, trajnostni razvoj kulturne dediščine in dostopnost do kulturnih dobrin v razvojnih regijah	✓	
Spodbujanje vseživljenjskega učenja za podporo zviševanja izobrazbene ravni prebivalstva in povečanja dostopa do izobraževanja ter usposabljanja za vse		✓
Uveljavljanje celostnega pristopa pri razvoju podeželja	✓	
Zmanjševanje razlik v kakovosti življenja ter ekonomski in socialni blaginji ob upoštevanju varstva okolja ter varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami in zmanjševanje razlik v zdravju	✓	
Uveljavljanje integriranih regionalnih strategij informacijske družbe		✓
Razvoj območij obeh avtohtonih narodnih manjšin in naselij romske skupnosti v Republiki Sloveniji		✓
Spodbujanje gospodarskega sodelovanja s Slovenci iz sveta		✓

61. Izvajanje 4. razvojne prioritete je bilo torej usmerjeno v nekaj ciljev regionalnega razvoja, kar je posledica tako potreb kot odločitve o upravičenih aktivnostih, čemur so sledili regionalni razvojni programi. Ciljev spodbujanja skladnega regionalnega razvoja je veliko in zajemajo širok spekter področij, zato tudi ni mogoče prispevati k vsem, poleg tega pa so doseganju nekaterih ciljev namenjene druge razvojne prioritete operativnega programa in drugi operativni programi in nacionalne politike.

Doseganje ciljev Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007-2013

Analiza doseganja ciljev Operativnega programa

62. Na ravni celotnega operativnega programa Krepitve regionalnih razvojnih potencialov je Slovenija želela doseči cilj: Inovativna, dinamična in odprta Slovenija, z razvitimi regijami in konkurenčnim, na znanju temelječem, gospodarstvom. Natančneje je vpliv izvajanja operacij 4. razvojna prioriteta OP RR zaradi slabe kaovosti podatkov o vplivu operacij nemogoče izmeriti zato je za vrednotenje uporabljena metoda kvalitativna metoda primerjave mnenj o vplivu operacij na cilje operativnega programa.

Preglednica 13: Vpliv operacij na doseganje cilja OP RR (Vir: razgovori na osnovi vprašalnika)

Cilj OP RR	Prispevek 4 prioritete OP RR
Inovativna Slovenija	Posredno operacije prispevajo k varnejšemu in dinamičnemu poslovnemu okolju ki sta podlaga za inovativnost medtem ko direktno k doseganju cilja inovativnosti in podporo inovatorstvu ni usmerjena nobena operacija.
Dinamična Slovenija	Dinamiki Slovenije prispevajo operacije povezovanja družbenih skupin in povezovanju različnih regionalnih virov. Take operacije je mogoče zaslediti med operacijami za podporo podjetništvu sedem operacij z vsebino inkubatorja . Poleg teh pa še 14 operacij , ki prispevajo h povečanju kulturne in socialne vključenosti različnih družbenih skupin in vseh 43 odobrenih operacij, ki povečujejo konkurenčnost turističnega gospodarstva in mrežijo kulturne potenciale ter športno in rekreacijsko infrastrukturo .
Odprta Slovenija	H infrastrukturnemu delu cilja odprta Slovenija prispevajo vse operacije komunalne in prometne infrastrukture ter povezovanja območij. Še posebej pa že omenjenih 14 operacij , ki prispevajo h povečanju kulturne in socialne vključenosti različnih družbenih skupin. Posebej izrazita je tukaj prednostna usmeritev Razvoj obmejnih območij s Hrvaško ki je bila usmerjena v povezovanje in odpiranje Prednostna usmeritev Razvoj obmejnih območij s Hrvaško v razvoj.
Razvite regije	K temu cilju prispevajo vse operacije potrjene v okviru četrte razvojne prioritete 'Razvoj regij' Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013.
Konkurenčno gospodarstvo	H konkurenčnosti so prispevale operacije za podporo podjetništvu sedem operacij z vsebino inkubatorja in tudi vseh 43 odobrenih operacij, ki povečujejo konkurenčnost turističnega gospodarstva in mrežijo kulturne potenciale ter športno in rekreacijsko infrastrukturo . Seveda so k konkurenčnosti prispevale še vse operacije komunalne in prometne infrastrukture ter povezovanja območij.
Na znanju temelječe gospodarstvo	Nekaj potrjenih operacij je prispevalo k temu cilju Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov najbolj pa je to bilo 15 operacij otroških vrtcev , ki otroke v sistem izobraževanja vključujejo že na začetku ter 14 operacij, ki so bile usmerjene k povečanju kulturne in socialne vključenosti različnih družbenih skupin .

Vpliv operacij na kazalnike ciljev Operativnega programa

63. Vpliv operacija na cilje celotnega operativnega programa lahko pogledamo skozi kazalnike, ki kvantificirano pokažejo spremembo stanja v ciljni skupini ob koncu programskega obdobja.

Učinek

Kazalnik	Vpliv razvojne prioritete
Nove komunalno opremljene površine ter sanirana degradirana območja namenjena gospodarskemu razvoju	Bo imela vpliv, saj je dober del sredstev namenjenih tem dejavnostim in operacije so direktno vplivale na vzpostavljanje opreme na površinah namenjenih gospodarskemu razvoju. Samo iz operacij 4. razvojne prioritete OP RR je bilo opremljenih več kot 160 hektarov takih površin medtem ko na ravni celotnega operativnega programa pričakujemo da bo stanje 2.100 hektarov v celotni Sloveniji.
Število novih širokopasovnih priključkov	Ne bo imela vpliva, ni potrjenih takih operacij.
Povečanje nočitvenih kapacitet	Posreden vpliv na ta kazalnik bodo imele operacije povezovanja ponudbe in storitev v posebnih oziroma turističnih območjih. Med odobrenimi operacijami sta dve takšni, ki povečujeta število nočitvenih kapacitet.
Število podprtih podjetij	Ne bo imela vpliva, ni potrjenih takih operacij

Rezultat

Kazalnik	Vpliv razvojne prioritete
Število inovacij in patentov pri prejemnikih pomoči *	Ne bo imela vpliva, ni potrjenih takih operacij
Delež prebivalstva, ki redno uporablja internet	Ne bo imela vpliva, ni potrjenih takih operacij
Prenočitve turistov (v milijonih)	Vsaj posreden vpliv na ta kazalnik bodo imele operacije povezovanja ponudbe in storitev v posebnih oziroma turističnih območjih. Takšnih operacije (43), ki povečujejo konkurenčnost turističnega gospodarstva in mrežijo kulturne potenciala ter športno in rekreacijsko infrastrukturo in sicer Turizem na "Koušto", Promocija turističnega območja Srca Slovenije, Infrastrukturno urejanje za potrebe turizma – Laško, Sonaravni razvoj turizma na Gorenjskem, Upravljanje z EKO regijo, Trajnostni razvoj JVS z ekoremediacijami, Trajnostna prenova urbanih območij - kulturna dediščina, Identiteta Izola, Temelji trajnostnega razvoja (Vas Solčava), Heritage Trail net, Kolesarsko omrežje v Mestni občini Murska Sobota, Kolesarska pot Bohinj, Kolesarska steza Dravograd - Slovenj Gradec, Turistične kolesarske steze Trnosvska vas, Kolesarske steze Hodoš - mladinski dom; Kolesarske pešpoti v občini Ravne na Koroškem: Kolesarska pot Ravne-Kotlje, odseka Ravne-Brdinje in Brdinje-Nadolžnik, kolesarska pot Kotlje-Dular - I. faza, Povezava kolesarskih poti Dravograd – Šentjanž, Ureditev kolesarske poti Mislinja - G. Dolič, Kolesarske poti v Dravski dolini, Izgradnja kolesarske steze v občini Podčetrtek, etapa Pristava pri Mestinju-Vonarje, Ureditev kolesarskih poti s pripadajočo infrastrukturo v naseljih Stud, Kolesarska pot v Mislinjski dolini, Urejanje kolesarskih stez in poti za pešce Gorje, Operacija kolesarska povezava somestja Idrija-Sp.Idrija, Ureditev starega mestnega jedra Brežice, Ureditev ulic in javnih površin v starem mestnem jedru Lendave, Ureditev Grajske pristave, Ureditev mestnega jedra Postojne, Ureditev trga v Bovcu, Odprava arhitektonskih ovir za invalide in ureditev javnih prometnih površin za potrebe slepih in slabovidnih v centru mesta Maribor, Celovita ureditev starega trga s parkom Slovenske Konjice, Ureditev širšega trškega jedra z navezo na Dravo Dravograd, Ureditev mestnega jedra Prevalje, Ureditev javne infrastrukture v turističnem naselju Šmartno, Ureditev mestnega jedra Slovenska Bistrica, Ureditev dostopa do turističnega objekta Paradiž in naselja Paradiž, Ureditev dostopa do turističnega objekta Dve lipi in naselja Korenjak, Ureditev centra mesta Šempeter pri Gorici, Ureditev mobilnosti do Zdravilnega gaja Tunjice, Ureditev Valvasorjevega kompleksa v Krškem, Ureditev trga v Sodražici, Ureditev Tartinijeva trga.

Vpliv

Kazalnik	Vpliv razvojne prioritete
Povečanje dodane vrednosti na zaposlenega v podjetjih, prejemnikih sredstev (najmanj 24 mesecev po zaključku projekta na dan 31.12. glede na 31.12. pred začetkom izvajanja projekta)	Na ta kazalnik bodo imele posreden vpliv operacije vzpostavljanja poslovnih con, vzpostavljanja inkubatorjev in tudi druge operacije, ki povečujejo dinamiko poslovnega okolja od povezovalnih cest do vzpostavljanja komunalne infrastrukture še posebej, kadar bodo na teh lokacijah financirani tudi projekti podjetij.
Zaustavitev negativnega trenda povečevanja regionalnih razlik - izražen v koeficientu variacije Indeksa razvojne ogroženosti	Vse operacije razvojne prioritete imajo vpliv na kazalnik in pozitivno prispevajo k zmanjševanju regionalnih razlik.

Analiza prispevka regionalnih razvojnih programov k doseganju ciljev Operativnega programa

64. Slovenske regije so leta 2006 in 2007 pripravile svoje regionalne razvojne programe tretje generacije. Glede na to je bilo mogoče pričakovati, da bodo ti programi realno ocenili stanje in določili priložnosti regij ter tveganja, s katerimi se regije lahko soočijo. Manj kot spregledano tveganje pojava gospodarske krize v letu 2007 in še bolj očitno v letu 2008 je bilo narejenega na definiranju regionalnih produktov oziroma storitev regij in definiranju trgov, na katere nameravajo regije prodreti. Ravno tako regije niso razvile konkurenčnih prednosti in slabosti in tako niso uspele razviti tistih projektov, ki bi povezali gospodarske in javne storitve ter produkte ter na ta način izrabile razvojne prednosti in priložnosti.
65. Operativni program ni povezal regionalnih razvojnih programov, saj ni uspel povezati državnih razvojnih projektov z regionalnimi in je tako otežil doseganje koncentracije sredstev in pripravo na razvojno specializacijo regij. Na ta način so regionalne prioritete in programi ostali nepovezani z večino državnih projektov in programov, regije pa so poskušale izvajati svoje regionalne razvojne programe skozi izvedbene načrte, na kar so imele vpliv.
66. Večina sredstev razvojne prioritete (več kot 88 %) je bilo namenjenih za gradbena dela in nakup opreme. To je odprlo manj možnosti za doseganje povezovalnih učinkov, saj so skozi Izvedbene načrte prišli na vrsto projekti bolj lokalnega in manj širšega regionalnega značaja, ki bi lahko povezali produkte in storitve ter jih skušali preseliti na druga tržišča.
67. Med potrjenimi operacijami so vse takšne, ki zadostujejo določilo o vsebini regionalnih projektov:
- Torej so usmerjeni k **doseganju širših regijskih ciljev**, bodisi v obliki intra-regijskih ali inter-regijskih projektnih predlogov.
  - Vključujejo več upravičencev (projektni predlogi regionalnega ali medregionalnega pomena) z enega ali več vsebinskih področij.
    - Projektni predlogi regionalnega pomena, ki jih predlaga en upravičenec, ki je tudi nosilec izvajanja operacije. Projektni predlog pa mora izkazovati prispevek k ciljem RRP in OP RR.
    - Intra-regijski oziroma predlogi projektov regionalnega pomena, ki nastanejo na podlagi predhodnega dogovora dveh ali več upravičencev na ravni iste statistične regije.
    - Inter-regijski ali medregionalni projektni predlogi, ki nastanejo na podlagi predhodnega dogovora dveh ali več upravičencev na ravni različnih statističnih regij. Projektni predlog mora izkazovati prispevek k ciljem RRP in OP RR

68. Med potrjenimi operacijami je bilo 151 operacij, ki povezujejo več ciljnih skupin in imajo zato širši regionalni značaj⁹, njihova skupna vrednost je nekaj več kot 110 milijonov EUR. Največ takih je bilo v Osrednjeslovenski regiji, Zasavju in Koroški regiji, medtem ko jih je bilo najmanj v Spodnjem Posavju, Podravju in Obalno-kraški regiji.

Preglednica 14: Pregled operacij, ki povezujejo več ciljnih skupin financiranih iz razvojne prioritete (Vir: ISARR)

Regija	Število projektov, ki povežejo več ciljnih skupin	Vse operacije	Delež od vseh v regiji
Osrednjeslovenska	11	29	37,93
Zasavska	8	26	30,77
Koroška	12	41	29,27
Gorenjska	12	43	27,91
Goriška	13	49	26,53
Savinjska	27	124	21,77
Pomurska	17	90	18,89
Notranjsko-kraška	6	33	18,18
Jugovzhodna Slovenija	15	83	18,07
Spodnjeposavska	4	30	13,33
Podravska	22	174	12,64
Obalno-kraška	4	33	12,12
Skupaj	151	755	20

69. Nekaj takšnih operacij je izvedenih tudi na ravnih občin, ko so te ne le povezane širše regijske projekte in vsebine temveč tudi več ciljnih skupin, kar kaže na sposobnost mest in regij, da najdejo dogovor in izvedejo projekte, ki bodo imeli regijski in širši vpliv. Primeri takšnih operacij so: Mrežni inkubator v Zasavju in Mrežni inkubator - Vašava Zagorje, Mrežni podjetniški inkubator Koroška 1-faza in Mrežni podjetniški inkubator-MPIK Slovenj Gradec, City card Maribor in tako naprej.

Analiza odziva na spremenjene družbeno-gospodarske razmere

70. Leta 2008 je nastopila globalna ekonomska kriza, ki se je odrazila v padcu gospodarske aktivnosti in znižanju investicij. Zaradi tako spremenjenih okoliščin je bila leta 2010 izpeljana sprememba vseh Operativnih programov kohezijske politike cilja 1 v Sloveniji, torej tudi OP RR.
71. V utemeljitvi sprememb operativnega programa z vrednotenjem¹⁰ je bilo navedeno, da: »...se je glede na spremenjene okoliščine Vlada RS zavzela za spremembe operativnih programov, **katerih osnovno vodilo je: od zidov k inovativnosti, delovnim mestom in trajnosti.** Takšen pristop je smiseln in nujen, saj je Slovenija glede na bistveno bolj zaostreno javnofinančno sliko prisiljena k bolj rigoroznemu postavljanju prioritet. Glede na omejene javne finančne vire to pomeni, da se je potrebno osredotočiti na izvedbo tistih programov, ki na dolgi rok prinašajo največjo možno dodano vrednost in prispevajo k ustvarjanju delovnih mest. Ob tem je prednost dana tistim ukrepom, ki v največji možni meri prispevajo tudi k

⁹ Razen osnovnih pogojev regionalnega projekta so povezale več ciljnih skupin in projekt izkazuje možnost vplivanja na ciljne skupine na širšem teritoriju, kjer ni mišljen vpliv na okolje temveč vpliv na stanje ciljnih skupin po izvedbi projekta.

¹⁰ Spremembe operativnih programov kohezijske politike cilja 1 v Sloveniji; Predstavitev z utemeljitvijo in vrednotenjem. Gradivo za javno razpravo. Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko, 7. 4. 2010

izvajanju ukrepov namenjenih reševanju finančne in ekonomske krize in ki imajo torej tudi kratkoročne učinke...«; **»Zato bo v prihodnje »v zidove« investirano le v jasno utemeljenih primerih, bistveno večji poudarek pa bo na financiranju razvojnih projektov, ki neposredno prispevajo k inovativnosti, krepitvi družbe znanja in posledično ustvarjajo delovna mesta.** Večji poudarek bo dan tudi cilju trajnosti in sicer še posebej na tistih področjih, kjer se dosegajo sinergije med večimi cilji: npr. zmanjšanjem onesnaženosti, spodbuditvijo gospodarske rasti in zmanjšanjem negativnih posledic krize na prebivalstvo.«

72. Ključno **izhodišče za spremembe OP RR je bilo, da spremenjene družbeno-ekonomske okoliščine nakazujejo potrebo po dodatni okrepitvi zastavljene strategije** (glede na cilj OP RR – »Inovativna, dinamična in odprta Slovenija, z razvitimi regijami in konkurenčnim, na znanju temelječem, gospodarstvom«), ki naj da **še večji poudarek na spodbujanje gospodarske rasti, inovativnosti, tehnološkega razvoja in pa seveda tudi ustvarjanja pogojev za ustvarjanje novih delovnih mest.**

73. **Predlagane spremembe 4. razvojne prioritete OP RR »Razvoj regij« so izhajale tudi iz ugotovitev vrednotenja, ki je ugotovilo¹, da:**

- so bile z vidika doseganja ciljev na ravni posameznih operacij, le-te relativno uspešne, hkrati pa je bilo priporočeno, da se v prihodnje da, skladno z operativnim programom, **večji poudarek ključnim projektom regionalnega značaja, ki bodo še bolj neposredno kot do sedaj prispevali k razvoju posameznih regij,**
- je priporočena tudi **optimizacija postopkov pri odločanju** na regionalni ravni, kjer naj se zagotovi bolj enakomerna zastopanost različnih interesov,
- je bil obseg sredstev, ki naj se izvaja po načelu subsidiarnosti primeren, da pa je potrebno **nadgraditi način izvedbe in strateški fokus projektov.**

74. Utemeljitev sprememb OP RR navaja, da se bo skladno s sloganom sprememb operativnih programov tako tudi v primeru OP RR manj poudarka dalo na investicije »v zidove«, več pa na neposredno spodbujanje inovativnosti s spodbujanjem celovitih razvojno-raziskovalnih projektov. Spremembe OP RR so predstavljene v spodnji preglednici.

Preglednica 15: Predvidene spremembe OP RR zaradi spremenjenih gospodarskih razmer, predstavljene v dokumentu Spremembe operativnih programov kohezijske politike cilja 1 v Sloveniji

Izvorni OP RR	Sprememba OP RR
Prednostna usmeritev 1.1. »Izboljšanje konkurenčnih sposobnosti podjetij in raziskovalna odličnost«	Obseg razpoložljivih sredstev se podvoji - neto znaša povečanje sredstev, namenjenih konkurenčnosti podjetij ter raziskavam in razvoju 203 milijone € (238,9 milijona € z nacionalnim sofinanciranjem). Sredstva bodo prednostno namenjena razvojnim centrom slovenskega gospodarstva. Sredstva se prenesejo iz: <ul style="list-style-type: none"> • PU 2.1. »Gospodarsko-razvojno-logistična središča«, • OP ROPI (30 milijonov evrov), • PU 3.2. »Mreženje kulturnih in naravnih potencialov za razvoj storitev« (8,5 milijona evrov).
Cilj 2. razvojne prioritete »Gospodarsko-razvojna infrastruktura«: Koncentracija znanja in razvojne infrastrukture za dvig konkurenčnosti gospodarstva.	Nadgradi se cilj razvojne prioritete: »Koncentracija znanja in razvojne infrastrukture za dvig konkurenčnosti gospodarstva in blaginjo prebivalstva.« Nova prednostna usmeritev 2.3. »Mreža urgentnih centrov«: 30 milijonov € (skupaj z nacionalnim sofinanciranjem 35,5 milijona) pravic porabe za izgradnjo mreže urgentnih centrov.
Prednostna usmeritev 2.1.	v celoti se prenese v okvir prednostne usmeritve 1.1. »Izboljšanje konkurenčnih

Izvorni OP RR	Sprememba OP RR
»Gospodarsko-razvojno-logistična središča«	spособnosti podjetij in raziskovalna odličnost«.
Prednostna usmeritev 3.2. »Mreženje kulturnih in naravnih potencialov za razvoj storitev«	Prenos sredstev v okvir prednostne usmeritve 1.1. »Izboljšanje konkurenčnih sposobnosti podjetij in raziskovalna odličnost«. Za to PU ostaja na razpolago 67 milijonov € (skupaj z nacionalnim sofinanciranjem), kar bo, upoštevajoč tudi 4. razvojno prioriteto, zadoščalo za doseg zastavljenih ciljev, vključno s pokritjem deleža nacionalnega sofinanciranja projekta Evropske prestolnice kulture. Dodatno se bo omogočila ne samo izgradnja, pač pa tudi obnova javne kulturne infrastrukture.
4. razvojna prioriteta "Razvoj regij": V okviru petega javnega poziva je bila izločena možnost financiranja prometne infrastrukture, hkrati pa je bil dan večji poudarek izboru ključnih regionalnih razvojnih projektov.	Da se dodaten poudarek spodbujanju podjetništva in ustvarjanju delovnih mest. Spodbujanju podjetništva na regionalni ravni se bo dalo dodatno težo in sicer predvsem z dvema ukrepoma: <ul style="list-style-type: none"> - v večjem obsegu se bo podprlo <u>zagotavljanje podjetništvu prijaznega poslovnega okolja</u>, predvsem z vzpostavitvijo regionalnih podjetniških <u>inkubatorjev</u> in podobnih podpornih institucij ter - omogočil se bo <u>dostop do finančnih sredstev</u>, še posebej za novo nastala podjetja (npr. regionalne garancijske sheme z uporabo finančnega inženiringa) – skladno s pravili državnih pomoči, načelom gospodarnosti pri njihovi izvedbi. O uvedbi takšnega mehanizma se bo odločalo posredniško telo neposredno.

75. V dokončnih spremembah je bila vsebina 4. razvojne prioritete dopolnjena z vsebinami, namenjenimi razvoju regionalnih trajnostnih prometnih sistemov, kot vsebina delovanja na regionalni ravni so bili umaknjeni urgentni centri medicinske pomoči, nekaj sprememb pa je bilo opravljenih tudi v sistemu potrejevanja operacij.

76. Nekoliko kasneje, leta 2012 je bila na podalgi sklepa Organa upravljanja opravljanja tudi finančna sprememba, ki je zmanjšala sredstva na prednostni usmeritvi Regionalni razvojni programi in povečala sredstva na prednostni usmeritvi Razvoj obmejnih območij z Republiko Hrvaško in sicer za 15 milijonov evroskih in 2.647.059 EUR nacionalnih sredstev.

77. Prilagoditev na gospodarsko krizo je bila tudi v spremembi izvajanja na tehnični ravni - zaradi likvidnostnih težavah lokalnih skupnosti je bila namreč sprejeta sprememba Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o izvrševanju proračunov Republike Slovenije za leti 2008 in 2009 (Uradni list RS, št. 26/09), ki je v spremembi 22. člena omogočil možnost plačila investicijskih transferov, ki se plačujejo po posameznih situacijah občinam in posrednim proračunskim uporabnikom, en dan pred dnevom plačila izvajalcu, če občina ali posredni proračunski uporabnik predloži popolno dokumentacijo za izplačilo iz proračuna 30 dni pred dnevom plačila izvajalcu.

78. Gospodarske razmere so se v tistem času najprej poznale na gospodarstvu ter kasneje na javnih financah, kar bi imelo neposreden vpliv tudi na javne razpise iz obeh prednostnih usmeritev. To pokaže tudi analiza bilanc proračunov občin od leta 2007 do leta 2011, kjer je videti večje zadolževanje po letu 2007 in tudi zmanjšanje sredstev na računih.

Preglednica 16: Bilance proračunov občin od leta 2007 do leta 2011

	2007	2008	2009	2010	2011
A. BILANCA PRIHODKOV IN ODHODKOV					
I. SKUPAJ PRIHODKI	1.710.495.357	1.875.187.040	2.036.559.459	2.180.402.953	2.061.173.031
II. SKUPAJ ODHODKI	1.722.593.084	2.047.946.974	2.192.463.811	2.312.636.447	2.097.401.347
III. PRORAČUNSKI PRESEŽEK	-12.097.727	-172.759.933	-155.904.352	-132.233.494	-36.228.316
B. RAČUN FINANČNIH TERJATEV IN NALOŽB					
IV. PREJETA VRAČILA DANIH POSOJIL IN PRODAJA KAPITALSKIH DELEŽEV	12.202.225	11.665.716	24.147.772	20.351.639	1.878.266
V. DANA POSOJILA IN POVEČANJE KAPITALSKIH DELEŽEV	9.307.770	6.778.185	4.923.406	3.271.287	9.572.064
VI. PREJETA MINUS DANA POSOJILA IN SPREMEMBE KAPITALSKIH DELEŽEV (IV. - V.)	2.894.455	4.887.531	19.224.366	17.080.352	-7.693.798
C. RAČUN FINANCIRANJA					
VII. ZADOLŽEVANJE	41.603.813	126.322.007	198.991.158	134.371.205	111.213.168
VIII. ODPLAČILA DOLGA	17.435.737	23.377.435	38.202.260	45.313.383	50.109.131
NETO ZADOLŽEVANJE (VII. - VIII.)	24.168.076	102.944.572	160.788.898	89.057.822	61.104.037
IX. SPREMEMBA ŠTANJA SREDSTEV NA RAČUNIH	14.964.804	-64.927.830	24.108.912	-26.095.321	17.181.923
X. NETO FINANCIRANJE	12.097.727	172.759.933	155.904.352	132.233.494	36.228.316
ŠTANJE SREDSTEV NA RAČUNIH 31. 12. PRETEKL. LETA	214.306.020	214.876.649	156.749.992	179.813.272	153.145.283

Vir: http://www.mf.gov.si/si/delovna_podrocja/lokalne_skupnosti/statistika/bilance_proracunov_obcin/

79. Pomembneje kot dinamiko financiranja bi bilo smiselno spremeniti vsebino javnih razpisov, kjer bi več sredstev morali usmeriti v tiste naložbe, ki omogočajo večjo podporo gospodarstvu in odpiranje regij navzven. Predvsem so to projekti regij, ki omogočajo povezovanje podjetnikov, povečanje razvoja produktov in storitev ter povečujejo odpiranje delovnih mest kot so inkubatorji, tehnološko povezovanje, povezovanje šol in podjetij in tako naprej.

Analiza odziva na priporočila v okviru prvega vmesnega vrednotenja

80. V letu 2009 je bilo opravljeno prvo vmesno vrednotenje razvojne prioritete v okviru Vrednotenja četrte razvojne prioritete 'Razvoj regij' Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013 iz aprila 2009.

81. Posredniško telo in Organ upravljanja sta izvedla večino priporočil vmesnega vrednotenja, nekaj teh se je kasneje izkazalo za nesmiselne in so bila ponovno vrnjena na prejšni sistem izvajanja. Med najpomembnejšimi spremembami pa je potrebno omeniti kakovostne spremembe javnih razpisov za obe prednostni usmeritvi, ki so vodile do hitrejšega, predvsem pa jasnejšega in preglednejšega sistema potrjevanja operacij.

Vsebina operacij razvojne prioritete po prednostnih usmeritvah

Prednostna usmeritev Regionalni razvojni programi

82. Prednostna usmeritev »Regionalni razvojni programi« vključuje in povezuje ukrepe, določene v regionalnih razvojnih programih, ki so v pristojnosti občin oziroma je smiselno, da se izvajajo »po meri« lokalnega okolja. Upravičeni nameni, kjer so bile v času priprave operativnega programa ugotovljene največje razvojne slabosti in neizkoriščene priložnosti v regionalnem razvoju in ki jih navajajo regionalni razvojni programi kot prioriteta so:

- Sklop 1: Ekonomska in izobraževalna infrastruktura in Prometna infrastruktura;
- Sklop 2: Okoljska infrastruktura in Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih;
- Sklop 3: Razvoj urbanih območij in Socialna infrastruktura.

83. Glede na različno razvojno problematiko po regijah so na podlagi Operativnega programa naložbe bile na agregatni ravni predvidene v okviru deležev za prvi in drugi sklop namenov okvirno med 35 in 45 % sredstev, medtem ko naj za tretji sklop ne bi bilo namenjenih več kot 25 % sredstev.

Preglednica 17: Pregled sklopov operacij 4. razvojne prioritete (Vir: OP ESRR)

Sklop	Deleži na agregatni ravni
Ekonomska in izobraževalna infrastruktura, Prometna infrastruktura	35-45 %
Okoljska infrastruktura, Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih	35-45 %
Razvoj urbanih območij, Socialna infrastruktura	Ne več kot 25 %

Preglednica 18: Pregled odobrenih sredstev EU po sklopih operacij 4. razvojne prioritete (Vir: ISARR, lastni preračun)

Sklop	Dodeljena sredstva	Deleži potrjenih operacij
Ekonomska in izobraževalna infrastruktura, Prometna infrastruktura	164.770.805	31
Okoljska infrastruktura, Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih	241.969.764	46
Razvoj urbanih območij, Socialna infrastruktura	119.031.815	23
SKUPAJ	525.772.386	100

Prednostna usmeritev Razvoj obmejnih območij s Hrvaško

84. Prednostna usmeritev Razvoj obmejnih območij s Hrvaško je zaradi preprečevanja dvojnega financiranja z Operativnim programom za čezmejno sodelovanje s Hrvaško razmejena (demarcation) z izkazovanjem čezmejnega vpliva – projekti, podprti iz te prednostne usmeritve naj ne bi imeli čezmejnega vpliva. Prednostna usmeritev je namenjena financiranju prometne, okoljske in ekonomske infrastrukture ob državni meji z Republiko Hrvaško, prednostno naj bi se sofinancirali projekti, s katerimi se razrešuje problematika dostopov po slovenskem ozemlju do bivališč in proizvodnih objektov. Razumljivo je, da operacije iz te prednostne usmeritve niso v celoti vplivale na čezmejno problematiko, kot jo analizira European charter for border and cross-border regions, saj je bil tem problemom pričakovano namenjen Operativni program čezmejnega sodelovanja Slovenija - Hrvaška. Ne

glede na to pa analiza pokaže, da je nekaj manj kot pol operacij imelo posreden vpliv na obmejne probleme, ki niso le infrastrukturni temveč po večini druge vsebinske narave.

Preglednica 19: Pregled operacij 4. razvojne prioritete Prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško po problematiki, ki jo usmeritev rešuje (Vir: ISARR, lastni izračuni)

Problematika	Odobrenih sredstev	Število potrjenih operacij	Delež
Lokalne ceste	21.275.513,82	69	71,88
Ureditev poslovnih con	1.086.342,84	2	2,08
Kanalizacije in zbirni kanali	10.979.419,29	16	16,67
Vodovodi, vodohrami	5.933.847,98	9	9,38
SKUPAJ	39.275.123,93	96	100

85. Situacija v čezmejnih regijah ostaja podobna, kot je bila pred časom in je odvisna od ekonomskih razmer tako širše v Evropski uniji kot tudi neposredno na drugi strani meje. Analize Evropske zveze obmejnih regij¹¹ kažejo, da so čezmejne regije še posebej prizadete zaradi demografskih sprememb in izseljevanja. Ekonomski centri v mejnih regijah pa so velikokrat odrezani od njihovega naravnega okolja, kar zmanjšuje možnosti normalnega trgovanja. Že desetletja se v teh območjih ni uspela razviti transportna infrastruktura, ki bi jih povezala z širšim zalednjem. Infrastruktura, ki se tam razvija, danes v večini primerov zamuja 10 ali več let, medtem ko so se centralna naseljena in regije že uspeli razviti. Razvojni problemi v čezmejnih regijah se pojavljajo zaradi vrste razlik, ki se pojavljajo v čezmejnem prostoru¹²:

- Različne administrativne strukture, pravna ureditev in pristojnosti (davčne, socialne, protroske, okoljske, denarne ureditve);
- Slabe povezave med malimi in srednjimi podjetji v čezmejnem tržišču;
- Različni transportni sistemi, ki ne spodbujajo razvoja tržišč;
- Različne plačne razmere, ki s časom lahko povzročijo socialne razlike;
- Izguba varnosti zaradi izginjanja meja;
- Rast turizma v konfliktu z žaljami po varovanju narave in okolja;
- Manjše in slabe naložbe v storitve zaradi slabih povezav v čezmejnem trgu;
- Slabosti v povezavah izobraževanja in vseživljenjskega izobraževanja;
- Nerešeni vsakdanji problemi, predsodki, stereotipi, slabo razumevanje kulture in sosedov.

86. Ravno zaradi zgoraj omenjenih razvojnih ovir države v obmejna območja namenjajo sredstva posebnih oblik, da bi v čim krajšem času skušale v razvojno dinamiko države ujeti tudi ta območja. Slovenija je po deležu teritorija, ki ga lahko štejemo za obmejnega v vrhu evropskih držav, razlika pa je predvsem v tem, da je meja z Republiko Hrvaško državna meja šele dobri dve desetletji.

Preglednica 20: Pregled operacij 4. razvojne prioritete Prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško po problematiki, ki jo identificirajo mednarodne raziskave

Problemi obmejnih območij	Število operacij, ki je vplivalo na te probleme	Vrednost naložb
Administrativne strukture, pravna ureditev in pristojnosti	0	
Slabe povezave med malimi in srednjimi podjetji v čezmejnem tržišču	3	980.520,53

¹¹ European association of border regions (EABR)

¹² Draft New version, EUROPEAN CHARTER FOR BORDER AND CROSS-BORDER REGIONS, EABR; September 2011

Različni transportni sistemi, ki ne spodbujajo razvoja tržišč	0	
Različne plačne razmere, ki s časom lahko povzročijo socialne razlike	0	
Izguba varnosti zaradi izginjanja meja	0	
Rast turizma v konfliktu z žaljami po varovanju narave in okolja	0	
Manjše in slabe naložbe v storitve zaradi slabih povezav v čezmejnem trgu	42	13.628.192,5
Slabosti v povezavah izobraževanja in vseživljenjskega izobraževanja,	0	
Nerešeni vsakdanji problemi, predsodki, stereotipi, slabo razumevanje kulture in sosedov	0	

Vir: ISARR, lastni izračuni

Ključne ugotovitve

87. Kot pokažejo analize vseh 755 potrjenih operacij, je bilo z izvajanjem razvojne prioritete Regionalni razvojni programi veliko sredstev naloženih v razvoj in povečanje lokalnih in regionalnih potencialov, torej v faktorje regionalne konkurenčnosti. Kar 88 % sredstev je bilo vloženih v gradbena dela in opremo, enakomerno razpršeno po vsebinah ekonomska in izobraževalna infrastruktura, prometna infrastruktura okoljska infrastruktura, razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih ter razvoj urbanih območij in socialna infrastruktura.
88. Z operacijami ni bilo mogoče - in to niti ni bilo pričakovati - vplivati na vse cilje regionalnega razvoja in na vse cilje operativnih programov ter strategij. Vendar pa je izvajanje operacij prispevalo k doseganju ciljev operativnega programa.
89. Zaradi večje usmerjenosti v dopolnjevanje, razvoj in povečanje lokalnih in regionalnih potencialov je bilo manj operacij (151 operacij) namenjenih povezovanju in razvoju produktov (proizvodnih in storitvenih) za doseganje povezovalnih učinkov večih ciljnih skupin in prodor teh na zunanje trge, torej izven regije. To regijam ni koristilo v zunanji konkurenčnosti regij, je pa izboljšalo njihove prednosti za prihodnje.
90. Zaenkrat so prišli na vrsto bolj infrastrukturni projekti (takšni, ki so povečevali faktorje regionalne konkurenčnosti) in manj taki, ki bi lahko povezali v produkte in storitve ter jih skušali ponuditi na zunanjih tržiščih. Med potrjenimi operacijami je bilo 151 takih operacij, ki so povezale več ciljnih skupin in imajo širši regionalni značaj v skupni vrednosti nekaj več kot 110 milijonov EUR. Največ takih je bilo v Osrednjeslovenski regiji, Zasavju in Koroški regiji medtem ko jih je bilo najmanj Spodnjem-Posavju, Podravju in Obalno-kraški regiji.

Priporočila

Organ upravljanja

91. V prihodnje je potrebno na vseh ravneh - to pomeni od ciljev in pogojev javnega razpisa do načrtovanja projektov na regionalni in lokalni ravni - slediti logiki, da sredstva nalagamo v vsebine, ne v zgradbe. Vsebina mora določiti infrastrukturo in ne obratno. Na ta način bodo lokalni in regionalni viri dobili uporabno vrednost in tako povečali konkurenčnost regij.
92. Določanje vsebin operacij na ravni javnega razpisa (upravičene dejavnosti) naj prihaja iz potreb ciljnih skupin, ki bodo uporabljale rezultate operacij in na tej ravni je potrebno

- razumeti potrebe in sposobnost ciljnih skupin za črpanje rezultatov operacij ter njihovo trajnost.
93. Merila za izbor operacij naj prednost dajo operacijam, ki povezujejo več ciljnih skupin na večjem teritoriju in sicer tisti za katere bodo nosilci operacij na podlagi CBA analize dokazali njihov vpliv na ciljne skupine in regionalne stroške ter koristi. To niso projekti oziroma operacije, ki se same deklarirajo kot regionalne ampak večkrat mehki projekti, ki so vezani na razvoj in delovanje storitev in manj na infrastrukturo.
  94. Naložbe v gospodarsko in javno infrastrukturo so na nekaterih območjih še potrebne, vendar pa je potrebno narediti jasno teritorialno in vsebinsko strategijo vlaganj, ter tem ciljem slediti. Ostala sredstva oziroma več sredstev pa je v prihodnje potrebno nameniti rabi do sedaj vloženi sredstev oziroma faktorjev regionalne konkurenčnosti, njihovemu povezovanju, oblikovanju produktov in nastopu na trgih, da bi tako zgrajene prednosti izkoristili za doseganje priložnosti.
  95. Enako velja za prednostno usmeritev »Razvoj obmejnih območij s Hrvaško«, kjer je ravno tako potrebno jasno določiti, katera javna infrastruktura je še potrebna in kje. Predvsem pa je potrebno ugotoviti ali ni potrebno takega ukrepa razviti za vsa obmejna območja ne le za Hrvaško, a v tem primeru slediti problemom obmejnih regij. Upravičene dejavnosti naj pripravi predhodno vrednotenje, ko bodo za to znani dovolj jasni okviri iz operativnega programa.

Posredniško telo

96. Kot predloge za izboljšanje postopkov izvajanja operacij dosednji nosilci operacij (skozi ankete) navajajo nujnost poenostavitve poročanja ter jasna navodila o upravičenih stroških. Poleg tega predlagajo, da se pripravijo natančna in jasna ter kratka navodila za spremljanje in vodenje operacij.
97. Posredniško telo naj z aktivnim delovanjem začne z zbiranjem in objavljanjem dobrih in slabih praks in naj aktivno organizira povezovanje upravljavcev operacij. Na ta način bo pomagalo tako sebi v razumevanju mogočih izboljšav sistema kot tudi nosilcem operacij v izvajanju operacij.
98. Posredniško telo naj zagotovi hitrejše nakazovanje sredstev na podlagi izstavljenih situacij.
99. V podatkih o operacijah te niso digitalno geolocirane (prostorskih podatkov ni mogoče razbrati iz ISARR), zato jih je skoraj nemogoče pregledati v smislu dopolnjevanja obstoječe infrastrukture, razumevanja vsebinskih potreb in povezovanja v programe in sklope. Zato priporočamo, da se uvede vsaj najbolj enostavna geolokacija projektov z nekaj opisa vsebine in kazalnikov. Na ta način bo organ upravljanja in regije lažje spremljal, kam vlaga sredstva in kaj je z njimi dosegel.
100. Prednostna usmeritev »Razvoj obmejnih območij s Hrvaško« je zaradi preprečevanja dvojnega financiranja z Operativnim programom za čezmejno sodelovanja s Hrvaško razmejena (demarcation) z izkazovanjem čezmejnega vpliva. Seveda pa to ne sme ovirati večje usmerjenosti v reševanje čezmejnih oziroma obmejnih problemov. Še posebej to velja zaradi pričakovanega vstopa Hrvaške v Schengensko območje, kjer bodo razmere povsem druge in bodo ta območja veljala za »oddaljena« območja s posebnimi problemi, ki izvirajo iz oddaljenosti od večje infrastrukture (promet, okoljska infrastruktura, elektrika, telekomunikacije) in tudi oddaljene od upravnih in poslovnih središč. Manj kot reševanje

obmejnih problemov bodo potrebne investicije v povezovanje teh območij z večjimi urbanimi centri tako v Sloveniji kot tudi na Hrvaškem.

Drugi deležniki v izvajanju operacij (občine, RRA, Sveti regij in druge institucije, ki jih določi Svet regije)

101. Pri vodenju in koordinaciji ljudi in partnerjev naj nosilci operacij vzpostavijo več sodelovanja ter izmenjave izkušenj in vzpostavljanja dobrih odnosov med sodelavci.
102. Kot sami izpostavljajo naj nosilci operacij bolje upravljajo, potrebno je sledenje terminskim planom, ki je pomemben način izboljšav.
103. Priložnost je razvoj kadrov, ki so vezani na upravljanje operacij in večevanje partnerjev v pripravo operacij, kar bo po prepričanu nosilcev operacij povzročalo manj težav v času izvajanja operacije.

7. Vrednotenje skladnosti

Analiza dopolnjevanja z drugimi nacionalnimi in EU politikami

104. V različnih strateških dokumentih Evropske unije in države se odražajo potrebe po spremembah izvajanja instrumentov zaradi spremenjenih gospodarskih razmer. V nadaljevanju je opravljena analiza možnih sinergij razvojne prioritete »Razvoj regij« z drugimi strateškimi dokumenti. Sinergija je interakcija med različnimi dejavniki, zaradi katere je njihov skupni učinek večji od vsote njihovih posameznih učinkov. V tem primeru smo sinergije vrednotili s primerjavo instrumentov razvojne prioritete Razvoj regij in ukrepov ključnih strateških dokumentov, saj smo privzeli, da bi izvajanje podobnih ukrepov, ki stremijo k podobnim ali enakim ciljem, privedlo do večjih učinkov v regijah.

Preglednica 21: Sinergije razvojne prioritete Razvoj regij s strateškimi dokumenti

Raven	Strategija/program	Ukrepi	Povezan instrument/Možna povezava
EU	Prispevek regionalne politike k pametni rasti v okviru strategije Evropa 2020	Razvoj strategij pametne specializacije	Če bi uspeli vsebinsko omejiti vsebino izvednih operacij na specializacijo regije.
		Razširitev uporabe instrumentov finančnega inženiringa za podporo inovacijam	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta.
		Uporaba možnosti za financiranje med-regionalnega sodelovanja	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta. Ni bilo mogoče prijaviti.
		Zagotovitev usklajenosti med politiko raziskav in inovacij s ponudbo in povpraševanjem in sicer z uporabo instrumenta javnih naročil v okviru ESRR	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta.
		Zagotovitev bolj sistematične udeležbe neodvisnih strokovnjakov v medsebojnih pregledih na mednarodni ravni	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta. Ni bilo mogoče prijaviti.
		Preučitev možnosti financiranja izbranega števila projektov v okviru CIP in FP7 iz ESRR	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta. Ni bilo mogoče prijaviti.
		Izkoristiti možnosti za izboljšanje regionalne inovacijske politike z medsebojnim učenjem preko FP7, CIP in INTERREG IVC	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta. Ni bilo mogoče prijaviti.
		Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast	Inovacijska Unija
Digitalna agenda za Evropo	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta.		
Evropa, gospodarna z viri	Med odobrenimi operacijami je bilo 15 operacij , ki prispevajo k energetske učinkovitosti: Vrtec Krško z enoto Pravljica - energetska sanacija, Rekonstrukcija in nizkoenergetska razširitev vrtca pri OŠ Tišina - faza 2, Nizkoenergetski objekt-vrtec Črnomelj,		

Raven	Strategija/program	Ukrepi	Povezan instrument/Možna povezava
			Izgradnja nizkoenergetskega vrtca v Oplotnici - 1. Faza, Nizkoenergetski vrtec Cerčno-novogradnja, Izgradnja nizkoenergetskega vrtca Vrtiljak I., Nizkoenergetski objekt – vrtec, Turistični center Fazanerija-energetski del, Nizko energetski vrtec Apače, Izgradnja nizkoenergetskega vrtca Vojnik, Izgradnja nizkoenergetskega otroškega vrtca v Šmarju pri Jelšah, Izgradnja nizkoenergetskega vrtca v Radencih, Izgradnja in oprema "nizkoenergetskega" vrtca pri OŠ Podlehnik, Energetska obnova in novogradnja vrtcev v občini Lendava, Izgradnja nizkoenergetskega vrtca v Rogozi.
		Gospodarska politika za obdobje globalizacije	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta. Ni bilo mogoče prijaviti.
		Agenda za nove veščine in delovna mesta	Med odobrenimi operacijami ni povezanega instrumenta. Sedem operacij je posredno prispevalo k tej strategiji in sicer vse z vsebino inkubatorja: Mrežni podjetniški inkubator-MPIK Slovenj Gradec, Mrežni podjetniški inkubator Koroška 1-faza, Mrežni inkubator v Zasavju, Mrežni inkubator - Vašhava Zagorje, Mrežni podjetniški inkubator Obsotelja in Kozjanskega, Razvoj gospodarstva - Podjetniški inkubator Kočevje, Inkubator Univerze v Novi Gorici.
		Evropska platforma proti revščini	Med odobrenimi operacijami 13 operacij , ki posredno podpirajo boj proti revščini, saj so bili usmerjeni v obnovo ali izgradnjo vrtcev in posredno prispevajo k tej strategiji.
Nacionalna	Izhodna strategija Slovenije 2010-2013	Konsolidacija javnih financ	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta. Ni bilo mogoče prijaviti.
		Fiskalno pravilo in spoštovanje pakta stabilnosti in rasti	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta. Ni bilo mogoče prijaviti.
		Ukrepi za doseganje fiskalne konsolidacije	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta. Ni bilo mogoče prijaviti.
		Dodatni ukrepi za zmanjšanje dolga sektorja države	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta. Ni bilo mogoče prijaviti.
		Prioritetni ukrepi in projekti za doseganje razvojnih ciljev	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta. Ni bilo mogoče prijaviti.
		Prilagoditve kohezijske politike	Ni bilo prilagoditve.
		Koordinacija finančnih instrumentov; sinergije ukrepov izvajalskih institucij	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta. Ni bilo mogoče prijaviti.
		Prilagoditev instrumentov garancij, jamstvenih shem in drugih oblik državne pomoči	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta. Ni bilo mogoče prijaviti.
		Koncept »sanacije« slabih naložb bank	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta. Ni bilo mogoče prijaviti.
		Krepitev elementov varne prožnosti	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta. Ni bilo mogoče prijaviti.
		Stroški dela in socialna varnost	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta. Ni bilo mogoče prijaviti.
		Politika zaposlovanja in trg dela	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta. Ni bilo mogoče prijaviti.
		Spremembe pokojninskega sistema	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta. Ni bilo mogoče prijaviti.

Raven	Strategija/program	Ukrepi	Povezan instrument/Možna povezava
		Spremembe sistema dolgotrajne oskrbe	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta. Ni bilo mogoče prijaviti.
		Spremembe v sistemu zdravstvene dejavnosti in zdravstvenega zavarovanja	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta. Ni bilo mogoče prijaviti.
		Prilagoditve na področju upravljanja javnih institucij in javne uprave	Med odobrenimi operacijami ni s tem povezanega instrumenta. Ni bilo mogoče prijaviti.
		Prilagoditve v prometni in energetske infrastrukturi za učinkovito okoljsko in podnebno politiko	Med odobrenimi operacijami je bilo 15 operacij , ki prispevajo k energetske učinkovitosti, in sicer prej omenjene operacije za izgradnjo oziroma obnovo vrtcev.

Skladnost s cilji drugih razvojnih prioritete Operativnega programa za krepitev regionalnih razvojnih potencialov in dopolnjevanje instrumentov Operativnega programa razvoja človeških virov

105. Primerjali smo operacije v okviru izvajanja razvojne prioritete »Regionalni razvojni programi« in druge prioritete Operativnega programa za krepitev regionalnih razvojnih potencialov in dopolnjevanje instrumentov Operativnega programa razvoja človeških virov.

Preglednica 22: Preglednica OP RČV in odgovarjajočih instrumentov v izvajanju

Specifični cilji razvojnih prioritete OP RČV	Odgovarjajoči instrumenti
Spodbujanje podjetništva in prilagodljivosti	
Strokovnjaki in raziskovalci za konkurenčnost podjetij	Ni odgovarjajočih instrumentov. Ni bilo mogoče prijaviti.
Usposabljanje in izobraževanje za konkurenčnost in zaposljivost	Ni odgovarjajočih instrumentov. Ni bilo mogoče prijaviti.
Štipendijske sheme	Ni odgovarjajočih instrumentov. Ni bilo mogoče prijaviti.
Pospeševanje razvoja novih zaposlitvenih možnosti	Ni odgovarjajočih instrumentov. Ni bilo mogoče prijaviti.
Spodbujanje zaposljivosti iskalcev dela in neaktivnih	Ni odgovarjajočih instrumentov. Ni bilo mogoče prijaviti.
Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja	
Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja	Ni odgovarjajočih instrumentov. Ni bilo mogoče prijaviti.
Izboljšanje usposobljenosti posameznika za delo in življenje v družbi temelječi na znanju	Ni odgovarjajočih instrumentov. Ni bilo mogoče prijaviti.
Kakovost, konkurenčnost in odzivnost visokega šolstva	Ni odgovarjajočih instrumentov. Ni bilo mogoče prijaviti.
Enakost možnosti in spodbujanje socialne vključenosti	
Enake možnosti na trgu dela in krepitev socialne vključenosti	Ni odgovarjajočih instrumentov. Ni bilo mogoče prijaviti.
Povečati dostopnost in enake možnosti v sistemu vzgoje in izobraževanja	Štirinajst operacij prispeva k povečanju kulturne in socialne vključenosti različnih družbenih skupin. In sicer: Čebelarstvo razvojno izobraževalni center Gorenjske, Rekreacija in izobraževanje ob Savi, Kulturno turistični center Hrib 14, Kulturno promocijski center, Kulturno poslovni center Majšperk, Razvojni policenter Ogradi Črenšovci, Center urbanih kultur, Center Slovenskih gor, Center za maldinski turizem, Oaza zdravja - doživljajski turistični center, Turistično rekreacijski center Savus Radeče, Rokodelski center, Razvojni center narave, Izgradnja doma starejših občanov Slovenska Bistrica,
Kultura v podporo socialni vključenosti družbenih skupin	Štiri operacije podpirajo izgradnjo kulturne infrastrukture , ki bi lahko omogočila večjo dostopnost kulture za družbene skupine in

	sicer: Rekonstrukcija kulturnega doma Lenart, Obnova kulturnega doma v Bukovici - 1. faza, Obnova sokolskega doma v Škofji Loki II. faza
Institucionalna in administrativna usposobljenost	
Učinkovita in uspešna javna uprava	Ni odgovarjajočih instrumentov. Ni bilo mogoče prijaviti.
Reforma institucij na trgu dela	Ni odgovarjajočih instrumentov. Ni bilo mogoče prijaviti.
Spodbujanje razvoja nevladnih organizacij in civilnega dialoga	Ni odgovarjajočih instrumentov. Ni bilo mogoče prijaviti.
Izboljšanje zdravstvenega stanja prebivalstva	Operacije so prispevale k izboljšanju zdravstvenega stanja prebivalstva skozi izgradnjo vodovodnih sistemov in zagotavljanje varne pitne vode ter na drugi strani z razvojem komunalnih sistemov za odvajanje in čiščenje odpadnih voda.

Preglednica 23: Preglednica OP RR in odgovarjajočih instrumentov v izvajanju

Specifični cilji razvojnih prioritet OP RR	Odgovarjajoči instrumenti
Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost	
PU: Izboljšanje konkurenčnih sposobnosti podjetij in raziskovalna odličnost	Med operacije, ki podpirajo konkurenčnost podjetij, lahko naštejemo 23 tistih operacij , ki so bile usmerjene v ureditev ali razširitev poslovnih con.
PU: Spodbujanje podjetništva	Med odobrenimi operacijami je sedem operacij, ki prispevalo k spodbujanju podjetništva in sicer vse z vsebino inkubatorja: Mrežni podjetniški inkubator-MPIK Slovenj Gradec, Mrežni podjetniški inkubator Koroška 1-faza, Mrežni inkubator v Zasavju, Mrežni inkubator - Vašhava Zagorje, Mrežni podjetniški inkubator Obsotelja in Kozjanskega, Razvoj gospodarstva - Podjetniški inkubator Kočevje, Inkubator Univerze v Novi Gorici.
Gospodarsko-razvojna infrastruktura	
PU: Gospodarsko-razvojno-logistična središča	Med operacije, ki podpirajo konkurenčnost logističnih središč lahko naštejemo 23 tistih operacij , ki so bile usmerjene v ureditev ali razširitev poslovnih con.
PU: Informacijska družba	Ni odgovarjajočih instrumentov. Ni bilo mogoče prijaviti.
PU: Izobraževalno-raziskovalna infrastruktura	Ni odgovarjajočih instrumentov. Ni bilo mogoče prijaviti.
Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov	
PU: Dvig konkurenčnosti turističnega gospodarstva	Med odobrenimi operacijami je 43 takih, ki povečujejo konkurenčnost turističnega gospodarstva in mrežijo kulturne potenciale ter športno in rekreacijsko infrastrukturo in sicer Turizem na "Koušto", Promocija turističnega območja Srca Slovenije, Infrastrukturno urejanje za potrebe turizma – Laško, Sonaravni razvoj turizma na Gorenjskem, Upravljanje z EKO regijo, Trajnostni razvoj JVS z ekoremediacijami, Trajnostna prenova urbanih območij - kulturna dediščina, Identiteta Izola, Temelji trajnostnega razvoja (Vas Solčava), Heritage Trail net, Kolesarsko omrežje v Mestni občini Murska Sobota, Kolesarska pot Bohinj, Kolesarska steza Dravograd - Slovenj Gradec, Turistične kolesarske steze Trnosvska vas, Kolesarske steze Hodoš - mladinski dom; Kolesarske pešpoti v občini Ravne na Koroškem: Kolesarska pot Ravne-Kotlje, odseka Ravne-Brdinje in Brdinje-Nadolžnik, kolesarska pot Kotlje-Dular - I. faza, Povezava kolesarskih poti Dravograd – Šentjanž, Ureditev kolesarske poti Mislinja - G. Dolič, Kolesarske poti v Dravski dolini, Izgradnja kolesarske steze v občini Podčetrtek, etapa Pristava pri Mestinju-Vonarje, Ureditev kolesarskih poti s pripadajočo infrastrukturo v naseljih Stud, Kolesarska pot v Mislinjski dolini, Urejanje kolesarskih stez in poti za pešce Gorje, Operacija kolesarska povezava somestja Idrija-Sp.Idrija, Ureditev starega mestnega jedra Brežice, Ureditev ulic in javnih površin v starem mestnem jedru Lendave, Ureditev Grajske pristave, Ureditev mestnega jedra Postojne, Ureditev trga v Bovcu, Odprava arhitektonskih ovir za invalide in ureditev javnih prometnih površin za potrebe slepih in slabovidnih v centru mesta Maribor, Celovita ureditev starega trga s parkom Slovenjske Konjice, Ureditev širšega trškega jedra z navezo na Dravo Dravograd, Ureditev mestnega jedra Prevalje, Ureditev javne infrastrukture v turističnem naselju Šmartno, Ureditev mestnega jedra Slovenska
PU: Mreženje kulturnih potencialov	
PU: Športno-rekreacijska infrastruktura	

	Bistrica, Ureditev dostopa do turističnega objekta Paradiž in naselja Paradiž, Ureditev dostopa do turističnega objekta Dve lipi in naselja Korenjak, Ureditev centra mesta Šempeter pri Gorici, Ureditev mobilnosti do Zdravilnega gaja Tunjice, Ureditev Valvasorjevega kompleksa v Krškem, Ureditev trga v Sodražici, Ureditev Tartinijeva trga.
--	---

106. Največ odobrenih operacij podpira doseganje ciljev razvojne prioritete Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov (in prednostnih usmeritev: Dvig konkurenčnosti turističnega gospodarstva, Mreženje kulturnih potencialov, Športno-rekreacijska infrastruktura). Tu gre namreč za lokalno razumevanje potenciala in razvojnih želja, ki naposredno povečujejo konkurenčnost turizma in povezujejo kulturo, turizem, šport in rekreacijo. Seveda pa teh operacij glede na število vseh operacij ni velik, komaj 2,7 % po številu odobrenih operacij.

Dopolnjevanje z ukrepi Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007-2013

107. Analiza dopolnjevanja z ukrepi Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007-2013 (v nadaljevanju: PRP 2007-2013) temelji na podatkih o izvajanju Programa, ki jih Ministrstvo za kmetijstvo in okolje (v nadaljevanju MKO) zagotavlja za spremljanje in poročanje (t. i. monitoring tabele) ter določenih analiz, ki jih je pripravilo MKO. Analiza temelji na primerjavi možnosti financiranja aktivnosti ciljnih skupin 4. razvojne prioritete OP RR ter ciljnih skupin PRP.

108. PRP 2007 – 2013 vsebuje zelo širok nabor ukrepov in je namenjen zelo raznolikim ciljnim skupinam od posameznikov (nosilcev kmetijskih gospodarstev, članov kmetijskih gospodarstev, lastnikov gozdov, lastnikov ali najemnikov objektov kulturne dediščine) do podjetij in občin. Ciljna skupina, ki je skupna tako PRP 2007 – 2013 kot 4. razvojni prioriteti OP RR, so občine in posredno v določenih primerih RRA, saj so te velikokrat upravljavci Lokalnih akcijskih skupin (LAS), organizacijskih oblik za pristop LEADER. Pravna oblika organiziranosti LAS namreč ni predpisana, prav tako ni predpisan način ustanovitve in metoda delovanja. V praksi je večina upravljavcev LAS, kar 18 od 33, razvojnih agencij.

109. Program razvoja podeželja se izvaja na podlagi Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005¹³, ki opredeljuje podporo za razvoj podeželja prispeva k doseganju treh ciljev, ki se izvajajo v okviru 4 osi:

- Os 1: Izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja;
- Os 2: izboljšanje okolja in podeželja;
- Os 3: Kakovost življenja na podeželju in diverzifikacija podeželskega gospodarstva;
- Os 4: Pristop LEADER, ki se izvaja »od spodaj navzgor« preko LAS in obsega vse 3 osi.

Preglednica 24: Pregled ciljev PRP in odgovarjajočih vsebin OP RR

Cilji razvoja podeželja glede na Uredbo 1698/2005	Odgovarjajoče vsebine OP RR
izboljšanje konkurenčnosti kmetijstva in gozdarstva s podporo za prestrukturiranje, razvoj in	Posredno preko podpore ekonomskim aktivnostim v regijah ter širšo podporo izobraževanju prispevajo vse operacije z naslednjimi vsebinami: <ul style="list-style-type: none"> • mreža regijskih inkubatorjev,

¹³ Uredba Sveta (ES) št. 1698/2005 z dne 20. septembra 2005 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP)

inovacije	<ul style="list-style-type: none"> • mreža poslovnih con regionalnega pomena, • projekti, ki spodbujajo in omogočajo uporabo biomase in bio goriv, • regionalna višješolska središča.
izboljšanje okolja in pokrajine s podporo za upravljanje z zemljišči	Ni odgovarjajočih vsebin.
izboljšanje kakovosti življenja na podeželskih območjih in spodbujanje diverzifikacije gospodarskih dejavnosti	<p>Posredno preko aktivnosti za izboljšanje kakovosti življenja v regijah prispevajo vse operacije z naslednjimi vsebinami:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prometne povezave znotraj posameznih regij, • vse vrste javne lokalno-regionalne komunalne in okoljske infrastrukture, • konkretni razvojni projekti v območjih Natura 2000, s poudarkom na javnih investicijah, • turizem, • investicije v socialno-varstvene in druge ustanove regionalnega pomena.

110. Upravičeni nameni 4. razvojne prioritete OP RR - Prednostne usmeritve Regionalni razvojni programi se z ukrepi Programa razvoja podeželja dopolnjujejo na več načinov, ki so prikazani v spodnji preglednici. Med upravičenimi aktivnostmi ukrepov so jasne razmejitve glede upravičencev, največji/najmanjši znesek sofinanciranja ter lokacijo izvedbe (npr. ukrepa 322 in 323 sta omejena na naselja z manj kot 10.000 prebivalci), vendar se določene vsebine povezujejo in nadgrajujejo. Razmejitev med ukrepi PRP ter prednostnima usmeritvama 4.1. in 4.2. OP RR je predstavljena v spodnji preglednici. Raven natančnosti se med ukrepi razlikuje glede na možnost podobnih operacij.

Preglednica 25: Pregled razmejitve med ukrepi PRP in obema prednostnima usmeritvama razvojne prioritete Regionalni razvojni programi

Ukrep		Opis razmejitve
Ukrepi 1. osi PRP		Upravičene aktivnosti, naložbe in ciljne skupine za izobraževanje, predelavo in trženje kmetijskih proizvodov se povsem razlikujejo od upravičenih aktivnosti OP RR. Ukrep 122 - Povečanje gospodarske vrednosti gozdov, ki financira cestno infrastrukturo, je jasno razmejen tako s PU 4.1. kot 4.2.: financira obnovo in izgradnjo gozdnih cest, medtem ko je pri OP RR upravičena obnova in izgradnja lokalnih cest.
Ukrepi 2. osi PRP		Namenjeni so ohranjanju okolja, narave in krajine. Ker se izvajajo se kot neposredna plačila kmetovalcev za kompenzacijo višjih stroškov, ki nastanejo zaradi varovanja okolja in narave, se povsem razlikujejo od upravičenih aktivnosti celotnega OP RR in razmejitev ni potrebna.
Ukrepi 3. osi PRP	Ukrepa 311 in 312	Ukrepa Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti in Podpora ustanavljanju in razvoju mikropodjetij sta z obema PU 4. razvojne prioritete OP RR razmejena s kriterijem upravičenca in njegove velikosti (član kmetijskega gospodinjstva, mikro podjetje).
	Ukrep 321	Ukrep Osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo zajema naložbe v širokopasovni internet in ni povezan z nobeno od PU 4. razvojne prioritete OP RR.
	Ukrep 322	Ukrep Obnova in razvoj vasi) PRP 2007-2013, ki je najbolj podoben oziroma povezan z aktivnostmi 4. razvojne prioritete je Ukrep 322 –. Ukrep se izvaja izven naselij, ki imajo status mesta (naselja, ki niso upravičena do sredstev, so tudi navedena v razpisih) in je financiral naložbe do 600.000 EUR po naslednjih sklopih: <ul style="list-style-type: none"> • sklop 1: urejanje površin, ki služijo skupnim namenom in potrebam v podeželskih naseljih, • sklop 2: urejanje vaških jeder, • sklop 3: urejanje infrastrukture in povezav znotraj naselij, • sklop 4: obnavljanje in izgradnja večnamenskih stavb skupnega pomena, • sklop 5: Preselitev kmetij iz vaških jeder z namenom njihovega celostnega urejanja (od 4. javnega razpisa dalje). Ukrep je bil s PU 4.1. razmejen z vrednostjo projektov, saj je financiral investicije do

Ukrep	Opis razmejitev
	<p>600.000 EUR.</p> <p>S PU 4.2. se je razmejitev med izvajanjem spreminjala. V 1. in 2. javnem razpisu, ki sta bila objavljena l. 2008, je bila razmejitev narejena tako, da v primeru I. sklopa naložba ni bila upravičena, v kolikor presega vrednost 200.000 EUR vključno z DDV in se izvaja v naseljih, ki so v 10 km obmejnem pasu z Republiko Hrvaško. V 3. javnem razpisu, objavljenem l. 2009, so bile iz upravičenih naložb izvzete naložbe v kategorizirane lokalne ceste in javne poti s pripadajočo prometno infrastrukturo, naložbe v posamezne objekte lokalne prometne infrastrukture ter okoljsko infrastrukturo, v kolikor so potekale izven vaških jeder in so se nahajale v 10 kilometrskem obmejnem pasu z Republiko Hrvaško.</p> <p>Jasnejša razmejitev s PU 4.2. je bila opravljena l. 2010, ko je bilo v 4. javnem razpisu opredeljeno, da naložbe ekonomske, prometne in okoljske infrastrukture znotraj 10 km obmejnega pasu z Republiko niso upravičene in da vlagatelji s teh območij ne morejo kandidirati za naložbe v okviru sklopa 2 in 3.; za naložbe v sklop 2 in 3 v 10 km obmejnem pasu je bil posebej izveden 5. javni razpis z omejitvijo vrednosti naložbe do 500.000 EUR brez DDV. Od 6. javnega razpisa dalje je razmejitev temeljila izključno na vrednosti naložbe do 500.000 EUR brez DDV.</p>
Ukrep 323	<p>Razmejitev s PU 4.1. temelji na vrednosti investicije in upravičencih, saj se iz ukrepa PRP Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja lahko financirajo naložbe v vrednosti od 3.000 do 300.000 EUR (brez DDV), upravičenci pa so lastniki ali najemniki kulturne dediščine (tudi posamezniki – fizične osebe). PU 4.2. ne financira obnove kulturne dediščine, zato razmejitev ni bila potrebna.</p>
Leader	<p>Razmejitev je narejena po upravičencih in velikosti podprtih projektov, saj gre za pristop od spodaj navzgor (projekte prijavljajo člani Lokalnih akcijskih skupin glede na Lokalne razvojne strategije, ki jih pripravijo LAS) in gre za manjše projekte.</p>

Vir: PRP 2007-2013 (1. – 5. Sprememba), javni razpisi ukrepov 322 in 323, OP RR

111. Odprt značaj infrastrukture, urejene v okviru 4. razvojne prioritete OP RR zagotavlja, da jo lahko neposredno ali posredno uporabljajo tudi upravičenci PRP 2007 – 2013: od uporabe turistične infrastrukture v sklopu dopolnilnih dejavnosti na kmetijah (ukrep 311), dejavnosti mikropodjetij (ukrep 312) in konceptualnega povezovanja z obnovo vasi in dediščine (ukrepa 322, 323) do posredne uporabe storitev inkubatorjev in poslovnih con ipd. s strani podjetij, ki se ukvarjajo s kmetijsko pridelavo, predelavo, trženjem, obdelavo lesa (ukrepi 121, 122, 123), skupin proizvajalcev (ukrep 133), nosilcev dopolnilnih dejavnosti na kmetiji (ukrep 311) do mikro podjetij (312). Boljša dostopnost informacij in storitev bi to le še povečala, še posebej, če bi bila usmerjena v ciljne skupine, ne po finančnih virih in če bi bila omogočena izmenjava primerov dobrih praks.

112. Infrastruktura, zgrajena v okviru izvedbe Regionalnih razvojnih programov lahko pripomore k razvoju dejavnosti upravičencev PRP 2007 – 2013 na podeželju, saj poleg možnosti prodaje storitev in izdelkov upravičencev zagotavlja zgled novih dejavnosti in vire informacij. Zlasti turistična infrastruktura lahko dopolni turistično ponudbo na podeželju in s tem spodbudi ne le lokalno turistično ponudbo, ampak tudi cel nabor storitvenih dejavnosti mikropodjetij, sofinanciranih v okviru ukrepov 311 in 312, od vzdrževanja do prevozov. Tako komplementarnost velja izkoristiti tudi pri pripravi novih programskih dokumentov za obdobje 2014-2020, da bi dosegli večji učinek za vse ciljne skupine in podprli projekte, ki bodo delovali kot vez med podeželjem in urbanimi okolji, a obenem upoštevali obvezne razmejitve skladov in se izognili morebitnemu učinku izpodrivanja. Pri tem lahko znatno podporo nudijo občine, regionalne razvojne agencije (z vidika Kohezijske politike), Kmetijsko-gozdarska zbornica in LAS (z vidika PRP).

Preglednica 26: Preglednica vsebinskih področij 4. razvojne prioritete OP RR in odgovarjajočih ukrepov PRP. Zajeti sta obe prednostni usmeritvi (označeno v 1. stolpcu).

Upravičeni nameni 4. RP OP RR	Vsebine OP RR	Odgovarjajoči ukrepi PRP	Odgovarjajoče ciljne skupine PRP
Ekonomska infrastruktura (PU 4.1. in 4.2.)	<ul style="list-style-type: none"> mreža regijskih inkubatorjev mreža poslovnih con regionalnega pomena 	<p>123 - Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom</p> <p>Posredno ukrepi</p> <p>121 - Posodabljanje kmetijskih gospodarstev</p> <p>122 - Povečanje gospodarske vrednosti gozdov</p> <p>133 - Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje za proizvode, ki so vključeni v sheme kakovosti hrane</p> <p>311 - Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti</p> <p>312 - Podpora ustanavljanju in razvoju mikropodjetij</p> <p>LEADER</p>	<p>Posamezniki in podjetja, ki predelujejo in tržijo kmetijske proizvode in so upravičenci PRP (ukrepa 122 in 123), so večinoma majhni in locirani na podeželju, vendar se lahko posredno vključujejo v delovanje inkubatorjev preko poslovnega sodelovanja. Enako velja za tiste upravičence PRP, ki se ukvarjajo z nekmetijskimi dejavnostmi na kmetijah ali imajo mikropodjetje na podeželju (ukrepa 311 in 312) ter LAS.</p> <p>Ekonomska infrastruktura, urejena v okviru regionalnih razvojnih programov (inkubatorji in poslovne cone), je odprta vsem in ni omejena na sektorje, ter tako predstavlja priložnost za mreženje upravičencev, povezovanje in prodajo bliže urbanim središčem, saj se lahko vključijo neposredno v delovanje ali se pridružijo kateremu od članov. Upravičenci PRP 2007 – 2013, kot so podjetja, skupine proizvajalcev, pa tudi LAS, lahko koristijo sofinancirano infrastrukturo, npr. za trženje in logistiko svojih proizvodov, mreženje s potencialnimi partnerji in podobno. Možno je oblikovanje tržnih verig (npr. lesarstvo), ki bi zagotovile proizvode s podeželja (lahko tudi npr. usmerjeno za določene sheme kakovosti), vendar do tega glede na podatke o delovanju financiranih inkubatorjev in poslovnih con ni prišlo.</p>
izobraževalna infrastruktura (PU 4.1.)	regionalna višješolska središča	Posredno ukrep 111 - Usposabljanje za delo v kmetijstvu in gozdarstvu	PRP podpira neformalne oblike izobraževanja, specifične za potrebe njegovih ciljnih skupin. Regionalna višješolska središča s primernimi programi in kadri lahko ponudijo kratke tečaje, seminarje ipd. vsem ciljnim skupinam PRP, ne le kmetom in lastnikom gozdov, ampak tudi npr. podjetjem, zadrugam in LAS.
Prometna infrastruktura (PU 4.1. in 4.2.)	Prometne povezave znotraj posameznih regij	Delno ukrep 322 - Obnova in razvoj vasi	Kratki odseki prometne infrastrukture so lahko del projektov obnove in razvoja vasi - ukrep 322 je ciljno usmerjen na vaška jedra in torej ne podpira infrastrukture izven naselij (razen tematskih poti). Običajno gre za ureditev dostopa do vaških jeder, varnejših odsekov v neposredni bližini naselij ali v samih naseljih, ureditev pločnikov in javne razsvetljave. Ukrep PRP torej dopolnjuje vsebinsko področje prednostne usmeritve, ki je namenjeno prometnim povezavam med naselji.
Okoljska infrastruktura (PU 4.1. in 4.2.)	vse vrste javne lokalno-regionalne komunalne in okoljske infrastrukture	Delno ukrep 322 - Obnova in razvoj vasi	V utemeljitvi tega vsebinskega področja prednostne usmeritve 4.1. je navedeno, za spodbujanje urejanja okoljske infrastrukture obstajajo močni razlogi, med katerimi so tudi številni, povezani s podeželjem, npr. gospodarski razvoj podeželja, prostorski (vzdrževanje podeželske/kmetijske krajine), kmetijski (prihodki od kmetijstva preko uporabe biomase) ter javni in demografski (ugodna javna percepcija in stabilizacija podeželskega prebivalstva), navedena sta tudi policentrični razvoj in podeželske/kmetijske prakse, kar lahko v ta prostor prinese pomembne konkurenčne prednosti.

Upravičeni nameni 4. RP OP RR	Vsebine OP RR	Odgovarjajoči ukrepi PRP	Odgovarjajoče ciljne skupine PRP
	projekti, ki spodbujajo in omogočajo uporabo biomase in bio goriv	<p>Posredno ukrep 122 - Povečanje gospodarske vrednosti gozdov</p> <p>Delno ukrepa: 123 - Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom 311 - Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti 312 - Podpora ustanavljanju in razvoju mikropodjetij</p>	<p>Urejanje vaških jeder (ukrep 322) lahko zajema ureditve manjših odsekov okoljske infrastrukture (kanalizacija, vodovodna napeljava) in tako dopolnjuje to vsebinsko področje prednostne usmeritve, ki je namenjeno regionalnim projektom in širšemu urejanju lokalnih omrežij.</p> <p>PRP 2007-2013 v okviru ukrepa 122 podpira lastnike gozdov pri nakupu opreme za spravilo lesa, pa tudi urejanje gozdnih vlak. Podprtih je bilo že več kot tisoč prejemnikov; s tem naj bi prispevali k povečanju izkoriščanja gozdov, pri čemer se povečuje tudi razpoložljivost biomase in možnost proizvodnje lesnih sekancev, briketov in peletov za uporabo biomase v energetske namene, kar je vključeno v ukrep 123. Posredno to vpliva na izvedljivost in ekonomiko uporabe biomase in biogoriv v okviru tega vsebinskega področja prednostne usmeritve 4.1.</p> <p>Investicije v obnovljive vire energije spodbujajo tudi ukrep 312 (možne so tudi investicije v mikro sisteme daljinskega ogrevanja na lesno biomaso na podeželju), vendar je bilo do konca leta 2011 financiranih le 11 naložb v uporabo biomase, od česar so le 4 naložbe namenjene prodaji, ostale pa za lastno uporabo. PRP 2007-2013 torej dopolnjuje to vsebinsko področje na mikroravni na podeželju.</p>
Razvoj urbanih območij (PU 4.1.)	<p>Celoviti programi prenove mest in degradiranih urbanih središč, vključno z njihovo dostopnostjo</p> <p>zagotavljanje celovitih prometnih sistemov</p>	<p>Podobna, a jasno razmejena ukrepa – izvajata se strogo na podeželskih območjih (izven naselij z več kot 10.000 prebivalci):</p> <p>322 - Obnova in razvoj vasi 323 - Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja</p> <p>Ni primerljivega ukrepa</p>	<p>Ukrepa 322 in 323 lahko jemljemo kot nekakšni podeželski inačici tega vsebinskega področja 4. razvojne prioritete, namenjeni manjšim naseljem in njihovim prebivalcem. Vmesno vrednotenje PRP 2007-2013 v letu 2012 je pokazalo, da so projekti teh 2 ukrepov prepoznavni in za prebivalce pomembni ter da so prispevali h kakovosti življenja v podprtih naseljih.</p> <p>Ni primerljivega ukrepa.</p>
Javna infrastruktura v območjih s posebnimi naravovarstvenimi režimi in v turističnih območjih (PU 4.1.)	konkretni razvojni projekti v območjih Natura 2000, s poudarkom na javnih investicijah	<p>Delno ukrepi: 322 - Obnova in razvoj vasi 323 - Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja LEADER</p> <p>Posredno ukrepi 112 - Pomoč mladim prevzemnikom kmetij 121 - Posodabljanje kmetijskih gospodarstev 122 - Povečanje gospodarske vrednosti gozdov</p>	<p>Ukrep 323 med drugim omogoča ureditev muzejev na prostem ter ureditev in izgradnjo tematskih poti, ki povezujejo naravne vrednote in nepremično kulturno dediščino, tematske poti pa je mogoče urediti tudi v okviru ukrepa 322 (a naravne vrednote niso pogoj). Do konca leta 2011 je bil financiran le en tak projekt, in sicer v Sečoveljskih solinah, ostali pa so zajemali kulturno dediščino. V okviru pristopa LEADER so LAS izvedle številne projekte za ohranjanje in predstavitev naravnih vrednot in območij Natura 2000.</p> <p>PRP 2007-2013 poleg tega vsebuje številne ukrepe, ki podpirajo razvojne projekte in niso usmerjeni v območja Natura 2000, a lahko umeščenost v ta območja predstavlja prednost (dodatne točke) pri izboru. Taki so ukrepi za podporo posameznikom – nosilcem kmetijskih gospodarstev (112, 121) in lastnikom gozdov (122), ki posredno in v zelo</p>

Upravičeni nameni 4. RP OP RR	Vsebine OP RR	Odgovarjajoči ukrepi PRP	Odgovarjajoče ciljne skupine PRP
		123 - Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom 125 - Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva	razpršeni obliki (prejemnikov je bilo do konca l. 2011 več kot 4.600) prispevajo k vitalnosti podeželja. Ukrep 125 je namenjen spodbujanju namakanja, komasacij in agromelioracij in zato so projekti, podprti v okviru tega ukrepa, med največjimi in finančno ter časovno najzahtevnejšimi, večinoma gre za javne investicije. Projekti, podprti v okviru tega ukrepa, imajo lahko negativne vplive na območja Natura 2000.
	turizem	Delno ukrepi 311 - Diverzifikacija v nekmetske dejavnosti 322 - Obnova in razvoj vasi 323 - Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja LEADER	PRP 2007 - 2013 spodbuja turizem na podeželju s podporo manjšim zasebnim naložbam v okviru ukrepa 311 (npr. ureditev učne poti v okviru turistične kmetije) ter v okviru ukrepa 322, kjer gre za javno turistično infrastrukturo (poti, urejena vaška jedra,...), ki je neposredno (poti) ali posredno namenjena turistični promociji. V to so usmerjeni tudi številni projekti posameznih LAS, podprti v okviru pristopa LEADER, vendar gre v primerjavi z OP RR za zelo majhne investicije – npr. označevalne table, servis za kolesa ... Glede na naravo podprtih investicij so lahko naložbe v okviru PRP komplementarne z investicijami v turizem v okviru regionalnih razvojnih programov, saj nudijo različen tip turističnih storitev, tako da gostje lahko izmenoma uporabljajo infrastrukturo, financirano iz obeh virov (npr. gosti turistične kmetije uporabljajo kolesarsko pot, obišejo turistični center ali muzej, urejen s pomočjo sredstev OP RR). Obnova vasi in kulturne dediščine v okviru ukrepov 322 in 323 pripomoreta k privlačnemu okolju na podeželju, kar lahko pripomore k privlačnosti turistične infrastrukture, financirane iz OP ESRR. Poleg tega pa podpora turizmu na regionalni ravni lahko pripomore k razvoju trga za upravičence ukrepov 121 in 123, ki lahko prodajajo svoje pridelke in izdelke turističnim ponudnikom, upravičenci ukrepov 311 in 312 pa lahko jim lahko nudijo svoje storitve (npr. gradbena dela, popravila, izdelava različnih izdelkov in opreme).
Socialna infrastruktura (PU 4.1.)	investicije v socialno-varstvene in druge ustanove regionalnega pomena	Delno ukrep 322 - Obnova in razvoj vasi	Ukrep 322 je na lokalni ravni v podeželskih naseljih podprl investicije v javno infrastrukturo, ki je pomembna za družbene vidike in kakovost življenja. Sofinancirana je bila obnova in izgradnja kulturnih in gasilskih domov, večnamenskih dvoran in različnih vrst igrišč. Večino infrastrukture aktivno uporabljajo lokalna društva, LAS in pomembno prispeva k medgeneracijskemu druženju.

Dopolnjevanje z ukrepi Operativnega programa za razvoj ribištva v Sloveniji 2007-2013

113. Analizirali smo tudi OP Ribištvo, ki pa se po vsebini praktično ne dopolnjuje s 4. razvojno prioriteto OP RR, precej bolj se navezuje na PRP 2007 -2013. Še najbolj se 4. razvojna prioriteta OP RR dopolnjuje z osjo 4 OP Ribištvo (ukrepa Izbor obalne akcijske skupine (OAS) in lokalne razvojne strategije (LRS), Izvajanje LRS), ki je zelo podobna pristopu LEADER in zato lahko zlasti prispeva k razvoju turizma in razvojnim projektom v območjih Natura 2000.
114. Naložbe v ribogojstvo so precej podobne ukrepoma 121 in 122 iz PRP 2007-2013, zato je podobno tudi njihovo dopolnjevanje s 4. razvojno prioriteto OP RR: gre za možnost povezovanja z ekonomsko in izobraževalno infrastrukturo, od mreženja s podjetji v inkubatorjih do oblikovanja tržnih verig in izobraževanj.
115. OP ribištvo ima zelo majhen obseg naložb, zato je njegovo dopolnjevanje s 4. razvojno prioriteto OP RR v vsakem primeru zelo majhno. v nadaljevanju nismo posebej obravnavali.

Skladnost prednostnih usmeritev Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov in Regionalnih razvojnih programov

116. V regionalnih razvojnih programih regije kot prednostne naloge regij za obdobje 2007-2013 predvidevajo vrsto nalog, ki jih je mogoče postaviti v večje skupine. Gospodarske prednostne cilje si je postavilo 12 regij - torej vse razvojne regije, infrastrukturo (prometno, okoljsko, prostorsko) je kot prednostno nalogo postavilo 9 regij, medtem ko 7 regij kot prednostne razume razvoj človeških virov in 5 regij organiziranost institucij. 3 regije so prednostno razmišljale o turizmu, 2 regiji o razvoju podeželja in kmetijstva in ena o trženju. O trajnostnem razvoju in povezovanju za kakovost življenja razmišljajo 3 regije.

Preglednica 27: Skupine prednostnih nalog po regionalnih razvojnih programih (Vir: regionalni razvojni programi regiji)

Regija	Gospodarstvo	Infrastruktura	Institucije	Ljudski potenciali	Podeželje kmetijstvo	Trženje	Turizem	Trajnostni razvoj
Gorenjska	*			*			*	*
Jugovzhodna Slovenija		*	*			*		*
Južna Primorska	*	*						
Koroška	*	*		*			*	
Ljubljanska urbana regija			*	*				
Notranjsko - kraška regija	*	*						*
Podravje	*		*					
Pomurje	*	*		*	*			
Posavje	*	*						
Savinjska	*	*	*	*			*	

Regija	Gospodarstvo	Infrastruktura	Institucije	Ljudski potenciali	Podželje kmetijstvo	Trženje	Turizem	Trajnostni razvoj
Severna Primorska	*	*		*	*		*	
Zasavje	*	*	*	*				
Skupaj	10	9	5	7	2	1	3	3

117. Če primerjamo cilje, ki jih je za celotno obdobje postavila razvojna prioriteta (izhajajoč iz Zakona o skladnem regionalnem razvoju), lahko ugotovimo, koliko regij je prednostno postavilo cilje razvojne prioritete kot svoje prednostne cilje in tako dosegalo večjo učinkovitost vlaganj v državi.

Preglednica 28: Skladnost ciljev prednostne usmeritve in regionalnih razvojnih programov (Vir: regionalni razvojni programi regiji)

Cilj razvojne prioritete	Ustreza regijam
Zmanjševanje razlik v gospodarski razvitosti in življenjskih možnostih prebivalstva med posameznimi območji v državi	10 regijam
Preprečevanje nastajanja novih območij z večjimi razvojnimi problemi	Vsem regijam
Spodbujanje policentričnega razvoja poselitve in policentričnega gospodarskega razvoja	Vsem regijam
Razvoj in povečanje konkurenčnosti gospodarstva v vseh razvojnih regijah, ob upoštevanju njihovih posebnosti in njih notranjih razvojnih razlik,	10 regijam
Zniževanje stopnje brezposelnosti v razvojnih regijah oziroma povečanje zaposlenosti in odprava strukturnih neskladij na trgu dela	7 regijam
Povečanje blagostanja prebivalstva v razvojnih regijah, ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja in njihovih posebnosti,	3 regijam
Krepitev socialnega kapitala in inovacijske sposobnosti v razvojnih regijah,	7 regijam
Ohranjanje in razvijanje kulturne identitete z ustvarjanjem pogojev za kulturno ustvarjalnost in raznolikost, trajnostni razvoj kulturne dediščine in dostopnost do kulturnih dobrin v razvojnih regijah	2 regijam
Spodbujanje vseživljenjskega učenja v podporo zviševanja izobrazbene ravni prebivalstva in povečanja dostopa do izobraževanja in usposabljanja za vse	7 regijam
Uveljavljanje celostnega pristopa pri razvoju podeželja,	2 regijam
Zmanjševanje razlik v kakovosti življenja ter ekonomski in socialni blaginji ob upoštevanju varstva okolja, varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami in zmanjševanje razlik v zdravju,	9 regijam
Uveljavljanje integriranih regionalnih strategij informacijske družbe,	Nobeni regiji
Razvoj območij obeh avtohtonih narodnih manjšin in naselij romske skupnosti v Republiki Sloveniji.	Nobeni regiji

Dopolnjevanje s posebnimi razvojnimi programi za problemska območja

118. Kot območja s posebnimi razvojnimi programi za problemska območja smo obravnavali Pokoplje in Pomurje, zaradi starejšega datuma priprave razvojnih programov in začetka izvajanja teh programov pa nismo upoštevali Programa popotresne obnove posledic potresa v Posočju 12.7.2004 in Programa ukrepov za razvojno prestrukturiranje Zasavja zaradi zapiranja Rudnika Trbovlje – Hrastnik.

Pomurje

119. Pomurje je v februarju 2010 dobilo svoj poseben program razvoja in prestrukturiranja »Program spodbujanja konkurenčnosti Pomurske regije v obdobju 2010 – 2015«, ki temelji na 5 ključnih instrumentih oziroma ukrepih države v tej regiji:

- spodbujanje investicij podjetij in ustvarjanje novih delovnih mest,
- spodbujanje razvoja človeških virov,
- spodbujanje socialnega podjetništva,
- promocija regije, da bi privabili tuje in domače investicije,
- podpora pri pripravi in izvajanju večjih razvojnih projektov v regiji.

Preglednica 29: Pregled ciljev RRP in instrumentov Programa spodbujanja konkurenčnosti Pomurja (Vir: RRP Pomurja in Program spodbujanja konkurenčnosti Pomurja)

Vizija razvoja	Cilji regije	Instrumenti Programa
Pokrajina ob Muri bo postala inovativna, visoko kreativna regija, ki bo prebivalcem zagotavljala visoko kvaliteto življenja preko sonaravnega bivanja z okoljem ter jim omogočila celosten razvoj lastnih potencialov.	Razvoj ustvarjalnega gospodarstva, temelječega na znanju	Spodbujanje investicij podjetij in ustvarjanje novih delovnih mest
	Izobražena, podjetna in prilagodljiva delovna sila	Spodbujanje razvoja človeških virov in spodbujanje socialnega podjetništva
	Odzivne in podjetne lokalne skupnosti ter razvoj partnerstev	Promocija regije, da bi privabili tuje in domače investicije
	Zdravo življenjsko okolje za izboljšanje zdravstvenega stanja prebivalstva	
	Sirjenje razvoja po celotni regiji	Podpora pri pripravi in izvajanju večjih razvojnih projektov v regiji

120. Direktnega povezovanja med programom za Pomurje in operacijami financiranimi iz 4. razvojne prioritete ni, medtem ko operacije dopolnjujejo delovanje regije po Programu spodbujanja konkurenčnosti Pomurske regije v obdobju 2010 – 2015.

Pokolpje

121. Pokolpje je v aprilu 2011 dobilo poseben program »Program spodbujanja konkurenčnosti in ukrepi razvojne podpore Pokolpju v obdobju 2011–2016 - Program Pokolpje 2016«. Cilji programa so zmanjšati zaostanek v gospodarskem razvoju in z novimi programi razvojno prestrukturirati tradicionalne panoge v Pokolpju ter izboljšati oskrbo Pokolpja z infrastrukturo ter povečati dostopnost Bele krajine in Kočevskega s pospešeno gradnjo prometne infrastrukture. Program je razdeljen na 7 ukrepov:

- Ukrep 1: Program spodbujanja konkurenčnosti Pokolpja v obdobju 2011 do 2016 v višini 20.000.000 € sestavljen iz naslednjih instrumentov:
  - Instrument 1.1: Javni razpisi za spodbujanje začetnih investicij podjetij in ustvarjanje novih delovnih mest;
  - Instrument 1.2: Vzpostavitev mreže podjetniških inkubatorjev;
  - Instrument 1.3: Ustvarjanje novih delovnih mest v okviru institucionalne mreže storitev za starostnike;
  - Instrument 1.4: Promocija in podpora pri pripravi in izvajanju regijskih projektov v Pokolpju.

- Ukrep 2: Povračilo plačanih prispevkov delodajalca za socialno varnost;
- Ukrep 3: Davčne olajšave za zaposlovanje in investiranje v Pokolpju;
- Ukrep 4: Spodbude za trajnostni razvoj podeželja se dodelijo v okvirni višini 2,2 milijona evrov v okviru Ukrepov 311 in 312 Programa razvoja podeželja 2007-2013;
- Ukrep 5: Garancije s subvencijo obrestne mere za investicijske kredite podjetjem v Pokolpju v okviru regijske garancijske sheme za jugo vzhodno Slovenijo v okvirni višini 2.500.000 evrov;
- Ukrep 6: Prometna infrastruktura v Pokolpju v okvirni višini 254.102.024 evrov, ki ga izvede Ministrstvo za promet;
- Ukrep 7: Elektroenergetska infrastruktura v Pokolpju v okvirni višini 7.585.000 evrov.

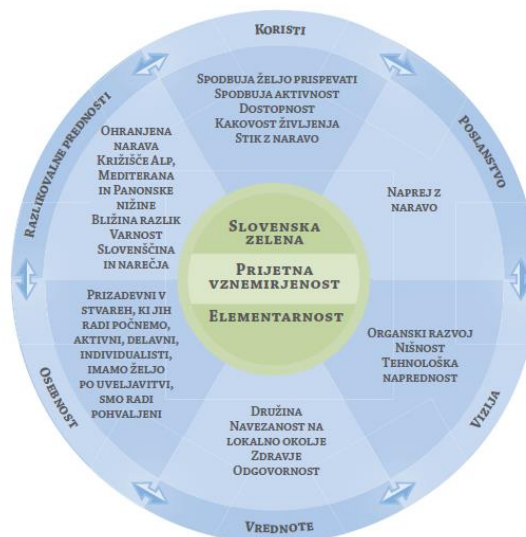
Preglednica 30: Pregled ciljev RRP Jugovzhodna Slovenija in instrumentov Programa spodbujanja konkurenčnosti Pokolpja (Vir: RRP Pomurja in Program spodbujanja konkurenčnosti Pomurja)

Vizija razvoja	Cilji regije	Prednostne naloge RRP	Ukrepi Programa spodbujanja konkurenčnosti	Instrumenti Programa konkurenčnosti
Regija znanja in enakih razvojnih možnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Ob koncu novega programskega obdobja v prvi tretjini najbolj razvitih slovenskih razvojnih regij • Regija bo nadomestila zaostanek v indeksu razvojne ogroženosti za Savinjsko regijo 	1. Povezanost regije znotraj in navzven	Prometna infrastruktura v Pokolpju, Garancije s subvencijo obrestne mere za investicijske kredite podjetjem, Davčne olajšave za zaposlovanje in investiranje, Program spodbujanja konkurenčnosti Pokolpja	Instrument 1.1: Javni razpisi za spodbujanje začetnih investicij podjetij in ustvarjanja novih delovnih mest in instrument 1.3: Ustvarjanje novih delovnih mest v okviru institucionalne mreže storitev za starostnike;
		2. Institucije za razvoj in prenos znanja		Instrument 1.2: Vzpostavitev mreže podjetniških inkubatorjev
		3. Skupno trženje za uspešno promocijo in prodor na tuje trge	Spodbude za trajnostni razvoj podeželja	Instrument 1.4: Promocija in podpora pri pripravi in izvajanju regijskih projektov v Pokolpju.
		4. Večje razvojne možnosti in kakovost življenja	Spodbude za trajnostni razvoj podeželja	

122. Do dopolnjevanja programov je prišlo predvsem na operaciji Razvoj gospodarstva - Podjetniški inkubator, ki ga je kot nosilka prijavila Občina Kočevje. Nekaj povezovalnih učinkov pa je tudi iz operacije Razvoj podjetništva na varovanih območjih Jugovzhodne Slovenije, katerega nosilec je Razvojni center Novo mesto, Svetovanje in razvoj d.o.o..

Ustreznost glede na priložnosti pametne specializacije iz leta 2007

123. Strateški načrt znamke »I feel Slovenia« je dokument, ki je v letu 2007 identificiral mogoče prednostne usmeritve celotne Slovenije in njenih delov. Zato ga uporabljamo kot model pametne specializacije, ki je bil predstavljen ob začetku izvajanja 4. razvojne prioritete OP RR. Strategija znamke »I feel Slovenia«, tvori strateški okvir razumevanja Slovenije in temelji na razumevanju vrednosti v očeh ciljnih skupin (npr. med obiskovalci, turisti, vlagatelji, bralci, poslušalci in gledalci medijev, prebivalci države). Njeno jedro tvori »slovenska zelena«, ki izraža ravnotežje med umirjenostjo narave in prizadevnostjo Slovencev in govori o neokrnjeni naravi in osredotočenosti Slovencev, da jo ohranijo. Zgodba Slovenije je v strategiji predstavljena kot:

Slika 31: Značilnosti Slovenije (Vir: Priročnik znamke Slovenije)

- **Gorečnost do vsega, kar imamo radi:** Slovenci smo aktivni, vedno v gibanju, vedno usmerjeni k stvarim, ki so nam drage, kar se pogosto izkazuje kot delavnost in storilna naravnost. Poleg družine in zdravja kot eno izmed glavnih vrednot navajamo odgovornost, ki se kaže v odnosu do sebe, soljudi in okolja.
- **Slovenija je drugačna in to čutiš:** za Slovenijo je značilna notranja pestrost, v Sloveniji se pokrajina zelo spreminja. Bližina razlik, ki jo dopolnjuje ohranjena narava, ustvarja pogoje za uravnoteženo bivanje. Obenem je pestrost na tako majhnem prostoru, kot je Slovenija, pogoj za varnost.
- **Koristi izhajajo iz naših posebnosti:** slovenski življenjski slog je individualizem, podpiramo posameznikovo zasledovanje osebnih želja. Ker se ukvarjamo s sebi dragimi stvarmi, smo venomer v gibanju, kar k aktivnosti spodbudi tudi naključnega obiskovalca, zanimanja so pogosto ekstremna, a nanje smo ponosni. H kakovosti življenja prispevata tudi ohranjeno okolje in dejstvo, da je prav zaradi slovenske majhnosti marsikatera želja v Sloveniji lažje uresničljiva.
- **Vizija: zelena butičnost:** Slovenci ne želimo preprosto višjega materialnega življenjskega standarda, temveč želimo postati država, ki bo zgled kakovosti življenja, kar skušamo doseči z usmeritvijo v organski razvoj. Organski razvoj narekuje prevzemanje tistih novosti, ki bodo Slovenijo bogatile brez negativnih posegov v naravo ter ne bodo zanemarjale tipičnih slovenskih vrednot in osebnostnih potez, dosegli ga bomo prek specifične, nišne gospodarske usmeritve s tehnološkim napredkom, ki bo omogočal, da gremo naprej z naravo.

- **Poslanstvo: naprej z naravo:** ohranjena narava in opazno ravnovesje Slovencev sta posledica našega vsakodnevnega truda, da bi dosegli tisto, kar si želimo sami in hkrati odgovorno poskrbeli, da bo Slovenija v prihodnosti taka, kakršno si želimo za zanamce. Slovenija predstavlja model novodobne usmeritve naprej z naravo, ki združuje zdrav odnos do samega sebe, do soljudi in do okolja.

124. Znamka je zasnovana na povezanosti z naravo in ohranjenostjo naravnega okolja. Narava, ohranjeno okolje in varovanje narave igrajo v življenju Slovencev in prepoznavnosti Slovenije odločilno vlogo, saj je njena osnovna razvojna vrednota in kapital prihodnosti. Narava oz. ohranjeno okolje je ključna značilnost, ki Slovenijo loči od drugih držav in ji s tem daje priložnosti, ki so drugačne kot v drugih državah, s čemer omogoča razvoj posebnih oblik podjetnosti, ustvarjalnosti, znanja, razvoja in raziskav ter odnosa do življenja. Ravno ohranjena narava in prepletenost Slovencev z naravo je odločila prednost Slovenije pred drugimi.
125. Regionalni razvojni programi, ki so bili v slovenskih statističnih regijah pripravljene za programsko obdobje 2007 – 2013, vsi brez izjeme zajemajo ohranjanje narave in varstvo okolja. V spodnji preglednici so povzeti cilji regionalnih razvojnih programov, ki so usmerjeni v ohranjanje narave.

Preglednica 31: Pregled ciljev in ukrepov RRP programov povezanih z ohranjanjem narave

Regionalni razvojni program	Cilji
Pomurska regija	Strateški cilj: zdravo okolje za zdravje prebivalcev Razvojna prioriteta 4: okolje in prostor Regijski projekti Inštitut za varstvo narave, Razvoj z naravo – Natura 2000 Pomurja Subregijski projekti Regijski park Mura, Harmonija Muranie
Spodnje Podravje	PREDNOSTNA NALOGA 3: Izboljšati kakovost življenja ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja Dolgoročni cilji: zaščititi in ohraniti naravno krajino, habitate vrst in habitatne tipe, povečati delež zavarovanih delov narave z ustreznimi upravljavskimi načrti, zagotoviti enakomernejši dostop do dobrin skupnega pomena, Razvojna prioriteta II: Podjetnost, konkurenčnost in znanje za hitrejši razvoj Ukrep 5: Spodbujati kmetovanje in gozdarjenje v skladu z načeli trajnostnega upravljanja s prostorom in naravnimi viri Razvojna prioriteta III: ENAKOMEREN IN TRAJNOSTNI RAZVOJ Ukrep 2: Ohranitev in krepitev biotske raznovrstnosti
Koroška regija	Vizija: Prihodnjo Koroško razvojno regijo bomo gradili kot dinamično, fleksibilno in okolju prijazno skupnost , v kateri bo ljudem omogočeno kvalitetno življenje in ustvarjalno ter podjetno delo in delovanje. Cilj 2: Vzpostaviti regijsko prepoznavno turistično destinacijo Koroške (razviti turistične potenciale kulture in narave in povečati zaposlitvene možnosti podeželja), prioriteta 5: Naložbe in razvoj turističnih potencialov Koroške Ukrep 5/1.3, 2.3: Naložbe v naravne in kulturne znamenitosti, muzeje, večnamenske objekte in središča, Ukrep 5/1.2, 2.2: Naložbe v rekreacijsko infrastrukturo (smučarski centri, športne površine, tematske poti, pešpoti, kolesarske poti in drugi rekreativni objekti za turizem) Prioriteta 11: Okolje in prostor Ukrep 11.1: Varovanje narave in naravnih virov
Savinjska regija	Prioriteta 2: Regija inovativnega turizma, Program 2.1: PANALP – trajnostni razvoj podeželja in mest med Alpami in Panonsko nižino 2007-2013

Regionalni razvojni program	Cilji
	<p>Ukrep 2.1.4 TRADICIJA ZA PRIHODNOST – razvoj sonaravnega kmetovanja, prenova in ekonomizacija podeželske dediščine in tradicije</p> <p>Ukrep 2.1.5 NATURA 2013 – program varstva in razvoja območij Natura 2000 in regijskih in krajinskih parkov</p>
Zasavska regija	<p>Vizija: Zasavska regija bo med slovenskimi še naprej najmanjša po površini in številu prebivalcev, po svoji gospodarski uspešnosti, razpoložljivem znanju, urejenem okolju in kakovosti življenja pa bo velika.</p> <p>Cilji: Izboljšanje stanja okolja in smotrna raba prostora; Ohranjanje naravne danosti in biotsko pestrosti z okolju prijaznim kmetovanjem.</p> <p>Prioriteta 3: Okolje in prostor</p> <p>Program 2 Trajnostna raba prostora, ukrep 2: Izboljšanje kakovosti vodnih ekosistemov in regionalno pomembnih vodnih virov pitne vode</p> <p>Prioriteta 5: Razvoj podeželja in spodbujanje kmetijstva in gozdarstva v regiji</p> <p>Program 1 Razvoj okolju prijaznega kmetovanja, Ukrep Uskladitev kmetovanja in varovanja narave na zavarovanih in erozijskih območjih, projekt Kmetovanje in varovanje območja krajinskih parkov Kum in Mrzlica, Natura 2000 in VVO</p>
Spodnjeposavska regija	<p>Vizija: Privlačna in perspektivna panevropska regija, področje odličnih gospodarskih in razvojnih priložnosti, destinacija neokrnjene narave, ki svojim prebivalcem nudi najboljše ustvarjalno in bivalno okolje</p> <p>CILJ 4: Zagotoviti visoko kvaliteto bivanja v regiji Posavje na osnovi uravnoveženega razvoja v regiji, varnosti, racionalnega gospodarjenja s prostorom, trajne mobilnosti in izboljšanja kakovosti okolja ter ustrezne komunalne infrastrukture</p> <p>Prioriteta 2: Trajnostni razvoj prostora za kvaliteto bivanja</p> <p>Program 3: Razvoj podeželja, Ukrep 5: Ohranjanje kulturne krajine s spodbujanjem okolju prijaznih kmetijskih praks</p>
Jugovzhodna Slovenija	<p>Razvojna prioriteta 4: Večje razvojne možnosti in kakovost življenja</p> <p>Ukrep: Izboljšanje podeželja s trajno rabo kmetijskih in gozdnih zemljišč</p> <p>Ukrep: Izboljšanje dostopnosti do objektov in območij naravne in kulturne dediščine, dvig kakovosti turistične infrastrukture in stanja objektov kulturne dediščine</p>
Osrednjeslovenska regija	<p>Vizija: Ljubljanska urbana regija je somestje, prepleteno z naravo.</p> <p>Ukrep Ohranjena dediščina</p> <p>Aktivnosti: Krajinski park Ljubljansko barje; Regijski park Kamniško Savinjske Alpe, Program upravljanja malih zavarovanj</p>
Gorenjska regija	<p>Vizija: Združujemo človeške, naravne, kulturne in razvojne potenciale, da bi se uvrstili med najuspešnejše regije v Alpah.</p> <p>3. Cilj: Ohraniti poseljenost alpske krajine, čisto naravo ter zagotoviti zdrave in visoko kakovostne življenjske razmere v povezani ter do drugačnosti strpni socialni skupnosti. Postati želimo regija visoke življenjske kakovosti, kjer nas pestrost narave in razlike v pogledih, življenjskem slogu in drugem samo še bogatijo.</p> <p>Razvojna prednostna usmeritev Trajnostni razvoj (Okolje, infrastruktura, prostor; Razvoj podeželja)</p> <p>Cilj: Vključiti potenciale naravne in kulturne dediščine območja TNP in drugih zavarovanih območij v razvojna prizadevanja lokalnih okolij.</p>
Notranjsko-kraška regija	<p>Vizija: Postali bomo prepoznavna, gospodarsko stabilna, razvojno ekološko usmerjena regija, ki bo spodbudila lasten razvoj skozi izrabo naravnih in kulturnih danosti ter s spodbujanjem razvoja človeških virov postala znana po zdravem načinu življenja in uveljavljena turistična destinacija.</p> <p>Prioriteta 1: Eko razvoj Notranjsko-kraške regije</p> <p>Program: Podeželje, Ukrep 1: Ohranjanje trajnostnega kmetijstva</p>
Goriška regija	<p>Vizija: okrepi bomo konkurenčnost gospodarstva, zagotovili trajnostni razvoj, varovanje in rabo naravnih danosti, ohranili poseljenost podeželja ter visoko kakovost življenja na</p>

Regionalni razvojni program	Cilji
	ravni razvitih evropskih regij. Strateški cilj: optimalno varstvo okolja in skladen prostorski razvoj Razvojna prioriteta 5: Trajnostni okoljski in prostorski razvoj ter infrastrukturna opremljenost regije Ukrep 5.2.1.: Varstvo in razvoj okoljskega kapitala, Ukrep 5.2.2.: Varovanje, razvoj in upravljanje varovanih območij
Obalno-kraška regija	Vizija: Južna Primorska - gospodarsko uspešna regija z najvišjo kakovostjo življenja v severnem Jadranu, ki temelji na trajnostnem razvoju ter naravnih in kulturnih bogastvih Program: Podeželje, kmetijstvo, ribištvo in gozdarstvo Ukrep: Razvoj novih, ohranjanje tradicionalnih proizvodov in storitev, spodbujanje naravi prijaznega kmetovanja, ohranjanje poseljenosti Ukrep: Izboljšanje gospodarske vrednosti gozdov Program: Okolje in okoljska infrastruktura Ukrep: Sodelovanje z državo pri skupnih nalogah – aktivnost: Ohranjanje narave in biodiverzitete

Ustreznost izvajanja operacij 4. prioritete OP RR glede na priložnosti pametne specializacije iz leta 2013

126. Kot osnovo za vrednotenje skladnosti z bodočo strategijo pametne specializacije smo uporabili dokument Strategija pametne specializacije – osnutek (Strategija pametne specializacije predstavlja strateški in izvedbeni načrt za razvojno prestrukturiranje slovenskega gospodarstva in družbe s podporo EU sredstev v obdobju 2014-2020) z dne 22.7.2013.

127. Analiza nudi samo pregled tega, kaj je bilo v smeri osnutka strategije pametne specializacije v preteklih odobrenih operacijah že narejenega in kako bodo potrjene operacije podprle delovanje v prihodnje. Glede na to, da je strategija še v fazi osnutka, je analiza oziroma vrednotenje prehodnega značaja.

Preglednica 32: Štiri ključne komponente Strategije pametne specializacije (Vir: Strategija pametne specializacije – osnutek z dne 22.7.2013)

Povezava štirih ključnih komponent SPS	Regija	Prednostna naloga
Ključne tehnologije - biotehnologija, nano in mikro elektronika in fotonika, nanotehnologije, napredni materiali, napredne proizvodne in procesne tehnologije	Gorenjska	Tehnologija
Trgi in trendi - Življenje in zdravje, trajnostni promet, trajnostna energija, prehranska varnost, vključujoča in varna družba, učinkovita raba virov in surovin	Primorska	Infrastruktura za trajnostni razvoj
	Notranjsko kraška regija	Eko razvoj Notranjsko-kraške regije
	Jugovzhodna Slovenija	Povezanost regije znotraj in navzven, Skupno trženje, 4. Večje razvojne možnosti in kakovost življenja.
	Savinjska	Regija inovativnega turizma, Okolju prijazna in dostopna regija
	Gorenjska	Turizem, Trajnostni razvoj
	Pomurje	Gospo. razvoj in razvoj turizma, Izgradnja infrastrukture, Okolje in prostor
	Severna Primorska	Strategijo odličnosti v turizmu, Strategijo razvoja podeželja, Strategijo trajnostnega okoljskega in prostorskega razvoja in infrastrukturne opremljenosti

	Posavje	Trajnostni razvoj prostora za kakovost bivanja
	Koroška	Komplementarni turizem treh dolin, kakovostno življenjsko okolje
Kompetence - Znanje, raziskave in razvoj, Industrijske in tehnološke Kompetence, Poslovni modeli, Vključenost v mednarodne verige vrednosti, Konkurenčnost na vodilnih in nišnih trgi	Savinjska	Regija ustvarjalnega razreda
	Zasavje	Okolje in prostor
	Gorenjska	Talenti in tolerantnost
	Ljubljanska urbana regija	Povezovanje doma in v Evropi za doseganje boljših učinkov projektov ter razvoj kulture projektne dela, Organiziranost, Občutek za enake možnosti
	Podravje	Enakomeren in trajnostni razvoj
	Posavje	Razvoj konkurenčnega gospodarstva za dvig stopnje zaposlenosti in večjo blaginjo v regiji
	Koroška	Konkurenčno gospodarstvo in nova delovna mesta v tehnološko razvitem okolju
Kapacitete - Kritična masa znanja, Obstoje vodilnih, konkurenčnih podjetij, Podjetniška dinamika, nastajanje inovativnih podjetij, Obstoje podjetniških mrež, Zgrajena raziskovalna in inovacijska infrastruktura	Primorska	Znanje in tehnološki razvoj za razvoj gospodarstva
	Notranjsko kraška regija	Znanje za pospeševanje globalne konkurenčnosti, Dostopna in podporna infrastruktura
	Jugovzhodna Slovenija	Institucije za razvoj in prenos znanja,
	Savinjska	Tehnološko napredna regija
	Zasavje	Razvoj podpornih institucij in promocija regije ter uvajanje informacijske – komunikacijske tehnologije, Razvoj človeških virov in podporno okolje, Razvoj infrastrukture v Zasavski regiji
	Podravje	Povezana, uspešna in prepoznavna regija, podjetnost, konkurenčnost in znanje za hitrejši razvoj
	Severna Primorska	Strategijo znanja za razvoj in podjetnost, Strategijo inovativnosti v gospodarstvu
	Posavje	Učinkovito podporno okolje
	Koroška	Kreativni (zaposljivi) ljudje in zdrava, strpna regija

128. Kot pokaže analiza prednostnih nalog regij so te razumele, da morajo začeti vzpostavljati okolje, v katerem se bodo lahko razvijale specializirane strategije podjetij in institucij znanja ter tako omogočile prehod izdelkov in storitev na trg. Regije so v svojih regionalnih razvojnih programih tako načrtovale vrsto projektov poslovnega, družbene okolja in projekte varovanja okolja, ki bi skupaj pomenili dobro osnovo za razvoj izdelkov in storitev. Seveda pa ostaja ključno vprašanje, koliko teh naložb in projektov bodo regije v prihodnje zares uspele izvesti in s tem povečati regionalne razvojne potenciale za podporo novi strategiji pametne specializacije.

Preglednica 33: Štiri ključne komponente Strategije pametne specializacije (Vir: Strategija pametne specializacije – osnutek z dne 22.7.2013)

Povezava štirih ključnih komponent SPS	Odobrene operacije, ki so prispevale k razvoju regionalnih razvojnih potencialov za izvajanje Strategije pametne specializacije Slovenije po letu 2014
Ključne tehnologije -biotehnologija, nano in mikro elektronika in fotonika, nanotehnologije, napredni materiali, napredne proizvodne in procesne tehnologije	/

<p>Trgi in trendi - Življenje in zdravje, trajnostni promet, trajnostna energija, prehranska varnost, vključujoča in varna družba, učinkovita raba virov in surovin</p>	<p><b>Med operacijami je bilo 327 operacij potrjenih v okviru okoljske infrastrukture, od katerih je bil velik del namenjenih urejanju vodovodov in manjših vodovodnih sistemov ter urejanju komunalne infrastrukture v poslovnih conah. Med odobrenimi operacijami je 43 takih, ki povečujejo konkurenčnost turističnega gospodarstva in mrežijo kulturne potencialne ter športno in rekreacijsko infrastrukturo in s tem povečujejo zdravje, kakovost življenja, varnost družbe in sicer Turizem na "Koušto", Promocija turističnega območja Srca Slovenije, Infrastrukturno urejanje za potrebe turizma – Laško, Sonaravni razvoj turizma na Gorenjskem, Upravljanje z EKO regijo, Trajnostni razvoj JVS z ekoremediacijami, Trajnostna prenova urbanih območij - kulturna dediščina, Identiteta Izola, Temelji trajnostnega razvoja (Vas Solčava), Heritage Trail net, Kolesarsko omrežje v Mestni občini Murska Sobota, Kolesarska pot Bohinj, Kolesarska steza Dravograd - Slovenj Gradec, Turistične kolesarske steze Trnosvska vas, Kolesarske steze Hodoš - mladinski dom; Kolesarske pešpoti v občini Ravne na Koroškem: Kolesarska pot Ravne-Kotlje, odseka Ravne-Brdinje in Brdinje-Nadolžnik, kolesarska pot Kotlje-Dular - I. faza, Povezava kolesarskih poti Dravograd – Šentjanž, Ureditev kolesarske poti Mislinja - G. Dolič, Kolesarske poti v Dravski dolini, Izgradnja kolesarske steze v občini Podčetrtek, etapa Pristava pri Mestinju-Vonarje, Ureditev kolesarskih poti s pripadajočo infrastrukturo v naseljih Stud, Kolesarska pot v Mislinjski dolini, Urejanje kolesarskih stez in poti za pešce Gorje, Operacija kolesarska povezava somestja Idrija-Sp.Idrija, Ureditev starega mestnega jedra Brežice, Ureditev ulic in javnih površin v starem mestnem jedru Lendave, Ureditev Grajske pristave, Ureditev mestnega jedra Postojne, Ureditev trga v Bovcu, Odprava arhitektonskih ovir za invalide in ureditev javnih prometnih površin za potrebe slepih in slabovidnih v centru mesta Maribor, Celovita ureditev starega trga s parkom Slovenske Konjice, Ureditev širšega trškega jedra z navezo na Dravo Dravograd, Ureditev mestnega jedra Prevalje, Ureditev javne infrastrukture v turističnem naselju Šmartno, Ureditev mestnega jedra Slovenska Bistrica, Ureditev dostopa do turističnega objekta Paradiž in naselja Paradiž, Ureditev dostopa do turističnega objekta Dve lipi in naselja Korenjak, Ureditev centra mesta Šempeter pri Gorici, Ureditev mobilnosti do Zdravilnega gaja Tunjice, Ureditev Valvasorjevega kompleksa v Krškem, Ureditev trga v Sodražici, Ureditev Tartinijeva trga. Potrjeni sta bili dve operaciji, ki so bile usmerjeni v bodoče spremembe potovalnih navad in trajnosti promet izvajali sta jih Občina Maribor (City card) in Ljubljanska urbana regija z operacijama Priprava sistema javnega potniški prometa regije in razvoj sistema P+R regije.</p>
<p>Kompetence - Znanje, raziskave in razvoj, Industrijske in tehnološke Kompetence, Poslovni modeli, Vključenost v mednarodne verige vrednosti, Konkurenčnost na vodilnih in nišnih trgih</p>	<p>Štirinajst operacij prispeva k povečanju kulturne in socialne vključenosti različnih družbenih skupin kar vpliva na znanje, poslovne modele in vključenost v mednarodne verige. In sicer: Čebelarsko razvojno izobraževalni center Gorenjske, Rekreacija in izobraževanje ob Savi, Kulturno turistični center Hrib 14, Kulturno promocijski center, Kulturno poslovni center Majšperk, Razvojni policenter Ogradi Črenšovci, Center urbanih kultur, Center Slovenskih goric, Center za maldinski turizem, Oaza zdravja - doživljajski turistični center, Turistično rekreacijski center Savus Radeče, Rokodelski center, Razvojni center narave, Izgradnja doma starejših občanov Slovenska Bistrica.</p>
<p>Kapacitete - Kritična masa znanja, Obstoje vodilnih, konkurenčnih podjetij, Podjetniška dinamika, nastajanje inovativnih podjetij,</p>	<p>Sedem operacij je posredno prispevalo k dinamiki podjetij in podjetništvu in sicer vse z vsebino inkubatorja: Mrežni podjetniški inkubator-MPIK Slovenj Gradec, Mrežni podjetniški inkubator Koroška 1-faza, Mrežni inkubator v Zasavju, Mrežni inkubator - Vašava Zagorje,</p>

Obstoj podjetniških mrež, Zgrajena raziskovalna in inovacijska infrastruktura	Mrežni podjetniški inkubator Obsotelja in Kozjanskega, Razvoj gospodarstva - Podjetniški inkubator Kočevje, Inkubator Univerze v Novi Gorici. Med operacije, ki podpirajo dinamiko, inovativnost podjetij, lahko naštejemo 23 tistih operacij, ki so bile usmerjene v ureditev ali razširitev poslovnih con. Štiri operacije podpirajo izgradnjo kulturne infrastrukture, kar delno prispeva k razvoju inovacijske in razvojne infrastrukture in sicer: Rekonstrukcija kulturnega doma Lenart, Obnova kulturnega doma v Bukovici - 1. Faza, Obnova sokolskega doma v Škofji Loki II. faza.
---	---

- 129. Analiza pokaže, da so operacije v regijah podpirale predvsem razvoj regionalnih razvojnih potencialov, manj sredstev pa je bilo namenjenih tistim vsebinam, ki povezujejo razvojne potenciale za nastope na trgih izven regij.**

Ključne ugotovitve

130. Izvajanje 4. razvojne prioritete »Regionalni razvojni programi« je dopolnjevalo izvajanje Operativnega programa razvoja ljudskih potencialov financiranega iz Evropskega socialnega sklada v okviru prispevka k povečanju dostopnosti in enake možnosti v sistemu vzgoje in izobraževanja (14 operacij) in povečanju kulturne dejavnosti v podporo socialni vključenosti družbenih skupin (4 operacije). Medtem ko je druge ukrepe Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov ta razvojna prioriteta podprla z podporo ukrepom izboljšanje konkurenčnih sposobnosti podjetij in raziskovalna odličnost (23 operacij), spodbujanje podjetništva (7 operacij) ter gospodarsko-razvojno-logistična središča (23 operacij). Še največ povezav je mogoče najti z ukrepi dviga konkurenčnosti turističnega gospodarstva predvsem v okviru mreženja kulturnih potencialov in športno-rekreacijska infrastruktura, kjer je te ukrepe dopolnjevalo največ operacij iz 4. razvojne prioritete (43 operacij). Najbolj pa se je izvajanje operacij približalo oziroma dopolnilo ukrepe Programa razvoja podeželja 2007-2013 in sicer v okviru dopolnjevanja ukrepov ohranjanja kulturne krajine in varovanja okolja (11 operacij) predvsem pa ukrepov kakovosti življenja na podeželju in sicer ukrep izboljšanje kakovosti življenja v podeželskih območjih in spodbujanje gospodarske diverzifikacije (168 operacij) in LEADER – krepitev lokalnih razvojnih pobud (62 operacij).
131. Operacije 4. razvojne prioritete v Pomurju posredno dopolnjujejo cilje programa razvoja konkurenčnosti Pomurske regije medtem ko v Pokopljju ena operacija (inkubator Kočevje) direktno pripseva k ciljem programa konkurenčnosti Pokolpja.
132. Slovenija je v primerjavi z drugimi državami članicami EU razmeroma redko poseljena in od njih odstopa po velikem deležu površin, pokritih z gozdom, in kot vodilna po deležu površin, vključenih v Natura območja, kar kaže na dobro ohranjenost naravnega okolja. Po tem se loči tudi od večine novih držav članic, med katerimi je enkratna zaradi kombinacije ohranjenega okolja in hkrati razvitega gospodarstva ter relativno visokega bruto domačega proizvoda, ki se kosa tudi z nekaterimi starimi državami članicami EU. Po tej kombinaciji značilnosti se loči tudi od drugih držav nekdanje Jugoslavije; po vstopu Hrvaške v EU pa ji bo ta parirala po ohranjenosti narave oz. deležu površin, vključenih v Natura območja. Ohranjeno naravno okolje in ohranjena narava sta v Sloveniji del vsakdanjika, kar se kaže tudi po velikem številu ljudi, ki se radi rekreirajo na prostem, številu članov planinskih in športnih

društev ter naravoslovnih dejavnosti v šolah. Narava je lahko dostopna vsem družbenim skupinam v vseh regijah in predstavlja pomembno komponento kakovosti življenja, kar izpostavljajo skoraj vsi razvojni programi na različnih ravneh (lokalnih, regionalni in nacionalni), vendar je bilo med potrjenimi operacijami malo takih, ki so bile neposredno usmerjene v razvoj z produktov, povezanih z varstvom narave in aktivnostmi v naravi. Od vseh operacij jih je bilo 25¹⁴ izvedenih na območjih Natura 2000, ki pa niso nujno operacije, ki bi prispevale k ohranjanju območij, so pa prispevale k rabi teh območij.

133. Regije so v času priprave regionalnih razvojnih programov na osnovi analiz postavile prednostne naloge ter strateške cilje, kasneje pa se je zaradi sprememb v okolju in spremljanja priložnosti za financiranje osredotočenost na cilje in prednostne naloge zmanjšala. To pokažejo tudi sredstva vložena iz celotne Kohezijske politike in samo sredstev 4. razvojne prioritete. Danes je težko razumeti, ali bi večje ujemanje odobrenih operacij s prioritetami regij povzročilo njihovo večjo razvitost in konkurenčnost, vemo pa, da tudi same niso najbolj upoštevale svojih postavljenih prednostnih nalog.
134. Od vseh operacij jih je bilo 25¹⁵ izvedenih na območjih Natura 2000, ki pa niso nujno operacije, ki bi prispevale k ohranjanju območij, so pa prispevale k rabi teh območij. Primeri dobre prakse so Park Zelenega krasa, Dežela štokelj destinacija Natura 2000, Natura turistične zanimivosti Zasavja. Primere dobre praxe navajamo, ker so šli v smeri razvoja regionalnih produktov in povezovanja več ciljnih skupin, ki bi se povezale in skupaj ponudile produkte na drugih tržiščih.

Priporočila

Organ upravljanja

135. Pred zaključkom priprave programskih dokumentov na državni in regionalni ravni je treba skupno pregledati prednostne naloge in se uskladiti o načinu njihovega izvajanja. Ravno tako je potrebno skladnost s prioritetami regij doseči tudi izven ESRR, saj bo le tako mogoče doseči koncentracijo na razvojne priložnosti. Poleg tega je razumljivo, da država izvaja svoje ukrepe, ki jih mora zaradi zagotavljanja splošnega razvoja in tako velja tudi za posamezne politike.
136. Sledenje regionalnim razvojnim programom in obratno ni le regionalna politika temveč državna razvojna politika, da bo Slovenija "Inovativna, dinamična in odprta, z razvitimi regijami in konkurenčnim na znanju temelječem gospodarstvom".
137. Priporočamo, da se v prihodnje več sredstev usmeri v upravljanje z območji Natura 2000, kjer bodo jasno postavljeni cilji upravljanja za razvoj saj bodo regije na ta način lažje dosegale postavljene cilje ravno tako pa bo to koristilo na državni ravni kjer je upravljanje z Natura območji posebna skrb.
138. V merilih in pogojih za izbor operacij je do sedaj že bila postavljena zahteva po skladnosti operacije z regionalnim razvojnim programom (za 4.1. v izvedbenem načrtu) vseeno pa je potrebno to povezanost utrditi z razumevanjem skladnosti rezultatov operacij z RRP in potebami ciljnih skupin.

---

¹⁴ Sofinancirani projekti v območju Natura 2000 (OP RR sredstva ESRR), Vir: MGRT, Posredoval MKO.

¹⁵ Sofinancirani projekti v območju Natura 2000 (OP RR sredstva ESRR), Vir: MGRT, Posredoval MKO.

139. Po ugotovitvah anket največji del nosilcev operacij (38,16%) trdi, da vsebina upravičenih namenov javnih razpisov, ki so bili objavljeni v okviru izvajanja Operativnega programa Krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013, Razvojne prioritete »razvoj regij« omejuje in preveč zaprto gleda na potrebe v občinah in regijah. Na drugi strani pa jih 7,89% trdi, da so razpisi dovolj široko postavljeni in da zato skozi njih lahko financirajo potrebe. Nekaj manj nosilcev operacij je kritičnih do dokumentacije: 30,26% jih trdi, da je v postopku zahtevane preveč dokumentacije, 27,63% pa, da je dokumentacija, ki jo je potrebno priložiti predvsem zahtevna.
140. Po mnenju anketirancev bi se v bodočih javnih razpisih dalo izboljšati nabor upravičenih dejavnosti in stroškov (57.89%). Da bi se dalo izboljšati opredelitev ciljnih skupin ter tega, komu je operacija namenjena, meni 14.47% anketirancev, medtem ko je jih kar 17,11% meni, da bi bilo potrebno izboljšati jasnost izračunavanja stroškov in koristi.

Posredniško telo

141. Takoj je potrebno vzpostaviti aktivno podporo regijam pri razvoju projektov, ki gredo v smeri razvojne specializacije regij, upravljanja območij Nature 2000 in s tem koncentracije sredstev na izrabljanje faktorjev regionalne konkurenčnosti. Z aktivno podporo regijam je mišljena večplastna, zlasti tehnična in vsebinska podpora. Aktivno informiranje, povezovanje akterjev v regiji, posredovanje nasvetov in primerov dobrih praks bi regije spodbudilo pri oblikovanju navedenih projektov in s tem povečalo tudi njihovo uspešnost črpanja sredstev.
142. Potrebno je vzpostaviti aktivno spremljanje operacij, ki so usmerjene v razvojne specializacije regij in upravljanje območij Nature 2000 in podporo upravljanju teh operacij, da bi za prihodnje programsko obdobje dobili vsebine, ki bodo omogočile kasnejša vlaganja iz nove finančne perspektive. V eno in drugo vsebinsko področje je potrebno vključiti resorje, ki so odgovorni za posamezne politike, najmanj pa druge sektorje MGRT in MKO.
143. Takoj je potrebno vzpostaviti tudi redno in stalno spremljanje operacij z vidika izdelkov in rezultatov ter doseganja vpliva na ciljne skupine, ki so določene v dokumentaciji operacije. Da bi zagotovili redno spremljanje, pa mora posredniško telo takoj vzpostaviti centraliziran in jasen sistem zbiranja in zapisovanja kazalnikov iz operacij in jih med seboj seštevati in primerjati z načrtovanimi vrednostmi. Da bo sistem deloval, mora za njegovo uporabo primerno usposobiti skrbnike pogodb. Na ta način bo lahko redno in sistematično spremljal rezultate več operacij skupaj in s tem organu upravljanja pomagal pri upravljanju programa, nosilcem operacij pa pomagal z usmerjanjem in nasveti.

Drugi deležniki v izvajanju operacij (občine, RRA, Sveti regij in druge institucije, ki jih določi Svet regije)

144. Regije naj načrtujejo operacije manj v okviru pričakovanih razpisanih sredstev in bolj v okviru postavljenih prednostnih nalog regij. Na ta način bodo morda izpustile možnost financiranja iz dela finančnih virov, zagotovo pa bodo sledile svojim prednostnim nalogam in ciljem.
145. Pri pripravi operacij je 50,79% anketirancev pripravilo DIIP in IP v skladu s predpisi in na ta način dobili zadostno oceno operacije, 38,09% jih je naredilo celovito analizo stroškov in koristi, ki je vključevala več scenarijev, in na podlagi tega naredili DIIP in IP, 3,17% pa je v širšo oceno vključilo tudi predstavnike ciljnih skupin. Med vsemi odgovori jih 44,74 %

nosilcev pri pripravi operacij ni sodelovalo z gospodarstvom, 30,26% jih je z gospodarstvom sodelovalo, ostali pa na to vprašanje niso odgovorili.

146. Tisti nosilci operacij, ki so se povezali z gospodarstvom, so to naredili tako, da so organizirali delavnice, analizirali stanje na terenu, analizirali pogodbe o vzdrževanju infrastrukture, tako da so večinoma sodelovali z domačimi izvajalci, osebno poznali situacijo ali jo osebno preverili, v projekt so vključili male podjetnike, ali pa jim potrebe sporoča gospodarstvo ter z raziskavami trga. Tak način priprave operacij je nujen za njihovo uspešnost pri zagotavljanju vpliva operacij na območja, v katerih so izvedeni.

8. Vrednotenje uspešnosti

Analiza doseganja ciljev Operativnega programa in razvojne prioritete glede na določene kazalnike

147. Poglavje vsebuje vrednotenje obeh prednostnih usmeritev z vidika uspešnosti potrjenih operacij ter glede na njihov pripevek vpliv na ciljne skupine. V nadaljevanju je najprej opravljen pregled kazalnikov na ravni celotne prioritete in obeh prednostnih usmeritev za tem pa so pregledani razlogi za njihovo doseganje, oziroma nedoseganje. V zadnjem delu je opravljeno vrednotenje vpliva operacij celotne prioritete na ključne naložbe v regijah.

Preglednica 34: Prispevek izvajanja operacij 4. razvojne prioritete programa k ciljem Operativnega programa ESRR

	Kazalnik	Začetna vrednost		Načrtovana vrednost	Leto			Vpliv operacij 4. razvojne prioritete	
		Leto	Vrednost		2009	2010	2011		
Učinek	Nove komunalno opremljene površine (v ha)			2100				Od potrjenih operacij 604 operacij vpliva na omenjeni kazalnik na različne načine in prispeva k ciljem 4. razvojne prioritete programa k ciljem Operativnega programa ESRR. Operacije podpirajo tako izgradnjo poslovnih con kot komunalno operemljanje zemljišč.	
	Sanirana degradirana območja namenjene gospodarskemu razvoju (v ha)								
	Število novih širokopasovnih priključkov	2007	253.000	263.000	0	0	6.534		Potrjene operacije nimajo vpliva.
	Povečanje nočitvenih kapacitet	2007	110.278	5.000	1.737	7.699	8.569		Potrjene operacije nimajo vpliva.
	Število podprtih podjetij			625	339	467	710		Potrjene operacije nimajo vpliva.
	Število inovacij in patentov pri prejemnikih pomoči			180	0	205	549		Potrjene operacije nimajo vpliva.
Rezultat	Delež prebivalstva, ki redno uporablja internet (%)		54	80				Potrjene operacije nimajo vpliva.	
	Prenočitve turistov (v milijonih)		7,6	8,4	8,3	8,9	9,38	Potrjene operacije imajo vpliv na povečanje prenočitev turistov z razvojem turističnih vsebin in produktov ter povezovanjem naravne in kulturne dediščine s turističnimi produkti.	
	Število novo ustvarjenih bruto delovnih mest			5.210	482	968	2.135,5	Potrjene operacije imajo vpliv, vendar tega vpliva ISARR ne spremlja. Ga pa spremljajo skrbniki pri	

	Kazalnik	Začetna vrednost		Načrtovana vrednost	Leto			Vpliv operacij 4. razvojne prioritete
		Leto	Vrednost		2009	2010	2011	
Vpliv	Povečanje dodane vrednosti na zaposlenega v podjetjih, prejemnikih sredstev (najmanj 24 mesecev po zaključku projekta na dan 31.12. glede na 31.12. pred začetkom izvajanja projekta)			za 7,6%	0	0	0	posredniškem telesu in jih obravnavamo posebej. Potrjene operacije nimajo vpliva.
	Zaustavitev negativnega trenda povečevanja regionalnih razlik - izražen v koeficientu variacije Indeksa razvojne ogroženosti			34,2%	34,2	34,2	34,8	Po izračunih MGRT se ta kazalnik zadržuje v okviru predvidenih gibanj in kaže da bo dosežen. Nanj so vplivale vse operacije, potrjene v okviru izvajanja 4. razvojne prioritete k ciljem Operativnega programa ESRR.

Preglednica 35: Prispevek izvajanja operacij v okviru 4. razvojne prioritete na kazalnike razvojne prioritete

Kazalnik	Začetna vrednost		Načrtovana vrednost	Leto			Vpliv operacij 4. Razvojne prioritete
	Leto	Vrednost		Do 2009	Do 2010	Do 2011	
Učinek							
Površina prenovljenih in saniranih degradiranih območij namenjenih gospodarskemu razvoju (ha)	2004-2006 ⁷	359	550	3	14,26	18,028	Operacije so na ta kazalnik imele vpliv, saj je bilo 277 operacij usmerjenih v izgradnjo poslovnih con; koliko jih je bilo zgrajenih na degradiranih območjih zaradi kakovosti podatkov ni mogoče ugotoviti.
Površina na novo opremljenih komunalnih zemljišč namenjenih gospodarskemu razvoju (ha)	2004-2006 ⁷	359	620	74	132,8	142,477	Operacije so na ta kazalnik imele vpliv, saj je del 277 operacij v poslovne cone te na novo vzpostavil.
Število novih rezervnih vodnih	2007	0	9		2	3	Operacije so na ta

⁷ Površina con, ki so bile podprte na podlagi EPD 2004 - 2006⁷ Površina con, ki so bile podprte na podlagi EPD 2004 - 2006

Kazalnik	Začetna vrednost		Načrtovana vrednost	Leto			Vpliv operacij 4. Razvojne prioritete
	Leto	Vrednost		Do 2009	Do 2010	Do 2011	
virov za manjše vodovodne sisteme							kazalnik imele vpliv, saj je bilo 327 operacij potrjenih v okviru okoljske infrastrukture, od katerih je bil velik del namenjen urejanju vodovodov in manjših vodovodnih sistemov.
Število komunalno opremljenih aglomeracij manjših od 2000 PE	2007	10	40	19	38	67	Operacije so na ta kazalnik imele velik vpliv, saj je večina operacij usmerjenih v te vrste projektov.
Št. razvojnih projektov v NATURA 2000 območjih	2007	0	100	9	15	19	Kakovosti tega podatka ne moremo preveriti, saj če je bil projekt izpeljan na teritoriji Natura 2000 še ne pomeni, da je bil namenjen njenemu izboljšanju oziroma upravljanju.
Število večjih projektov razvoja, prenove in sanacije urbanih območij (nad 2 mio. €)	2007	0	20	2	12	13	Potrjene operacije so na ravni učinka imele vpliv na ta kazalnik, za sedaj pa kazalniki ne kažejo na rezultat teh operacij in niti na njihov vpliv.
Rezultat							
Št. prebivalcev, ki bodo priključeni na kanalizacijski sistem v aglomeracijah manjših od 2000 PE		61.000	+ 60.000	4.842	13.201,39	30.219,39	Operacije so na ta kazalnik imele velik vpliv, saj je velik del operacij bil usmerjen v izgradnjo oziroma obnovo kanalizacijskih sistemov in vodovodnih sistemov. 327 operacij okoljske infrastrukture.
Št. prebivalcev, ki bodo imeli kvalitetnejši in varnejši vodovodni sistem		1.400.700	+70.000	29.667	48.546	70.282	Operacije so na ta kazalnik imele vpliv, saj je bilo 327 operacij potrjenih v okviru okoljske infrastrukture, od katerih je velik del bil namenjen urejanju vodovodov in manjših vodovodnih sistemov.
Povečanje števila potovanj z javnimi prevoznimi		220	+5%	0	99,37	95,29	Potrjene operacije na ta kazalnik niso imele vpliva. Posreden vpliv je

Kazalnik	Začetna vrednost		Načrtovana vrednost	Leto			Vpliv operacij 4. Razvojne prioritete
	Leto	Vrednost		Do 2009	Do 2010	Do 2011	
sredstvi (v milijonih) ⁸							bil sicer lahko povzroččen z razvojem turističnih produktov, razvojem kulturnih vsebin, vendar pa operacije na takšen vpliv niso kazale. Operacije, ki so bile usmerjene v bodoče spremembe potovalnih navad sta izvajali Občina Maribor (City card) in Ljubljanska urbana regija z operacijama Priprava sistema javnega potniški prometa regije in razvoj sistema P+R regije.

Prednostna usmeritev Regionalni razvojni programi

148. Kazalniki Površina prenovljenih in saniranih degradiranih območij namenjenih gospodarskemu razvoju (ha), Površina na novo opremljenih komunalnih zemljišč namenjenih gospodarskemu razvoju (ha), Število novih rezervnih vodnih virov za manjše vodovodne sisteme in Število razvojnih projektov v NATURA 2000 območjih sicer dobro napredujejo, vendar je težko pričakovati, da bodo do konca načrtovanega obdobja dosegli načrtovane vrednosti, razen če bodo imeli projekti, ki so še v izvajanju, nesorazmerno velik vpliv oziroma prispevek h kazalnikom. Po podatkih organa upravljanja¹⁶ je bilo za vse operacije skupaj do septembra 2013 že izplačanih 61,10 % sredstev, medtem ko kazalniki še vedno kažejo podatke, ki so za polovico nižji od načrtovane vrednosti. Pri tem je treba upoštevati še odstopne od pogodb (do sedaj vsaj 33 po podatkih skrbnikov pogodb).
149. Poleg tega je za to raven načrtovanja neustrezen kazalnik Število razvojnih projektov v NATURA 2000 območjih, ki kaže na število projektov, nikakor pa ne kaže na kakovost oziroma vsebino projektov oziroma operacij in njihov pomen za območja Natura 2000.
150. Število večjih projektov razvoja, prenove in sanacije urbanih območij (nad 2 mio. EUR) bo skoraj gotovo doseženo, pa vendar tudi ta kazalnik ne kaže rezultatov oziroma vplivov operacij in je s tega vidika neustrezen.
151. Na ravni kazalnikov rezultata bo težko doseči načrtovano vrednost kazalnika Število prebivalcev, ki bodo priključeni na kanalizacijski sistem v aglomeracijah manjših od 2.000 PE, kjer je ta šele na polovici, medtem ko je kazalnik število prebivalcev, ki bodo imeli kvalitetnejši in varnejši vodovodni sistem praktično že dosežen.
152. Najbolj težaven je kazalnik Povečanje števila potovanj z javnimi prevoznimi sredstvi (v milijonih) saj na ta kazalnik ne vpliva prav nobena niti odobrena niti izvedena operacija in je iz operacij iz okvira 4. razvojne prioritete nemogoče pričakovati spremembe tega kazalnika. Gre namreč za kazalnik, ki je želel pokazati vpliv na potovalne navade, ki pa je zaradi vsebine

⁸ Kontekstni kazalnik, vir je SURS

¹⁶ Izračunano iz podatkov MFRAC, 10. September 2013

operacij nedosegljiv. V Ljubljanski urbani regiji in Mestni občini Maribor se sicer izvajajo operacije, ki bodo prispevale k povečanju potovanj z javnimi prevoznimi sredstvi pa vendar te operacije spremembo načina potovanj šele pripravljajo in se sprememba še ne bo pokazala.

Preglednica 36: Prispevek operacij Prednostna usmeritev Regionalni razvojni programi h načrtovanim kazalnikom

Kazalnik	Začetna vrednost		Načrtovana vrednost	Skupaj do leta			Trend
	Leto	Vrednost		2009	2010	2011	
Učinek							
Površina prenovljenih in saniranih degradiranih območij namenjenih gospodarskemu razvoju (ha)	2004-2006 ⁷	359	550 ha	3	14,26	18,028	↓
Površina na novo opremljenih komunalnih zemljišč namenjenih gospodarskemu razvoju (ha)	2004-2006 ⁷	359	620	74	132,8	142,477	↓
Število novih rezervnih vodnih virov za manjše vodovodne sisteme	2007	0	9	0	1	2	↕
Število komunalno opremljenih aglomeracij manjših od 2.000 PE	2007	10	37	18	32	60	↑
Št. razvojnih projektov v NATURA 2000 območjih	2007	0	100	7	15	19	↓
Število večjih projektov razvoja, prenove in sanacije urbanih območij (nad 2 mio. EUR)	2007	0	20	1	12	13	↓
Rezultat							
Št. prebivalcev, ki bodo priključeni na kanalizacijski sistem v aglomeracijah manjših od 2.000 PE		61.000	+ 58.500	4406	12.598,39	29.110	↓
Št. prebivalcev, ki bodo imeli kvalitetnejši in varnejši vodovodni sistem		1.400.700	+68.000	29.602	46.734	67.776	↑
Povečanje števila potovanj z javnimi prevoznimi sredstvi (v milijonih) ⁸		220	+5%	/	99,37		↑

Prednostna usmeritev Razvoj obmejnih območij s Hrvaško

153. Načrtovane vrednosti Površina na novo opremljenih komunalnih zemljišč namenjenih gospodarskemu razvoju (ha) ne bo dosežena, po podatkih organa upravljanja¹⁷ je bilo za vse operacije skupaj do septembra 2013 že izplačanih 61,10 % sredstev, medtem ko kazalnik kaže vrednost, ki je le petina načrtovane. Da bi dosegli načrtovane vrednosti kazalnikov, bi morali imeti projekti, ki so še v izvajanju, izjemno velik vpliv oziroma prispevek h kazalnikom.

154. Ostali kazalniki oziroma njihove načrtovane vrednosti bodo verjetno doseženi in z njimi ne bi smelo biti težav. Ti kazalniki so: število novih rezervnih vodnih virov za manjše vodovodne sisteme, število komunalno opremljenih aglomeracij manjših od 2.000 PE, število prebivalcev, ki bodo priključeni na kanalizacijski sistem v aglomeracijah manjših od 2.000 PE, število prebivalcev, ki bodo imeli kvalitetnejši in varnejši vodovodni sistem.

⁷ Površina con, ki so bile podprte na podlagi EPD 2004 - 2006

⁷ Površina con, ki so bile podprte na podlagi EPD 2004 - 2006

⁸ Kontekstni kazalnik, vir je SURS

¹⁷ Izračunano iz podatkov MFRAC, 10. September 2013

155. Kazalniki ne kažejo na vpliv operacij, ampak na njihov rezultat. Zgrajeni kilometri cest in vodovodov so rezultati določenih vložkov v operacije in jih kot take ne moremo razumeti kot vpliv delovanja prednostne usmeritve na območja. Za spremljanje sprememb v območju bo v bodoče potrebno postaviti drugačne kazalnike, predvsem tiste, ki merijo vpliv operacij, to pa so na primer število ljudi, ki je ostalo na območju, število ljudi, ki so se tam zaposlili ali samozaposlili in tako naprej. S temi bomo merili cilje razvojne prioritete in manj izvedene operacije.

Preglednica 37: Prispevek operacij Prednostna usmeritev Razvoj obmejnih območij s Hrvaško h načrtovanim kazalnikom

Kazalnik	Začetna vrednost		Načrtovana vrednost	Skupaj do leta			Trend
	Leto	Vrednost		2009	2010	2011	
Učinek							
Površina na novo opremljenih komunalnih zemljišč namenjenih gospodarskemu razvoju (ha)	2004-2006 ⁷	359	30 ha	3	0	6	↓
Število novih rezervnih vodnih virov za manjše vodovodne sisteme	2007	0	1	0	1	1	↕
Število komunalno opremljenih aglomeracij manjših od 2000 PE	2007	10	3	0	6	7	↑
Št. prebivalcev, ki bodo priključeni na kanalizacijski sistem v aglomeracijah manjših od 2000 PE	2007	0	+1.500	436	603	1109	↑
Št. prebivalcev, ki bodo imeli kvalitetnejši in varnejši vodovodni sistem	2007	0	+2.000	65	1812	2506	↑

Analiza kazalnikov, ki jih na ravni operacij spremljajo nosilci operacij in posredniško telo

20. Analiza doseženih vrednosti kazalnikov je opravljena na podlagi podatkov o kazalnikih, zbranih s strani skrbnikov operacij in nam jih je posredovalo Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. Podatke o kazalnikih nam je ministrstvo poslalo dne 20. 9. 2013, dne 26. 9. 2013 pa smo prejeli še nekaj dopolnitev.

21. Zaradi raznolikosti podatkov smo iz analize izključili vse tiste operacije, ki še niso zaključene in tiste operacije, za katere še ni bilo pridobljeno zaključno poročilo. Razen tega smo iz analize izključili kazalnike, za katere je bil pridobljen podatek napačno postavljen (napaka pri vnosu) v bazo ali pa so zanj podatki manjkali. Na ta način smo od 1319 kazalnikov za vseh 755 potrjenih operacij analizirali 764 kazalnikov, kar dovolj natančno predstavi dosežene vrednosti kazalnikov.

22. **Analiza pokaže, da na ravni operacij dobro načrtujemo kazalnike učinka - torej tiste kazalnike, ki kažejo na tehnično raven projekta oziroma na število določenih dogodkov, grajenih objektov ali njihove velikosti.** Tako so na primer v analiziranih podatkih popolnoma usklajene načrtovane in dosežene vrednosti kazalnikov, ki so večinoma tehnične narave, ali pa med njimi prihaja do zanemarljivih razlik.

Preglednica 38: Dosežene vrednosti kazalnikov učinka zaključenih projektov

Kazalnik	Načrtovana vrednost	Dosežena vrednost	Razlika
Število obnovljenih in revitaliziranih objektov kulturne dediščine	37	37	0
Število operacij razvoja, prenove in sanacije urbanih območij	12	12	0

⁷ Površina con, ki so bile podprte na podlagi EPD 2004 - 2006

nad 2 mio €			
Dolžina novozgrajenih kolesarskih stez (m)	1.854,8	1.854,657	-0,143
Dolžina novozgrajenih in posodobljenih ceste (km)	198,698	187,791	10,907
Dolžina posodobljenih cest (km)	428,055	431,247	3,192
Število vključenih otrok, učencev in dijakov	377	373	4
Površina prenovljenih in saniranih degradiranih območij namenjenih gosp. razvoju (v ha)	6,05	6,05	0
Rekultivirane degradirane urbane površine (v ha)	3,45	3,45	0
Odpadna kanalizacija (m)	67038,99	65434,639	-1604,351
Meteorna kanalizacija	7906,47	5909,757	1996,713
Število komunalno opremljenih aglomeracij	84,2	83,2	-1
Število razvojnih operacij v območju Natura 2000	26	27,8	1,8

Vir: skrbniki operacij (dosežena vrednost), ISARR (načrtovana vrednost)

23. Drugačna slika pa se pri načrtovanju in doseganju kazalnikov pokaže pri kazalnikih rezultata, kjer ti večkrat odstopajo od načrtovanih vrednosti. Analiza pokaže, da na ravni operacij slabo načrtujemo kazalnike, kjer je potrebno razumeti potrebe ciljnih skupin in torej ustreznost operacije ter njihov pričakovan vpliv. Tako na primer v analiziranih podatkih prihaja do razlik med načrtovanimi in doseženimi vrednostmi kazalnikov tam, kjer je nosilec operacije moral razumeti, kako bo uporabil objekt, infrastrukturo ali storitev. Ti kazalniki so:

24. Preglednica 39: Dosežene vrednosti kazalnikov rezultata zaključenih projektov

Kazalnik	Načrtovana vrednost	Dosežena vrednost	Razlika
Število novih delovnih mest	3079,58	1530,83	-1548,75
Število prebivalcev, priključenih na kanalizacijski sistem v aglomeracijah	40.112	36.516	- 3.596
Število prebivalcev s kvalitetnejšim in varnejšim vodovodnim sistemom	95.565	93.450	-2.115
Površina novo opremljenih komunalnih zemljišč namenjenih gosp. razvoju (v ha)	128,22	119,8464	-8,3736

Vir: skrbniki operacij (dosežena vrednost), ISARR (načrtovana vrednost)

25. Slabše doseganje načrtovanih vrednosti kazalnikov je delno rezultat ekonomske krize, ki je nastopila leta 2008, pa vendar je bilo od takrat do danes dovolj časa za spremembe v načrtovanju in v izvajanju javnih pozivov za izvajanje obeh prednostnih usmeritev. Res je, da izvedbenega telesa prejšnja vrednotenja niso opozorila na spremembe v okolju izvajanja programa, pa vendar bi do sprememb morale priti. **Posebej je tukaj problematična trajnost operacij, ki bodo zaradi zmanjšanih prihodkov težje zagotavljale dolgoročno vzdrževanje in delovanje in bodo na ta način predstavljale dodatno breme za njihove nosilce, ki so večinoma občine.**

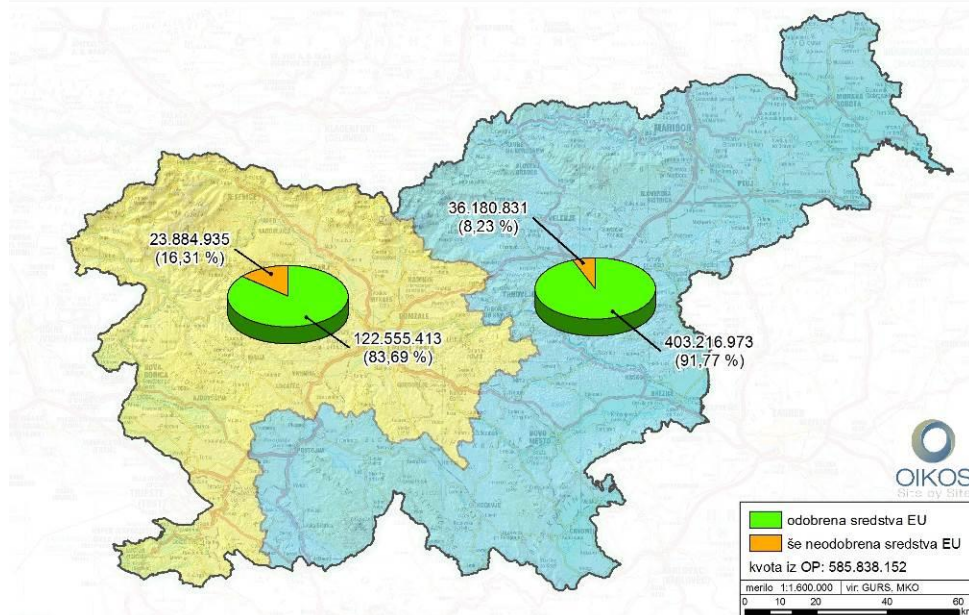
Vrednotenje uspešnosti razdeljevanja sredstev po regijah glede na načrtovano

Raven kohezijskih regij in funkcionalnih regij¹⁸

156. V izračunih so upoštevana izplačila tudi za leta 2005, 2006 in 2007, saj po podatkih ISARR ni razmejitve med programi. Brez omenjenih let je skupni znesek za 27.134.000,30 € nižji.

Preglednica 40: Izplačane operacije glede na kvote po OP RR na ravni kohezijskih regij (Vir: ISARR, lasten preračun)

Kohez. regija	Kvota iz OP	Odobrena sredstva EU	Delež še ne odobrenih	Število odobren. operacij	Izplačano do konca 2012 EU in nacionalni del	Izplačano samo EU del	Število izplačanih operacij (ni nujno do konca)	Delež še neizplačanih glede na kvote
Vzhodna Slovenija	439.397.804	403.216.973,06	8,23	601	377.822.883,33	321.255.029,05	578,00	18,65
Zahodna Slovenija	146.440.348	122.555.412,98	16,31	154	116.477.965,29	98.222.183,10	155	16,62
Skupna vsota	585.838.152	525.772.386	10,25	755	494.300.849	419.477.212	733	/

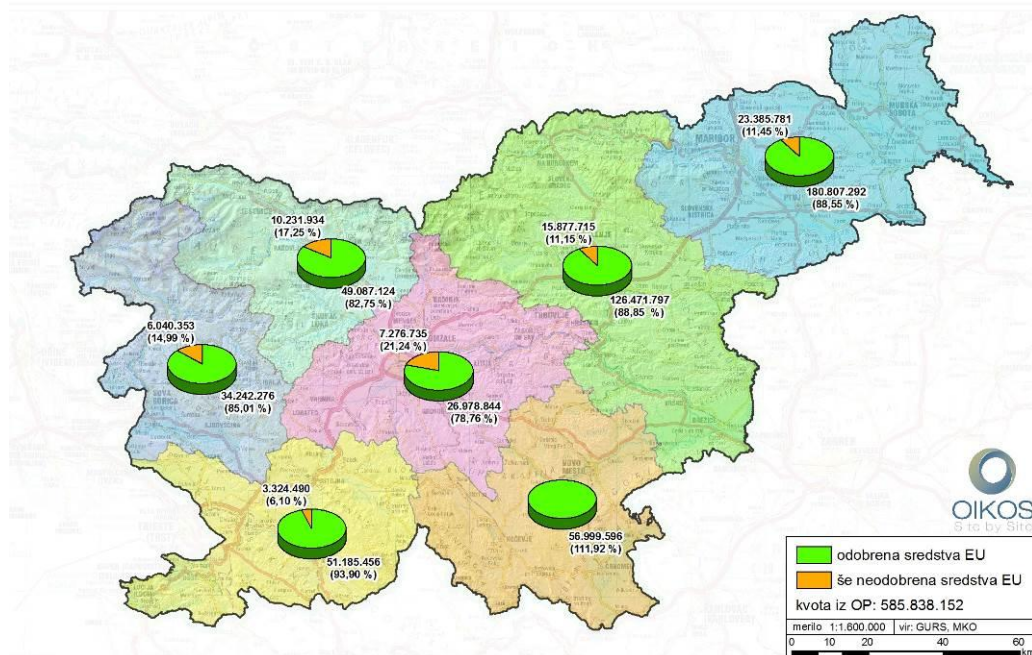

Slika 32: Izplačane operacije glede na kvote po OP RR na ravni kohezijskih regij (Vir: ISARR, lasten preračun)

¹⁸ Vzhodna kohezijska regija vključuje razvojne regije: Pomurska, Podravska, Koroška, Savinjska, Spodnjeposavska, Zasavska, Jugovzhodna Slovenija in Notranjsko-kraška, Zahodna kohezijska regija vključuje razvojne regije: Osrednjeslovenska, Gorenjska, Goriška in Obalno-kraška.

Preglednica 41: Izplačane operacije glede na kvote po OP RR na ravni funkcionalnih regij (Vir: ISARR, lasten preračun)

Funkcionalne regije	Kvota iz OP	Odobrena sredstva EU	Delež še ne odobrenih
Pomurje in Podravje	204.193.073	180.807.291,82	11,45278
Savinjska, Koroška in Spodnjeposavje	142.349.512	126.471.797	11,15404
Osednja slovenska in Zasavje	34.255.579	26.978.844	21,24248
Jugovzhodna Slovenija	50.928.355	56.999.596,38	-11,9211
Gorenjska	59.319.058	49.087.124,23	17,24898
Obalno kraška in Notranjsko kraška	54.509.946	51.185.456	6,098869
Goriška	40.282.629	34.242.276,08	14,99493

Slika 33: Izplačane operacije glede na kvote po OP RR na ravni funkcionalnih regij (Vir: ISARR, lasten preračun)

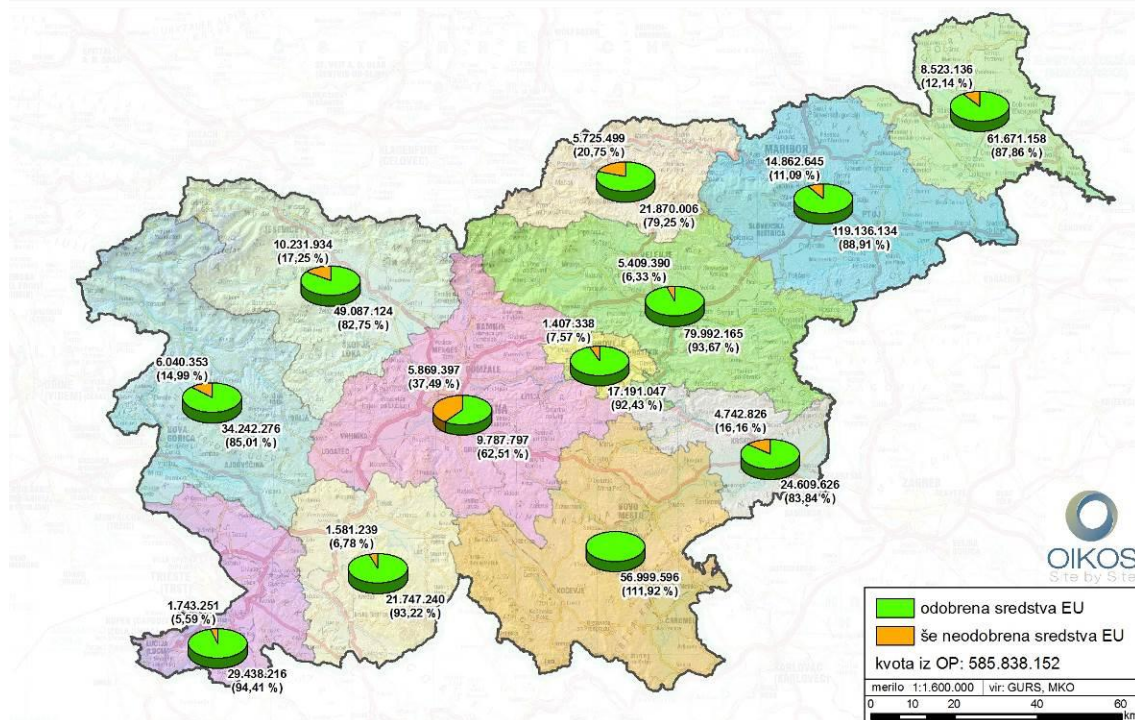
Izkazalo se je, da razvojne regije ne podpirajo oblikovanja funkcionalnih regij, zato je bil pristop funkcionalnih regij tudi izločen iz partnerskega sporazuma.

Raven razvojnih regij

457. Za razliko od Jugovzhodne Slovenije, kjer se verjetno pozna učinek programa prestrukturiranja Pokolpja, so vse regije do sedaj nekje v okviru pričakovanega. V deležu še ne odobrenih sredstev nekoliko odstopata le Osrednjeslovenska in Koroška statistična regija. Nekoliko glede na izplačana sredstva glede na okvirno kvoto od ostalih regij odstopa Osrednjeslovenska regija, ki je do sedaj dobila izplačanih le nekaj več kot polovico sredstev. V tej regiji izplačilo sredstev zaostaja, saj so vezana na izvedbo kompleksnih regionalnih projektov, ki so na začetku potrebovali dalj časa za zagon (prišlo je tudi do revizije postopka javnega naročila na največji operaciji Mreža P+R zbirnih središč v LUR), po zagotovilih pristojnih v regiji pa bodo naslednji zahtevki za izplačila uspešnost približali ostalim regijam.

Preglednica 42: Izplačane operacije glede na kvote po OP RR (Vir: ISARR, lasten preračun)

Regija	Kvota iz OP	Odobrena sredstva EU	Delež še ne odobrenih	Število odbranih operacij	Izplačano do konca 2012 EU in nacionalni del	Izplačano samo EU del	Število izplačanih operacij (ni nujno do konca)	Delež še neizplačanih glede na kote
Pomurska	70.194.294	61.671.157,89	12,14	90	55.755.206,04	47.418.673,45	87	20,57
Podravska	133.998.779	119.136.133,93	11,09	174	108.197.727,26	92.063.933,57	170	19,25
Koroška	27.595.505	21.870.006,00	20,75	41	21.580.184,65	18.333.230,30	40	21,80
Savinjska	85.401.555	79.992.165,25	6,33	124	80.268.740,58	68.400.902,42	124	6,01
Zasavska	18.598.385	17.191.047,20	7,57	26	15.503.061,75	13.171.311,96	24	16,64
Spodnjeposavska	29.352.452	24.609.626,13	16,16	30	25.445.541,67	21.582.926,43	30	13,31
Jugovzhodna Slovenija	50.928.355	56.999.596,38	-11,92	83	50.067.737,43	42.429.903,78	72	1,69
Osrednjeslovenska	15.657.194	9.787.797,00	37,49	29	8.561.910,35	7.135.052,54	29	45,32
Gorenjska	59.319.058	49.087.124,23	17,25	43	47.794.927,20	40.624.695,14	45	19,43
Notranjsko-kraška	23.328.479	21.747.240,28	6,78	33	21.004.683,95	17.854.147,14	31	9,96
Goriška	40.282.629	34.242.276,08	14,99	49	32.904.713,35	27.973.272,11	48	18,32
Obalno-kraška	31.181.467	29.438.215,67	5,59	33	27.216.414,39	22.489.163,31	33	12,72
Skupna vsota	585.838.152	525.772.386,04		755	494.300.848,62	419.477.212,15	733	

Slika 34: Izplačane operacije glede na kvote po OP RR (Vir: ISARR, lasten preračun)

Uspešnost pridobivanja sredstev iz Programa razvoja podeželja in prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško

158. Primerjava upošteva operacije, ki so bile financirane v 10 km pasu meje s Hrvaško in sicer financirane iz ukrepa 322 – Obnova vasi Programa razvoja podeželja 2007-2013 in prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško. V celotnem območju je sredstva iz ukrepa 322 – Obnova vasi Programa razvoja podeželja 2007-2013 prejelo 28 občin iz prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško pa 41 občin.

159. Iz obeh ukrepov skupaj je bilo odobreno sredstev v skupni višini 46.978.717,98 EUR od tega 7.703.594,05 EUR iz Programa razvoja podeželja 2007-2013 in 39.275.123,93 EUR iz prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško.

Preglednica 43: Sredstva po občinah iz PRP 2007-2013 in OP RR Prednostna usmeritev 4.2. samo v 10 km pasu ob meji s Hrvaško (Vir: ISARR, ARSKRTP, lasten preračun)

Občina	Število projektov	Odobrena sredstva	Število operacij	Odobrena sredstva
	Ukrep 322 – Obnova vasi PRP 2007-2013		Prednostna usmeritev Razvoj obmejnih območij s Hrvaško	
Brežice	2	128.606,93	1	486.761,53
Bistrica ob Sotli			3	2.005.030,70
Bloke			1	846.120,00
Čirkulane	4	489.398,42	3	850.821,00
Črenšovci	1	50.740,36	2	960.772,66
Črnomelj			3	2.050.238,69
Dobrovnik/Dobronak	2	442.791,09		
Dornava	1	138.160,53	4	563.007,05
Gorišnica	3	779.849,42		
Hrpelje-Kozina			3	310.517,55
Ilirska Bistrica	2	128.984,18	1	980.352,00
Izola-Isola	1	377.338,90		
Juršinci			1	110.856,00
Kočevje	1	52.150,15	1	181.164,00
Koper-Capodistria	1	167.696,77	4	1.843.910,00
Kostanjevica na Krki			1	500.000,00
Kostel			2	1.499.245,65
Kozje	1	355.353,18	5	2.051.733,00
Križevci	3	353.366,46		
Krško	1	327.033,17	1	669.748,00
Lendava			1	207.302,00
Ljutomer	2	652.708,77	2	865.633,48
Loški Potok			2	846.282,00
Majšperk			3	1.065.169,52
Makole			1	375.714,81
Markovci			3	1.283.047,89
Metlika			4	1.730.025,93
Odranci	1	67.077,50		
Ormož	4	408.399,43	4	751.343,00
Osilnica			2	523.253,00
Piran			1	779.579,95
Podčetrtek			4	2.206.279,65
Podlehnik			2	1.461.652,71
Poljčane	1	211.994,35		
Rogaška Slatina	2	214.700,00	4	1.269.547,00
Rogatec	4	397.361,31	3	1.829.029,66
Semič	1	50.729,03	3	727.798,81
Sodražica	1	98.795,00	1	990.000,00
Središče Ob Dravi	1	215.225,00	3	847.658,46
Sveti Tomaž	2	110.599,28	1	500.000,00
Šentjernej			2	580.142,00
Šentjur	1	317.227,66	1	351.000,00

Občina	Število projektov	Odobrena sredstva	Število operacij	Odobrena sredstva
	Ukrep 322 – Obnova vasi PRP 2007-2013		Prednostna usmeritev Razvoj obmejnih območij s Hrvaško	
Šmarje Pri Jelšah			1	605.585,00
Turnišče	2	405.485,85	3	1.101.163,39
Velika Polana	1	94.424,75		
Veržej	2	489.881,26	1	353.988,00
Videm	1	177.515,30	3	635.700,50
Zavrč			4	1.065.799,34
Žetale			1	412.150,00
Skupna vsota	49	7.703.594,05	96	39.275.123,93
Delež celotnih sredstev ukrepa 322	32,89	31,78	100	100

160. Nosilci projektov oziroma operacij prilagajajo projekte zahtevam javnih razpisov in skušajo za svoje operacije dobiti kar najbolj ugodne pogoje temu prilagajajo tudi prijave. Kot je videti je na obeh ukrepih bilo uspešnih 28 občin, ki so skupaj dobile za 24.187.883,12 EUR ali okrog (51,4 %) polovico sredstev, ki so bila za ta namen razpisana iz obeh virov.

161. **Primerjava vsebin operacij med obema viroma pokaže, da so iz prednostne usmeritve »Razvoj obmejnih območij s Hrvaško« nosilci operacij financirali infastrukturo za okolje in promet medtem ko so iz sredstev PRP 2007-2013 financirali vsebine za izboljšanje kakovosti življenja (večnamenske zgradbe skupnega pomena in urejanje vaških jeder). To pomeni, da so se ukrepi enega in drugega programa dopolnjevali tam, kjer je to potrebno in ni prihajalo do podvajanja operacij.**

Uspešnost povezovanja prednostnih nalog RRP in vseh operacij iz Strukturne politike

162. Primera v nadaljevanju sta zgolj prikaz, kako se sredstva na operacijah delijo in kam so usmerjena. Pokazeta izključno samo to, kako so bila sredstva razdeljena in nikakor ne, da ni bilo spremljanja prioritet. Jasno se pokaže, da so regije skozi razvojne programe določile svoje prednostne naloge iz analiz stanja in priložnosti in jih predstavile kot prednostne. Ali se razvoj ni več povečal, ker nismo koncentrirano vlagali v prednostne naloge regij temveč v manj prednostne, pa ne moremo trditi.

Primer Gorenjska razvojna regija

163. Na Gorenjskem je bilo s 199 operacijami odobrenih za nekaj več kot 296 milijonov evrov, od tega 19 in nekaj milijonov iz OP RČV v 111 operacijah, 228 in nekaj milijonov iz OP ROPI v 45 operacijah in 49 in nekaj milijonov iz OP RR v 43 operacijah.

164. Analiza pokaže, da je bilo v regiji vloženi za 52.230.669 EUR v tiste operacije, ki so skladne s prioritetami regije in 244.218.410 EUR v tiste, ki niso za regijo niso prednostne.

165. Izračun pokaže še, da so občine vložile 30.004.691 EUR v operacije, ki so skladne s prioritetami regije in 75.934.407 EUR v tiste, ki niso skladne s prioritetami, medtem ko so operacije razvojne agencije v višini 1.351.656 EUR bile usmerjene v prioritetne vsebine regije.

Preglednica 44: Pregled operacij Gorenjska regija (Vir: ISARR, lastni preračuni)

Tip investicije	Skupna odobrena vsota vsi OP	Občina	RRA	Prednostna naloga regije
Ceste	75.324.726,00	3.017.075,00		NE
Civilna družba	730.279,13			NE
Energetika	11.727.970,31	5.980.662,55		NE
Gospodarska cona	2.651.317,00	2.651.317,00		DA
Izobraževalni center	1.005.474,00	1.005.474,00		DA
Izobraževanje	9.678.399,56		1.102.106,38	DA
Kanalizacija	60.383.872,00	60.521.144,00		NE
Kataster	137.272,00	137.272,00		NE
Kolesarske poti in pešpoti	4.971.110,00	1.090.920,00		DA
Komunalna infrastruktura	4.034.483,53	4.034.483,53		NE
Kultura	1.653.384,00	1.653.384,00		DA
Kulturna dediščina	5.830.087,00	5.830.087,00		DA
Raziskave in razvoj	6.886.329,54			DA
Revitalizacija	17.499.709,70	17.499.709,70		DA
Turizem	273.800,00	273.800,00		DA
Vodovod	2.243.770,00	2.243.770,00		NE
Zaposlovanje	1.781.058,91		249.550,00	DA
Letališče	89.636.037,00			NE
Skupna vsota	296.449.079,68			

Primer Koroška razvojna regija

166. Po podatkih ISARR je bilo na Koroškem s 100 operacijami odobrenih za nekaj več kot 109 milijonov EUR. Od tega je bilo skoraj 8 milijonov EUR iz OP RČV v 34 operacijah, dobrih 80 milijonov EUR iz OP ROPI v 25 operacijah in dobrih 21 milijonov EUR iz OP RR v 41 operacijah.

167. Analiza pokaže, da je v regiji bilo vloženih za 18.994.960 EUR v tiste operacije, ki so skladne s prioritetai regije in 90.965.554 EUR v tiste, ki niso za regijo niso prednostne.

168. Po drugi strani pa izračun pokaže še, da so občine vložile 8.907.535 EUR v operacije, ki so skladne s prioritetai regije in 72.378.629 EUR, ki niso skladne s prioritetai, medtem ko so operacije razvojne agencije v višini 5.527.431 EUR bile usmerjene v prioritetai vsebine regije in 143.176 EUR v naloge, ki niso prioritetai.

Preglednica 45: Pregled operacij Koroška regija (Vir: ISARR, lastni preračuni)

Tip investicije	Skupaj odobrena sredstva	Občina	RRA	Prednostna naloga regije
Odpadki	24.980.383,00	24.980.383,00		NE
Ceste	16.569.041,00	6.556.277,00		NE
Gospodarske cone	1.900.182,00	1.900.182,00		DA
Inkubatorji	2.515.202,00		2.515.202,00	DA
Izobraževanje	4.878.730,20		3.012.229,18	DA
Kanalizacije	39.505.835,00	39.505.835,00		NE
Kataster GJI	143.176,00		143.176,00	NE
Kolesarske in peš poti	2.621.000,00	2.621.000,00		DA
Revitalizacija	3.760.500,00	3.760.500,00		DA
Turizem	625.853,00	625.853,00		DA
Vodovodi	1.336.134,00	1.336.134,00		NE
Raziskave in razvoj	2.300.669,36			DA
Civilna družba	377.816,26			NE
Zaposlovanje	392.823,91			DA
Energetika	8.053.168,88			NE
	109.960.514,61			

169. Oba izračuna ne pokažeta, da so bila sredstva neplansko vložena in niti, da so bila vložena po nepotrebem. Pokažeta pa, da sta regiji načrtovali širši nabor ukrepov, izvedli pa samo tiste, za katere sta dobili sredstva. To posredno kaže na to, da upravičenci prednostne naloge usmerjajo v tiste dejavnosti, za katere lahko dobijo sredstva in ne v tiste, katere so določili kot prednostne. To pomeni tudi to, da ukrepi države niso nujno povezani s prioritetami regije.

170. V javnih razpisih in neposrednih odobritvah se prijavljajo vsebine, ki so upravičene dejavnosti po razpisih, a niso nujno skladne s prioritetami regije ali njihovimi prepoznanimi prednostnimi operacijami. To kažejo tudi odgovori na ankete, saj namreč največji del anketirancev (38,16%) trdi, da vsebina upravičenih namenov javnih razpisov, ki so bili objavljeni v okviru izvajanja Razvojne prioritete »razvoj regij« omejuje in preveč zaprto gleda na potrebe v občinah in regijah. Po drugi strani pa jih 7,89% trdi, da so razpisi dovolj široko postavljeni in da zato skozi njih lahko financirajo potrebe.

Analiza bodočih usmeritev regij in do sedaj izvedenih operacij

171. Iz do sedaj zbranih vsebin¹⁹, ki jih za programsko obdobje 2014-2020 načrtujejo regije v smislu razvojne specializacije njihovih razvojnih potencialov je mogoče videti, da se te nagibajo na tri vsebinsko povezana področja in sicer:

- Dejavnosti povezane z ohranjenim okoljem, ki nudijo priložnosti razvoja turizma, predelovalne industrije in razvoja prehranskih verig;
- Predelovalna industrija in industrija materialov;
- Energetika povezana z regionalnimi naravnimi viri.

Preglednica 46: Pregled razvojnih specializacij po regijah (Vir: MGRT, opomniki obiskov Vlade RS v slovenskih regijah)

Gorenjska	Pomurje	JV Slovenija	Koroška	Savinjska	Spodnje Posavje
TURIZEM: prvorazredno okolje, tradicija	Prehrambene verige	Izvozno gospodarstvo	Lesno-predelovalna dejavnost	Predelava in obdelava materialov	Vodni viri, s katerimi razpolaga regija (energetska, kmetijska izraba)
TEHNIKA: prvenstvo v IKT-ju, jeklarstvo, kovinska industrija	Proizvodnja kmetijskih pridelkov		Novi materiali	Prehranska oskrba	Ohranjena narava, biotska raznovrstnost, dobro stanje okolja in naravnih virov za kmetijstvo, zeleno energijo
LES: naravne danosti, znanje in kvalitetni izdelki	Trajnostni turizem		Turizem	Trajnostni turizem	

172. Kot vidimo na primeru Gorenjske regije, je v programskem obdobju 2007 – 2013 v vsebine, ki jih regija razume kot svojo razvojno specializacijo za obdobje po letu 2014, bilo vloženih okrog **140 milijonov EUR**. Kot vidimo, je bila regija že v tem programskem

¹⁹ Vir MGRT 9 opomnikov za obiskov Vlade RS v slovenskih regijah; od tega jih je 6 nakazalo svoje razvojne specializacije.

obdobju aktivna v smeri svoje razvojne specializacije, saj je v operacije, ki podpirajo bodoči preboj skozi tiste operacije na katere je imela sama vpliv (o njih odločala ali pa sodelovala pri razvoju operacij) že vložila več kot **31 milijonov EUR**.

Preglednica 47: Pregled dosedaj odobrenih sredstev - vsa kohezijska sredstva 2007-2013 po vsebinah povezanih z razvojno specializacijo regij Gorenjska (Vir: ISARR, MGRT, opomniki obiskov Vlade RS v slovenskih regijah)

Tip investicije	Skupna odobrena vsota vsi OP	Naložbe vsi OP na katere ima vpliv regija	Razvojna specializacija
Turizem	273.800,00	273.800,00	Turizem
Letališče	89.636.037,00		
Revitalizacija	17.499.709,70	17.499.709,70	
Kultura	1.653.384,00	1.653.384,00	
Kulturna dediščina	5.830.087,00	5.830.087,00	
Kolesarske poti in pešpoti	4.971.110,00	1.090.920,00	
SKUPAJ			119.864.127,70
Gospodarska cona	2.651.317,00	2.651.317,00	Tehnika - Les
Izobraževalni center	1.005.474,00	1.005.474,00	
Izobraževanje	9.678.399,56	1.102.106,38	
Raziskave in razvoj	6.886.329,54		
Zaposlovanje	1.781.058,91	249.550,00	
SKUPAJ			22.002.579,01

173. Kot vidimo na primeru Koroške regije, je v programskem obdobju 2007 – 2014 v vsebine, ki jih regija razume kot svojo razvojno specializacijo za obdobje po letu 2014, bilo vloženih okrog **20 milijonov EUR**. Skozi tiste operacije na katere je imela regija vpliv (o njih odločala ali pa sodelovala pri razvoju operacij) pa je že vložila več kot **14 milijonov EUR**.

Preglednica 48: Pregled dosedaj odobrenih sredstev vsa kohezijska sredstva 2007-2013 po vsebinah povezanih z razvojno specializacijo regij Koroška (Vir: ISARR, MGRT, opomniki obiskov Vlade RS v slovenskih regijah)

Tip investicije	Skupaj odobrena sredstva	Naložbe vsi OP na katere ima vpliv regija	Razvojna specializacija
Gospodarske cone	1.900.182,00	1.900.182,00	Lesno-predelovalna dejavnost - Novi materiali
Inkubatorji	2.515.202,00	2.515.202,00	
Izobraževanje	4.878.730,20	3.012.229,18	
Raziskave in razvoj	2.300.669,36		
Zaposlovanje	392.823,91		
Skupaj			11.987.607,47
Kolesarske in peš poti	2.621.000,00	2.621.000,00	Turizem
Revitalizacija	3.760.500,00	3.760.500,00	
Turizem	625.853,00	625.853,00	
Skupaj			7.007.353,00

174. Regije že dlje časa gradijo svoje faktorje regionalne konkurenčnosti in v te vsebine vlagajo sredstva. Poraja pa se ključno vprašanje, kdaj bodo regije te faktorje izrabile za razvojno specializacijo in preboj na trge.

Uspešnost na ravni skupine operacij **Prednostne usmeritve** **Razvoj obmejnih območij s Hrvaško**

175. V izračunu smo upoštevali prebivalce v 10 km upravičenem območju in sicer samo za operacije, katerih rezultati so vplivali na prebivalce tega območja in so to določile s kazalniki. To sta skupini operacij ureditev kanalizacijskih sistemov in sistemov oskrbe z vodo.
176. Operacije so se izvajale v naseljih v 41 občinah, medtem ko je na celotnem teritoriju v 10 km obmejnem pasu s Hrvaško upravičenih 58 občin. **V 10 km obmejnem območju s Hrvaško je v upravičenih naseljih leta 2011 živel 332.316²⁰ prebivalcev. Operacije²¹, ki so določile vpliv na ciljno skupino prebivalci so imele vpliv na 2,99 % vseh prebivalcev v 10 km obmejnem pasu z Hrvaško.**
177. V naseljih kjer pa so te operacije potekale živi 27.806 prebivalcev. Te operacije so načrtovale vpliv na 9.944 oseb. Operacije so imele vpliv na 35,76 % prebivalcev v tistih naseljih kjer so bile take operacije izvajane.

Ključne ugotovitve

178. Kazalniki (Površina prenovljenih in saniranih degradiranih območij namenjenih gospodarskemu razvoju, Površina na novo opremljenih komunalnih zemljišč namenjenih gospodarskemu razvoju, Število novih rezervnih vodnih virov za manjše vodovodne sisteme, Število razvojnih projektov v NATURA 2000 območjih) dobro napredujejo, vendar je težko pričakovati, da bodo do konca načrtovanega obdobja dosegli načrtovane vrednosti, saj je bilo do septembra 2013 že izplačanih 61,10 % sredstev, medtem ko se programsko obdobje zaključuje. Operacije imajo tudi nimajo take narave, da bi se večje spremembe kazalnikov zgodile na koncu izvajanja.
179. Kazalnik »število prebivalcev, ki bodo imeli kvalitetnejši in varnejši vodovodni sistem« je praktično že dosežen. Kazalnik »Število večjih projektov razvoja, prenove in sanacije urbanih območij (nad 2 mio. EUR)« bo skoraj gotovo dosežen. Težko bo doseči načrtovano vrednost kazalnikov »Število prebivalcev, ki bodo priključeni na kanalizacijski sistem v aglomeracijah manjših od 2.000 PE«, kjer je ta šele na polovici.
180. Najbolj težaven je kazalnik Povečanje števila potovanj z javnimi prevoznimi sredstvi (v milijonih), saj na ta kazalnik ne vpliva prav nobena niti odobrena niti izvedena operacija, zato je iz okvira 4. razvojne prioritete nemogoče pričakovati spremembe tega kazalnika.
181. V okviru prednostne usmeritve »Razvoj obmejnih območij s Hrvaško« kazalnik Površina na novo opremljenih komunalnih zemljišč namenjenih gospodarskemu razvoju (ha) ne bo dosežen: za vse operacije skupaj je do septembra 2013 že izplačanih 61,10 % sredstev, a kazalnik kaže vrednost, ki je le petina načrtovane. Ostali kazalniki te prednostne usmeritve bodo verjetno doseženi in z njimi nebi smelo biti težav.

²⁰ Vir podatka: Peti javni razpis za izbor operacij iz prednostne usmeritve »Razvoj obmejnih območij s Hrvaško« v okviru Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013, Razvojne prioritete »Razvoj regij«, Priloga B: Preglednica o številu prebivalcev s stalnim prebivališčem v občini v 10 km obmejnem pasu in celotnem ozemlju občine v letu 2011, podatkih o primanjkljaju delovnih mest za leto 2011 v občinah in podatkih za določitev demografske ogroženosti občin, za leto 2011

²¹ Vse operacije v ureditve kanalizacijskih sistemov in sistemov oskrbe z vodo

182. Za razliko od Jugovzhodne Slovenije, kjer se verjetno pozna učinek programa prestrukturiranja Pokolpja, je črpanje sredstev v vseh regijah v okviru pričakovanega. V deležu še ne odobrenih sredstev nekoliko odstopata le Osrednjeslovenska in Koroška statistična regija. Nekoliko glede na izplačana sredstva glede na okvirno kvoto od ostalih regij odstopa Osrednjeslovenska regija, ki je do sedaj dobila izplačanih le nekaj več kot polovico sredstev.
183. Na primeru dveh analiziranih regij lahko sklepamo, da so regije načrtovale širši nabor prednostnih razvojnih ukrepov, izvedle pa samo tiste za katere so dobile sredstva. To posredno kaže na to, da upravičenci prednostne naloge usmerjajo v tiste dejavnosti za katere lahko dobijo sredstva in ne v tiste, katere so določili kot prednostne. To pomeni tudi to, da ukrepi države niso nujno povezani s prioritetai regije. V javnih razpisih in neposrednih odobritvah se prijavljajo vsebine, ki so upravičene dejavnosti po razpisih, a niso nujno skladne s prioritetai regije.
184. Regije že dlje časa gradijo svoje faktorje regionalne konkurenčnosti in v te vsebine vlagajo sredstva. Poraja pa se ključno vprašanje kdaj bodo regije te faktorje izrabile za razvojno specializacijo in preboj na trge.

Priporočila

Organ upravljanja

185. Potrebno je vzpostaviti aktivno spremljanje ne le podatkov o kazalnikih, temveč o vsebini kazalnikov, ki jih spremljamo. Od postopkov vrednotenja je potrebno vedno zahtevati jasno opredelitev, ali kazalniki ustrezajo pričakovanjem in izvajanju programa ter kazalnike ustrezno popraviti, kadar se to izkaže za potrebno.
186. Kazalniki morajo biti postavljeni na temelju logike, da operacije, ki se izvajajo v okviru prednostne usmeritve, vplivajo na kazalnike rezultata razvojne prioritete in ti na kazalnike celotnega programa. Na ta način bo postavljen bolj trdnejši sistem kazalnikov.
187. Na ravni razvojne prioritete niti ni potrebno spremljati kazalnikov učinka, saj so ti značilni za operacije in prednostne usmeritve. Na višjih ravneh naj se spremlja le kazalnike rezultata in vpliva.
188. Nekateri kazalniki bodo pokazali spremembe šele proti koncu programskega obdobja in še 2 leti za tem, pa vendar je potrebno za tiste kazalnike, ki so identificirani kot problematični, vzpostaviti operacije, s katerimi bomo stanje izboljšali.
189. Z regijami je bil vzpostavljen dialog o prednostnih nalogah in razvojni specializaciji s temi vsebinami. Z njimi je v nadaljevanju potrebno seznaniti vse resorje in doseči zbilžanje prednostnih nalog, da bi tako pomagali pri preboju regij.

Posredniško telo

190. Na ravni operacij je potrebno spremljati vsebino operacij in skupne značilnosti skupin operacij po njihovi vsebini, ne le kazalnikov samih. Na ta način bo mogoče po vsebinah (poslovne cone, inkubatorji in tako naprej) razumeti kako program izvajamo in kako ta vpliva na ciljne skupine. Tako bomo lažje razumeli vpliv operacij na ciljne skupine in potrebne

spremembe operacij oziroma spremembe sistema izvajanja, da bi vpliv lahko še povečali. Takšen način vrednotenja je potrebno zahtevati od vseh postopkov vrednotenj.

191. Za operacije je potrebno jasno definirati kazalnike vložka, učinka, rezultata in vpliva in jih tako tudi spremljati. Do sedaj postavljeni kazalniki nam ne nudijo podlage za razumevanje, kako uspešno je bilo izvajanje razvojne prioritete in kakšen vpliv operacije dosega. Sedaj ni rednega in enotnega spremljanja, ki bi omogočilo takojšen vpogled v izvajanje operacij in razvojne prioritete, zaradi česar prihaja do različnih pristopov in napak (npr. uporaba različnih merskih enot). Takšne podatke je potrebno tudi redno spremljati, saj je le na takšen način mogoče program upravljati proti ciljem. V prihodnjem programskem obdobju 2014-2020 Evropska komisija kazalnikov vpliva v programskih dokumentih ne zahteva več, ampak bo potrebno opredeliti, kakšne vplive bi želeli doseči, in njihovo doseganje ovrednotiti izključno z analizo nasprotnih dejstev (t.i. counterfactual impact evaluation). Tak način spremljanja je zahtevnejši od spremljanja s kazalniki, zato priporočamo naročniku, da pravočasno vzpostavi zbirko podatkov in način zbiranja podatkov (npr. kontrolno skupino), ki bodo omogočili uporabo te metode, ali zagotovi povečan obseg sredstev za študije, namenjene zbiranju in analizi ustreznih podatkov, ki bodo omogočili način spremljanja vplivov, kot ga zahteva EU.
192. Potrebno je vzpostaviti tudi redno in stalno spremljanje operacij z vidika učinkov in rezultatov ter doseganja vpliva na ciljne skupine, ki so določene v dokumentaciji operacije. Da bi dosegli redno spremljanje, pa mora posredniško telo takoj vzpostaviti centraliziran in jasan sistem zbiranja in zapisovanja kazalnikov iz operacij in jih med seboj seštevati in primerjati z načrtovanimi vrednostmi. Za uporabo sistema mora tudi usposobiti tako skrbnike pogodb kot upravičence, da bodo ti lahko natančno beležili podatke in spremljali verodostojnost. Na ta način bo lahko redno in sistematično spremljal rezultate več operacij kar mu bo omogočalo usmerjanje naslednjih razpisov oziroma finančnih sredstev po letih, saj bo razumel katere operacije dosega želene rezultate in s katerimi vpliva ne dosega. Za začetek bi zadoščalo urediti kakovostno spremljanje sedanjih kazalnikov. V prihodnje pa bo treba kazalnike oblikovati glede na metode spremljanja izvajanja programa – za analizo nasprotnih dejstev (counterfactual analysis) so namreč možni številni pristopi, od izbranega pristopa oziroma metode pa bo odvisno, kakšne kazalnike bo potrebno spremljati.

Drugi deležniki v izvajanju operacij (občine, RRA, Sveti regij in -ji in druge institucije, ki jih določi Svet regije)

193. Operacije so namenjene spremembam ciljnih skupin (z operacijami vplivamo na ovire in potrebe ciljnih skupin) in spremembam v okolju, kjer operacije delujejo. Kazalniki rezultata in kasneje po izvedbi operacije kazalniki vpliva kažejo na uspešnost operacije, ki je bila pripravljena in izvedena za določeno ciljno skupino.
194. Kar 56,9 % nosilcev operacij se je za pripravo in izvajanje operacije povežalo z drugimi organizacijami in lokalnimi skupnostmi, ostali pa so operacije pripravili sami. Pri pripravi operacij je 69,74 % nosilcev operacij potrebe ciljnih skupin poznalo iz prejšnjih projektov in vsakdanjega dela, 26,32 % nosilcev operacij pa je predstavnike ciljnih skupin vključilo v pripravo operacij, medtem ko so 13,16% nosilcem operacije predlagali predstavniki ciljnih skupin, ki so aktivno sodelovale pri pripravi in načrtovanju in uporabi rezultatov projekta.

Kar 90% anketirancev ni odgovorilo na vprašanje ali redno spremljajo kazalnike, medtem ko jih je ostalih 10 % izjavilo, da jih spremljajo redno.

195. Operacije morajo biti načrtovane glede na ovire in potrebe ciljnih skupin, da bi dosegle neko priložnost in tako morajo biti postavljene tudi finančne in ekonomske analize operacij. V načrtovanje operacij je zato potrebno vključiti tako predstavnike ciljnih skupin kot tudi druge partnerje operacij, da bi razumeli njihove potrebe in priložnosti.
196. Pri pripravi operacij je 50,79% anketirancev pripravilo DIIP in IP v skladu s predpisi in na ta način dobili zadostno oceno operacije, 38,09% jih je naredilo celovito analizo stroškov in koristi, ki je vključevala več scenarijev in na podlagi tega naredilo DIIP in IP, 3,17% pa je v širšo oceno vključilo tudi predstavnike ciljnih skupin. DIIP in IP sta ključna dokumenta načrtovanja operacije, saj pokažeta ne le na potrebo po operaciji, temveč na njeno trajnost, ki mora biti jasno določena tako iz finančnega kot tudi vsebinskega vidika (dolgoročna potreba po rezultatih operacije).

9. Vrednotenje učinkovitosti

Delovanje sistema na regionalni ravni

197. Vrednotenje sicer ni usmerjeno v vrednotenje delovanja razvojnih agencij ali ministrstva pristojnega za regionalni razvoj, pa vendar delovanje sistema vpliva na izvajanje operativnega programa posebej na razvojno prioriteto »Razvoj regij«.
198. Danes regionalni razvoj kot institucije vodijo na državni ravni ministrstvo, pristojno za regionalni razvoj in na regionalni ravni regionalne razvojne agencije skupaj z občinami. Razvojni svet regije je organ usklajevanja razvojnih pobud in razvojnih interesov v regiji. Svet ustanovijo občine v regiji z aktom o ustanovitvi, s katerim v skladu s tem zakonom določijo seznam sodelujočih občin in sestavo ter način imenovanja ali volitev članov, naloge, organizacijo dela, predstavljanje in zastopanje ter zagotavljanje pogojev za delo sveta. Člani sveta so: predstavniki občin, predstavniki gospodarstva v regiji in predstavniki nevladnih organizacij v regiji. Z regionalnim razvojnim programom se uskladijo razvojni cilji v regiji ter določijo instrumenti in viri za njihovo uresničevanje.
199. Ključ povezovanja in sodelovanja v regijah so torej regionalni razvojni sveti in regionalne razvojne agencije. Ključno pa je, da regije in država pridejo do dogovora, o razvojni specializaciji regij in o sistemu izvajanja programov na regionalni ravni – dogovor za razvoj regije.
200. Do danes v Sloveniji ne obstaja regija, ki bi za izvajanje regionalnega razvojnega programa ustanovila lasten sklad ali vir financiranja, razen tega pa so finančno omejene tudi regionalne razvojne agencije, ki sredstva za delovanje iščejo pri različnih virih financiranja. Kot ugotavlja OECD v študiji *Organising for local development: the role of local development agencies* iz leta 2009²² na svetu obstaja nekaj finančnih modelov za delovanje regionalnih razvojnih agencij in ti so po skupinah razdeljeni v naslednjih virih financiranja:
- Kapitalizacija MSP;
  - Zaračunavanje storitev MSP za svetovanje in podporo;
  - Nepremičninski posli;
  - Svetovanje občinam in nacionalni ravni;
  - Organizacija treningov in seminarjev;
  - Sponzorstva;
  - Zaračunavanje izvedbe projektov;
  - Zaračunavanje storitev za tuje naložbe;
  - Upravljanje inkubatorjev ali tehnoloških parkov;
  - Prodaja publikacij.
201. Pri pregledu spletnih strani razvojnih agencij lahko ugotovimo, da so te večinoma usmerjene v zaračunavanje izvedbe projektov, ki jih ne zaračunavajo regijam temveč različnim programom (največkrat čezmejnem programom sodelovanja) in na ta način financirajo svoje

---

²² OECD/Mountford D., "Organising for local development: the role of local development agencies. Summary Report", 26-27 November 2009, working document, CFE/LEED, OECD

delovanje. Vse regije so za delovanje inkubatorjev ali tehnoloških parkov ustanovile posebne organizacije, ki večinoma skrbijo tudi za tuje naložbe. Seminarje in izobraževanja so dolgo časa organizirala specializirana izobraževalna podjetja, vendar pa so to nalogo prevzele javne inštitucije, ki so delno financirane iz Socialnega sklada EU. Ravno tako regionalne razvojne agencije niso bile nikoli finančno oziroma kapitalsko tako močne, da bi lahko svoje delovanje financirale iz nepremičninskih operacij. Tako ostajajo odvisne od javnih razpisov za prijavo projektov in od svetovanja državi v času priprave tistih dokumentov, ki jih za delovanje rabijo regije (regionalni razvojni programi, izvedbeni načrti in podobno).

202. Razumevanje konkurenčnosti regij mora temeljiti na principu 4P²³, torej v okviru štirih ključnih vsebin razumevanja regije:

- Place (mesto): mesto, regija, sosodstvo, metropolitanska regija, podjetje;
- People (ljudje): domačini, obiskovalci, turisti, podjetniki, investitorji, študentje, kupci;
- Perspective (perspektive): kakovost doživetja, kakovost življenja, kakovost okolja, kakovost poslovanja, prihodki, izkušnje;
- Productivity (produktivnost): pričakovani prihodki podjetij, pričakovane inovacije, veščine, odnos do konkurence.

203. Sistem na regionalni ravni bo deloval bolje, ko bodo regije začele s pripravo projektov na podlagi razumevanja perspektiv in produktivnosti, torej ko bodo za vsak projekt/operacijo oziroma naložbo razumele, kaj bo ta okolju in ciljnim skupinam prinesla in kako bo zaradi tega regija bolj konkurenčna.

204. Povprečno je bilo na operacijo v celotni razvojni prioriteti potrjenih za 690 tisoč EUR²⁴ EU in domačih sredstev, kar je le malo več od razpisane vrednosti 600 tisoč EUR za operacije investicijskega značaja. Do tega pride zaradi manjšega števila v naprej pripravljenih projektov in slabše koordinacije projektov/operacij na regionalni ravni, ki bi združila operacije v večje projekte. To povzroča dvoje a) ciljem operacij je težje slediti ali pa operacije ne morejo doseči ciljev oziroma spremeniti stanja ciljne skupine, kot je to predvideno v operaciji s kazalniki in b) za pripravo in izvedbo operacij je vloženi več sredstev kot bi jih lahko bilo, če bi se operacije potrjevale projektno (več operacij z enim ciljem je projekt).

Preglednica 49: Odobrena sredstva na odobreno operacijo povprečje (Vir: ISARR, laster preparčun)

Regija	Odobrena sredstva EU	Število odbranih operacij	Odobrena sredstva na odobreno operacijo povprečje
Pomurska	61.671.157,89	90	685.235,09
Podravska	119.136.133,93	174	684.690,42
Koroška	21.870.006,00	41	533.414,78
Savinjska	79.992.165,25	124	645.098,11
Zasavska	17.191.047,20	26	661.194,12
Spodnjeposavska	24.609.626,13	30	820.320,87
Jugovzhodna Slovenija	56.999.596,38	83	686.742,13
Osrednjeslovenska	9.787.797,00	29	337.510,24
Gorenjska	49.087.124,23	43	1.141.561,03
Notranjsko-kraška	21.747.240,28	33	659.007,28
Goriška	34.242.276,08	49	698.821,96
Obalno-kraška	29.438.215,67	33	892.067,14
	525.772.386,04	755	696.387,27

²³ EURADA, 2011

²⁴ Povprečno dodeljena sredstva na operacijo za prednostno usmeritev Regionalni razvojni programi je nekaj več kot 730 tisoč evrov medtem ko je za prednostno usmeritev Razvoj obmejnih območij s Hrvaško ta nekoliko nižja nekaj več kot 400 tisoč evrov.

205. Povprečno najmanjše operacije so bile potrjene v Osrednjeslovenski regiji, kjer je zaradi manj sredstev in velikega števila občin prišlo do razpršitve sredstev na več operacij, medtem ko je z vidika povprečne velikosti operacij največje projekte imela Gorenjska. Največja potrjena operacija je bila Lutkovno gledališče v Minoritskem samostanu v Mestni občini Maribor (izplačilo v višini 7.163.924,29 EUR).

206. Povprečno dodeljena sredstva na operacijo za prednostno usmeritev Regionalni razvojni programi je nekaj več kot 730 tisoč EUR medtem ko je za prednostno usmeritev Razvoj obmejnih območij s Hrvaško ta nekoliko nižja nekaj več kot 400 tisoč EUR.

Preglednica 50: Povprečno odobrena sredstva na operacijo po prednostnih usmeritvah (Vir: ISARR, lasten preračun)

Prednostna usmeritev	Dodeljeno sredstev	Število potrjenih operacij	Povprečje na operacijo
4.1. Regionalni razvojni programi	486.497.262,1 EUR	659	738.235,6 EUR
4.2. Razvoj obmejnih območij s Hrvaško	39.275.123,93 EUR	96	409.115,9 EUR
Skupna vsota	525.772.386 EUR	755	696.387,3 EUR

Spremljanje kazalnikov učinka namesto kazalnikov rezultata in vpliva

207. Danes sistem razvojne prioritete na ravni operacij spremlja kazalnike kot so:

- Dolžina posodobljenih cest (km);
- Dolžina novozgrajenih in posodobljenih ceste (km);
- Število operacij razvoja, prenove in sanacije urbanih območij nad 2 mio EUR;
- Število razvojnih operacij v območju Natura 2000;
- Število prebivalcev, priključenih na kanalizacijski sistem v aglomeracijah;
- Število komunalno opremljenih aglomeracij;
- Število prebivalcev s kvalitetnejšim in varnejšim vodovodnim sistemom;
- Površina novo opremljenih komunalnih zemljišč namenjenih gosp. razvoju (v ha);
- Število izvedenih študij.

208. Gre za kazalnike učinka in v primeru števila prebivalcev tudi za kazalnike rezultata, ki o lastnostih ciljnih skupin in konkurenčnosti določene regije v veliki večini ne povedo nič, le 2 kazalnika rezultata opredeljujeta izboljšanje kakovosti življenja. Za spremljanje bo potrebno na ravni operacij razviti kazalnike, ki bodo kazali vpliv operacij in s tem silile načrtovalce, da razumejo ciljne skupine in stanje, ki ga želijo doseči z določeno operacijo. To pa bo posledično pomenilo, da bo potrebno operacije med seboj povezati v projekte in jih za tem spremljati na ravni, ki bo omogočala spremljanje sprememb ciljnih skupin, ne pa le učinkov.

Pregled velikosti operacij in nosilcev z vsebinami

209. Največ odobrenih operacij ima Mestna občina Maribor. 10 občin z največ odobrenimi vlogami je razdelilo nekaj več kot 82 milijonov EUR na podlagi 106 odobrenih operacij.

Preglednica 51: Prvih 10 občin z največjim številom odobrenih operacij (Vir: ISARR, lasten preračun)

Občina	Število odobrnih operacij	Znesek odobrenih sredstev EU
Maribor	15	21.440.913,63
Slovenska Bistrica	12	10.495.761,38
Videm	11	4.134.960,82
Zagorje ob Savi	11	6.800.367,61
Šentjur	11	7.556.764,5
Krško	11	9.869.243
Kozje	9	3.766.180,78
Ljubljana	9	5.252.963
Brežice	9	8.392.612,13
Šmarje pri Jelšah	8	4.406.278,99
SKUPAJ	106	82.116.045,84

210. Občine z najmanj odobrenimi operacijami (po eno) so si razdelile nekaj več kot 6 milijonov EUR. Nekatere občine do sedaj niso imele potrjene še nobene operacije v okviru 4. razvojne prioritete, in torej iz te prioritete niso pridobile nobenih sredstev (na primer Občina Cankova, Občina Polhov Gradec,...).

Preglednica 52: Zadnjih 10 občin z najmanj odobrenimi operacijami (Vir: ISARR, lasten preračun)

Občina	Število odobrnih operacij	Znesek odobrenih sredstev EU
Črna na Koroškem	1	382.122
Domžale	1	360.000
Gornji Grad	1	955.239
Dobje	1	453.066
Šalovci	1	628.153
Šmartno pri Litiji	1	140.000
Mengeš	1	200.000
Gorje	1	653.334
Šentilj	1	685.887,22
SKUPAJ	10	6.217.983

211. Deset občin, ki so dobile največ odobrenih sredstev, si je skupaj razdelilo nekaj več kot 105 milijonov EUR.

Preglednica 53: Prvih 10 občin z največ odobrenimi sredstvi (Vir: ISARR, lasten preračun)

Občina	Število odobrnih operacij	Znesek odobrenih sredstev EU
Maribor	15	21.440.913,63
Kranj	6	12.215.030
Koper	8	10.856.419,81

Občina	Število odobrenih operacij	Znesek odobrenih sredstev EU
Slovenska Bistrica	12	10.495.761,38
Celje	7	10.092.661
Krško	11	9.869.243
Brežice	9	8.392.612,13
Ormož	8	7.890.881
Šentjur	11	7.556.764,5
Zagorje ob Savi	11	6.800.367,61
SKUPAJ	98	105.610.654,06

212. Med mestnimi občinami je največ odobrenih sredstev ne le operacij dobila Mestna občina Maribor, sledijo pa ji Kranj, Koper in Celje. Skupaj so si v 80 operacijah razdelile skoraj 90 milijonov EUR.

Preglednica 54: Mestne občine po odobrenih sredstvih in operacijah (Vir: ISARR, lasten preračun)

Mestna občina	Število potrjenih operacij	Znesek odobrenih sredstev EU
Ljubljana	9	5.252.963
Novo mesto	6	4.794.719
Veljenje	6	4.124.672
Kranj	6	12.215.030
Koper	8	10.856.419,81
Nova Gorica	5	4.720.447,98
Slovenj Gradec	7	5.416.339
Maribor	15	21.440.913,63
Murska sobota	6	5.594.701
Celje	7	10.092.661
Ptuj	5	5.412.284,81
SKUPAJ	80	89.921.151

213. Pregled podatkov o izvajanju projektov, prejetih od skrbnikov pogodb pri Posredniškem telesu (manjkajo podatki za 142 projektov, od katerih jih je 93 šele v fazi podpisa pogodbe) je pokazal, da so nosilci operacij odstopili od izvajanja 33 operacij, največ (22) leta 2008. Večinoma gre za investicije v poslovne cone in komunalno infrastrukturo. 4 projekti so v postopku pritožbe, od tega gre v 2 primerih za sodni spor z Mestno občino Maribor. V primeru 7 operacij so bile potrjene operacije, ki so bile ponovno prijavljene, od tega je bila ena ponovljena, ker so pri prvi prijavi odstopili od izvajanja projekta.

214. Pregled vsebin pokaže, na kar nekaj vsebin operacij, ki so povezale več ciljnih skupin na širših teritorijih in razvojnih partnerjev. Takšne vsebine so večinoma inkubatorji (Zasavje, Zagorje, Slovenj Gradec), operacije za zagon javnega prometa (Maribor in LUR) in katastri javne komunalne infrastrukture (Murska Sobota, Maribor, Kranj), nekaj je prometnih vsebin in razvoja podjetništva ter kulturnih vsebin.

Preglednica 55: Kratek pregled vsebin po odobrenih operacijah (Vir: ISARR)

Občina		Vsebina operacije
Kuzma	Manj razvite občine	Nima odobrene operacije.
Šalovci		Vodooskrba.
Rogašovci		Vodooskrba, kanalizacija.
Grad		Modernizacija in rekonstrukcija lokalnih cest, vodooskrba v najbolj ogroženih območjih,

Občina		Vsebina operacije
		doživljajski park.
Solčava		Turistična infrastruktura, Temelji trajnostnega razvoja, Harmonija treh dolin.
Kostel		Svet Kolpe, vodovod.
Gornji Petrovci		Lokalne ceste, turistični dom.
Osilnica		Lokalne ceste.
Hodoš		Lokalna cesta, kolesarske poti.
Cirkulane		Lokalne ceste, kanalizacija, obrtno poslovna cona, kolesarske steze, večnamenska turistično prireditvena dvorana, ureditev dostopa do turističnega objekta.
Ljubljana		Urejanje javnega prometa v regiji, podlage za pripravo regionalnega prostorskega načrta, portal neprometnih vsebin, plovnost Ljubljanice, mreža P+R zbirnih središč LUR, izgradnja mrtvaškega mostu na Ljubljani, Center urbanih kultur, rekreacija in izobraževanje ob Savi, arheološki park Emona - Emonska promenada.
Novo mesto		Razvoj podjetništva, celostna/celovita turistična ponudba regije, trajnostni razvoj JVS z ekoremediacijami, vzpostavitev katastrof GJI, vodovod, kanalizacija.
Velenje		Poslovna cona, prenova in ožvitev mestnega jedra, poslovna cona, Vila Bianca, izgradnja vrta, urbani doživljajski park.
Kranj		Sonaravni razvoj turizma, obnova ulic mestnega jedra, kataster GJI, grad Kieselstein, prometna ureditev Slovenskega trga.
Koper		Obrtna razvojna cona Srmin, vodovod, kanalizacija, rekonstrukcija ceste.
Nova Gorica		Kanalizacija in vodovod, lokalne ceste, inkubator Univerze v Novi Gorici, izgradnja Goriškega muzeja.
Slovenj Gradec		Lokalne ceste, obvoznica, kolesarska pot, vodni sistem, revitalizacija mestnega jedra, kanalizacijsko omrežje, mrežni podjetniški inkubator.
Maribor		Cestno omrežje, kataster gospodarske javne infrastrukture, obnova kulturnega spomenika, krožišče, lutkovno gledališče, Minoritska cerkev, Kulturni center, odprava arhitektonskih ovir za invalide in ureditev javnih prometnih površin za potrebe slepih in slabovidnih, E-regija: e-podjetnik, ukrepi za trajnostno mobilnost v mestu, Maribor City card, vrtec.
Murska Sobota		Povezovalna cesta, katastra GJI, rekonstrukcija ceste s komunalno opremo, prenova kinodvorane, kolesarsko omrežje, turistični center Fazanerija.
Celje		Celjski včeraj in jutri, tematske poti, komunalna infrastruktura poslovne cone, turistična pot, odvajanje odpadnih voda, izgradnja ceste, obnova dela starega mestnega jedra.
Ptuj		Rekonstrukcija cest, izgradnja vrta, kongresno kulturna dvorana.

215. Kot kažejo analize so projekti fragmentirani in nepovezani, zato težko ali sploh ne dosejajo sprememb kazalnikov, torej ne dosejajo sprememb v ciljnih skupinah in v okolju, kjer delujejo. Operacije na fragmente razpadejo že v fazi priprave, saj njihovi nosilci niso zavezani k povezovanju med seboj, tako v fazi priprave Dokumentov identifikacije investicijskega projekta in kasneje v fazi Študije izvedljivosti operacija dobi svoj cilj in je več ne povezujemo z drugimi. Sicer za povezane projekte dobijo več točk v točkovanju operacij pa vendar prevladajo druga merila in potrebe.

Analiza meril za izbor operacij v Izvedbene načrte za izvajanje prednostne usmeritve Regionalni razvojni programi

216. Analiza v nadeljevanju je narejena na podlagi primerjave meril, ki jih je za vključitev v Izvedbeni načrt zahtevalo Posredniško telo in tistimi, ki jih za preverjanje kakovosti projektov uporabljamo v praksi²⁵. Omenjena merila je potrdil Nadzorni odbor za Operativni programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007-2013 medtem ko jih je posredniško telo uporabilo za pregledno ocenjevanje operacij.

217. Analiza meril pokaže kako so uporabljena merila do sedaj upoštevala merila kakovosti projektov, ki jih kot osnovo nudi analiza kakovosti projektov po PCM manual of 2001 in PCM

²⁵ PCM manual of 2001 in PCM Handbook 2002 http://www.europa.eu.int/comm/europeaid/qsm/index_en.htm

Handbook 2002. Analiza za nazaj nudi podlago za pripravo priporočil za izvajanje programa naprej medtem ko je uporaba teh meril povsem skladna z navodili posredniškemu telesu.

Preglednica 56: Analiza meril kakovosti projektov (po PCM manual of 2001, PCM Handbook 2002)

Sklop	Merilo	Ustreznost	Izvedljivost	Trajnost
Horizontalna merila iz Uredbe o dodeljevanju regionalnih spodbud	Projekt ima regionalni pomen	Splošno razumevanje ustreznosti pa vendar na projektni ravni povsem neuporabno merilo.		
	Vpliv projekta na ustvarjanje delovnih mest			V kolikor je dokazano koliko jih bo projekt ustvaril merilo ustreza pa vendar na opisni ravni merilo nima vsebinskega smila.
	Vpliv projekta na izboljšanje stanja okolja			Merilo je nepotrebno saj je na projektni ravni povsem brez smisla.

Sklop	Merilo	Ustreznost	Izvedljivost	Trajnost
Doseganje specifičnih ciljev regionalnega razvojnega programa in razvojne prioritete »Regionalni razvojni programi« v okviru OP RR	Projekt dosega specifične cilje RRP in RP »RRP« v okviru OP RR - 3T	Ponovno enako merilo kot je bilo že uporabljeno in ima le delen smisel.		
	Projekt ne dosega specifičnih ciljev RRP in RP »RRP« v okviru OP RR - 0T			
Finančna izvedljivost in ekonomska upravičenost (investicijski projekti - zaključena finančna konstrukcija in potrjena investicijska dok., ki mora vsebovati analizo stroškov in koristi)	Projekt izkazuje finančno izvedljivost in ekonomsko upravičenost - 3T		Vprašanje Študije stroškov in koristi in je upravičeno merilo pa vendar v katerem smislu trajnost ali izvedljivosti.	
	Projekt ne izkazuje finančne izvedljivosti in ekonomske upravičenosti - 0T			
Ustrezne kadrovske kapacitete in organiziranost, ki se za investicijske projekte dokazuje v okviru investicijske dokumentacije, za neinvesticijske pa v okviru dispozicije projektov	Projektna dokumentacija zagotavlja ustrezne kadrovske kapacitete in organiziranost - 3T		Merilo ustreza potrebam razumevanja kakovosti projekta ali operacije. Seveda pa se v času od priprave izvedbena načrta do odobritve poparacije ta situacija lahko zelo spremeni.	
	Iz projektne dokumentacije ni mogoče ugotoviti ustreznih kadrovske kapacitet in organiziranosti - 0T			
Upoštevanje vsebinskih razmejitev (da se v okviru drugih razvojnih prioritete OP RR financirajo večji projekti nacionalnega pomena, medtem ko se v okviru razvoja regij financirajo komplementarni regionalni projekti)	Projekt upošteva vsebinske razmejitve - 3T		Povsem nepotrebno merilo saj je razmejitev pogoj in ne merilo.	
	Projekt ne upošteva vsebinskih razmejitev - 0T			
Vpliv investicije na okolje (učinkovitost izrabe naravnih virov, okoljska učinkovitost, trajnostna dostopnost, zmanjšanje vplivov na okolje)	Projekt izkazuje neposreden pozitiven vpliv na okolje - 3T			Merilo ustreza razumevanju kakovosti projekta in kaže na njeno trajnost.
	Projekt ne izkazuje neposrednega pozitivnega vpliva na okolje - 0T			
Vpliv na ustvarjanje delovnih mest ali izboljšanje stanja okolja	Projekt vpliva na ustvarjanje delovnih mest ali izboljšanje stanja okolja - 3T	Merilo je ponovno uporabljeno. V kolikor je dokazano koliko jih bo projekt ustvaril		
	Projekt ne vpliva na ustvarjanje delovnih mest ali			

	izboljšanje stanja okolja - OT	merilo ustreza pa vendar na opisni ravni merilo nima vsebinskega smila.		
--	--------------------------------	---	--	--

Sklop	Merilo	Ustreznost	Izvedljivost	Trajnost
Ekonomska in izobraževalna infrastruktura	Vpliv projekta na ustvarjanje delovnih mest na regionalni ravni	Merilo je ponovno uporabljeno. V kolikor je dokazano koliko jih bo projekt ustvaril merilo ustreza pa vendar na opisni ravni merilo nima vsebinskega smila.		
	Vpliv projekta na spodbujanje podjetništva na nacionalni ravni	Merilo je povsem nepotrebno kako pa izmeriš spodbujanje podjetništva.		
	Prispevek projekta k vzpostavitvi infrastrukturnih pogojev za delovanje regijskih inkubatorjev, katerih namen je splošno inkubiranje v regiji			To da operacija prispeva k infrastrukturnim pogjem regije še ne pomeni da bo imela vpliv ali učinek in je merilo povsem nepotrebno in nepravilno postavljeno.
	Prispevek projekta k povečevanju površin za manjše poslovne cone regionalnega pomena			To da operacija prispeva k infrastrukturnim pogjem regije še ne pomeni da bo imela vpliv ali učinek in je merilo povsem nepotrebno in nepravilno postavljeno.
	Prispevek projekta k vzpostavljanju pogojev za t.i. "brownfield investicije" na degradiranih območji			To da operacija prispeva k infrastrukturnim pogjem regije še ne pomeni da bo imela vpliv ali učinek in je merilo povsem nepotrebno in nepravilno postavljeno.
	Prispevek projekta k vzpostavitvi infrastrukturnih pogojev za delovanje razvojnih centrov regionalnega pomena			To da operacija prispeva k infrastrukturnim pogjem regije še ne pomeni da bo imela vpliv ali učinek in je merilo povsem nepotrebno in nepravilno postavljeno.
	Prispevek projekta, ki je usklajen z nacionalno strategijo k vzpostavitvi infrastrukturnih pogojev in krepitvi višješolskih regijskih izobraževalnih središč v skladu s potrebami gospodarstva, tehnološkega in drugega prednostnega razvoja regij			To da operacija prispeva k infrastrukturnim pogjem regije še ne pomeni da bo imela vpliv ali učinek in je merilo povsem nepotrebno in nepravilno postavljeno.

Sklop	Merilo	Ustreznost	Izvedljivost	Trajnost
Okoljska infrastruktura	Prispevek projekta k celovitemu reševanju problematike odvajanja in čiščenja odpadnih komunalnih voda na območjih z nižjo gostoto prebivalstva (pod 2000 PE)	Merila bi lahko odgovarjala merilom ustreznosti v kakovostni analizi projektov ampak jih je tako splošno nemogoče postaviti in zanje trditi, da bodo pravilno pomagala pri določanju prednostnih projektov oziroma operacij.		
	Prispevek projekta k celovitemu reševanju problematike odvajanja komunalnih in padavinskih voda			
	Prispevek projekta h kvalitetnejši oskrbi z vodo			
	Prispevek projekta k razvoju turizma in promociji regije			
	Vpliv projekta k izboljšanju javne turistične infrastrukture lokalno-regionalnega pomena			
	Prispevek projekta k zmanjševanju vodnih izgub na vodovodnih sistemih			

	Prispevek projekta k zagotavljanju rezervnih vodnih virov za manjše vodovodne sisteme z manj kot 50.000 prebivalcev			
	Vpliv projektov na razvoj območij Natura 2000			
	Prispevek projekta k ohranjanju biotske raznovrstnosti			

Sklop	Merilo	Ustreznost	Izvedljivost	Trajnost
Razvoj urbanih območij	Prispevek projekta k povečanju atraktivnosti urbanih območij	Zelo slabo merilo, ki lahko zelo arbitrarno vpliva na izbor operacij.		
	Prispevek projekta, ki je usklajen z nacionalnimi strategijami, k usklajenemu razvoju družbene in gospodarske infrastrukture v urbanih območjih	Zaradi širine ciljev in strategij je skoraj vse operacije moče pokazati v okviru strategij in ciljev.		
	Prispevek projekta k ureditvi degradiranih in opuščenih urbanih območij			Eno od načel trajnosti, ki ga spremljamo seveda pa bi lahko bil to pogoj, da je najprej treba urediti brownfield in šele za tem ostale.
	Vpliv projekta na spodbujanje uporabe čistih in energetsko učinkovitih vozil			Merila usmerjajo na trajne rešitve in usmerja na širino in gravitacijska območja tako s tehnične kot vsebinske plati. Poleg tega gredo še dlje in navajajo na energetsko varčne sisteme in tako naprej. Povsem pa je izpuščeno vprašanje intermodalnosti in modal splita, iki sta ključ trajnosti sistemov.
	Vpliv projekta na potovalne navade in izbiro načina prevoza z načrti za upravljanje mobilnosti ter izvajanjem strategij za upravljanje povpraševanja			
	Uvajanje mobilnostnih storitev, ki spodbujajo nove oblike bolj energetsko učinkovite rabe vozil in/ali lastništva ter življenjski slog, ki je manj odvisen od avtomobila			
	Vpliv projekta na učinkovitost javnega potniškega prometa v okviru širših gravitacijskih območij			
	Vpliv projekta na povečanje čistih transportnih sistemov in javnega potniškega prometa			
Spodbujanje energetsko učinkovitih tovornih logističnih storitev ter novih konceptov za distribucijo blaga			Merilo vpliva na kakovost projekta in njegovo trajno delovanje.	

Sklop	Merilo	Ustreznost	Izvedljivost	Trajnost
Socialna infrastruktura	Vpliv projekta na ustvarjanje novih delovnih mest	Merilo je ponovno uporabljeno. V kolikor je dokazano koliko jih bo projekt ustvaril merilo ustreza pa vendar na opisni ravni merilo nima vsebinskega smila.		
	Vpliv projekta na rast in razvoj regije	Povsem nedorečeno merilo, saj vse operacije prispevajo k rasti in je tukaj nemogoče ločiti operacije na prednostne in neprednostne.		
	Vpliv projekta na ureditev socialne infrastrukture regionalnega pomena v lasti občin			To da operacija prispeva k socialni infrastrukturi to pa še ne pomeni da bo imela vpliv ali učinek in je merilo povsem nepotrebno in nepravilno postavljeno.
	Vpliv projekta na ureditev socialno varstvene infrastrukture regionalnega pomena v lasti občin			
	Vpliv projekta na ureditev zdravstvene infrastrukture regionalnega pomena v lasti občin			

218. Analiza meril za izbor operacij v Izvedbene načrte pokaže, da je nemogoče generalizirati meril za določanje kakovosti operacij. Kakovostna analiza projektov namreč zahteva kvalitativno opisovanje kakovosti projektov in manj numerično. Kakovost operacij je potrebno dvigovati z obrazložitvami, ki pokažejo na kakovost projekta in vodijo projekt v izboljšave.
219. Analiza tudi pokaže, da je bilo pri preverjanju operacij izločeno razumevanje ciljnih skupin in njihovih potreb. Operacije bi namreč morale definirati ciljne skupine, njihove omejitve in možnosti, da črpajo rezultate projektov, na tej osnovi pa se določijo kazalniki. V merilih je zato potrebno postaviti takšna vprašanja, ki bodo navajala na postavljanje kakovostnih analiz ciljnih skupin in okolij, v katerih te delujejo, ter iskanje odgovorov na potrebe ciljnih skupin, ne pa poskušati ocenjevati projekte brez razumevanja ciljnih skupin in njihovih potreb. Ciljne skupine so sicer določene v investicijskem projektu a se to kasneje v točkovanu projektov ne odraža v oceni in izboru operacij.

Analiza meril za izbor operacij za financiranje iz prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško

220. Analiza meril za izbor operacij je narejena na podlagi meril, ki so bila objavljena v petem javnem razpisu za izbor operacij iz prednostne usmeritve »Razvoj obmejnih območij s Hrvaško«, ki je bil objavljen v decembru 2012. Merila so se skozi čas izvajanja prilagajala potrebam, saj je posredniško telo zaznavalo spremembe med ciljnimi skupinami in na tak način približalo izvajanje prednostne usmeritve potrebam.

Preglednica 57: Analiza meril operacija Razvoj obmejnih območij s Hrvaško

Sklop	Merilo	Ustreznost	Izvedljivost	Trajnost
Prometna infrastruktura	Urejanje dostopa do gospodinjstev, katerim se rešuje dostop po slovenskem ozemlju zaradi uvedbe schengenskega režima (novogradnja ali rekonstrukcija) kjerkoli v 10-kilometerskem obmejnem pasu s Hrvaško	Merilo postavlja vprašanje ustreznosti. Merilo pa izpušča odločanje o drugih možnih oblikah dostopnosti in njihovih vplivih na doseganje cilja (na primer dostopnost s Hrvaške)	Merilo se ne ukvarja z izvedljivostjo saj je ta preverjena v drugih delih prijavnne dokumentacije.	Merilo ne obravnava trajnosti po juliju 2013 pa je tudi že zelo jasno, da je Hrvaška postala članica EU in da bo v določenem času postala članica Schengenskega sporazuma in je trajnost takih operacij vprašljiva.
	Urejanje dostopa do proizvodnih (poslovnih) objektov, katerim se rešuje dostop po slovenskem ozemlju zaradi uvedbe schengenskega režima (novogradnja ali rekonstrukcija) kjerkoli v 10-kilometerskem obmejnem pasu s Hrvaško	Merilo postavlja vprašanje ustreznosti. Merilo pa izpušča odločanje o drugih možnih oblikah dostopnosti in njihovih vplivih na doseganje cilja (na primer dostopnost s Hrvaške)		Merilo ne obravnava trajnosti po juliju 2013 pa je tudi že zelo jasno, da je Hrvaška postala članica EU in da bo v določenem času postala članica Schengenskega sporazuma in je trajnost takih operacij vprašljiva.
	Število prebivalcev, katerim se izboljšujejo pogoji življenja ob meji s Hrvaško, v razmerju do primanjkljaja delovnih mest	Merilo sicer obravnava vprašanje ustreznosti pa vendar postavlja ustreznost v zelo ozek pomen saj je zagotavljanje in dostopnost delovnih mest lokalizirana in je v nasprotju z modelom		Merilo ne obravnava trajnosti operacije.

		mobiliti in odpiranja oddaljenih naselij v ekonomski razvoj.		
	Število prebivalcev, katerim se izboljšujejo pogoji življenja ob meji s Hrvaško	Merilo povsem ustreza razumevanju ustreznosti.		Merilo ne obravnava trajnosti operacije.

	Merilo	Ustreznost	Izvedljivost	Trajnost
Okoljska infrastruktura	Število prebivalcev, katerim se izboljšujejo pogoji življenja ob meji s Hrvaško na področju okoljske problematike	Merilo povsem ustreza razumevanju ustreznosti.	Merilo se ne ukvarja z izvedljivostjo saj je ta preverjena v drugih delih prijavnne dokumentacije.	Merilo obravnava le okoljski del trajnosti medtem ko izpusti vse ostale vidike od družbenih, organizacijskih in tako naprej.
	Število prebivalcev, katerim se izboljšujejo pogoji življenja ob meji s Hrvaško	Merilo povsem ustreza razumevanju ustreznosti.		

	Merilo	Ustreznost	Izvedljivost	Trajnost
Ekonomska infrastruktura	Bruto delovna mesta v poslovni oz. obrtni coni	Merilo sicer obravnava vprašanje ustreznosti pa vendar postavlja ustreznost v zelo ozek pomen saj je zagotavljanje in dostopnost delovnih mest lokalizirana in je v nasprotju z modelom mobilnosti in odpiranja oddaljenih naselij v ekonomski razvoj. Merilo tudi ne odpira možnosti drugih oblik odgovarjanja na potrebe ciljnih skupin ampak se je usmerilo izključno na eno obliko operacij.	Merilo se ne ukvarja z izvedljivostjo saj je ta preverjena v drugih delih prijavnne dokumentacije.	Merilo ne obravnava trajnosti operacije.
	Število prebivalcev, katerim se izboljšujejo pogoji življenja ob meji s Hrvaško, v razmerju do števila bruto delovnih mest v poslovni oz. obrtni coni – število prebivalcev občine			Merilo ne obravnava trajnosti operacije.
	Število prebivalcev, katerim se izboljšujejo pogoji življenja ob meji s Hrvaško			

221. Merila deloma obravnavajo vprašanje ustreznosti, medtem ko ne obravnavajo vprašanja izvedljivosti in trajnosti. Izvedljivost je pregledana na ravni tehnične dokumentacije in prijave na razpis in tukaj ostajajo odprta vprašanja izvedljivosti projekta v času njegove operacije in dolgoročnega zagotavljanja rezultatov projekta. Merila ne obravnavajo trajnosti in sposobnosti projekta/operacije, da na dolgi rok zagotavlja rezultate, primerne za ciljne skupine operacije.

Tehnični pregled meril za izbor operacij

222. V preglednici so predstavljena merila javnega razpisa za izbor operacij iz prednostne usmeritve »Razvoj obmejnih območij s Hrvaško«, ki je bil objavljen decembra 2012. Taka merila so želela dati enakomerno priložnost pridobitve sredstev vsem nosilcem operacij ne glede na njihovo razvitost in usposobljenost. Preglednica primerna podobna naselja v različnih delih 10 km obmejnega območja s Hrvaško.

Preglednica 58: Kratak pregled vsebin po odobrenih operacijah (Vir: ISARR)

Merilo	Razpis/ primerjava	Naselje				
		Abitanti	Beltinci	Cirkulane	Bistrica ob Sotli	Ajbelj
Občina		Koper	Beltinci	Cirkulane	Bistrica ob Sotli	Kostel
Urejanje dostopa do gospodinjstev	Razpis-ocena	7	30	30	27	3
Urejanje dostopa do poslovnih objektov	Razpis - ocena	0	0	0	0	0
Primankljaj delovnih mest	Razpis - ocena	0	30	30	20	30
Razred demografske ogroženosti	Razpis-ocena	0	10	20	30	40
Skupaj:	Ocena	7	70	80	77	77
Potovalni čas do najbližjega naselja večjega od 50.000 prebivalcev	Lastna primerjava	43"	44"	45"	1'21"	1' 29"
Število prebivalcev (2011)	Lastna primerjava	16	2.394	434	272	9
Potovalni čas do upravne enote	Lastna primerjava	43"	12"	24"	34"	23"

223. Razpisana merila za potrditev operacij so tehnično postavljena in nudijo dobro podlago za odločanje, saj je v naprej pregledno in jasno ter razumljivo postavljeno točkovanje operacij. Takšno točkovanje je razumljivo z vidika učinkovitosti sistema, ki omogoča hitrejše in lažje odločanje, s tem ko nosilce razvrsti v razrede in jih za tem točkuje.
224. Omenjeno točkovanje pa ne ustreza razumevanju kakovosti operacij z vidika trajnosti, ustreznosti in izvedljivosti. Merila med seboj primerjajo naselja in glede na situacijo v naseljih in občinah postavljajo merila, ki presodijo ali bo operacija potrjena ali ne. Takšen pristop lahko podpira želje po večanju števila občin, saj bi bila uspešnejša naselja v tistih občinah ki so manjše in imajo več problemov (primer: Ustanovitev manjše občine na Koprskem bi prinesla več točk nosilcu operacije kot danes).
225. Takšna logika ocenjevanja projektov spodbuja logiko načrtovanja iz problemov ne iz ciljev in priložnosti saj deluje proti problemom in ne razvoja podpornih vsebin za doseganje priložnosti.

Analiza potenciala regij

226. Do danes so nosilci projektov v regijah (največ teh je bilo občin) za delež lastnih sredstev, ki so ga predstavili v operacijah, vložili nekaj več kot 74 milijonov evrov (74.823.636,47 EUR). Kot kaže, je razvojni oziroma sofinancerski potencial v občinah upadel, saj kot kažejo bilance proračunov občin, njihova sredstva, ki so jih sposobne dati v izvedbo projektov, stalno padajo, poleg tega pa so se občine dodatno zadolžile, v letu 2007 so imele 41.603.813 EUR dolgov medtem ko so jih imele v letu 2011 za 111.213.168 EUR.
227. Potrebno bo spremeniti vsebine financiranja na regionalni ravni in projektom jasno dodati vsebine, ki bodo generirale prihodke, ti pa bodo morali pokriti vložena sredstva in občinam in drugim nosilcem pomagati v financiranju. Poleg tega bo potrebno veliko več projektov pripraviti na regionalni ravni, saj razpršeni projekti ne morejo vplivati na doseganje ciljev in spremembe kazalnikov.

228. Operacije bodo morale biti veliko bolj načrtovane z vidika povezovanja s cilji regij in cilji velikih projektov ter na ta način dopolnjevati vsebine in pomagati v doseganju ciljev in prednostnih nalog regij.
229. Koncentracija operacij ter povezovanje državnih in regionalnih prednostnih nalog in operacij je nujno tudi na ravni države. Na ta način bo država uspela dosegati cilje operativnih programov.

Preglednica 59: Bilance proračunov občin od leta 2007 do leta 2011 (Vir:**http://www.mf.gov.si/si/delovna_podrocja/lokalne_skupnosti/statistika/bilance_proracunov_obcin/)**

	2007	2008	2009	2010	2011
C. RAČUN FINANCIRANJA					
VII. ZADOLŽEVANJE	41.603.813	126.322.007	198.991.158	134.371.205	111.213.168
VIII. ODPLAČILA DOLGA	17.435.737	23.377.435	38.202.260	45.313.383	50.109.131
NETO ZADOLŽEVANJE (VII. - VIII.)	24.168.076	102.944.572	160.788.898	89.057.822	61.104.037
IX. SPREMENBA STANJA SREDSTEV NA RAČUNIH	14.964.804	-64.927.830	24.108.912	-26.095.321	17.181.923
X. NETO FINANCIRANJE	12.097.727	172.759.933	155.904.352	132.233.494	36.228.316
STANJE SREDSTEV NA RAČUNIH NA 31. 12. PRETEKLEG LETA	214.306.020	214.876.649	156.749.992	179.813.272	153.145.283

230. Odgovore na potencial regij za zagotavljanje sofinanciranja v prihodnje je ponudila tudi anketa med nosilci operacij. 70,83% vprašanih trdi, da so lastni delež sofinanciranja zagotovili s pazljivim načrtovanjem proračuna, 10,41% pa z najemom kredita ter 8,3% z prerazporeditvami sredstev znotraj proračuna. **79,16% jih je še sposobnih zagotavljati lasten delež za financiranje potrjenih operacij, medtem ko jih 20,83% tega ni več sposobnih.**
231. **Skoraj enak odgovor anketiranci ponudijo pri zmožnosti zagotavljanja lastnega deleža: skoraj tretjina (31,25%) jih še kar lahko zagotovi sredstva, enak delež pa jih precej težko zagotovi, saj se zelo varčuje s sredstvi (31,25%).** Zelo lahko je sredstva s pazljivim načrtovanjem zagotovilo 10,41% anketirancev, 4,16% pa je financiranje zagotovilo zelo lahko s prepričanjem odgovornih o pomenu projekta. Precej težko je zaradi likvidnostnih težav sredstva zagotovilo 10,42% anketirancev, medtem ko je zelo težko sredstva zagotovilo 8,33% anketirancev. Skupaj je takih prejemnikov (večinoma občin), ki iz tega ali onega razloga precej ali zelo težko zagotovijo sredstva, kar dobra polovica.
232. **Danes lastnega deleža za nek nov, približno enako velik projekt ne moglo zagotoviti kar 58,33% (slabe tri petine) anketirancev, desetina (10,41%) bi jih to zmogla z lahkoto, slaba tretjina (31,25%) pa jih tega ni moglo oceniti.** Tisti, ki bi delež sofinanciranja lahko zagotovili, so po njihovem mnenju to sposobni, ker porabo sredstev v občini skrbno načrtujejo, drugi zato, ker ima občina dovolj visok letni proračun, tretji pa ker imajo še dovolj svojih sredstev in načrtujejo objekte, ki jih občani potrebujejo.
233. **Na vprašanje, za katere vrste oziroma kakšne projekte so še sposobni zagotavljati sredstva za sofinanciranje, je največ anketirancev odgovorilo, da za komunalno infrastrukturo, ki je potrebna za lokalno prebivalstvo (oskrba z vodo, odvajanje in čiščenje odpadnih voda, vzdrževanje cest).** Nekaj jih je naštelo projekte turizma, gospodarske projekte, vrtce, šole, kolesarske steze, izgradnjo TIC-a, energetske sanacije objektov, širitev daljinskega ogrevanja, stanovanjsko gradnjo, rekonstrukcije in obnove večstanovanjskih objektov.

Ključne ugotovitve

234. Povprečno je bilo na operacijo potrjenih za 690 tisoč EU in domačih sredstev. Povprečno dodeljena sredstva na operacijo za prednostno usmeritev Regionalni razvojni programi je nekaj več kot 730 tisoč evrov, medtem ko je za prednostno usmeritev Razvoj obmejnih območij s Hrvaško ta nekoliko nižja, nekaj več kot 400 tisoč evrov. Predvsem za prvo prednostno usmeritev to pomeni, da je celoten sistem veliko dela vložil v pripravo in ocenjevanje ter izvedbo in spremljanje operacij in da je v upravljanje operacij vloženi veliko sredstev. V primeru prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško je nižji znesek zaradi velikosti ciljnih skupin (manj prebivalcev, manj podjetnikov) manjši znesek razumljiv tudi glede na naravo operacij oziroma njihov cilj ohraniti prebivalstvo v podeželskih delih Slovenije.
235. Sistem priprave in potrjevanja izvedbenih načrtov daje veliko moč občinam, ki skozi organe regije, kjer imajo vso moč odločanja, razvijajo svoje projekte in jih uvrstijo na listo projektov, ki je kasneje financirana. Da bi preprečili drobljenje, je Posredniško telo razvilo merila, s katerimi omejuje oziroma želi povečati kakovost projektov. Merila niso uspela povečati kakovosti projektov, ampak so sistem dodatno razdrobila. Ravno tako izvedbeni načrti niso spremljali ciljev in predvsem ne prednostnih nalog regij.
236. Analiza meril za izbor operacij v Izvedbene načrte pokaže, da je nemogoče generalizirati merila za določanje prednostnih operacij. Kakovostna analiza projektov namreč zahteva veliko različnih obrazložitev in strategij, ki pokažejo na kakovost projekta. Kakovosti projekta se večinoma tudi ne more točkovati ali postaviti v kakovostne liste, zato se te uporabljajo za kakovostno pripravo projektov, ne pa njihovo ocenjevanje. Analiza tudi pokaže, da je bilo pri preverjanju operacij popolnoma izločeno razumevanje ciljnih skupin in njihovih potreb. Operacije namreč morajo definirati ciljne skupine, njihove omejitve in možnosti, da črpajo rezultate projektov, na tej osnovi pa se določijo kazalniki. V merilih je zato potrebno postaviti takšna vprašanja, ki bodo navajala na postavljanje kakovostnih analiz ciljnih skupin in okolij, v katerih te delujejo, ter iskanje odgovorov na potrebe ciljnih skupin, ne pa poskušati ocenjevati projekte brez razumevanja ciljnih skupin in njihovih potreb.
237. Javni razpis je zelo tehnično pregledal potrebne pogoje in dokumentacijo in se bolj kot na ustreznost in trajnost usmeril na izvedljivost projektov. Na ta način je celoten spekter meril ustreznosti projektov za ciljne skupine in s tem pogoje za trajnost postavil v nepomemben položaj.
238. Tudi če je sistem na državni ravni, kar se tiče ustreznosti in trajnosti postavil ohlapna pravila, bi te vsebine lahko kakovostno pripravile regije in občine same tako, da bi operacije na ravni izvedbenih načrtov povezale v projekte in skupaj vztrajale na potrditvi operacij, ki so pomembne za doseganje ciljev regionalnih razvojnih programov.
239. Zaradi razdrobljenosti operacij je prišlo do slabše povezanosti na regionalni ravni, saj se operacije potrjujejo ločeno, kar povzroča troje:
- ciljem operacij je težje slediti ali pa operacije ne morejo doseči ciljev oziroma spremeniti stanja ciljne skupine, kot je to predvideno v operaciji in
  - za pripravo in izvedbo operacij je vloženi več sredstev, kot bi jih lahko bilo, če bi se operacije potrjevale paketno za vse operacije, ki sledijo enemu cilju in

- tveganje za doseganje kazalnikov je razpršeno na več operacij, ki vsaka posebej tvega, ali bo izvedena ali ne in ali bo prispevala k ciljem ali ne.
240. Potencial za zagotavljanje sofinanciranja operacij pri nosilcih operacij je za sedaj še dovoljšen (za zagotavljanje izvajanja potrjenih operacij), medtem ko v prihodnje nosilci operacij pričakujejo probleme pri zagotavljanju sredstev sofinanciranja.
241. Analiza meril za izbor operacij v Izvedbene načrte pokaže, da je nemogoče generalizirati merila za določanje kakovosti operacij. Kakovostna analiza projektov namreč zahteva kvalitativno opisovanje kakovosti projektov in manj numerično. Kakovost operacij je potrebno povečati z obrazložitvami, ki pokažejo na kakovost projekta in vodijo projekt v izboljšave, ne pa s točkovanjem.
242. Analiza tudi pokaže, da je bilo pri preverjanju operacij izločeno razumevanje ciljnih skupin in njihovih potreb. Operacije bi namreč morale definirati ciljne skupine, njihove omejitve in možnosti, da črpajo rezultate projektov, na tej osnovi pa se določijo kazalniki. V merilih je zato potrebno postaviti takšna vprašanja, ki bodo vodila v postavljanje kakovostnih analiz ciljnih skupin in okolij, v katerih te delujejo, ter iskanje odgovorov na potrebe ciljnih skupin. Ciljne skupine so sicer določene v investicijskem projektu, a se to kasneje ne odraža v točkovanju projektov, oceni in izboru operacij.
243. Pri merilih za potrjevanje operacij PU 4.2. merila deloma obravnavajo vprašanje ustreznosti, a ne obravnavajo vprašanja izvedljivosti in trajnosti. Izvedljivost je preverjena na ravni tehnične dokumentacije in prijave na razpis, zato ostajajo odprta vprašanja izvedljivosti projekta v času njegove operacije in dolgoročnega zagotavljanja rezultatov projekta. Merila ne obravnavajo trajnosti in sposobnosti projekta/operacije, da na dolgi rok zagotavlja rezultate, primerne za ciljne skupine operacije.

Priporočila

Organ upravljanja

244. Za povečanje regionalne specializacije in z njo konkurenčnosti regij je potrebno podprti povezovanje operacij v projekte, ki bodo spremljali iste cilje. Takšne projekte bodo verjetno morale voditi kadrovske in finančno močnejše organizacije, ki bodo povezovale do sedaj izvedene operacije in tudi operacije, ki niso izvajane iz razvojne prioritete Regionalni razvojni programi. Temu primerno bo potrebno strukturirati tudi finančne konstrukcije projektov in povezovati sredstva iz več virov. Poleg tega bo potrebno za take projekte tudi jasno izračunati regionalne stroške in koristi in jim z zmanjševanjem finančne vrzeli pomagati k izvedbi.
245. Potrebno je vzpostaviti sistem, ki bo spodbujal povezovanje operacij v projekte in zanje pripraviti skupne študije izvedljivosti ter izračun stroškov in koristi. Za tem jim je potrebno omogočiti financiranje (javni razpisi, neposredne odobritve, drugi viri) in poskrbeti za njihovo izvedbo ter jih spremljati s kazalniki. Ključ odobritve operacije je ustreznost in trajnost operacije za ciljne skupine ter izvedljivost. Na ta način bomo dosegali in spremljali vplive operacij ne le učinkov.

Posredniško telo

246. Vse prihodnje javne razpise, predvsem pa izvedbene načrte, je potrebno pripravljati v smislu kakovosti, ne točkovanja. Za regijo/občino so načeloma pomembni vsi projekti, ki sledijo ciljem in podpirajo doseganje prioritete regije in tako je potrebno tudi delovati.
247. V primerih ko se skozi vrednotenja zaznajo težava z določenimi kazalniki je potrebno preveriti ali je mogoče določen kazalnik spremeniti ali pa njegovo doseganje spodbuditi s ciljnim javnim razpisom, ki bodo vsbeinsko vezani na kazalnik. Primeri, ki jih je potrebno preveriti že sedaj so upravljanje z območji Natura 2000 kot je bilo to narejeno s sistemi javnega prometa, ki so bili kot vsebinoma dodani v oepartivni program pod razvojno prioriteto Regioanlni razvojni programi.
248. Ravno tako je potrebno v preverjanju možnosti ciljnega usmerjanja razpisov oceniti ali bi bilo ustrezno in dovolj, da se razširi lista upravičencev in lista upravičenih stroškov.

Drugi deležniki v izvajanju operacij (občine, RRA, Sveti regij in druge institucije, ki jih določi Svet regije)

249. Kar 56,9 % nosilcev operacij se je za pripravo in izvajanje operacije povežalo z drugimi organizacijami in lokalnimi skupnostmi, ostali pa so operacije pripravili sami. Pri pripravi operacij je 69,74 % nosilcev operacij potrebe ciljnih skupin poznalo iz prejšnjih projektov in vsakdanjega dela, 26,32 % nosilcev operacij pa je predstavnike ciljnih skupin vključilo v pripravo operacij, medtem ko so 13,16% nosilcem operacije predlagali predstavniki ciljnih skupin, ki so aktivno sodelovale pri pripravi in načrtovanju in uporabi rezultatov projekta. Kar 90% anketirancev ni odgovorilo na vprašanje ali redno spremljajo kazalnike medtem ko jih je ostalih 10 % izjavilo, da jih spremljajo redno.
250. Operacije morajo biti načrtovane glede na ovire in potrebe ciljnih skupin da bi dosegle neko priložnost in tako morajo biti postavljene tudi finančne in ekonomske analize operacij. V načrtovanje operacij je zato potrebno vključiti tako predstavnike ciljnih skupin kot tudi druge partnerje operacij, da bi razumeli njihove potrebe in priložnosti.
251. Ključ povezovanja operacij so ciljne skupine in pričakovan vpliv na ciljne skupine. Kadar imajo operacije vpliv na istorodne ciljne skupine jih je potrebno povezati in jih izvajati za več teritorija skupaj. V pripravi, še manj pa izvedbi operacij ni pomembno, kdo je nosilec operacije, temveč kakšen vpliv bo operacija imela na ciljne skupine. Zato je potrebno operacije združevati in jih v izvedbo dati tisti organizaciji, ki je za izvedbo najbolj usposobljena.

10. Vrednotenje trajnosti

252. **Od vseh potrjenih operacij je 43 takih, ki se v življenjskem obdobju naložbe lahko finančno pokrijejo same in zanje verjetno sredstva Evropskega sklada za regionalni razvoj nebi bila potrebna, če ne bi želeli doseči hitrejše oziroma zgodnejše izvedbe operacije in takega načina izvedbe, da bi to pomagalo dosežati regionalne cilje.** Te operacije so večinoma operacije izgradnje poslovnih con, ki jih je bilo potrebno zgraditi, da bi zagotovili primerno delovno okolje za podjetnike, ki bi v nasprotnem primeru odšli v druga, konkurenčnejša okolja. Tem operacijam skupaj je bilo odobrenih okrog 30 milijonov EUR.
253. Kar 387 operacij je takih, ki se bodo vsaj delno same finančno pokrile; do sedaj jim je bilo odobrenih nekaj več kot 313 milijonov evrov pomoči, večinoma pa so to projekti vodooskrbe in kanalizacijskih sistemov ter vrtci, nekaj je tudi turističnih objektov. Ta pomoč je bila potrebna, da bi zagotovili primerno opremljenost teritorija regij in da bi zagotovili ustrezno življenjsko okolje za ljudi v regijah.
254. **V 325 operacijah pa je bila financirana infrastruktura, ki ne prinaša nobene oblike prihodkov in je nemogoče pričakovati, da se bo sama finančno pokrivala.** Večinoma so to lokalne in regionalne ceste ter ureditve mestnih jeder, njihova skupna dodeljena sredstva iz EU pa so bila nekaj več kot 181 milijonov evrov.
255. **Tako je torej mogoče trditi, da bi za kar 59% operacij lahko pričakovali, da se bodo finančno same pokrile, vendar v daljšem obdobju, kot je to mogoče zahtevati pri običajnih tržnih razmerah in na trgih, kjer je uporabnikov več oziroma so gosteje dostopni.**

Preglednica 60: Referenčni časovni okvir (leta) priporočila za obdobje 2007-2013 (Vir: EUROPEAN COMMISSION Directorate General Regional Policy Guide to COST-BENEFIT ANALYSIS of investment projects Structural Funds, Cohesion Fund and Instrument for Pre-Accession, 2008)

Projekti po sektorjih	Leta
Energija	25
Voda in okolje	30
Železnice	30
Ceste	25
Luke in letališča	25
Telekomunikacije	15
Industrija	10
Druge storitve	15

256. Za 34% operacij je mogoče trditi, da ne prinašajo prihodkov in zanje ni mogoče pričakovati večjih stopenj sofinanciranja s strani nosilcev operacij, medtem ko je popolnoma drugače za skoraj 6 % operacij, ki so naložile sredstva v takšne projekte, ki bodo sami pokrili stroške s svojimi prihodki. Verjetno se bo to zgodilo kasneje, kot bi se na mestih, kjer je povpraševanje večje, a se bodo pokrili. V takih primerih projektov je potrebno ocenjevanje in vrednotenje operacij popolnoma drugače postaviti kot je dosedaj. V primeru teh operacij je treba seveda za tem, ko je operacija dokazana kot relevantna, vzpostaviti mehanizme, da bo tudi izvedljiva in trajna ter na tak način pomagati nosilcem, da s čim manj nepovratnih sredstev izvedejo potrebne projekte.

Vsebina operacij vodi v trajnost

257. Za doseganje trajnosti operacij so ključni vsi trije elementi kakovosti projektov in sicer ustreznost, izvedljivost in trajnost.

Preglednica 61: Pregled meril glede na trajnost (Vir: Oikos, 2013)

Sklop	Vsebina	Posledica za trajnost
Ustreznost	Kako operacije odgovarjajo na potrebe ciljnih skupin in regije v kateri se operacija izvaja: <ul style="list-style-type: none"> • Ali je operacija skladna s cilji strategij in programov? • Ali ciljne skupine sploh potrebujejo rezultate operacije? • Ali so ciljne skupine sposobne uporabiti rezultate operacije? 	Če operacija ne zagotovi rezultatov, ki odgovarjajo potrebam ciljnih skupin in so jih te tudi sposobne uporabljati (dostop, cena, časovna dostopnost..) ni trajna in ne bo delovala, s tem pa ne samo vsebinsko temveč tudi finančno ne bo mogla delovati na daljši rok.
Izvedljivost	Torej ali bo operacija sploh izvedena in kako: <ul style="list-style-type: none"> • Ali ima oparecija dovoljenja in ustrezne koncesije? • Ali ima nosilec dovolj sredstev za izvedbno in kasneje za izvajanje stroitev rezultatov? • Ali ima nosilec dovolj sredstev za razvoj rezultatov na operaciji, ki je bila izvedena? • Ali ima nosilec dovolj osebja in pravo osebje za izvedbo operacije? 	Tudi če je operacija ustrezna za ciljne skupine, še ne bo nujno trajna, če ne bo izvedena oziroma ne bo zagotavljala rezultatov na dolgi rok. Ob odobritvi operacije sicer preverimo njeno trenutno izvedljivost, povsem pa izpade preverjanje njene dolgoročne izvedljivosti oziroma sposobnosti trajnega zagotavljanja rezultatov operacije, ki so nujni za njeno trajnost.
Trajnost	<ul style="list-style-type: none"> • Torej ali je operacija trajno prispevala k razvoju? • Ali je operacija spremenila konkurenčno pozicijo regije ali opčine? • Ali je operacija tehnično in tehnološko sposobna nadgradnje v smislu sprememb tehnologij? 	Operacija mora trajno spremeniti situacijo v danem okolju in v ciljni skupini ter na dolgi rok omogočiti spremembe delovanja, spremembe obnašanja in načine uporabe rezultatov.

Vrednotenje trajnosti na ravni skupin operacij

258. Zaradi razpršenosti in velikega števila operacij smo vrednotenje trajnosti operacij razdelili na več delovnih vsebin in za komunalno infrastrukturo operacije pogledali samo vzorčno, medtem ko smo druga dva sklopa operacije pregledali v celoti. Posebej smo obravnavali trajnost komunalne infrastrukture (327 operacij), poslovnih inkubatorjev (7 potrjenih operacij), katastrov gospodarske javne infrastrukture (12 potrjenih operacij) in gospodarske cone (35 operacij).

259. Metode vrednotenja:

- trajnost operacij komunalne infarastrukture smo preverili s pregledom prijavnne dokumentacije vzorca operacij in podatkov o njihovi izvedbi. Preverili smo:
  - delovanje infrastrukture - ali je ta priključena na omrežje in ali deluje,
  - ali je novo zgrajena komunalna infrastruktura v izračunu zmogljivosti upoštevala tudi bodoča širitvena območja naselij in morebitna zmanjšanja potreb.

- trajnost operacij katastrof gospodarske javne infrastrukture smo preverjali s primerjavo usklajenosti regionalnih oziroma lokalnih katastrof z državnim in povezljivost med njimi, da bi na dolgi rok lahko zagotavljali delovanje sistema.
- trajnost operacij poslovnih inkubatorjev smo vrednotili z zbiranjem informacij o doseganju vrednosti postavljenih kazalnikov za vsako izmed operacij, s preverjanjem delovanja inkubatorja (število inkubiranih podjetij v celotnem obdobju in danes) ter preverjanja rezultatov, ki jih je operacija dosegla.
- trajnost operacij poslovnih con smo ocenili s pregledom zapolnjenosti poslovnih con in napovedmi nosilcev operacij o njihovem polnjenju v prihodnjih letih.

Trajnost operacij komunalne infastrukture

260. V arhivu posredniškega telesa smo pregledali dokumentacije 24 operacij, ki se nanašajo na vlaganja v kanalizacije in vodovode. Arhiv operacij je sestavljen iz zapisnikov, sklepov in dokumentacije vloge ter pripadajočih dopolnitev.

- Prostorskih podatkov o operacijah ni. V sklopu pregledane dokumentacije ni kart s prikazom trase vodovoda ali kanalizacije (ta vsebina je kasneje bila zahtevana v kasnejših razpisih in se bo pokazala v novih arhivih). Nekaj prikazov pri posameznih operacijah je dostopnih v sklopu investicijske dokumentacije oziroma v prilogah in v velikem merilu zato ni mogoče razbrati točne lokacije operacije.
- V izvedbo operacije niso vključeni samo izgradnja vodovoda ali kanalizacije temveč so v nekatere operacije vključene tudi ureditve pločnikov, rekonstrukcije cest, občestne infastrukture (tudi kapelice) in tako naprej. Razen tega se obseg del in tehnične rešitve tako razlikujejo, da bi bilo potrebno vložiti preveč časa v identifikacijo skupnih značilnosti, da bi te omogočale primerjavo cen izgradnje ter razumevanje trajnosti z vidika bodočih stroškov delovanja in prihodkov delovanja.
- Iz priloženih investicijskih dokumentov (IP in DIIP) so podane obrazložitve o načrtovanih zmogljivostih. **V 19 primerih od 24 je mogoče dobiti podatek, da so vključene tudi načrtovane bodoče pozidave, katerih uporabniki bodo priključeni na sistem zgrajen iz operacije kar kaže na dolgoročno načrtovanje in trajnost operacij. Gre večinoma za stanovanjske objekte.**
- Pri vodovodih gre večinoma za obnove in zamenjave cevi ter hidravlično uravnoteženje sistema, ki zmanjšujejo izgube in omogočajo priklop novih uporabnikov. Iz obrazložitve vlaganj v vodovode pa upravičenost večinoma temelji na izboljšanju načina oskrbe s pitno vodo, izboljšanju pogojev bivanja, zagotavljanju neoporečne pitne vode.

261. Glede na to, da je posredniško telo od nosilcev operacij zahtevalo omejeno število dokumentacije za potrditev in spremljanje operacije, podatkov za odgovore na postavljena vprašanja ni bilo mogoče dobiti. Odgovore na vprašanja bi lahko dobili pri nosilcih operacij toda glede na obseg operacij in število upravičencev to presega obseg naloge.

Trajnost operacij katastrof gospodarske javne infastrukture

262. Vodenje zbirk podatkov o objektih GJI se razvršča v štiri ravni katastrof: Izvajalski kataster (vodijo izvajalci GJS), Upravljavski kataster (zagotavljajo občine in ministrstva), Sektorski kataster (vodi pristojno ministrstvo) ter Zbirni kataster GJI (na ravni države, vodi GU). Operacije, ki so bile financirane iz RR so predstavljale izvedbo ureditve sistema

Upravljaljskega katastra, torej druge ravni zbirk podatkov o objektih GJI, podatki iz tega pa so bili potem tudi preneseni v Zbirni kataster. V sklopu operacij je bil namen:

- Vzpostaviti enovit sistem vodenja evidenc o GJI na nivoju upravljavcev
- Zajeti manjkajoče podatke in te podatke vključiti v evidence o GJI
- Postaviti sistem za vodenje, ažuriranje in rabo podatkov iz upravljaljskega katastra, ki bi dolgoročno pomenil nižanje stroškov in hitrejša ukrepanja ob poškodbah
- Oddaja pridobljenih podatkov v Zbirni kataster.
- Informiranje in obveščanje o pomeni upravljaljskega katastra.

263. Po podatkih Geodetske uprave Republike Slovenije se vpis objektov in vodov GJI v Sloveniji nenehno povečuje, del tega porasta pa je pripisati tudi operacijam katastrov GJI, ki so bile financirane iz sredstev 4 prioritete.

Preglednica 62: Vpis vodov in objektov GJI po podatkih Geodetske uprave RS (vir: GURS, julij 2013)

Leto	dolžina vrisanih vodov GJI (metri)	Število vpisanih objektov GJI
2008	110.558,1	1.515.239
2009	138.366,0	3.949.852
2010	174.515,8	5.202.201
2011	180.090,1	5.526.254
2012	185.466,8	5.891.021

264. Po izvedbi operacije imajo sedaj v tistih občinah, kjer je operacija bila izvedena, postavljen sistem vodenja upravljaljskega katastra in izveden zajem podatkov o vodih GJI. Tisti, ki so izvedli zajem so v 90% primerov tudi prenesli podatke v državni zbirni kataster. Razlika je nastala zaradi tehničnih težav pri prenosu. V letu 2013 naj bi po zagotovilih Geodetske uprave Republike Slovenije odpravili tudi te napake.

Trajnost operacij poslovnih inkubatorjev

265. Za vrednotenje trajnosti operacij podjetniških inkubatorjev smo pogledali kazalnike delovanja inkubatorjev. V pregledu smo upoštevali samo operacije, ki so bile financirane iz 4. razvojne prioritete. Na ravni operacij nas je zanimalo, koliko podjetij je bilo v inkubatorjih in koliko jih še deluje.

266. Inkubator v Kočevju je od 2009 dalje imel 13 inkubirancev, od tega jih je 5 še vedno v inkubatorju. Tisti, ki so že zapustili inkubator, so bili vključeni v povprečju 0,87 leta (pribl. 10 mesecev in pol). Večina podjetij v kočevskem inkubatorju deluje na področju poslovnega svetovanja. Ostala podjetja se ukvarjajo z obdelavo podatkov in računalniškim svetovanjem, posredništvom pri prodaji kmetijskih surovin ter lesa, proizvodnjo izdelkov iz naravnih virov (les, minerali), proizvodnjo posod in naprav ter popravilom različnih vrst naprav.

267. Mrežni inkubator v Zasavju je skupaj od l. 2006 imel 54 inkubirancev, od tega je le 1 v inkubatorju Vahšava; danes jih je v inkubatorju 15. Podjetja, o katerih imamo natančnejše podatke, so bila povprečno v inkubatorju 1,63 leta (slabih 20 mesecev), imela 1,4 zaposlenega in ustvarila 144.425 € prometa. Skupaj so podjetja, o katerih imamo natančnejše podatke, v času vključenosti v inkubator, zaposlovala 42 ljudi in ustvarila slabe 4,5 milijone € prihodkov. Večina se jih ukvarja z računalniškim programiranjem (7) in drugimi inženirskimi dejavnostmi in tehničnim svetovanjem (7). 4 podjetja se ukvarjajo z dejavnostmi, povezanimi z

gradbeništvom. Veliko podjetij se ukvarja z dejavnostmi, ki v inkubator ne sodijo, kot so različne oblike trgovine (9 podjetij), obratovanje taksijev (1), odvetništvo (2) in pomožne dejavnosti za zavarovalništvo in pokojninske sklade (1).

268. V Mrežni podjetniški inkubator Obsotelje in Kozjansko – Vrelec je bil do sedaj vključen 1 inkubiranelec z dejavnostjo podjetniškega svetovanja. Mrežni inkubator ima malo inkubirancev v financiranem objektu medtem ko je v drugih delih projekta slika boljša.

269. V mrežni podjetniški inkubator Koroška je bilo vključenih skupaj 10 inkubirancev od tega jih je 8 iz inkubatorja že izstopilo. Po dejavnostih so bila podjetja iz odvetniških storitev, proizvodnja strojev in naprav, računalniškega programiranja, podjetniško in poslovno svetovanje, trgovina in posredništvo in raziskovalna dejavnost. Mrežni inkubator ima malo inkubirancev v financiranem objektu, medtem ko je v drugih delih projekta slika boljša.

Preglednica 63: Skupni pregled operacij inkubatorjev in njihovih kazalnikov (Vir: Odobrene operacije ISARR, nosilci operacij, julij 2013)

Operacija	Nosilec	Odobrena sredstva EU del	Vseh vključenih podjetij	Število podjetij, ki so danes v inkubatorju
Mrežni podjetniški inkubator Koroška 1-faza	Regionalna razvojna agencija za Koroško regijo d.o.o.	715.202,00	10	6
Mrežni inkubator v Zasavju	Regionalni center za razvoj d.o.o.	996.703,98	54	13
Mrežni inkubator - Vašhava Zagorje	Regionalni center za razvoj d.o.o.	433.499,99	15	15
Mrežni podjetniški inkubator Obsotelja in Kozjanskega – MPI Vrelec	Občina Rogaška Slatina	1.042.562,92	1	1
Podjetniški inkubator	Občina Kočevje	1.031.478,00	13	5
Inkubator Univerze v Novi Gorici	Mestna občina Nova gorica	486.732,00	0	0
Mrežni podjetniški inkubator-MPIK Slovenj Gradec	Mestna občina Slovenj Gradec	1.800.000,00	0	0
		6.506.178,89	93	40

270. Delovanje inkubatorjev je dolgoročna operacija, sloni na storitvah inkubiranja medtem ko je infrastruktura eden od potrebnih, a ne nujnih pogojev. To se pokaže na dejavnosti inkubatorja v Zasavju, kjer je že pred izgradnjo inkubatorjev delovala mreža storitev, na katere je kasneje bila dodana tudi storitev nastanitve inkubirancev za določen čas v inkubatorju samem. Vse operacije skupaj so znašale nekaj več kot 6,5 milijona EUR, skupaj pa so obravnavale 82 inkubirancev, od katerih še danes v inkubatorjih deluje 33 podjetij oziroma samostojnih podjetnikov.

271. Univerzitetni inkubator Nova Gorica ni vključil še nobenega podjetja, Mrežni podjetniški inkubator Obsotelja in Kozjanskega – MPI Vrelec pa enega. Od vseh 93 podjetij in samostojnih podjetnikov, ki so bili vključeni v storitve inkubatorjev v Kočevju, Koroškem in Zasavju, jih je leta 2012 delovalo še 70, skupaj pa so delovali 120 let ali 1,71 leta povprečno na enega. Največ podjetij je bilo ustanovljenih v letih 2010 in 2011.

Preglednica 64: Pregled števila ustanovljenih podjetij in s.p., ki so vključena v inkubatorje podeditih po letih (Vir: Nosilci operacij, delujoča podjetja in s.p. AJ PES, julij 2013)

Leto ustanovitve podjetja ali s.p.	Število podjetij ali s.p. tega leta	Operacija v Kočevju	Operacija v Zasavju	Operacija na Koroškem
1990	1		1	
2004	2		2	
2005	2		2	
2006	2		2	
2007	6		6	
2008	3		3	
2009	10	3	6	1
2010	19	7	9	2
2011	11	2	8	1
2012	5	1	4	
2013	2		2	

Trajnost operacij poslovnih con

272. Poslovne cone sta financirali obe prednostni usmeritvi, zato smo z nosilci operacij pregledali operacije iz obeh virov. Za določanje trajnosti smo pregledali, koliko podjetij se je naselilo v poslovne cone in koliko naselitev nosilci operacij še načrtujejo. Podatke o naseljenosti poslovnih con smo dobili za vse tri operacije poslovnih con, financiranih iz prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško. Podatkov o naseljenosti poslovnih con iz prednostne usmeritve Regionalni razvojni programi nismo dobili za vse potrjene operacije. Ker nosilci operacij nimajo podatkov o nazivih podjetij v conah in tudi nimajo podatkov o zaposlitvah, tega podatka ne moremo izračunati.

273. Po podatkih nosilcev operacij je danes v 10 poslovnih conah, ki so bile zgrajene iz sredstev prednostne usmeritve Regionalni razvojni programi, za katere smo dobili podatke, lociranih 48 podjetij.

274. Po podatkih nosilcev operacije pa so danes v treh poslovnih conah, ki so bile zgrajene iz sredstev prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško locirana tri podjetja.

Preglednica 65: Trajnost operacij poslovnih con iz prednostne usmeritve Regionalni razvojni programi (vir: ISARR, lastna analiza)

Operacija	Nosilec operacije občina	Odobrena vrednost EUR	Leto odobritve	Podjetij v coni		
				Pred investicijo	Danes v coni	Predvideni novi v 2014
Poslovne cone v občini Šmarje pri Jelšah	Šmarje pri Jelšah	525.000,00	2007	0	2	1
Ureditev infrastrukture za potrebe poslovne cone Turnišče	Turnišče	671.978,00	2007	0	3	0
Obrtno - poslovna cona Arclin, komunalno urejanje II.faza	Vojnik	338.083,00	2008	0	26*	2
Komunalna infrastruktura poslovne cone Gaberje Jug	Celje	1.368.844,00	2008	0	0	0
Izgradnja poslovne cone Mestinje - Bohor, IV. faza	Šmarje pri Jelšah	543.999,99	2011	0	1	1
Industrijska cona Trata - 1. faza	Škofja Loka	1.241.133,00	2008	0	3	0
Komunalno opremljanje gospodarske cone P1 Žiri	Žiri	521.934	2008	3	6	0
Komunalna ureditev industrijsko	Brežice	1.006.837,00	2007	0	1	0

Operacija	Nosilec operacije občina	Odobrena vrednost EUR	Leto odobritve	Podjetij v coni		
				Pred investicijo	Danes v coni	Predvideni novi v 2014
poslovne cone Brezina						
Gospodarska cona Dobje	Gorenja vas-Poljane	888.250,00	2008	0	1	0
Industrijsko poslovna cona loke-komunalna ureditev	Ljubno	381.807,00	2007	4	5	1
Skupaj				7	48	5

* Podatek velja za vse faze, ločenega podatka po fazah nismo dobili.

Preglednica 66: Trajnost operacij poslovnih con iz prednostne usmeritve Razvoj obmejsnih območij s Hrvaško (vir: ISARR, lastna analiza)

Operacija	Nosilec operacije občina	Odobrena vrednost EUR	ha	Leto odobritve	Podjetja v coni		
					Pred	Danes v coni	2014
Komunalna ureditev cone P3 z izgradnjo suhega zadrževalnika	Rogatec	834.863,00	3	2007	0	1	1
Kostanjevica na Krki 1. faza	Kostanjevica na Krki	500.000,00	3	2010	0	1	1
Ureditev poslovno-ekonomske cone Turnišče	Turnišče	586.342,84	0,69	2011	0	1	np
Skupaj					0	3	2

275. Čeprav je bil v primeru prednostne usmeritve 4.1. pregledan samo vzorec za prednostno usmeritev 4.2, pa vzorec vseh operacij poslovnih con pokaže, da je polnjenje poslovnih con manjše, kot je bilo pričakovano. Razlogov za to je lahko več; eden od njih je ekonomska kriza, ki je zmanjšala sposobnost podjetij za naložbe, vseeno pa bo potrebno takoj preveriti cene, po katerih občine prodajajo zemljišča v poslovnih conah, zgrajenih iz sredstev operacije, preveriti pa je potrebno tudi število konkurenčnih poslovnih con in ugotoviti potrebo po gradnji novih.

Operacije, ki odpirajo razvoj območij, kjer prej ni bilo ponudnikov ali so ti šibki

276. Med potrjenimi operacijami je mogoče zaslediti nekaj takih, ki so omogočile občinam (v vseh primerih so bile nosilci občine), da zgradijo oziroma dogradijo objekte ali vsebine, kjer je kasneje bila organizirana tržna dejavnost (namestitvene zmogljivosti, restavracije, ponudba turističnih paketov in podobni). Te operacije, so po vsebini ustrezale razpisnim pogojem in izvedbenim načrtom.

277. Občine kot nosilec takšne operacije lahko delujejo tržno in s tem posegajo na tržišče. Take operacije so sprejemljive, kadar na določenem območju obstaja potreba za določeno tržno vsebino, pa je z zasebnimi sredstvi ni mogoče zagotoviti in je zato potrebna javna intervencija. V takih primerih je skozi pripravo operacije potrebno jasno določiti potrebo in morebiten vpliv na druge ponudnike na trgu ter razumeti kako in kdaj bo taka intervencija še potrebna in kakšna bo njena trajnost po prenehanju potrebe.

278. Posebej je takšne projekte potrebno pregledati z vidika ustreznosti izračuna stroškov in koristi in dokazati, da je bila naložba s strani javne institucije pomembna za zagon gospodarskih dejavnosti na določenem območju.

Ključne ugotovitve

279. Pri pregledu meril za izbor operacij na javnih razpisih lahko ugotovimo, da so ta delno preverjala trajnost bodočega delovanja operacij in gledala na ustreznost operacij z vidika ustreznosti rezultatov operacij za ciljne skupine.
280. V prijavnih dokumentacijah je šibko obravnavano definiranje ciljnih skupin in njihova velikost, predvsem pa preverjanje ustreznosti posameznega rezultata operacije za ciljne skupine in možnost izkoriščanja rezultatov.
281. DIIP in IP na statičen način pregledujeta ciljne skupine, ne spremljata sprememb v ciljnih skupinah, saj so te zelo grobo določene. Ravno tako ne delujeta preventivno v smislu razumevanja občutljivosti ciljnih skupin in zato povsem neustrezno odgovorita na vprašanje ustreznosti in trajnosti. Poleg tega oba dokumenta zaradi uredbe²⁶, ki ureja vsebino investicijske dokumentacije, obravnavata preverjanje različic izvedbe operacije z ali brez izvedbe, kar pa je popolnoma neustrezno z vidika razumevanja trajnosti in razumevanje regionalnih stroškov in koristi. Najbolj pomembno je vprašanje, kako bo operacija delovala, ko bo izvedena in v tem delu se odpira vrsta vprašanj o ustreznosti, trajnosti in izvedljivosti. Merila za izbor operacij morajo torej meriti, kako bo operacija delovala, ko bo izvedena in kako se bo prilagajala potrebam ciljnih skupin.
282. Pri preverjanju trajnosti je šibko obravnavano preverjanje trajne sposobnosti nosilca operacije, da bo trajno zagotavljal rezultate operacije za ciljne skupine ob ustrezni ceni in ob ustreznih tehnoloških spremembah, spremembah navad in podobno. Po pregledu načina ocenjevanja operacij glede trajnosti lahko ugotovimo troje:
- Ocenjevanje operacij je izpustilo razumevanje ciljnih skupin in njihovih potreb tako v začetni fazi projekta kot tudi kasneje v dobi izvajanja.
  - Ob odobritvi operacije sicer preverimo njeno trenutno izvedljivost izpade pa preverjanje njene dolgoročne izvedljivosti oziroma sposobnosti nosilca oziroma operaterja, da na dolgi rok zagotavlja rezultate operacije, ki so nujni za njeno trajnost.
  - Glede trajnosti je izpuščeno razumevanje dolgoročne trajnosti operacije in spreminjanje situacije v okolju operacije ter tako razumevanje sprememb v potrebah in sposobnostih ciljnih skupine, s čimer bi na dolgi rok omogočili uporabljanje rezultatov in s tem trajnost.
283. Univerzitetni inkubator Nova Gorica ni vključil še nobenega podjetja, Mrežni podjetniški inkubator Obsotelja in Kozjanskega – MPI Vrelec pa enega. Od vseh 93 podjetij in samostojnih podjetnikov, ki so bili vključeni v storitve inkubatorjev v Kočevju, Koroškem in Zasavju, jih je leta 2012 delovalo še 70, skupaj pa so delovali 120 let ali 1,71 leta povprečno na enega. Največ podjetij je bilo ustanovljenih v letih 2010 in 2011.
284. Čeprav je bil v primeru prednostne usmeritve 4.1. pregledan samo vzorec za prednostno usmeritev 4.2, vzorec pokaže, da je polnjenje poslovnih con manjše, kot je bilo pričakovano. Razlogov za to je lahko več; eden od njih je ekonomska kriza, ki je zmanjšala sposobnost

---

²⁶ Uredba o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ, http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/Direktorat_za_proraun/Sektor_za_investicije/UEM2.pdf

podjetij za naložbe, vseeno pa bo potrebno takoj najti razloge za manjše polnjenje od pričakovanega.

Priporočila

Organ upravljanja

285. Na ravni programa je potrebno operacije združevati v skupine in za skupine operacij redno spremljati njihove vplive da bi iz tega razumeli kako je potrebno prilagajati sistem izvajanja in sproti odpravljati pomankljivosti z spremembami vsebin potrejenih operacij ali pa dodajanjem novih.
286. Potrebno je spodbujati operacije, ki ustvarjajo prihodke in spodbujati realno načrtovanje prihodkov. Za operacije, katerih prihodki bodo kasneje presegli stroške je potrebno omogočiti financiranje pa vendar zagotoviti realno ocenjevanje prihodkov.
287. Posebej pazljivo je potrebno odobravati sredstva enakim operacijam na manjšem teritoriju saj ena drugi povzročajo konkurenco v DIIP in ŠI pa konkurenčnih operacij ne upoštevajo tak primer so zagotovo poslovne cone.

Posredniško telo

288. Jasno je potrebno postaviti pravila izračunavanja stroškov in koristi in jih tudi preverjati. Izračun stroškov in koristi in druge finančne študije naj ne silijo operacij v manj prihodkov, ampak naj jih realno ocenijo, medtem ko je potrebno skozi sistem dodeljevanja sredstev še naprej omogočiti financiranje operacij, ki prinašajo prihodke.
289. V okviru prihodkov in stroškov moramo razumeti regionalne koristi, ki pa jih je treba pravilno izračunati, zanje postaviti okvire in kazalnike ter zaradi teh financirati tudi tiste projekte, ki nosijo prihodke. Posebej pazljivo je potrebno paziti na konkurenčne operacije in občutljivost cen.
290. Projektom, ki lahko ustvarijo prihodke in zmanjšajo finančno vrzel, je smiselno še naprej dodeljevati sredstva, vendar jim je treba omogočiti tudi druge vire financiranja, morda iti celo v smer, ko bi takšne projekte podpirali v večji meri kot tiste, k prihodkov ne nosijo, seveda pa paziti, da bomo še vedno razvijali lokalno in regionalno infrastrukturo tam, kjer je treba in kakršno je treba.
291. V prihodnje je operacije potrebno spremljati natančneje v tistih delih, kjer je to pomembno za upravljanje s sredstvi operativnega programa. Seveda so poleg finančnih podatkov tu še podatki o kakovosti projektov oziroma operacij, podatki o ciljnih skupinah in vplivu na njih. Posplošeno ni mogoče napovedati, katere podatke bi bilo v prihodnje potrebno spremljati, a bo to določilo ex-ante vrednostnje za tiste ukrepe in operacije, ki jih bo posredniško telo še izvajalo. Zagotovo pa je tukaj velik del informacij o operacijah potrebno spremljati – npr. lokacijo operacije, velikost ciljne skupine, vpliv na ciljno skupino, kazalnike rezultata in kazalnike vpliva.
292. Za operacije poslovnih con je pred nadaljevanjem javnih razpisov potrebno preveriti delovanje operacij in ugotoviti, kakšno je stanje operacij in kako te vplivajo na regionalno

poslovno okolje. V analizi je potrebno preveriti cene, po katerih občine prodajajo zemljišča v poslovnih conah, zgrajenih iz sredstev operacije, preveriti pa je potrebno tudi število konkurenčnih poslovnih con in ugotoviti potrebo po gradnji novih.

Drugi deležniki v izvajanju operacij (občine, RRA, Sveti regij in druge institucije, ki jih določi Svet regije)

293. Operacije morajo biti načrtovane glede na ovire in potrebe ciljnih skupin, da bi dosegle neko priložnost in tako morajo biti postavljene tudi finančne in ekonomske analize operacij. V načrtovanje operacij je zato potrebno vključiti tako predstavnike ciljnih skupin kot tudi druge partnerje operacij, da bi razumeli njihove potrebe in priložnosti.
294. Več kot polovica operacij po izjavah anketirancev ima možnost ustvarjanja prihodkov (53,23%), medtem ko ostalih 46,77% nosilcev operacij na svojih operacijah te možnosti ne vidijo. Pri analizi od kod nameravajo nosilci zagotavljati sredstva za delovanje projekta v prihodnje, so pri 29 odgovorih v 20 primerih (68,9% odgovorov) kot sredstva za delovanje v prihodnje navedena občinska sredstva - proračun, v dveh primerih ni bilo investicije a odgovora na zagotavljanje sredstev za delovanje ni bilo. Medtem ko ostali nameravajo za delovanje poskrbeti iz oddajanja prostorov v najem ali iz prodaje produktov programov in storitev. Trajnost operacije ne more in ne sme biti zagotavljana iz občinskih proračunov temveč iz sredstev prihodkov projektov in tako bodo operacije lažje izvedljive tudi v prihodnje med drugim pa bodo imele vpliv na viljne skupine saj bodo od tam prihodke pridobivale.

11. Odgovori na evalvacijska vprašanja

Skupna evalvacijska vprašanja

Evalvacijsko vprašanje: Katerih je pet ključnih operacij v regiji v okviru 4. razvojne prioritete OP RR in katerih je deset ključnih operacij v regiji v okviru vseh operativnih programov evropske kohezijske politike, politike razvoja podeželja in politike razvoja ribištva, gledano z vidika doseganja ciljev regionalnega razvojnega programa? Katere nove operacije in instrumenti bi to vlogo morali odigrati v prihodnje?

295. Ključne operacije je potrebno gledati po vsebinskih sklopih, saj so operacije vsebinsko podobne, predstavljene pa so tiste, ki podpirajo regijo v doseganju njenih prednostnih nalog oziroma ciljev in v trenutnem programskem obdobju vlagajo v faktorje regionalne konkurenčnosti ter postavljajo temelje za bodočo regionalno specializacijo in njen razvojni preboj. Pregled je pripravljen za tiste regije za katere so že znane informacije o vsebini regionalne specializacije. Kot merili za določanje ključnih operacij smo izbrali velikost operacije (največje operacije so bile podprte prednostno tako v regijah kot tudi na državni ravni) in največje število sorodnih operacij, ki so se v regiji izvedle (tiste operacije, ki so se po številu izvedle največkrat so bile prednostne saj so očitno odgovarjale potrebam ciljnih skupin). Nove operacije in instrumenti, ki bi morali odigrati ključno vlogo v regijah morali v prihodnje pa so tisti, ki jih že danes predstavljajo regije in jih razumejo kot svojo specializacijo.

Preglednica: Pregled ključnih operacij v regijah (Vir: ISARR, MGRT, opomniki obiskov Vlade RS v slovenskih regijah)

Gorenjska	Pomurje	JV Slovenija	Koroška	Savinjska	Spodnje Posavje
Prioritete za programsko obdobje po 2014					
TURIZEM: prvorazredno okolje, tradicija	Prehrambene verige	Izvozno gospodarstvo	Lesno-predelovalna dejavnost	Predelava in obdelava materialov	Vodni viri, s katerimi razpolaga regija (energetska, kmetijska izraba)
TEHNIKA: prvenstvo v IKT-ju, jeklarstvo, kovinska industrija	Proizvodnja kmetijskih pridelkov		Novi materiali	Prehranska oskrba	Ohranjena narava, biotska raznovrstnost, dobro stanje okolja in naravnih virov za kmetijstvo, zeleno energijo
LES: naravne danosti, znanje in kvalitetni izdelki	Trajnostni turizem		Turizem	Trajnostni turizem	
Razvojne prioritete za programsko obdobje 2007-2013					
Tehnologija Talentni in tolerantnost Turizem Trajnostni razvoj	Gospo. razvoj in razvoj turizma Razvoj človeških virov Izgradnja infrastrukture Okolje in prostor Kmetijstvo in razvoj podeželja	Povezanost regije znotraj in navzven, Institucije za razvoj in prenos znanja, Skupno trženje Večje razvojne možnosti in kakovost življenja.	Konkurenčno gospodarstvo in nova delovna mesta v tehnološko razvitem okolju komplementarni turizem ter dolin Kreativni (zasposljivi) ljudje in zdrava, strpna regija Kakovostno življenjsko okolje	Tehnološko napredna regija Regija inovativnega turizma Okolju prijazna in dostopna regija Regija ustvarjalnega razreda Podpora za uresničevanje RRP	Razvoj konkurenčnega gospodarstva za dvig stopnje zaposlenosti in večjo blaginjo v regiji Trajnostni razvoj prostora za kakovost bivanja Učinkovito podporno okolje
Ključne operacije 4. razvojne prioritete OP RR					
Revitalizacija območja FIPROM - komunalna infrastruktura	Turistični centri	Muzejske zbirke, rokodleski center, kulturni centri	Poslovne cone	Obnove starih mestnih jeder	Komunalna infrastruktura

Gorenjska	Pomurje	JV Slovenija	Koroška	Savinjska	Spodnje Posavje
Sonaravni razvoj turizma na Gorenjskem	Izgradnja nizkoenergetskih vrtcev	Turistični kompleksi	Revitalizacija mestnih jeder	Turistična območja, turistični produkti	Ureditve mestnih in vaških jeder
Celostna obnova urbanega središča Stare Save	Prenova kinodvorane in kulturnih domov	Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje II	Mrežni podjetniški inkubator	Mrežni podjetniški inkubator Obsotelja in Kozjanskega	Gradnja vrtcev
Urejanje kolesarskih stez in poti za pešce	Uspešno vključevanje Romov	Kanalizacije in odpadne vode	Rekonstrukcija lokalnih cest za povezavo s turističnimi lokalnimi potmi	Industrijske cone	Ureditev Valvasorjevega kompleksa v Krškem
Slovenski planinski muzej v Mojstrani	Celovita prenova mestnih in vaških jeder	Vodovodna omrežja	Obnova lokalnih cest	Komunalna infrastruktura	Lokalne ceste
Ključne operacije ostalih delov kohezijske politike					
Izgradnja potniškega terminala na letališču Jožeta Pučnika	Izgradnja avtocestnega odseka Beltinci-Lendava	Izgradnja avtocestnega odseka	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju zgornje Drave	Zagotovitev poplavne varnosti na porečju Savinje – lokalni ukrepi	Energetska sanacija javnih zgradb
Neformalno izobraževanje in projektno učenje različnih družbenih skupin	Celostno urejanje odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda in varovane vodnih virov	Celostno urejanje odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda in varovane vodnih virov	Regijski center za ravnanje z odpadki Koroške (KOCEROD)	Celovita oskrba s pitno vodo v Šaleški dolini	Posavska štipendijska shema
Center vseživljenjskega učenja in medgeneracijsko sožitje in osebnostna rast	Regijski center za ravnanje z odpadki	Regijski center za ravnanje z odpadki	Odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih vod v Ribnici na Pohorju	Celostno urejanje odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda in varovanja vodnih virov na povodju Savinje	Dejavnosti CVŽU
Čiščenje odpadnih voda	Vzgojno-izobraževalni zavodi	Kompetenčni center kemijske industrije	Usposabljanja za življenjsko uspešnost, Računalniška pismenost za odrasle, Računalniško in digitalno opismenjevanje, Branje za znanje, za zabavo	Dejavnosti CVŽU	Individualizacija in personalizacija pouka s pomočjo IKT
Ključne operacije politike razvoja podeželja					
Posodobitev urbane opreme	Naložba v rastlinjake za vzgojo okrasnih rastlin	Kulturni domovi in večnamenske dvorane	Naložbe v nakup kmetijske mehanizacije in opreme za posodobitev mlečne govedoreje na standarde	Rekonstrukcija in dozidava vrtcev in knjižnic	Naložba za uvajanje novih proizvodov pri vzgoji okrasnih rastlin, grmovnic in semenskega materiala
Ureditev vaških centrov	Nakup stavbe in postavitve tehnološke linije za ekstrakcijo sadja	Obnova kulturne dediščine na območju železarne, žage in mlinov ob Krki	Investicija v tehnološko opremo za lesno predelovalni obrat - Žaganje, skobljanje in impregniranje lesa	Obnova kulturnih domov	Investicija v sortirno-pakirni center za sadje
Naložba v zgradbe za mlečno govedorejo - uvajanje novih proizvodov, tehnologij ali proizvodnih izboljšav	Ureditve vaškega jedra	Naložbe v zgradbe na kmetijskem gospodarstvu za posodobitev mlečne govedoreje na standarde	Obnova in razvoj vasi	Postavitev etnološke zbirke	Ureditev prometne infrastrukture
Naložba v zgradbe za mlečno govedorejo - Usposobitve kmetijskega gospodarstva za izpolnjevanje Standardov skupnosti, za izboljšanje varstva okolja, higiene in varnosti	Vaško gasilski domovi	Nabava tehnološke opreme za širitev proizvodnega programa predelave kmetijskih in živilskih proizvodov (prašičje meso) v Novem mestu	Izgradnja kolesarskih stez in javne razsvetljave	Naložba v trajni nasad sadnega drevja	Rekonstrukcija večnamenskih objektov
Naložbe v nakup nove mehanizacije in	Spominski in turistični domovi	Obnovitev	Gradnja moštne kleti in ureditev proizvodnega	Naložba v proizvodnjo	Rekonstrukcija šol, društvenih prostorov

Gorenjska	Pomurje	JV Slovenija	Koroška	Savinjska	Spodnje Posavje
nove opreme za sečnjo in sprevilo lesa		polnilnice vin v KZ Metlika	prostora za mošt in sok	lesnih peletov	in stanovanj

296. Anketiranje je pokazalo, da se po mnenju 52,08% anketirancev od začetka izvajanja regionalnih razvojnih programov v letu 2007 ni pojavila nobena nova razvojna priložnost. Preostali menijo nasprotno, kot nove priložnosti so največkrat našli turizem in različne povezane dejavnosti. Med navedenimi priložnostmi so tudi poslovne priložnosti za gospodarstvenike, priložnosti so tako na področju turizma, podjetništva in kmetijstva, energetike ter obnovljivih virov, izgradnje logističnega centra, izgradnje vodovoda, razvoj dopolnilnih dejavnosti, javne komunalne službe za odvajanje odpadnih voda, infrastrukture za spodbujanje zelenega turizma, razvojno raziskovalne dejavnosti. Podobno jih polovica meni, da so se od začetka izvajanja regionalnih razvojnih programov v letu 2007 v regiji pojavili novi razvojni problemi (52,08%) ostali menijo nasprotno. Med problemi naštevajo večanje brezposelnosti, spremembe prostorih aktov, pomanjkanje energetske zmogljivosti regije, finančno krizo. Med problemi so naštet tudi izgradnja žičniške infrastrukture, neznanje, neurejenost prostorov za razvoj univerze, zaostajanje državne infrastrukture za potrebami regije (cestne povezave, urejanje vodotokov), propad gradbenih podjetij, stečaji več večjih gospodarskih subjektov, nadaljnje drobljenje institucij ter (ne)povezanost.
297. Pregled ključnih operacij in sredstev, namenjenih zanje, pokaže, da so v sedanjem programskem obdobju prednjačile investicije v različne oblike infrastrukture. Dosedanji prejemniki sredstev med priložnostmi vidijo tako infrastrukturne projekte kot projekte z »mehkimi« vsebinami za spodbujanje turizma, podjetništva, kmetijstva in raziskav. Če izznamemo infrastrukturne težave, kot je državna infrastruktura (ceste, energetska oskrba), so med navedenimi problemi prejemnikov sredstev ključni družbeni problemi, kot so propadanje podjetij, delovanje institucij in njihova zmožnost načrtovanja, znanje in brezposelnost. Glede na potrebe in probleme lahko sklepamo, da bodo v prihodnjem programskem obdobju pomembnejše operacije in instrumenti, ki bodo krepili usposobljenost, povezovanje, sodelovanje in uporabo rezultatov dosedanjih operacij, torej operacije z »mehkejšimi« vsebinami in le manjšimi infrastrukturnimi naložbami.
298. V prid temu, da se bo tako sklepanje tudi uresničilo, govori dejstvo, da so infrastrukturne naložbe finančno zelo zahtevne, večina upravičencev pa ima že danes težave z zagotavljanjem lastnega deleža v projektih, zato bodo tudi v primeru, da so njihove prednostne operacije infrastrukturne narave, težko zagotovile sredstva. Na finančno zahtevnost infrastrukturnih projektov kažejo podatki podrobneje pregledanih regij: na Gorenjskem je bilo za projekte OP RČV namenjenih dobrih 14 mio €, za projekte OP ROPI dobrih 138 mio € in za projekte OP RR slabih 41 mio €. Podobno je razmerje na Koroškem, kjer je bilo za projekte OP RČV porabljenih dobrih 6 mio € sredstev, za projekte OP ROPI dobrih 80 mio €, za projekte OP RČV pa skoraj 21 mio € sredstev, pri čemer je tudi v OP RČV v obeh regijah večina sredstev bila namenjena infrastrukturnim projektom. Na težave z zagotavljanjem sredstev so pokazale ankete med prejemniki sredstev dosedanjega izvajanja 4. razvojne prioritete OP RR, kjer je težave izpostavila več kot polovica anketirancev. Sklepamo lahko, da bodo upravičenci imeli na voljo manj sredstev, zato jih bodo usmerjali tja, kjer bo največji učinek oziroma tako, da bodo s kar najmanj sredstvi lahko izvedli čim več projektov. Proti takemu sklepanju pa govori dejstvo, da je infrastrukturne projekte organizacijsko lažje izpeljati, saj potekajo po ustaljenih

postopkih, njihovi rezultati pa so bolj vidni in lažje merljivi ter so zato taki projekti tudi bolj priljubljeni. Možno je, da je sposobnost regij, da bi pripravile in izvajale kompleksnejše projekte z »mehkimi« vsebinami, s katerimi bi dosegli velike izboljšave znanja, usposobljenosti, podjetnosti in zaposlovanja, relativno nizka, kar lahko sklepamo po relativno nizkem vplivu dosedanjih operacij tega tipa, vendar je tudi možno, da pride do preboja na tem področju in bodo take operacije uspešnejše kot dosedaj.

Evalvacijsko vprašanje: Kakšna je bila učinkovitost pri doseganju ciljev operativnega programa? Kaj bi bilo potrebno spremeniti, da bi bila učinkovitost večja?

299. Analiza izvedenih operacij pokaže, da so izvedene operacije pozitivno prispevale k doseganju ciljev Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007-2013. Nekatere operacije so neposredno vplivale na doseganje ciljev, zaradi narave operacij in sistema izvajanja prednostne usmeritve pa niti nismo mogli pričakovati, da bodo vse operacije vplivale na vse cilje operativnega programa. Pregled tistih operacij, ki so prispevale k doseganju ciljev operativnega programa je prikazan v spodnjih preglednicah.

Učinek

Kazalnik	Vpliv operacij 4. razvojne prioritete na doseganje ciljev operativnega programa
Nove komunalno opremljene površine ter sanirana degradirana območja namenjene gospodarskemu razvoju	Bo imela vpliv, saj je dober del sredstev namenjenih tem dejavnostim in operacije so direktno vplivale na vzpostavljanje opreme na površinah namenjenih gospodarskemu razvoju. Samo iz operacij 4. razvojne prioritete OP RR je bilo opremljenih več kot 160 hektarov takih površin, medtem ko na ravni celotnega operativnega programa pričakujemo, da bo stanje 2.100 hektarov v celotni Sloveniji.
Število novih širokopasovnih priključkov	Ne bo imela vpliva, ni potrjenih takih operacij.
Povečanje nočitvenih kapacitet	Posreden vpliv na ta kazalnik bodo imele operacije povezovanja ponudbe in storitev v posebnih oziroma turističnih območjih. Med odobrenimi operacijami sta dve takšni, ki povečujeta število nočitvenih kapacitet.
Število podprtih podjetij	Ne bo imela vpliva, ni potrjenih takih operacij

Rezultat

Kazalnik	Vpliv razvojne prioritete
Število inovacij in patentov pri prejemnikih pomoči *	Ne bo imela vpliva, ni potrjenih takih operacij
Delež prebivalstva, ki redno uporablja internet	Ne bo imela vpliva, ni potrjenih takih operacij
Prenočitve turistov (v milijonih)	Vsaj posreden vpliv na ta kazalnik bodo imele operacije povezovanja ponudbe in storitev v posebnih oziroma turističnih območjih. Takšnih operacije (43), ki povečujejo konkurenčnost turističnega gospodarstva in mrežijo kulturne potenciale ter športno in rekreacijsko infrastrukturo in sicer Turizem na "Koušto", Promocija turističnega območja Srca Slovenije, Infrastrukturno urejanje za potrebe turizma – Laško, Sonaravni razvoj turizma na Gorenjskem, Upravljanje z EKO regijo, Trajnostni razvoj JVS z ekoremediacijami, Trajnostna prenova urbanih območij - kulturna dediščina, Identiteta Izola, Temelji trajnostnega razvoja (Vas Solčava), Heritage Trail net, Kolesarsko omrežje v Mestni občini Murska Sobota, Kolesarska pot Bohinj, Kolesarska

	steza Dravograd - Slovenj Gradec, Turistične kolesarske steze Trnosvska vas, Kolesarske steze Hodoš - mladinski dom; Kolesarske pešpoti v občini Ravne na Koroškem: Kolesarska pot Ravne-Kotlje, odseka Ravne-Brdinje in Brdinje-Nadolžnik, kolesarska pot Kotlje-Dular - I. faza, Povezava kolesarskih poti Dravograd – Šentjanž, Ureditev kolesarske poti Mislinja - G. Dolič, Kolesarske poti v Dravski dolini, Izgradnja kolesarske steze v občini Podčetrtek, etapa Pristava pri Mestinju-Vonarje, Ureditev kolesarskih poti s pripadajočo infrastrukturo v naseljih Stud, Kolesarska pot v Mislinjski dolini, Urejanje kolesarskih stez in poti za pešce Gorje, Operacija kolesarska povezava somestja Idrija-Sp.Idrija, Ureditev starega mestnega jedra Brežice, Ureditev ulic in javnih površin v starem mestnem jedru Lendave, Ureditev Grajske pristave, Ureditev mestnega jedra Postojne, Ureditev trga v Bovcu, Odprava arhitektonskih ovir za invalide in ureditev javnih prometnih površin za potrebe slepih in slabovidnih v centru mesta Maribor, Celovita ureditev starega trga s parkom Slovenjske Konjice, Ureditev širšega trškega jedra z navezo na Dravo Dravograd, Ureditev mestnega jedra Prevalje, Ureditev javne infrastrukture v turističnem naselju Šmartno, Ureditev mestnega jedra Slovenska Bistrica, Ureditev dostopa do turističnega objekta Paradiž in naselja Paradiž, Ureditev dostopa do turističnega objekta Dve lipi in naselja Korenjak, Ureditev centra mesta Šempeter pri Gorici, Ureditev mobilnosti do Zdravilnega gaja Tunjice, Ureditev Valvasorjevega kompleksa v Krškem, Ureditev trga v Sodražici, Ureditev Tartinijeva trga.
--	--

Vpliv

Kazalnik	Vpliv razvojne prioritete
Povečanje dodane vrednosti na zaposlenega v podjetjih, prejemnikih sredstev (najmanj 24 mesecev po zaključku projekta na dan 31.12. glede na 31.12. pred začetkom izvajanja projekta)	Na ta kazalnik bodo imele posreden vpliv operacije vzpostavljanja poslovnih con, vzpostavljanja inkubatorjev in tudi druge operacije, ki povečujejo dinamiko poslovnega okolja od povezovalnih cest do vzpostavljanja komunalne infrastrukture še posebej, kadar bodo na teh lokacijah financirani tudi projekti podjetij.
Zaustavitev negativnega trenda povečevanja regionalnih razlik - izražen v koeficientu variacije Indeksa razvojne ogroženosti	Vse operacije razvojne prioritete imajo vpliv na kazalnik in pozitivno prispevajo k zmanjševanju regionalnih razlik.

26. Dodatno je mogoče učinkovitost doseganja ciljev Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007-2013 pogledati tudi vrednostih kazalnikov, ki jih na ravni operacij spremljajo skrbniki operacij na posredniškem telesu. Analiza pokaže, da na ravni operacij dobro načrtujemo kazalnike učinka - torej tiste, ki kažejo na tehnično raven projekta oziroma na **število določenih** dogodkov, grajenih objektov ali njihovih dolžin. Tako so na primer v analiziranih podatkih popolnoma usklajene ali pa prihaja do zanemarljivih razlik načrtovane in dosežene vrednosti kazalnikov, ki so večinoma tehnične narave.

Kazalnik	Načrtovano	Doseženo	Razlika
Število obnovljenih in revitaliziranih objektov kulturne dediščine	37	37	0
Število operacij razvoja, prenove in sanacije urbanih območij nad 2 mio €	12	12	0
Dolžina novozgrajenih kolesarskih stez (m)	1.854,8	1.854,657	-0,143
Dolžina novozgrajenih in posodobljenih ceste (km)	198,698	187,791	10,907
Dolžina posodobljenih cest (km)	428,055	431,247	3,192
Število vključenih otrok, učencev in dijakov	377	373	4
Površina prenovljenih in saniranih degradiranih območij namenjenih gosp. razvoju (v ha)	6,05	6,05	0
Rekultivirane degradirane urbane površine (v ha)	3,45	3,45	0
Odpadna kanalizacija (m)	67038,99	65434,639	-1604,351

Meteorna kanalizacija	7906,47	5909,757	1996,713
Število komunalno opremljenih aglomeracij	84,2	83,2	-1
Število razvojnih operacij v območju Natura 2000	26	27,8	1,8

300. Analiza pa pokaže tudi, da na ravni operacij slabo načrtujemo kazalnike, kjer je potrebno razumeti potrebe ciljnih skupin in torej ustreznost operacije ter njihov pričakovan vpliv. Tako se v analiziranih podatkih pokaže razlika med načrtovanimi in doseženimi vrednostmi kazalnikov tam, kjer je nosilec operacije moral razumeti kako bo uporabil objekt, infrastrukturo ali storitev. Ti kazalniki so:

Kazalnik	Načrtovano	Doseženo	Razlika
Število novih delovnih mest	3079,58	1530,83	-1548,75
Število prebivalcev, priključenih na kanalizacijski sistem v aglomeracijah	40.112	36.516	- 3.596
Število prebivalcev s kvalitetnejšim in varnejšim vodovodnim sistemom	95.565	93.450	-2.115
Površina novo opremljenih komunalnih zemljišč namenjenih gosp. razvoju (v ha)	128,22	119,8464	-8,3736

301. Slabše doseganje načrtovanih vrednosti kazalnikov je delno rezultat ekonomske krize, ki je nastopila leta 2008, pa vendar je bilo od takrat do danes dovolj časa za spremembe v načrtovanju in v izvajanju javnih pozivov za izvajanje obeh prednostnih usmeritev. Res je, da izvedbenega telesa vrednotenja niso opozorila na spremembe v okolju izvajanja programa, pa vendar bi do sprememb morale priti.

302. Da bi izboljšali delovanje sistema, predvsem pa povečali vpliv operacij na doseganje ciljev operativnega programa, je na ravni operacij potrebno spremljati vsebino operacij in skupne značilnosti skupin operacij po njihovi vsebini, ne le po samih trenutno postavljenih kazalnikih. Na ta način bo mogoče po vsebinah (poslovne cone, inkubatorji in tako naprej) razumeti, kako program izvajamo in kako ta vpliva na ciljne skupine. Tako bomo lažje razumeli vpliv operacij na ciljne skupine in potrebne spremembe operacij oziroma spremembe sistema izvajanja, da bi vpliv lahko še povečali. Takšen način vrednotenja je potrebno zahtevati od vseh postopkov vrednotenja.

303. Za operacije je potrebno jasno definirati kazalnike vložka, učinka, rezultata in vpliva, kar bi prijavitelje vodilo k temu, da bi operacije oblikovali ciljno, bolj osredotočeno na doseganje ciljev in po odobritvi tako tudi spremljali njihovo uspešnost in učinkovitost. Do sedaj postavljeni kazalniki nam ne nudijo podlage za razumevanje, kako uspešno je bilo izvajanje razvojne prioritete. in kakšen vpliv operacije dosegajo. Takšne podatke je potrebno tudi redno spremljati saj je le na takšen način mogoče program upravljati proti ciljem. V prihodnjem programskem obdobju 2014-2020 Evropska komisija kazalnikov vpliva v programskih dokumentih ne zahteva več, ampak bo potrebno opredeliti, kakšne vplive bi želeli doseči, in njihovo doseganje ovrednotiti izključno z analizo nasprotnih dejstev (t.i. counterfactual impact evaluation). Tak način spremljanja je zahtevnejši od spremljanja s kazalniki, zato priporočamo naročniku, da pravočasno vzpostavi zbirko podatkov in način zbiranja podatkov, ki bodo omogočili uporabo te metode, ali zagotovi povečan obseg sredstev za študije, namenjene zbiranju in analizi ustreznih podatkov, ki bodo omogočili način spremljanja vplivov, kot ga zahteva EU.

304. Priporočamo, da posredniško telo v prihodnje po vsebinskih sklopih redno spremlja operacije in njihov vpliv na ciljne skupine, da bi iz tega razumeli kako je potrebno prilagajati sistem predvsem pa vsebino izvajanja posameznega dela operativnega programa. Na ta način mora posredniško telo preden nadaljuje s posamezno upravičeno dejavnostjo razumeti na kakšen način in v kolikšni meri kako so operacije vplivale na ciljne skupine in šele za tem nadaljevati z izvajanjem tega tipa operacij ali pa dodajanjem novih.

Evalvacijsko vprašanje: Ali obstaja in kakšen je potencial regij (sposobnost financiranja razvojnih projektov) za uvedbo instrumentov povratnih pomoči (finančni instrumenti za MSP, urbana območja, ipd.)?

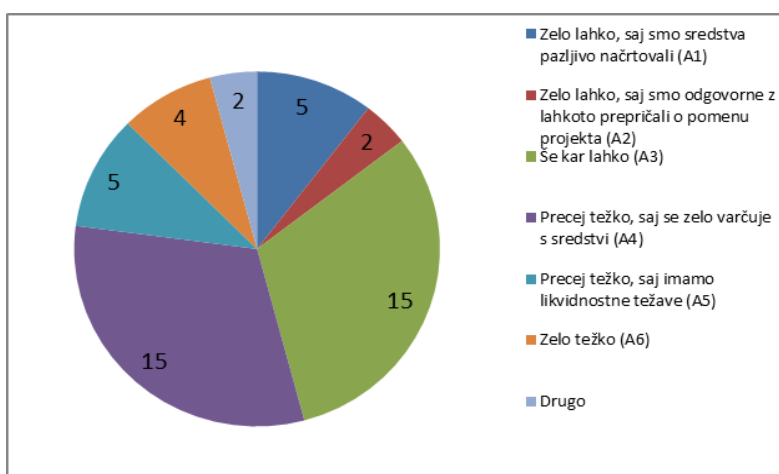
305. Po spremembi gospodarskih razmer so se te v tistem času najprej poznale na gospodarstvu ter kasneje na javnih financah, kar ima neposreden vpliv tudi na javne razpise iz obeh prednostnih usmeritev. To pokaže tudi analiza bilanc proračunov občin od leta 2007 do leta 2011, kjer je videti večje zadolževanje po letu 2007 in tudi zmanjšanje sredstev na računih.

Preglednica 67: Bilance proračunov občin od leta 2007 do leta 2011

	2007	2008	2009	2010	2011
A. BILANCA PRIHODKOV IN ODHODKOV					
I. SKUPAJ PRIHODKI	1.710.495.357	1.875.187.040	2.036.559.459	2.180.402.953	2.061.173.031
II. SKUPAJ ODHODKI	1.722.593.084	2.047.946.974	2.192.463.811	2.312.636.447	2.097.401.347
III. PRORAČUNSKI PRESEŽEK	-12.097.727	-172.759.933	-155.904.352	-132.233.494	-36.228.316
B. RAČUN FINANČNIH TERJATEV IN NALOŽB					
IV. PREJETA VRAČILA DANIH POSOJIL IN PRODAJA KAPITALSKIH DELEŽEV	12.202.225	11.665.716	24.147.772	20.351.639	1.878.266
V. DANA POSOJILA IN POVEČANJE KAPITALSKIH DELEŽEV	9.307.770	6.778.185	4.923.406	3.271.287	9.572.064
VI. PREJETA MINUS DANA POSOJILA IN SPREMEMBE KAPITALSKIH DELEŽEV (IV. - V.)	2.894.455	4.887.531	19.224.366	17.080.352	-7.693.798
C. RAČUN FINANCIRANJA					
VII. ZADOLŽEVANJE	41.603.813	126.322.007	198.991.158	134.371.205	111.213.168
VIII. ODPLAČILA DOLGA	17.435.737	23.377.435	38.202.260	45.313.383	50.109.131
NETO ZADOLŽEVANJE (VII. - VIII.)	24.168.076	102.944.572	160.788.898	89.057.822	61.104.037
IX. SPREMEMBA STANJA SREDSTEV NA RAČUNIH	14.964.804	-64.927.830	24.108.912	-26.095.321	17.181.923
X. NETO FINANCIRANJE	12.097.727	172.759.933	155.904.352	132.233.494	36.228.316
STANJE SREDSTEV NA RAČUNIH 31. 12. PRETEKL. LETA	214.306.020	214.876.649	156.749.992	179.813.272	153.145.283

Vir: http://www.mf.gov.si/si/delovna_podrocja/lokalne_skupnosti/statistika/bilance_proracunov_obcin/

306. Zaradi tega je bila opravljena prilagoditev na gospodarsko krizo in sicer s spremembo izvajanja operacij na tehnični ravni, ki je s spremembami Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o izvrševanju proračunov Republike Slovenije za leti 2008 in 2009 (Uradni list RS, št. 26/09), omogočila možnost plačila investicijskih transferov, ki se plačujejo po posameznih situacijah občinam in posrednim proračunskim uporabnikom, en dan pred dnevom plačila

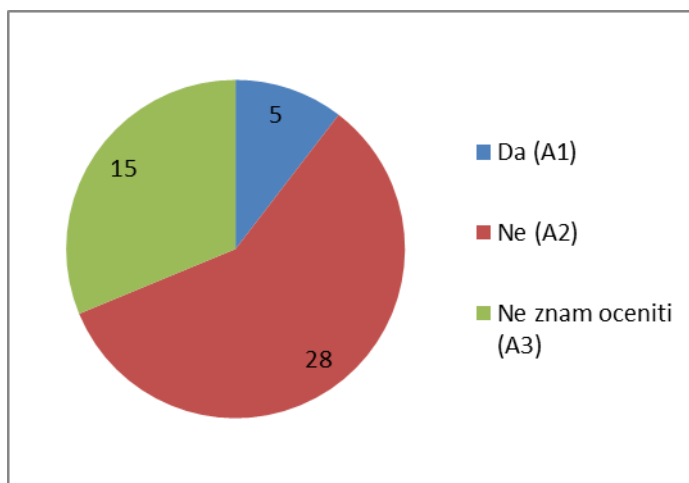
Graf 2: Kako enostavno oziroma lahko so nosilci operacij po mnenju anketirancev zagotavljali sredstva sofinanciranja (Oikos, anketa september, 2013)

izvajalcu, če občina ali posredni proračunski uporabnik predloži popolno dokumentacijo za izplačilo iz proračuna 30 dni pred dnevom plačila izvajalcu.

307. Za odobrene operacije ker 70,83% vprašanih trdi, da so lastni delež sofinanciranja zagotovili s pazljivim načrtovanjem proračuna, 10,41% pa z najemom kredita ter 8,3% z prerazporeditvami sredstev znotraj proračuna. Za sedaj pa jih je 79,16% jih je še sposobnih zagotavljati lasten delež za financiranje operacije medtem ko jih 20,83% tega ni sposobnih.

308. Pri lahkosti zagotavljanja lastnega deleža jih še kar lahko zagotovi sredstva (31,25%) medtem ko jih enak delež sredstva zagotavlja precej težko, saj se zelo varčuje s sredstvi. Zelo lahko je sredstva, s pazljivim načrtovanjem zagotovilo 10,41% anketirancev, 4,16% pa je financiranje zagotovilo zelo lahko saj so odgovorne prepričali z pomenom projekta. Precej težko je zaradi likvidnostnih težav sredstva zagotovilo 10,42% anketirancev medtem ko je zelo težko sredstva zagotovilo 8,33% anketirancev.

309. Danes bi lastni delež za nek nov, približno enako velik projekt ne moglo zagotoviti kar 58,33% anketirancev, 10,41% bi jih to zmoglo z lahkoto, 31,25% pa jih tega ni moglo oceniti. Tisti, ki bi delež sofinanciranja lahko zagotovili to menijo ker porabo sredstev v občini skrbno načrtujejo, drugi zato ker ima občina dovolj visok letni proračun, tretja spet ker imajo še dovolj svojih sredstev in načrtujemo objekte, ki jih občani potrebujejo.

Graf 3 odgovori na vprašanje, ali bi danes z enako lahkoto zbrali sredstva za podobne operacije (Oikos, anketa september, 2013)

310. Kar se tiče izvajanja operacij z drugimi oblikami financiranja in sicer z uvedbo instrumentov povratnih pomoči je potrebno razumeti, da več kot polovica operacij po izjavah anketirancev ima možnost ustvarjanja prihodkov (53,23%) medtem ko ostalih 46,77% nosilcev operacij na svojih operacijah te možnosti ne vidijo. Še bolj pa je potrebno opozoriti na dejstvo, da v kar 68,9% primerih nameravajo nosilci zagotavljati sredstva za delovanje projekta v prihodnje iz občinskih sredstev ozrioma proračuna.

311. Pri pripravi operacij je 50,79% anketirancev pripravilo DIIP in IP v skladu s predpisi in na ta način dobili zadostno oceno operacije, 38,09% jih je naredilo celovito analizo stroškov in koristi, ki je vključevala več scenarijev, in na podlagi tega naredili DIIP in IP, 3,17% pa je v širšo oceno vključilo tudi predstavnike ciljnih skupin. Med vsemi odgovori jih 44,74 % nosilcev pri pripravi operacij ni sodelovalo z gospodarstvom, 30,26% je ostali pa na to vprašanje niso odgovorili.

312. Glede na trenutno situacijo je mogoče pričakovati da bodo nosilci operacij (največ so to občine) v prihodnje težko zagotavljale sredstva sofinanciranja. Kot kažejo ankete je trenutni sistem priprave operacij preveč zaprt, da bi omogočal pripravo operacij, ki so se sposobne samostojno financirati in s prihodki zagotavljati svojo trajnost in bodo težko izpolnjevale merila za finančne instrumente za MSP, urbana območja in podobno.

Evalvacijsko vprašanje: Katere so z razvojnega vidika ključne manjkajoče funkcije v regiji? Kakšno vlogo pri tem nosijo urbana središča?

313. Kot funkcije regij razumemo naloge oziroma aktivnosti, ki jih te lahko izvajajo v okviru svojih pristojnosti ali nalog, ki jim jih prenesejo drugi organi. V prihodnje bo z razvojnega vidika v regijah v kateri koli organizacijski obliki treba zagotoviti naslednje ključne manjkajoče funkcije (povzetek značilnosti najbolj uspešnih regionalnih uprav)²⁷:

- Prodaja projektov, kjer bodo regije simultano večim programom ponudile svoje projekte in s tem hitro povečale notranje vire in sredstva za pripravo in izvedbo projektov. Seveda to ne pomeni dvojnega financiranja, saj je projekt kasneje izveden iz tistega vira, ki je za regijo najbolj ugoden (finančno, časovno, vsebinsko).
- vlivanje zaupanja zunanjim partnerjem v regijo in lokalne skupnosti s tem, ko se predstavljajo kot regionalni in povezani projekti več partnerjev. S tem bodo regije povečale ugled in kredibilnost lokalnih in regionalnih nosilcev projektov ter pozitiven odnos do naložb (domačih in tujih).
- vzpostavljena funkcija pokrivanje stroškov in tveganj med nosilci projektov in investitorji; tako bodo regije povečale učinkovitost v porabi lokalnih in regionalnih sredstev, na drugi strani pa iskati regionalne koristi ne nosilstva projektov.
- Povezovanje „nepovezljivih“ vsebin in priložnosti v eni organizaciji/projektu, ki je sposoben pokazati izkušnje in referenčne projekte na enem mestu čeprav morda vsi partnerji teh referenc nimajo. S tem bodo regije vzpostavile mehanizme, ki so sposobni prepoznati vrednost in koristi ter tako omogočile lokalnim proračunom, da lažje vstopajo v nove projekte.
- Odkrivanje sredstev, ki so drugače premalo izkoriščena (na primer neizkoriščene nepremičnine, ljudje, ki so sposobni delati na projektih, pa sedaj niso vključeni, na primer v nevladnih organizacijah)
- Povečevanje stopnje pripravljenosti projektov in tako investitorjem ponuditi priložnosti, ki so pripravljene za zagon.
- Uspešno obvladovanje napak v koordinaciji, ki prihajajo iz fragmentacije projektov.
- Promocija regije, lokalnih skupnosti in projektov bolje od lokalnih partnerjev, saj imajo dostop do drugačnih podatkov in so sposobni oblikovati skupen nastop na trgih.
- Jasno definiranje vlog in odgovornosti za skupen uspeh.
- Pregled vsebin operacij pokaže na kar nekaj vsebin operacij, ki so povezale več ciljnih skupin na širših teritorijih in razvojnih partnerjev in so jih prevzela urbana središča. Takšne vsebine so večinoma inkubatorji (Zasavje, Zagorje, Slovenj Gradec), operacije za zagon javnega prometa (Maribor in Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije) in katastri javne komunalne infrastrukture (Murska Sobota, Maribor, Kranj), nekaj je prometnih vsebin in razvoja podjetništva ter kulturnih vsebin. Skoraj vse take projekte so organizirale mestne občine ali občine, ki imajo večje urbano središče. Urbana središča so torej delovala kot povezovalni dejavnik v regiji, glede na vsebino projektov pa lahko tudi

²⁷ OECD/Mountford D., "Organising for local development: the role of local development agencies. Summary Report", 26-27 November 2009, working document, CFE/LEED, OECD

rečemo, da so bile večinski pobudnik kompleksnejših projektov oziroma projektov z drugačnim pristopom, ki je presegel zgolj urejanje infrastrukture.

Preglednica: Kratak pregled vsebin po odobrenih operacijah (Vir: ISARR)

Kohezijska regija	Občina	Vsebina operacije
Zahodna kohezijska regija	Ljubljana	Urejanje javnega prometa v regiji, podlage za pripravo regionalnega prostorskega načrta, portal neprometnih vsebin, plovnost Ljubljane, mreža P+R zbirnih središč LUR, izgradnja mrtvaškega mostu na Ljubljani, Center urbanih kultur, rekreacija in izobraževanje ob Savi, arheološki park Emona - Emonska promenada.
	Kranj	Sonaravni razvoj turizma, obnova ulic mestnega jedra, kataster GJI, grad Kieselstein, prometna ureditev Slovenskega trga.
	Koper	Obrtna razvojna cona Srmin, vodovod, kanalizacija, rekonstrukcija ceste.
	Nova Gorica	Kanalizacija in vodovod, lokalne ceste, inkubator Univerze v Novi Gorici, izgradnja Goriškega muzeja.
Vzhodna kohezijska regija	Novo mesto	Razvoj podjetništva, celostna/celovita turistična ponudba regije, trajnostni razvoj JVS z ekoremediacijami, vzpostavitev katastrov GJI, vodovod, kanalizacija.
	Veljeje	Poslovna cona, prenova in oživitev mestnega jedra, poslovna cona, Vila Bianca, izgradnja vrtca, urbani doživljajski park.
	Slovenj Gradec	Lokalne ceste, obvoznica, kolesarska pot, vodni sistem, revitalizacija mestnega jedra, kanalizacijsko omrežje, mrežni podjetniški inkubator.
	Maribor	Cestno omrežje, kataster gospodarske javne infrastrukture, obnova kulturnega spomenika, krožišče, lutkovno gledališče, Minoritska cerkev, Kulturni center, odprava arhitektonskih ovir za invalide in ureditev javnih prometnih površin za potrebe slepih in slabovidnih, E-regija: e-podjetnik, ukrepi za trajnostno mobilnost v mestu, Maribor City card, vrtec.
	Murska Sobota	Povezovalna cesta, katastra GJI, rekonstrukcija ceste s komunalno opremo, prenova kinodvorane, kolesarsko omrežje, turistični center Fazanerija.
	Celje	Celjski včeraj in jutri, tematske poti, komunalna infrastruktura poslovne cone, turistična pot, odvajanje odpadnih voda, izgradnja ceste, obnova dela starega mestnega jedra.
	Ptuj	Rekonstrukcija cest, izgradnja vrtca, kongresno kulturna dvorana.

314. Dejstvo je, da so urbana središča pomagala pri povezovanju več ciljnih skupin v operacije in odigrala povezovalno vlogo. Zagotovo pa je v prihodnje potrebno dodatno utrditi povezovalno vlogo ne le mest, temveč tudi drugih deležnikov na ravni regij, da bi povezali regionalne razvojne vire in jih uporabili za konkurenčnost regij navzven.

Evalvacijska vprašanja o prednostni usmeritvi Regionalni razvojni programi

Evalvacijsko vprašanje: So ukrepi spodbudili policentričen razvoj poselitve in policentričen gospodarski razvoj v Sloveniji in znotraj regije?

315. Teritorialna agenda Evropske unije 2020 spodbuja policentričen razvoj na več ravneh in navaja, da se je treba izogniti polarizaciji med prestolnicami, urbanimi središči in srednje velikimi mesti na nacionalni ravni, saj lahko majhna in srednje velika mesta odigrajo pomembno vlogo na regionalni ravni. Raziskave kažejo, da policentrični razvoj zmanjšuje dnevne migracije in prometne zamaške v zelo velikih mestih ter spremeni potrebe po cestni infrastrukturi proč od osrednjih centrov zaposlovanja. Policentrični razvoj in razpršitev urbanizacije pa poleg tega prinašata zaposlitveno decentralizacijo, ki se lahko odraža tudi v neuskkljenosti zaposlitev in stanovanj znotraj posamezne geografske enote. Prilagojeno na slovenske razmere to pomeni, da se povečuje število potovanj iz urbanih središč na podeželje ter število dnevnih delovnih migracij.

316. Policentrični razvoj smo zato na ravni Slovenije opredelili kot razvoj, ki temelji na razvoju več urbanih in upravnih središč, pri čemer se zavedamo, da Ljubljano lahko na evropski ravni opredelimo kot srednje veliko mesto. Prispevek k policentričnosti razvoja smo opredelili glede na:

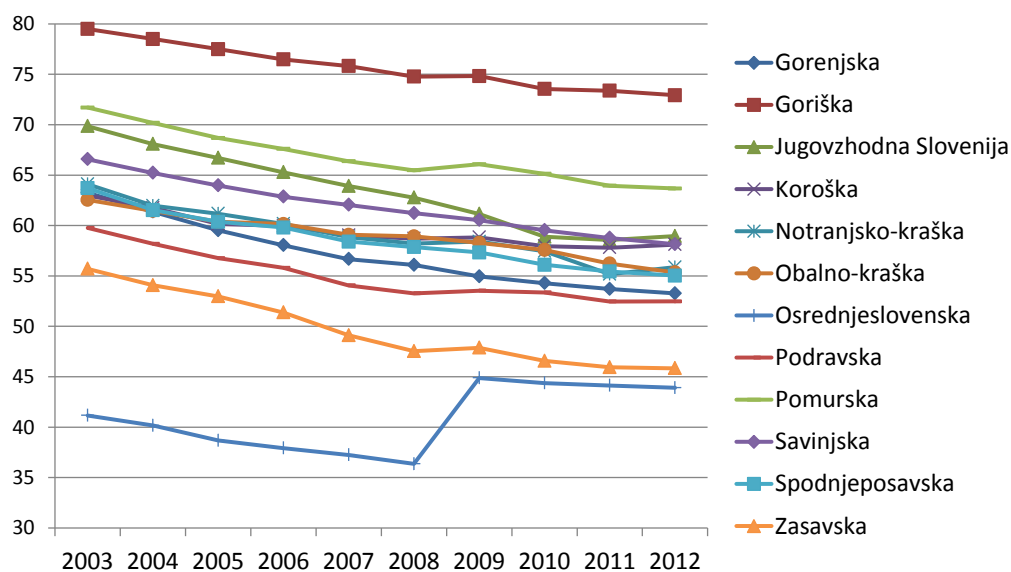
- Spremembe prometnih tokov (študije kažejo na jasno povezavo med policentričnostjo in trendi v prometu): kot podlago smo vzeli podatke SURS o delovnih migracijah izven upravne enote stalnega prebivališča in jih primerjali s podatki o operacijah z investicijami v cestno infrastrukturo. Upravno enoto smo kot enoto primerjave izbrali zaradi približne enakomerno porazdeljene velikosti, ki lahko pokaže na določen obseg migracij. Občine za primerjavo niso primerne, ker so zelo različnih velikosti.
- Podatki o podprtih operacijah za razvoj gospodarstva in delovnih mest.

317. Podatki o operacijah z naložbami v cestno infrastrukturo kažejo, da

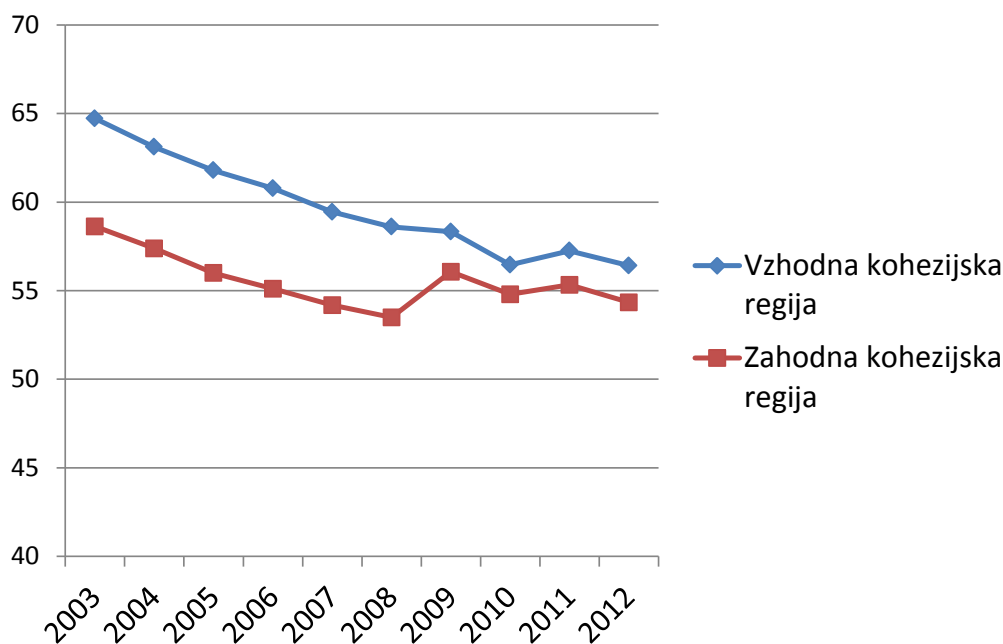
318. Investicije v cestno infrastrukturo poleg lažje dostopnosti krajev zagotovo omogočijo tudi lažje dnevne migracije, kar omogoča ohranjanje poselitve podeželja in vitalnost manjših krajev tudi v primeru, da v njih ni veliko zaposlitvenih možnosti. Tako investicije v cestno infrastrukturo prispevajo k policentričnemu razvoju. Analiza kazalnikov, ki jih na ravni operacij spremlja posredniško telo, je pokazala, da je bilo do sedaj skupaj prenovljenih ali na novo urejenih skoraj 620 kilometrov cest, kar je 1,5 % javnih cest v Sloveniji²⁸. Pregled operacij je pokazal, da gre večinoma za krajše odseke v podeželskih območjih.

319. Podatki SURS kažejo, da se število in delež dnevnih delovnih migracij v druge občine, upravne enote in regije povečuje.

²⁸ Po podatkih SURS iz l. 2010 je v Sloveniji 39.070 km javnih cest.

Slika 4: Delež delovno aktivnega prebivalstva (brez kmetov), katerih delovno mesto je v upravni enoti prebivališča po posameznih regijah. Vir: SURS, izračun povprečja po regijah: Oikos

Slika 5: Delež delovno aktivnega prebivalstva (brez kmetov), katerih delovno mesto je v upravni enoti prebivališča po kohezijskih regijah. Vir: SURS, izračun povprečja po regijah: Oikos

320. Podatki kažejo upadanje deleža zaposlenih, ki imajo delo znotraj svoje upravne enote, kar pomeni, da se dnevne delovne migracije v druge upravne enote povečujejo; razvidno pa je tudi, da se je po letu 2008 trend upočasnil, da pa se je povečevanje delovnih migracij upočasnilo. Izjema v trendu je Osrednjeslovenska regija, kjer je očitno dovolj možnosti za zaposlovanje, k temu veliko prispeva upravna enota Ljubljana s svojo velikostjo. To se odraža tudi na ravni kohezijskih regij: medtem ko je v Vzhodni kohezijski regiji delež dnevnih migrantov v druge upravne enote manjši, a narašča (čeprav počasneje kot pred letom 2008), je ta delež v Zahodni kohezijski regiji manjši, a bolj stabilen. Po podatkih SURS rahlo narašča tudi trend migracij med regijami.

321. Glede na obseg investicij v prometno infrastrukturo iz operacij prednostne usmeritve Regionalni razvojni programi je bil vpliv te prednostne usmeritve na dnevne migracije zelo majhen, praktično zanemarljiv. Zagotovo je večji vpliv imela izgradnja avtocestnega križa, ki nekako sovpaše z obdobjem 2007-2010; na njen vpliv kaže tudi analiza funkcionalnih regij, ki je pokazala, da so se migracije vzdolž avtocestnih odsekov povečale. Izgradnja avtocestnega križa o bi lahko pojasnilo del trendov v regijah Vzhodne kohezijske regije, kjer je bilo zgrajenih največ kilometrov avtocest in ki so dodobra spremenili migracijske tokove.

322. Analiza kazalnikov, ki jih na ravni operacij spremlja posredniško telo, je pokazala, da je v okviru zaključenih operacij nastalo 1.530,83 delovnih mest. Prispevek k zaposlenosti je zelo majhen, vendar je pomembno tudi, kje so ta delovna mesta nastala – iz pridobljenih podatkov je razvidno, da jih je največ v manjših krajih in da so dokaj razpršeni po vseh regijah. V spodnji preglednici so prikazane tiste zaključene operacije, ki so prispevale več kot 10 ali več novih delovnih mest.

Preglednica 68: Zaključene operacije, ki so ustvarile 10 ali več novih delovnih mest.

Operacija	Kazalnik	Število delovnih mest	
		Načrtov.	Dosež.
OP13.1.4.1.01.0008 Mrežni inkubator v Zasavju [Regionalni razvojni center Zas]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	250	45
OP13.1.4.1.01.0012 REVITALIZACIJA OBMOČJA FIPROM - KOMUNALNA INFRASTRUKTURA [Občina Jesenice]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	50	50
OP13.1.4.1.01.0024 MREŽNI PODJ. INKUBATOR OBSOTELJE IN KOZJANSKO [Občina Rogaška Slatina]	2.1 Število novih delovnih mest	20	68
OP13.1.4.1.01.0030 DOM STAREJŠIH OBČANOV LOŠKI POTOK [OBČINA LOŠKI POTOK]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	22,5	22,5
OP13.1.4.1.01.0038 INDUSTRIJSKO OBRATNA CONA PRIHOVA [Občina Nazarje]	2.1 Število novih delovnih mest	100	115
OP13.1.4.1.01.0047 UREJANJE ZGORNJEGA TRGA V MESTU ŠENTJUR 1. FAZA [OBČINA ŠENTJUR]	2.1 Število novih delovnih mest	13	17
OP13.1.4.1.01.0066 POSLOVNA CONA GOJAČE – IZGRADNJA KOMUNALNE INFRASTRUKTURE [Marjan Poljšak]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	936	30
OP13.1.4.1.01.0092 POSLOVNE CONE V OBČINI ŠMARJE PRI JELŠAH [OBČINA ŠMARJE PRI JELŠAH]	2.1 Število novih delovnih mest	60	24
OP13.1.4.1.01.0098 KOMUNALNA OPREMA PROIZVODNIH, OBRATNIH IN STORITVENIH CON V1, V2 IN V3 V VIPAVI [OBČINA VIPAVA]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	80	50
OP13.1.4.1.01.0109 POSLOVNA CONA RUDARSKI DOM- RAZVOJNO TEHNOLOŠKO SREDIŠČE [MESTNA OBČINA VELENJE]	2.1 Število novih delovnih mest	10	19
OP13.1.4.1.02.0013 GOSPODARSKA CONA DOBJE [OBČINA GORENJA VAS-POLJANE]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	40	40
OP13.1.4.1.02.0015 KOMUNALNO OPREMLJANJE GOSPODARSKE CONE P1 ŽIRI [OBČINA ŽIRI]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	120	129
OP13.1.4.1.02.0018 GRAD KIESELSTEIN – KOMPLEKS [MESTNA OBČINA KRANJ]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	27	26
OP13.1.4.1.02.0024 RAZVOJ GOSPODARSTVA – PODJETNIŠKI INKUBATOR [OBČINA KOČEVJE]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	50	50
OP13.1.4.1.02.0088 REKONSTRUKCIJA DVORCA CORONINI V ŠEMPETRU [Občina Šempeter-Vrtojba]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	15	18
OP13.1.4.1.03.0028 Gradnja cest in kumunalnih vodov za OC Odranci [Občina Odranci]	2.1 Število novih delovnih mest	180	180
OP13.1.4.1.03.0080 RAZŠIRITEV PC RUDARSKI DOM	2.1.1 Število ustvarjenih	5	14

Operacija	Kazalnik	Število delovnih mest	
		Načrtov.	Dosež.
[MESTNA OBČINA VELENJE]	novih bruto delovnih mest		
OP13.1.4.1.04.0014 POSLOVNA CONA »POD ŽELEZNICO« IN »MIRCE« - 1.FAZA [Marjan Poljšak]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	120	61
OP13.1.4.1.04.0023 LUTKOVNO GLEDALIŠČE V MINORITSKEM SAMOSTANU ŠT.C1536-08S330294 [MESTNA OBČINA MARIBOR]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	22	22
OP13.1.4.1.05.0022 PODJETNO V SVET PODJETNIŠTVA [REGIONALNI CENTER ZA RAZVOJ d.]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	10	40
OP13.1.4.1.05.0023 VRTEC KRŠKO Z ENOTO PRAVLJICA – ENERGETSKA SANACIJA [OBČINA KRŠKO]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	82	82
OP13.1.4.1.05.0033 REKONSTRUKCIJA IN PRIZIDEK VRTCA LIPA V ŠTORAH [OBČINA ŠTORE]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	20	18
OP13.1.4.1.05.0063 IZGRADNJA NIZKOENERGETSKEGA VRTCA V OPLOTNICI - 1.FAZA [OBČINA OPLOTNICA]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	16,5	16,5
OP13.1.4.1.05.0067 CELOSTNA OBNOVA URBANEGA SREDIŠČA STARA SAVA [Občina Jesenice]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	30	15
OP13.1.4.1.05.0079 VRTEC PRI OŠ GORIŠNICA [OBČINA GORIŠNICA]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	14	14
OP13.1.4.1.05.0088 OTROŠKI VRTEC RAČE [OBČINA RAČE-FRAM]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	29	29
OP13.1.4.1.05.0096 NIZKOENERGETSKI OBJEKT - VRTEC [OBČINA METLIKA]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	51	49
OP13.1.4.1.05.0127 Nizko energetska vrtec Apače [OBČINA APAČE]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	21	21,8
OP13.1.4.1.05.0143 Izgradnja vrtca v Divači [OBČINA DIVAČA]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	16	16
OP13.1.4.1.05.0161 Izgradnja nizkoenergetskega vrtca Vojnik [OBČINA VOJNIK]	2.1.1 Ustvarjena nova delovna mesta	5	10
OP13.1.4.1.05.0187 VVE Najdihojca-Starše [Občina Starše]	2.1.1 Število ustvarjenih novih bruto delovnih mest	10,5	10,5

Vir: ISARR, podatki skrbnikov pogodb pri Posredniškem telesu

323. Vidimo lahko, da so največ delovnih mest ustvarile poslovne cone, vendar je tu treba biti previden, saj gre zelo verjetno vsaj deloma za učinek nadomeščanja – zgolj selitev delovnih mest s prejšnje lokacije podjetij v poslovno cono. Podobno velja tudi za podjetniške inkubatorje, kjer se podatki iz sistema spremljanja ne ujemajo s podatki, ki smo jih zbrali s telefonskimi intervjuji. Verjetno je previsoko tudi število novih delovnih mest pri nekaterih vrtcih (npr. 82 v primeru energetske sanacije vrtca Krško), saj bi to pomenilo izjemen demografski prirast, ki ga v statističnih podatkih ni zaslediti. Poleg tega je pri nekaterih operacijah najbrž prišlo do napak v kazalnikih, saj je npr. gradnja cest in kumunalnih vodov za OC Odranci prispevala kar 180 novih delovnih mest.

324. Ocenjujemo, da je realni prispevek Prednostne usmeritve Regionalni razvojni programi približno 1000 novih delovnih mest, kar je 0,15 % vseh zasedenih delovnih mest²⁹ in povprečno slabih 5 delovnih mest na občino. Na podlagi tega lahko zaključimo, da izvajanje Prednostne usmeritve Regionalni razvojni programi tudi z vidika ustvarjanja delovnih mest ni prispevalo k policentričnemu razvoju, res pa je, da so zlasti delovna mesta v manjših krajih, čeprav jih je malo, pomembna z vidika ohranjanja policentričnosti.

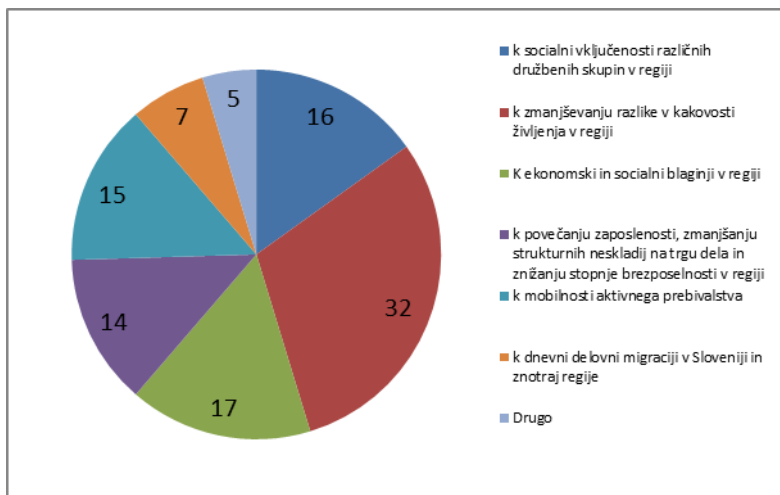
²⁹ Po podatkih SURS je bilo v 2. Četrletju l. 2013 674.000 zasedenih delovnih mest.

325. Na spodbujanje policentričnega razvoja lahko pogledamo še z vidika razvoja potencialov – policentrični razvoj naj bi namreč temeljil na načelu razvoja potencialov, ne na načelu redistribucije, torej na enakih možnostih ekonomskega razvoja, ne pa enakosti rezultatov. Glede na veliko število podprtih poslovnih con ter njihovo razpršenost ne le po regijah, ampak tudi po manjših krajih, lahko rečemo, da je izvajanje Prednostne usmeritve Regionalni razvojni programi s podporo gospodarski infrastrukturi pripomoglo k policentričnemu razvoju, vendar je treba upoštevati, da gre pri tem večinoma za selitev dejavnosti znotraj regije in ne toliko za ustvarjanje novih dejavnosti in zaposlitev, zato je ta prispevek relativno majhen.
326. Analiza prispevka urbanih središč k izvajanju te prednostne usmeritve (glej odgovor na 3. evalvacijsko vprašanje) je pokazala, da je več urbanih središč delovalo kot povezovalni dejavnik v regiji in da so bila večinski pobudnik kompleksnejših projektov oziroma projektov z drugačnim pristopom. Izvajanje te prednostne usmeritve torej podpira policentrični razvoj z več dokaj močnimi mestnimi občinami, ki delujejo kot urbana središča. Primerjava med njimi in ostalimi občinami pa kaže, da ni krepitve manjših subregionalnih centrov, saj je med projekti mestnih občin in večine ostalih občin izrazita razlika po namenu in zahtevnosti.

Evalvacijsko vprašanje: Ali se je izboljšala socialna vključenost?

327. Kazalniki, ki jih na ravni operacij spremljajo nosilci operacij in skrbniki pri posredniškem telesu ne spremljajo ciljnih skupin tako, da iz teh podatkov ne moremo oceniti ali se je zaradi izvajanja operacij izboljšala socialna vključenost. Je pa na ta vprašanja odgovarjala anketa oziroma odgovori na anketna vprašanja.

328. Po prepričanju 42,11% anketirancev so operacije prispevale k zmanjševanju razlike v kakovosti življenja v regiji, da so operacije prispevale k socialni vključenosti različnih družbenih skupin v regiji pa je prepričanih 21,05% anketirancev. Po mnenju 22,37% anketirancev so operacije prispevale k ekonomski in socialni blaginji v regiji medtem da operacije prispevale k povečanju zaposlenosti, zmanjšanju strukturnih neskladij na trgu dela in znižanju stopnje brezposelnosti v regiji meni 18,42% anketirancev, k mobilnosti aktivnega prebivalstva 19,74% anketirancev, k dnevni delovni migraciji v Sloveniji in znotraj regije pa 9,21%.

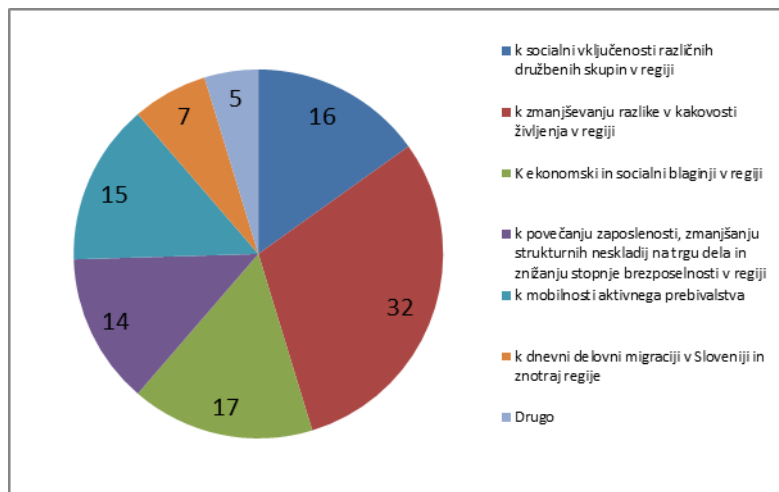

Slika 6: K čemu so prispevale izvedene operacije (Oikos, anketa september, 2013)

329. Kazalniki na ravni operacij ne spremljajo socialne vključenosti medtem ko je je 21.05% anketirancev, ki so odgovorili na to vprašanje prepričanih da so operacije prispevale k socialni vključenosti.

Evalvacijsko vprašanje: So se zmanjšale razlike v kakovosti življenja ter ekonomski in socialni blaginji v regiji? Kakšno vlogo pri naštetem nosijo urbana središča?

330. Po mnenju 22.37% anketirancev so operacije prispevale k ekonomski in socialni blaginji v regiji medtem da operacije prispevale k povečanju zaposlenosti, zmanjšanju strukturnih neskladij na trgu dela in znižanju stopnje brezposelnosti v regiji meni 18.42% anketirancev, k mobilnosti aktivnega prebivalstva 19.74% anketirancev, k dnevni

Slika 7: K čemu so prispevale izvedene operacije (Oikos, anketa september, 2013)

delovni migraciji v Sloveniji in znotraj regije pa 9.21%. 42,11% anketirancev meni da so operacije prispevale k zmanjšanju razlike v kakovosti življenja v regiji, da so operacije prispevale k socialni vključenosti različnih družbenih skupin v regiji pa je prepričanih 21.05% anketirancev.

331. Kot pokaže analiza odobrenih operacij so urbana središča razvijala operacije za zmanjšanje razlik v kakovosti življenja ter ekonomski in socialni blaginji v regiji:

Kohezijska regija	Občina	Vsebina operacije
Zahodna kohezijska regija	Ljubljana	<u>Kakovost življenja:</u> Ljubljana oziroma Ljublnaksa urbana regija je to počela predvsem z operacijami urejanja javnega prometa v regiji, portalom neprometnih vsebin, plovnostjo Ljubljanice, mreža P+R zbimih središč LUR, Center urbanih kultur, rekreacija in izobraževanje ob Savi, arheološki park Emona - Emonska promenada.
	Kranj	<u>Ekonomomska blaginja:</u> sonaravni razvoj turizma, grad Kieselstein, <u>Kakovost življenja:</u> obnova ulic mestnega jedra, prometna ureditev Slovenskega trga
	Koper	<u>Ekonomomska blaginja:</u> Obrtna razvojna cona Srmin, <u>Kakovost življenja:</u> vodovod, kanalizacija, rekonstrukcija ceste.
	Nova Gorica	<u>Kakovost življenja:</u> Kanalizacija in vodovod, lokalne ceste, izgradnja Goriškega muzeja. <u>Ekonomomska blaginja:</u> inkubator Univerze v Novi Gorici,
Vzhodna kohezijska regija	Novo mesto	<u>Ekonomomska blaginja:</u> Razvoj podjetništva, celostna/celovita turistična ponudba regije, <u>Kakovost življenja:</u> trajnostni razvoj JVS z ekoremediacijami, vodovod, kanalizacija.
	Velenje	<u>Ekonomomska blaginja:</u> Poslovna cona, prenova in oživitev mestnega jedra, poslovna cona, <u>Kakovost življenja:</u> izgradnja vrtca, urbani doživljajski park.
	Slovenj Gradec	<u>Kakovost življenja:</u> Lokalne ceste, obvoznica, kolesarska pot, vodni sistem, revitalizacija mestnega jedra, kanalizacijsko omrežje, <u>Ekonomomska blaginja:</u> mrežni podjetniški inkubator.
	Maribor	<u>Kakovost življenja:</u> Cestno omrežje, obnova kulturnega spomenika, krožišče, lutkovno gledališče, Minoritska cerkev, Kulturni center, odprava arhitektonskih ovir za invalide in ureditev javnih prometnih površin za potrebe slepih in slabovidnih, ukrepi za trajnostno mobilnost v mestu, Maribor City card, vrtec <u>Ekonomomska blaginja:</u> E-regija: e-podjetnik.
	Murska Sobota	<u>Kakovost življenja:</u> Povezovalna cesta, rekonstrukcija ceste s komunalno opremo, prenova kinodvorane, kolesarsko omrežje, <u>Ekonomomska blaginja:</u> turistični center Fazanerija.

Kohezijska regija	Občina	Vsebina operacije
	Celje	<u>Ekonomomska blaginja</u> : Celjski včeraj in jutri, tematske poti, komunalna infrastruktura poslovne cone, turistična pot, <u>Kakovost življenja</u> : odvajanje odpadnih voda, izgradnja ceste, obnova dela starega mestnega jedra.
	Ptuj	<u>Kakovost življenja</u> : Rekonstrukcija cest, izgradnja vrtca, <u>Ekonomomska blaginja</u> : kongresno kulturna dvorana.

332. Kot rečeno pregled vsebin operacij pokaže, na kar nekaj vsebin operacij, ki so povezale več ciljnih skupin na širših teritorijih in razvojnih partnerjev in so jih prevzela urbana središča. Takšne vsebine so večinoma inkubatorji (Zasavje, Zagorje, Slovenj Gradec), operacije za zagon javnega prometa (Maribor in Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije) in katastri javne komunalne infrastrukture (Murska Sobota, Maribor, Kranj), nekaj je prometnih vsebin in razvoja podjetništva ter kulturnih vsebin.

Evalvacijsko vprašanje: Se družbeni kapital, ki vključuje kategorije človeškega, socialnega in kulturnega kapitala in inovacijska sposobnost v razvojnih regijah povečuje? Kakšni so trendi na tem področju?

333. Kazalniki ne spremljajo vpliva na družbeni kapital enako to velja za kazalnike rezultata kar onemogoča natančnejše vrednotenje vpliva na družbeni kapital v regijah. Lahko pa trdimo da direktnega vpliva na povečanje družbenega kapitala ne bo imela nobena operacija saj nobena od odobrenih operacij s to vsebino ni bila potrjena. Bodo pa posredno imele na družbeni kapital naslednje potrjene operacije v naslednjih vsebinskih sklopih:

Povečanje dostopnosti in enake možnosti v sistemu vzgoje in izobraževanja	Štirinajst operacij prispeva k povečanju kulturne in socialne vključenosti različnih družbenih skupin. In sicer: Čebelarstvo razvojno izobraževalni center Gorenjske, Rekreativna in izobraževanje ob Savi, Kulturno turistični center Hrib 14, Kulturno promocijski center, Kulturno poslovni center Majšperk, Razvojni policenter Ogradi Črenšovci, Center urbanih kultur, Center Slovenskih gor, Center za maldinski turizem, Oaza zdravja - doživljajski turistični center, Turistično rekreacijski center Savus Radeče, Rokodelski center, Razvojni center narave, Izgradnja doma starejših občanov Slovenska Bistrica,
Kultura v podporo socialni vključenosti družbenih skupin	Štiri operacije podpirajo izgradnjo kulturne infrastrukture, ki bi lahko omogočila večjo dostopnost kulture za družbene skupine in sicer: Rekonstrukcija kulturnega doma Lenart, Obnova kulturnega doma v Bukovici - 1. faza, Obnova sokolskega doma v Škofji Loki II. faza
Izboljšanje zdravstvenega stanja prebivalstva	Operacije so prispevale k izboljšanju zdravstvenega stanja prebivalstva skozi izgradnjo vodovodnih sistemov in zagotavljanje varne pitne vode ter na drugi strani z razvojem komunalnih sistemov za odvajanje in čiščenje odpadnih voda.
Spodbujanje podjetništva	Med odobrenimi operacijami je sedem operacij, ki prispevalo k spodbujanju podjetništva in sicer vse z vsebino inkubatorja: Mrežni podjetniški inkubator-MPIK Slovenj Gradec, Mrežni podjetniški inkubator Koroška 1-faza, Mrežni inkubator v Zasavju, Mrežni inkubator - Vašhava Zagorje, Mrežni podjetniški inkubator Obsotelja in Kozjanskega, Razvoj gospodarstva - Podjetniški inkubator Kočevje, Inkubator Univerze v Novi Gorici.

334. Zaradi omejenega števila operacij, ki bodo imele posreden vpliv na družbeni kapital v regijah je nemogoče trditi, da bodo te imele vpliv na preprečevanje odseljevanja ljudi v tujino, naraščanje socialnih problemov in kriminala, zmanjšanje težav kulturnih institucij, krepitev socialnega podjetništva in aktivnosti za pomoč in izmenjavo ter podobnih. Od vseh 755

operacij je imelo tako posreden vpliv na družbeni kapital le 23 operacij medtem ko so nekoliko večji posreden vpliv imele operacije komunalnega opremljanja površin.

335. Regije, ki imajo potrejene operacije, ki bodo imele posreden vpliv na družbeni kapital so: Podravje 5 operacij, Pomurje 3 operacije, Spodnje posavje, Zagorje, LUR, Gorenjska, Savinjska po dve in Koroška ter Severna primorska po eno.

Evalvacijsko vprašanje: So ukrepi prispevali k povečanju zaposlenosti, zmanjšanju strukturnih neskladij na trgu dela in znižanju stopnje brezposelnosti v regiji? Kakšen je bil vpliv ukrepov na mobilnost aktivnega prebivalstva? Kakšen je bil vpliv ukrepov na dnevno delovno migracijo v Sloveniji in znotraj regije?

336. Ukrepi so gledano splošno sicer prispevali k zaposlenosti pa vendar operacije večinoma niso bile usmerjene v ustvarjanje okolja za odpiranje delovnih mest ampak v izvedbo lokalnih in regionalnih projektov, ki povečujejo razvojne vire jih pa še ne izkoriščajo. Podobno se pokaže pri spremljanju kazalnikov na ravni operacij, ki so jih spremljali nosilci operacij in skrbini pri posredniškem telesu. Analiza pokaže, da na ravni operacij slabo načrtujemo kazalnike, kjer je potrebno razumeti potrebe ciljnih skupin in torej ustreznost operacije ter njihov pričakovan vpliv. Tako so na primer v kazalniku ustvarjanja delovnih mest te vrednosti zelo pod načrtovanimi in torej ne moremo trditi, da so operacije imele dovoljšen vpliv na povečanje zaposlenosti. Medtem ko je bilo načrtovano, da bodo operacije ustvarile bruto 3080 delovnih mest jih je dejansko bilo ustvarjenih 1530 ali 1548 manj kot načrtovano.

337. Podobno je mogoče ugotoviti v operacijah poslovnih con (prednostni usmeritvi 4.1. in 4.2), kjer se pokaže, da je polnjenje poslovnih con manjše, kot je bilo načrtovano. Razlogov za to je lahko več; eden od njih je ekonomska kriza, ki je zmanjšala sposobnost podjetij za naložbe, vseeno pa bo potrebno takoj preveriti cene, po katerih občine prodajajo zemljišča v poslovnih conah, zgrajenih iz sredstev operacije, preveriti pa je potrebno tudi število konkurenčnih poslovnih con in ugotoviti potrebo po gradnji novih.

Preglednica 69: Trajnost operacij poslovnih con iz prednostne usmeritve Regionalni razvojni programi (vir: ISARR, lastna analiza, vzorec)

Operacija	Odobrena vrednost EUR	Leto odobritve	Podjetij v coni		
			Pred investicijo	Danes v coni	Predvideni novi v 2014
Poslovne cone v občini Šmarje pri Jelšah	525.000,00	2007	0	2	1
Ureditev infrastrukture za potrebe poslovne cone Turnišče	671.978,00	2007	0	3	0
Obrtno - poslovna cona Arclin, komunalno urejanje II.faza	338.083,00	2008	0	26*	2
Komunalna infrastruktura poslovne cone Gaberje Jug	1.368.844,00	2008	0	0	0
Izgradnja poslovne cone Mestinje - Bohor, IV. faza	543.999,99	2011	0	1	1
Industrijska cona Trata - 1. faza	1.241.133,00	2008	0	3	0
Komunalno opremljanje gospodarske cone P1 Žiri	521.934	2008	3	6	0
Komunalna ureditev industrijsko poslovne cone Brezina	1.006.837,00	2007	0	1	0
Gospodarska cona Dobje	888.250,00	2008	0	1	0

Operacija	Odobrena vrednost EUR	Leto odobritve	Podjetij v coni		
			Pred investicijo	Danes v coni	Predvideni novi v 2014
Industrijsko poslovna cona loke-komunalna ureditev	381.807,00	2007	4	5	1
Skupaj			7	48	5

* Podatek velja za vse faze, ločenega podatka po fazah nismo dobili.

Preglednica 70: Trajnost operacij poslovnih con iz prednostne usmeritve Razvoj obmejsnih območij s Hrvaško (vir: ISARR, lastna analiza, vse odobrene operacije te vrste)

Operacija	Odobrena vrednost EUR	Ha	Leto odobritve	Podjetja v coni		
				Pred	Danes v coni	2014
Komunalna ureditev cone P3 z izgradnjo suhega zadrževalnika	834.863,00	3	2007	0	1	1
Kostanjevica na Krki 1. faza	500.000,00	3	2010	0	1	1
Ureditev poslovno-ekonomske cone Turnišče	586.342,84	0,69	2011	0	1	np
Skupaj				0	3	2

338. V tej smeri bi lahko delovale tudi operacije inkubatorjev, ki so dolgoročna operacija, ki sloni na storitvah inkubiranja medtem ko je infrastruktura eden od potrebnih, a ne nujnih pogojev. To se pokaže na dejavnosti inkubatorja v Zasavju, kjer je že pred izgradnjo inkubatorjev delovala mreža storitev, na katere je kasneje bila dodana tudi storitev nastanitve inkubirancev za določen čas v inkubatorju samem. Vse operacije skupaj so znašale nekaj več kot 6,5 milijona EUR, skupaj pa so obravnavale 82 inkubirancev, od katerih še danes v inkubatorjih deluje 33 podjetij oziroma samostojnih podjetnikov. Od vseh 93 podjetij in samostojnih podjetnikov, ki so bili vključeni v storitve inkubatorjev v Kočevju, Koroškem in Zasavju, jih je leta 2012 delovalo še 70, skupaj pa so delovali 120 let ali 1,71 leta povprečno na enega. Največ podjetij je bilo ustanovljenih v letih 2010 in 2011.
339. Na mobilnost prebivalstva in delovne sile in usklajevanje potreb na trgu dela ni vplivala nobena operacija nekaj (5 operacij) pa je takih, ki bodo na te vsebine vplivale šele čez nekaj let. Ukrepov, ki bi na kratek rok vplivali na dnevno delovno migracijo v Sloveniji in znotraj regije ni bilo. Posredno bodo na mobilnost vplivale naložbe v cestno infrastrukturo, ki jih je bilo v okviru operacij 4. razvojne prioritete 31%.
340. Ukrepi so torej sicer prispevali k povečanju zaposlenosti ter zmanjšanju strukturnih neskladij na trgu dela in znižanju stopnje brezposelnosti v regiji pa vendar zelo posredno in v manjši meri kot sje bilo to načrtovano. Na mobilnost aktivnega prebivalstva in dnevno delovno migracijo v Sloveniji in znotraj regije bi lahko vplivale operacije mobilnosti pa vendar tega vpliva kot rečeno ni bilo.

Evalvacijsko vprašanje: Kakšen je razvoj in povečanje konkurenčnosti gospodarstva regiji ob upoštevanju posebnosti in notranjih razvojnih razlik v regiji? Katere so strateške prednosti regije in v katero smer bi šla lahko specializacija regije?

341. Iz do sedaj zbranih vsebin³⁰, ki jih za programsko obdobje 2014-2020 načrtujejo regije v smislu razvojne specializacije njihovih razvojnih potencialov je mogoče videti, da se te nagibajo na tri vsebinsko povezana področja in sicer:

- Dejavnosti povezane z ohranjenim okoljem, ki nudijo priložnosti razvoja turizma, predelovalne industrije in razvoja prehranskih verig;
- Predelovalna industrija in industrija materialov;
- Energetika povezana z regionalnimi naravnimi viri.

Preglednica: Pregled razvojnih specializacij po regijah (Vir: MGRT, opomniki obiskov Vlade RS v slovenskih regijah)

Gorenjska	Pomurje	JV Slovenija	Koroška	Savinjska	Spodnjeposavje
TURIZEM: prvorazredno okolje, tradicija	Prehrambene verige	Izvozno gospodarstvo	Lesno-predelovalna dejavnost	Predelava in obdelava materialov	Vodni viri, s katerimi razpolaga regija (energetska, kmetijska izraba)
TEHNIKA: prvenstvo v IKT-ju, jeklarstvo, kovinska industrija	Proizvodnja kmetijskih pridelkov		Novi materiali	Prehranska oskrba	Ohranjena narava, biotska raznovrstnost, dobro stanje okolja in naravnih virov za kmetijstvo, zeleno energijo
LES: naravne danosti, znanje in kvalitetni izdelki	Trajnostni turizem		Turizem	Trajnostni turizem	

342. Kot vidimo na primeru Gorenjske regije je v programskem obdobju 2007 – 2014 v vsebine, ki jih regija razume kot svojo razvojno specializacijo za obdobje po 2014 letu bilo vloženih okrog **140 milijonov EUR**. Kot vidimo je bila regija že v tem programskem obdobju aktivna v smeri svoje razvojne specializacije saj je v operacije, ki podpirajo bodoči preboj skozi tiste operacije in na katere je imela sama vpliv (o njih odločala ali pa sodelovala pri razvoju operacij) že vložila več kot **31 milijonov EUR**.

Preglednica: Pregled dosedaj odobrenih sredstev vsa kohezijska sredstva 2007-2013 po vsebinah povezanih z razvojno specializacijo regij Gorenjska (Vir: ISARR, MGRT, opomniki obiskov Vlade RS v slovenskih regijah)

Tip investicije	Skupna odobrena vsota vsi OP	Naložbe vsi OP na katere ima vpliv regija	Razvojna specializacija
Turizem	273.800,00	273.800,00	Turizem
Letališče	89.636.037,00		
Revitalizacija	17.499.709,70	17.499.709,70	
Kultura	1.653.384,00	1.653.384,00	
Kulturna dediščina	5.830.087,00	5.830.087,00	
Kolesarske poti in pešpoti	4.971.110,00	1.090.920,00	
SKUPAJ			119.864.127,70
Gospodarska cona	2.651.317,00	2.651.317,00	Tehnika - Les
Izobraževalni center	1.005.474,00	1.005.474,00	
Izobraževanje	9.678.399,56	1.102.106,38	

³⁰ Vir MGRT 9 opomnikov za obiske Vlade RS v slovenskih regijah od tega jih je 6 nakazalo svoje razvojne specializacije.

Tip investicije	Skupna odobrena vsota vsi OP	Naložbe vsi OP na katere ima vpliv regija	Razvojna specializiacija
Raziskave in razvoj	6.886.329,54		
Zaposlovanje	1.781.058,91	249.550,00	
SKUPAJ			22.002.579,01

343. Kot vidimo na primeru Koroške regije je v programskem obdobju 2007 – 2014 v vsebine, ki jih regija razume kot svojo razvojno specializacijo za obdobje po 2014 letu, bilo vloženih okrog **20 milijonov EUR**. Skozi tiste operacije na katere je imela regija vpliv (o njih odločala ali pa sodelovala pri razvoju operacij) pa je že vložila več kot **14 milijonov EUR**.

Preglednica: Pregled dosedaj odobrenih sredstev vsa kohezijska sredstva 2007-2013 po vsebinah povezanih z razvojno specializacijo regij Koroška (Vir: ISARR, MGRT, opomniki obiskov Vlade RS v slovenskih regijah)

Tip investicije	Skupaj odobrena sredstva	Naložbe vsi OP na katere ima vpliv regija	Razvojna specializiacija
Gospodarske cone	1.900.182,00	1.900.182,00	Lesno-predelovalna dejavnost - Novi materiali
Inkubatorji	2.515.202,00	2.515.202,00	
Izobraževanje	4.878.730,20	3.012.229,18	
Raziskave in razvoj	2.300.669,36		
Zaposlovanje	392.823,91		
Skupaj			11.987.607,47
Kolesarske in peš poti	2.621.000,00	2.621.000,00	Turizem
Revitalizacija	3.760.500,00	3.760.500,00	
Turizem	625.853,00	625.853,00	
Skupaj			7.007.353,00

344. Regije že dlje časa gradijo svoje faktorje regionalne konkurenčnosti in v te vsebine vlagajo sredstva. Poraja pa se ključno vprašanje kdaj bodo regije te faktorje izrabile za razvojno specializacijo in preboj na trge.

Evalvacijsko vprašanje: Katera so nova in katera potencialna območja z večjimi razvojnimi problemi?

345. Med potrjenimi operacijami je bilo 151 operacij, ki povezujejo več ciljnih skupin in imajo zato širši regionalni značaj³¹, njihova skupna vrednost je nekaj več kot 110 milijonov EUR. Največ takih je bilo v Osrednjeslovenski regiji, Zasavju in Koroški regiji, medtem ko jih je bilo najmanj Spodnjem Posavju, Podravju in Obalno-kraški regiji.

Preglednica: Pregled operacij, ki povezujejo več ciljnih skupin financiranih iz razvojne prioritete (Vir: ISARR)

Kohezijska regija	Regija	Število projektov, ki povežejo več ciljnih skupin	Vse operacije	Delež od vseh v regiji
Zahodna	Osrednjeslovenska	11	29	37,93
Vzhodna	Zasavska	8	26	30,77
Vzhodna	Koroška	12	41	29,27
Zahodna	Gorenjska	12	43	27,91
Zahodna	Goriška	13	49	26,53
Vzhodna	Savinjska	27	124	21,77
Vzhodna	Pomurska	17	90	18,89
Vzhodna	Notranjsko-kraška	6	33	18,18
Vzhodna	Jugovzhodna	15	83	18,07

³¹ Razen osnovnih pogojev regionalnega projekta so povežale več ciljnih skupin in projekti izkazuje možnost vplivanja na ciljne skupine na širšem teritoriju, kjer ni mišljen vpliv na okolje temveč vpliv na stanje ciljnih skupin po izvedbi projekta.

	Slovenija			
Vzhodna	Spodnjeposavska	4	30	13,33
Vzhodna	Podravska	22	174	12,64
Zahodna	Obalno-kraška	4	33	12,12
	Skupaj	151	755	20

346. Nekaj takšnih operacij je izvedenih tudi na ravni občin, ko so te ne le povezale širše regijske projekte in vsebine temveč tudi več ciljnih skupin, kar kaže na sposobnost mest in regij, da najdejo dogovor in izvedejo projekte, ki bodo imeli regijski in širši vpliv. Primeri takšnih operacij so: Mrežni inkubator v Zasavju in Mrežni inkubator - Vašhava Zagorje, Mrežni podjetniški inkubator Koroška 1-faza in Mrežni podjetniški inkubator-MPIK Slovenj Gradec, City card Maribor in tako naprej.
347. Največ razvojnih problemov z vidika regionalnega razvoja lahko pričujemo v regijah, kjer je večina operacij bolj lokalnega in manj širšega regionalnega značaja, ki bi lahko povezali produkte in storitve ter jih skušali preseliti na druga tržišča. Za te regije je značilno, da še vedno niso začele z vzpostavljanjem povezovalnih operacij med nosilci operacij in da manj povezujejo operacije, ki imajo vpliv na več ciljnih skupin.
348. Razvojne probleme z vidika regionalnega razvoja lahko pričakujemo tudi v obmejnih regijah Avstrije in Italije, kjer prihaja do odliva delovne sile v sosednja čezmejna območja, ter ob meji s Hrvaško zaradi priliva delovne sile iz Hrvaške. V prvem primeru lahko pričakujemo stabilno zaposlenost v območju, a vsaj začasno zmanjšane lokalne in regionalne pobude, v drugem primeru pa zmanjšanje zaposlitvenih možnosti v določenih panogah za lokalno prebivalstvo, a tudi manjše povečanje investicij zaradi razpoložljive delovne sile.

Evalvacijsko vprašanje: Kakšen je bil vpliv na razvoj območij obeh avtohtonih narodnih manjšin in naselij romske skupnosti v Republiki Sloveniji?

349. Analizirali smo, koliko regij je prednostno postavilo cilje razvojne prioritete kot svoje prednostne cilje. Na ravni ciljev oz. strateških odločitev regije se nobena od regij, v katerih sta avtohtoni narovni manjšini in so naselja romske skupnosti, ni opredelila posebnega cilja na področju sodelovanja ali krepitve položaja manjšin, romske skupnosti in drugih skupnosti. V RRP 2007-2013 Pomurske regije je sicer naveden projekt »Vas sožitja«, katerega cilj je dialog, strpnost in sodelovanje med večinskim narodom in Romi, vendar ga ni med potrjenimi operacijami, možno pa je, da se izvaja s pomočjo sredstev kakšnega drugega finančnega vira..
350. Kot pokaže analiza operacij te direktno niso imele vpliva na obe avtohtoni narodni manjšini in niti na naselja romske skupnosti, saj je celotna prednostna naloga usmerjena v druge cilje in horizontalno ukrepanje. To se pokaže tudi s pregledom meril za izbor operacij, ki niso dajala posebne prednosti takim vrstam operacij. Med potrjenimi operacijami ni nobene, ki bi bila pripravljena in odobrena za delovanje oziroma kot vpliv na obe avtohtoni narodni manjšini ali na naselja romske skupnosti v Republiki Sloveniji.

351. V Kopru, Izoli in Piranu³² so bile potrjene operacije:

Regija	Občina	Operacija	Leto potrditve	
Obalno Kraška	Koper	Gospodarsko obrtna razvojna cona Smin	2008	
		Gradnja vodovoda in kanalizacije v Zazidu	2008	
		Sekundarno kanalizacijsko omrežje naselja Dekani I. faza, 1. Etapa	2010	
		Sekundarno kanalizacijsko omrežje naselja Škofije I. faza, 1. Etapa	2010	
		Rekonstrukcija ceste Gračišče - Smokvica	2008	
		Vodovod Hliban Padovani	2010	
		Izvedba kanalizacije v naselju Šmarje	2010	
	Izgradnja kanalizacije Šmarje – območje 3.3., 3.4., 3.5.	2011		
	Izola	Kopališča, parki in sprehajalne poti ob morju - Lungomare ³³	2007	
		Trajnostna prenova urbanih območij - kulturna dediščina, identiteta in	2007	
		Vzpostavitev katastra komunalne infrastrukture	2007	
		UN Korte - kanalizacija Korte - II. faza	2011	
	Piran		Vzpostavitev katastra GJI v občini Piran	2008
			Ureditev Tartinijeva trga	2008
			Izgradnja ceste C v obrtni coni Lucija	2008
			Izgradnja čistilne naprave Sečovlje II. faza s kanalizacijo	2010
			Kanalizacijsko omrežje Vinjole – Nožed	2011

352. V občinah Lendava, Dobrovnik, Hodoš, Šalovci, Moravske Toplice³³ so bile potrjene operacije:

Regija	Občina	Operacija	Leto potrditve	
Pomurje	Lendava	Energetska obnova in novogradnja vrtcev v občini Lendava	2011	
		Obnova in oživitev starega mestnega jedra Lendave	2007	
		Ureditev ulic in javnih površin v starem mestnem jedru Lendave (Prijazno jedro mesta Lendave)	2008	
		Inštitut za varstvo narave	2007	
		Kanalizacijska infrastruktura v povezavi z naravo	2008	
		Ureditev turistične ceste Lendavske gorice	2008	
		Obnova cest v Petišovcih	2008	
	Dobrovnik		Komunalna ureditev kmetijsko-poslovne cone Dobrovnik (1.faza)	2011
			Dograditev sekundarne kanalizacije in sanacija cest (Ureditev poslovne in turistične infrastrukture)	2008
	Hodoš		Kolesarske steze Hodoš - mladinski dom	2010
			Rekonstrukcija LC s pločniki in ulično razsvetljavo	2008
	Šalovci		Vodooskrba v občini Šalovci - II. in 1etapa faze III	2008
	Moravske Toplice		Oaza zdravja - doživljajski turistični center	2008
			Rekonstrukcija lokalne ceste LC 265051 M. Toplice - Fokovci, II. faza	2008
			Rekonstrukcija lokalne ceste LC 265051 M. Toplice - Fokovci (I.faza)	2007
			Rekonstrukcija dela lokalne ceste LC 265111 Sebeborci - Panovci	2008
			Rekonstrukcija lokalne ceste LC 265031 Tešanovci - Mlajtinci	2007
			Rekonstrukcija dela lokalne ceste LC 265181 Prosenjakovci - Središče	2008

Evalvacijsko vprašanje: Koliko operacij je na območjih Nature 2000? Katere izmed njih so primeri dobre prakse na tem območju?

353. Slovenija je v primerjavi z drugimi državami članicami EU razmeroma redko poseljena in od njih odstopa po velikem deležu površin, pokritih z gozdom, in kot vodilna po deležu površin, vključenih v Natura območja, kar kaže na dobro ohranjenost naravnega okolja. Po tem se loči tudi od večine novih držav članic, med katerimi je enkratna zaradi kombinacije

³² http://www.arhiv.uvn.gov.si/si/manjsine/italijanska_narodna_skupnost/

³³ http://www.arhiv.uvn.gov.si/si/manjsine/madzarska_narodna_skupnost/

ohranjenega okolja in hkrati razvitega gospodarstva ter relativno visokega bruto domačega proizvoda, ki se kosa tudi z nekaterimi starimi državami članicami EU. Po tej kombinaciji značilnosti se loči tudi od drugih držav nekdanje Jugoslavije; po vstopu Hrvaške v EU pa ji bo ta parirala po ohranjenosti narave oz. deležu površin, vključenih v Natura območja. Ohranjeno naravno okolje in ohranjena narava sta v Sloveniji del vsakdanjika, kar se kaže tudi po velikem številu ljudi, ki se radi rekreirajo na prostem, številu članov planinskih in športnih društev ter naravoslovnih dejavnosti v šolah. Narava je lahko dostopna vsem družbenim skupinam v vseh regijah in predstavlja pomembno komponento kakovosti življenja, kar izpostavljajo skoraj vsi razvojni programi na različnih ravneh (lokalnih, regionalni in nacionalni), vendar je bilo med potrjenimi operacijami malo takih, ki so bile neposredno usmerjene v razvoj z produktov, povezanih z varstvom narave in aktivnostmi v naravi. Od vseh operacij jih je bilo 25³⁴ izvedenih na območjih Natura 2000, ki pa niso nujno operacije, ki bi prispevale k ohranjanju območij, so pa prispevale k rabi teh območij.

354. Regije so v času priprave regionalnih razvojnih programov na osnovi analiz postavile prednostne naloge ter strateške cilje, kasneje pa se je zaradi sprememb v okolju in spremljanja priložnosti za financiranje osredotočenost na cilje in prednostne naloge zmanjšala. To pokažejo tudi sredstva vložena iz celotne Kohezijske politike in samo sredstev 4. razvojne prioritete. Danes je težko razumeti, ali bi večje ujemanje odobrenih operacij s prioritetai regij povzročilo njihovo večjo razvitost in konkurenčnost, vemo pa, da tudi same niso najbolj upoštevale svojih postavljenih prednostnih nalog.

355. Od vseh operacij jih je bilo 25³⁵ izvedenih na območjih Natura 2000, ki pa niso nujno operacije, ki bi prispevale k ohranjanju območij, so pa prispevale k rabi teh območij. Primeri dobre prakse so Park Zelenega krasa, Dežela štokelj destinacija Natura 2000, Natura turistične zanimivosti Zasavja. Primere dobre prakse navajamo, ker so šli v smeri razvoja regionalnih produktov in povezovanja več ciljnih skupin, ki bi se povezale in skupaj ponudile produkte na drugih tržiščih.

Preglednica: Pregled operacij na območjih Natura po regijah (Vir: MGRT, Posredoval MKO)

Kohezijska regija	Regija	Število projektov
Zahodna kohezijska regija	Gorenjska	3
	Goriška	3
	Osrednjeslovenska	1
Vzhodna kohezijska regija	Koroška	1
	Notranjsko - kraška	2
	Pomurska	7
	Savinjska	6
	Zasavska	1
	Jugovzhodna	1
	Skupna vsota	25

³⁴ Sofinancirani projekti v območju Natura 2000 (OP RR sredstva ESRR), Vir: MGRT, Posredoval MKO.

³⁵ Sofinancirani projekti v območju Natura 2000 (OP RR sredstva ESRR), Vir: MGRT, Posredoval MKO.

Evalvacijska vprašanja o prednostni usmeritvi Razvoj obmejnih območij s Hrvaško

Evalvacijsko vprašanje: Kakšen je vpliv izvajanja prednostne usmeritve na ohranjanje poseljenosti in dostopnosti območja?

356. Kazalniki, ki jih na ravni operacij spremljajo nosilci operacij in skrbniki pri posredniškem telesu ne spremljajo ciljnih skupin tako, da iz teh podatkov ne moremo oceniti ali se je zaradi izvajanja operacij ohranila poseljenost in dostopnost območja. Za dovolj kakovosten pogled na kazalnik ohranjanja poseljenosti pa je tudi še prekmalu saj se bo ta pokazal šele kasneje. Je pa na ta vprašanja odgovarjala anketa oziroma odgovori na anketna vprašanja.
357. Po mnenju 20% anketirancev, ki so odgovorili na to vprašanje imajo po izvedenih operacijah naselja sedaj boljšo infrastrukturo od ostalih, 20% pa jih meni so ta naselja po razvitosti infrastrukture končno dohitela ostale. 40% anketiranih, ki so odgovorili to vprašanje pa trdi, da ta naselja še vedno zaostajajo po razvitosti infrastrukture, a je zaostanek manjši. Ostali so označili odgovor drugo.
358. Po mnenju 60% anketirancev se prebivalci območja zavedajo, da jim je projekt izboljšal kakovost življenja. Po mnenju 20% anketirancev se prebivalcem teh območij zdi samoumevno, da država financira projekte v tem območju saj jih je nova državna meja pred leti postavila v slabši položaj. Enak delež anketirancev pa meni, da je izvajanje investicij povežalo in motiviralo prebivalce teh območij.

Evalvacijsko vprašanje: Ali so bile predvidene dejavnosti prednostne usmeritve ustrezne, glede na zastavljene cilje?

359. Glede na operativni program so obmejna območja z Republiko Hrvaško opredeljena kot prednostna območja regionalne politike. Tu se nahajajo najmanj razvita območja v Sloveniji in večinoma majhne ter finančno šibke lokalne skupnosti. Regionalna politika želi na tem ciljnim območju pritegniti začetne investicije podjetij in omogočiti ter izboljšati dostopnost do javnih funkcij in storitev za prebivalstvo, ki živi v neposredni bližini mejnih prehodov z Republiko Hrvaško. Ocena je bila, da se bo po vključitvi Slovenije v schengenski mejni režim koncentracija razvojnih problemov na južni slovenski meji še intenzivirala. Zato so bile predvidene dejavnosti celostnega urejanja cestno-prometne infrastrukture, dvig kakovosti infracrutkturne oskrbe obmejnega prebivalstva.
360. V okviru prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško je bilo več kot 97 % operacij usmerjenih v izboljšanje kakovosti življenja in dela (lokalne ceste, kanalizacija, zbirni kanali, vodovodi, vodohrami) medtem ko so bile tri operacije usmerjene direktno v podporo podjetništvu na tem območju. Glede na postavljen razvojni okvir obmejnega območja s Hrvaško in kasneje izvedene operacije je mogoče trditi, da so izvedene operacije ustrezne, glede na zastavljene cilje.
361. Glede na ankmnenja anketirancev pa bi v prihodnje bi morali sredstva vlagati v lažjo dostopnost v naselij, ki so oddaljena od centra predvsem na cestni infrastrukturi in internetni povezavi, v objekte za povezovanje ljudi, vaški in gasilki domovi, širokopasovne povezave,

ureditve kulturnih spomenikov, cerkva, ureditve vaških jeder, v gospodarstvo in razvoj kmetijstva, v investicije, ki bi odprla nova delovna mesta in jih tudi spodbujala. Med ključne probleme območij na meji anketiranci, ki so odgovorili na vprašanje štejejo slabo cestno infrastrukturo, probleme kanalizacije v naseljih kjer je razpršena gradnja (individualne čistilne naprave in obnova zastarelega vodovodnega sistema). Za tem slaba pokritost s širokopasovnimi povezavami ter splošno nerazvitost in slabo razvito gospodarstvo. Ključne priložnosti teh območij pa vidijo v turizmu, vinogradništvu, nedotaknjeni krajini, poraščenost ter možnost razvoja lesne obrti ali industrije, ekološko kmetijstvo, moderne tehnologije za komunikacije teh območij z ostalim svetom.

Evalvacijsko vprašanje: Kakšna je bila učinkovitost izvajanja? Kaj bi bilo potrebno spremeniti, da bi bila učinkovitost večja?

362. Povprečno je bilo na operacijo potrjenih za nekaj več kot 400 tisoč evrov. To pomeni, da je celoten sistem veliko dela vložil v pripravo in ocenjevanje ter izvedbo in spremljanje operacij in da je v upravljanje operacij vloženi veliko sredstev. V primeru prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško je nižji znesek zaradi velikosti ciljnih skupin (manj prebivalcev, manj podjetnikov) manjši znesek razumljiv tudi glede na naravo operacij oziroma njihov cilj ohraniti prebivalstvo v podeželskih delih Slovenije.
363. Merila za odobravanje operacij deloma obravnavajo vprašanje ustreznosti, medtem ko ne obravnavajo vprašanja izvedljivosti in trajnosti. Izvedljivost je pregledana na ravni tehnične dokumentacije in prijave na razpis in tukaj ostajajo odprta vprašanja izvedljivosti projekta v času njegove operacije in dolgoročnega zagotavljanja rezultatov projekta. Merila ne obravnavajo trajnosti in sposobnosti projekta/operacije, da na dolgi rok zagotavlja rezultate, primerne za ciljne skupine operacije.
364. Da bi izboljšali delovanje sistema, predvsem pa povečali vpliv operacij na doseganje ciljev operativnega programa, je na ravni operacij potrebno spremljati vsebino operacij in skupne značilnosti skupin operacij po njihovi vsebini, ne le po samih trenutno postavljenih kazalnikih. Na ta način bo mogoče po vsebinah (poslovne cone, inkubatorji in tako naprej) razumeti, kako program izvajamo in kako ta vpliva na ciljne skupine. Tako bomo lažje razumeli vpliv operacij na ciljne skupine in potrebne spremembe operacij oziroma spremembe sistema izvajanja, da bi vpliv lahko še povečali. Takšen način vrednotenja je potrebno zahtevati od vseh postopkov vrednotenja.
365. Za operacije je potrebno jasno definirati kazalnike vložka, učinka, rezultata in vpliva, kar bi prijavitelje vodilo k temu, da bi operacije oblikovali ciljno, bolj osredotočeno na doseganje ciljev in po odobritvi tako tudi spremljali njihovo uspešnost in učinkovitost. Do sedaj postavljeni kazalniki nam ne nudijo podlage za razumevanje, kako uspešno je bilo izvajanje razvojne prioritete. in kakšen vpliv operacije dosegajo. Takšne podatke je potrebno tudi redno spremljati saj je le na takšen način mogoče program upravljati proti ciljem. V prihodnjem programskem obdobju 2014-2020 Evropska komisija kazalnikov vpliva v programskih dokumentih ne zahteva več, ampak bo potrebno opredeliti, kakšne vplive bi želeli doseči, in njihovo doseganje ovrednotiti izključno z analizo nasprotnih dejstev (t.i. counterfactual impact evaluation). Tak način spremljanja je zahtevnejši od spremljanja s

kazalniki, zato priporočamo naročniku, da pravočasno vzpostavi zbirko podatkov in način zbiranja podatkov, ki bodo omogočili uporabo te metode, ali zagotovi povečan obseg sredstev za študije, namenjene zbiranju in analizi ustreznih podatkov, ki bodo omogočili način spremljanja vplivov, kot ga zahteva EU.

366. Priporočamo, da posredniško telo v prihodnje po vsebinskih sklopih redno spremlja operacije in njihov vpliv na ciljne skupine, da bi iz tega razumeli kako je potrebno prilagajati sistem predvsem pa vsebino izvajanja posameznega dela operativnega programa. Na ta način mora posredniško telo preden nadaljuje s posamezno upravičeno dejavnostjo razumeti na kakšen način in v kolikšni meri kako so operacije vplivale na ciljne skupine in šele za tem nadaljevati z izvajanjem tega tipa operacij ali pa dodajanjem novih.

Evalvacijsko vprašanje: Ali so bila merila za izbor operacij ustrezna?

367. Analiza meril za izbor operacij je narejena na podlagi meril, ki so bila objavljena v petem javnem razpisu za izbor operacij iz prednostne usmeritve »Razvoj obmejnih območij s Hrvaško«, ki je bil objavljen v decembru 2012. Merila so se skozi čas izvajanja prilagajala potrebam, saj je posredniško telo zaznavalo spremembe med ciljnimi skupinami in na tak način približalo izvajanje prednostne usmeritve potrebam.

Sklop	Merilo	Ustreznost	Izvedljivost	Trajnost
Prometna infrastruktura	Urejanje dostopa do gospodinjstev, katerim se rešuje dostop po slovenskem ozemlju zaradi uvedbe schengenskega režima (novogradnja ali rekonstrukcija) kjerkoli v 10-kilometrskem obmejnem pasu s Hrvaško	Merilo postavlja vprašanje ustreznosti. Merilo pa izpušča odločanje o drugih možnih oblikah dostopnosti in njihovih vplivih na doseganje cilja (na primer dostopnost s Hrvaške)	Merilo se ne ukvarja z izvedljivostjo saj je ta preverjena v drugih delih prijavnne dokumentacije.	Merilo ne obravnava trajnosti po juliju 2013 pa je tudi že zelo jasno, da je Hrvaška postala članica EU in da bo v določenem času postala članica Schengenskega sporazuma in je trajnost takih operacij vprašljiva.
	Urejanje dostopa do proizvodnih (poslovnih) objektov, katerim se rešuje dostop po slovenskem ozemlju zaradi uvedbe schengenskega režima (novogradnja ali rekonstrukcija) kjerkoli v 10-kilometrskem obmejnem pasu s Hrvaško	Merilo postavlja vprašanje ustreznosti. Merilo pa izpušča odločanje o drugih možnih oblikah dostopnosti in njihovih vplivih na doseganje cilja (na primer dostopnost s Hrvaške)		Merilo ne obravnava trajnosti po juliju 2013 pa je tudi že zelo jasno, da je Hrvaška postala članica EU in da bo v določenem času postala članica Schengenskega sporazuma in je trajnost takih operacij vprašljiva.
	Število prebivalcev, katerim se izboljšujejo pogoji življenja ob meji s Hrvaško, v razmerju do primanjkljaja delovnih mest	Merilo sicer obravnava vprašanje ustreznosti pa vendar postavlja ustreznost v zelo ozek pomen saj je zagotavljanje in dostopnost delovnih		Merilo ne obravnava trajnosti operacije.

		mest lokalizirana in je v nasprotju z modelom mobilnosti in odpiranja oddaljenih naselij v ekonomski razvoj.		
	Število prebivalcev, katerim se izboljšujejo pogoji življenja ob meji s Hrvaško	Merilo povsem ustreza razumevanju ustraznosti.		Merilo ne obravnava trajnosti operacije.

	Merilo	Ustreznost	Izvedljivost	Trajnost
Okoljska infrastruktura	Število prebivalcev, katerim se izboljšujejo pogoji življenja ob meji s Hrvaško na področju okoljske problematike	Merilo povsem ustreza razumevanju ustraznosti.	Merilo se ne ukvarja z izvedljivostjo saj je ta preverjena v drugih delih prijavne dokumentacije.	Merilo obravnava le okoljski del trajnosti medtem ko izpusti vse ostale vidike od družbenih, organizacijskih in tako naprej.
	Število prebivalcev, katerim se izboljšujejo pogoji življenja ob meji s Hrvaško	Merilo povsem ustreza razumevanju ustraznosti.		

	Merilo	Ustreznost	Izvedljivost	Trajnost
Ekonomska infrastruktura	Bruto delovna mesta v poslovni oz. obrtni coni	Merilo sicer obravnava vprašanje ustreznosti pa vendar postavlja ustreznost v zelo ozek pomen saj je zagotavljanje in dostopnost delovnih mest lokalizirana in je v nasprotju z modelom mobilnosti in odpiranja oddaljenih naselij v ekonomski razvoj.	Merilo se ne ukvarja z izvedljivostjo saj je ta preverjena v drugih delih prijavne dokumentacije.	Merilo ne obravnava trajnosti operacije.
	Število prebivalcev, katerim se izboljšujejo pogoji življenja ob meji s Hrvaško, v razmerju do števila bruto delovnih mest v poslovni oz. obrtni coni – število prebivalcev občine			Merilo ne obravnava trajnosti operacije.
	Število prebivalcev, katerim se izboljšujejo pogoji življenja ob meji s Hrvaško			Merilo tudi ne odpira možnosti drugih oblik odgovaranja na potrebe ciljnih skupin ampak se je usmerilo izključno na eno obliko operacij.

368. Merila deloma obravnavajo vprašanje ustreznosti, medtem ko ne obravnavajo vprašanja izvedljivosti in trajnosti. Izvedljivost je pregledana na ravni tehnične dokumentacije in prijave na razpis in tukaj ostajajo odprta vprašanja izvedljivosti projekta v času njegove operacije in dolgoročnega zagotavljanja rezultatov projekta. Merila ne obravnavajo trajnosti in sposobnosti projekta/operacije, da na dolgi rok zagotavlja rezultate, primerne za ciljne skupine operacije.

369. V preglednici so predstavljena merila javnega razpisa za izbor operacij iz prednostne usmeritve »Razvoj obmejnih območij s Hrvaško«, kije bil objavljen decembra 2012. Taka merila so želela dati enakomerno priložnost pridobitve sredstev vsem nosilcem operacij ne

glede na njihovo razvitost in usposobljenost. Preglednica primerna podobna naselja v različnih delih 10 km obmejnega območja s Hrvaško.

Preglednica: Kratak pregled vsebin po odobrenih operacijah (Vir: ISARR)

Merilo	Razpis/ primerjava	Naselje				
		Abitanti	Beltinci	Cirkulane	Bistrica ob Sotli	Ajbelj
Občina		Koper	Beltinci	Cirkulane	Bistrica ob Sotli	Kostel
Urejanje dostopa do gospodnjistev	Razpis-ocena	7	30	30	27	3
Urejanje dostopa do poslovnih objektov	Razpis - ocena	0	0	0	0	0
Primankljaj delovnih mest	Razpis - ocena	0	30	30	20	30
Razred demografske ogroženosti	Razpis-ocena	0	10	20	30	40
Skupaj:	Ocena	7	70	80	77	77
Potovalni čas do najbližjega naselja večjega od 50.000 prebivalcev	Lastna primerjava	43"	44"	45"	1'21"	1' 29"
Število prebivalcev (2011)	Lastna primerjava	16	2.394	434	272	9
Potovalni čas do upravne enote	Lastna primerjava	43"	12"	24"	34"	23"

370. Razpisana merila za potrditev operacij so tehnično postavljena in nudijo dobro podlago za odločanje, saj je v naprej pregledno in jasno ter razumljivo postavljeno točkovanje. Takšno točkovanje je razumljivo z vidika učinkovitosti sistema, ki omogoča hitreje in lažje odločanje, s tem ko nosilce razvrsti v razrede in jih za tem točkuje. Omenjeno točkovanje pa ne ustreza razumevanju kakovosti operacij z vidika trajnosti, ustreznosti in izvedljivosti. Merila med seboj primerjajo naselja in glede na situacijo v naseljih in občinah postavljajo merila, ki presodijo ali bo operacija potrjena ali ne. Seveda takšen način usterza razvojni utemeljitvi da se tu nahajajo najmanj razvita območja v Sloveniji in večinoma majhne ter finančno šibke lokalne skupnosti. S temi merili je regionalna politika povečala investicije ter izboljšala dostopnost do javnih funkcij in storitev za prebivalstvo. Pa vendar takšen pristop lahko podpira želje po večanju števila občin, saj bi bila uspešnejša naselja v tistih občinah ki so manjše in imajo več problemov (primer: Ustanovitev manjše občine na Koprskem bi prinesla več točk nosilcu operacije kot danes).

Evalvacijsko vprašanje: Kakšna so priporočila za izvajanje ukrepa razvoja obmejnih območij s Hrvaško v prihodnji finančni perspektivi 2014-2020, tudi v kontekstu nadgradnje ukrepa z ukrepom razvoja obmejnih problemskih območij, ki se izvaja v okviru regionalne politike (24. člen ZSRR-2, Uradni list RS, št. 20/2011 in 57/2012)?

371. Kar 30,26% anketirancev meni, da jim je na operacijah največ težav, v tehničnem smislu izvajanja operacije, povzročalo dolgotrajno odobravanje izplačil. Po mnenju nosilcev operacij jim je veliko težav povzročala priprava vsebinskih poročil, kar 25.00% jih je to trdilo, enako to velja za spremljanje kazalnikov, medtem ko je bila priprava finančnih poročil težavna za 21.05% anketirancev. Nejasne zahteve za pojasnila poročil so motile 22.37% anketirancev, ogledi na kraju samem pa je 2.63% anketirancev.

372. Vsebinsko so nosilci operacij kot težave pri izvajanju operacij našteali zamude pri pridobivanju dovoljenj ter upravljanje projektov, da bi dosegli zastavljene izvedbene roke in ustrezno kakovost. Omenjeni so tudi hitri roki realizacije in pojasnjevanje tehničnih sprememb v času izvajanja projekta. Nekaj od anketirancev je kot največjo težavo izpostavilo pojasnjevanje in dokazovanje najmanjših odstopanj pri izvajanju operacije in dokazovanje upravičenih stroškov, ki običajno postanejo neupravičeni strošek ter drugi, da je administracija preobsežna in nepotrebna.
373. Kot predloge za izboljšanje postopkov izvajanja operacij anketiranci navajajo nujnost poenostavitve poročanja ter jasna navodila o upravičenih stroških (predvsem glede upravičenost več in dodatnih del). Poleg tega pa anketiranci predlagajo, da se pripravijo natančna in jasna ter kratka navodila za spremljanje in vodenje operacij. Med drugim jim je pomembno tudi hitrejše nakazovanje sredstev na podlagi izstavljenih situacij.
374. Pri vodenju in koordinaciji ljudi in partnerjev (torej pri svojem delu) nosilci operacij želijo vzpostaviti več sodelovanja ter izmenjave izkušenj in vzpostavljanja dobrih odnosov med sodelavci. Sledenje terminskim planom se večkrat pojavi kot pomemben način izboljšav. Nekaj pa jih trdi da je pri vodenju težava pomanjkanje kadra. Večja vključitev partnerjev v pripravo projekta, bi po njihovem povzročala manj težav v času izvajanja operacije. Izpostavljen pa je bil tudi plačilni sistem za ljudi, ki delajo na projektih.

Evalvacijsko vprašanje: Katere dejavnosti bi bilo v prihodnje smotrno izvajati v okviru ukrepa spodbujanja razvoja obmejnih območij?

375. Priporočamo, da se izvajanje vseh ukrepov v obmejnih območjih usmeri v probleme, ki jih kažejo analize Evropske zveze obmejnih regij. Te jasno kažejo, da so čezmejne regije še posebej prizadete zaradi demografskih sprememb in izseljevanja. Ekonomski centri v mejnih regijah pa so velikokrat odrezani od njihovega naravnega okolja, kar zmanjšuje možnosti normalnega trgovanja. Že desetletja se v teh območjih ni uspela razviti transportna infrastruktura, ki bi jih povezala z širšim zalednjem. Infrastruktura, ki se tam razvija, danes v večini primerov zamuja 10 ali več let, medtem ko so se centralna naseljena in regije že uspele razviti.
376. Razvojni problemi v čezmejnih regijah se pojavljajo zaradi vrste razlik, ki se pojavljajo v čezmejnem prostoru³⁶:
- Različne administrativne strukture, pravna ureditev in pristojnosti (davčne, socialne, protroske, okoljske, denarne ureditve);
  - Slabe povezave med malimi in srednjimi podjetji v čezmejnem tržišču;
  - Različni transportni sistemi, ki ne spodbujajo razvoja tržišč;
  - Različne plačne razmere, ki s časom lahko povzročijo socialne razlike;
  - Izguba varnosti zaradi izginjanja meja;
  - Rast turizma v konfliktu z žaljami po varovanju narave in okolja;
  - Manjše in slabe naložbe v storitve zaradi slabih povezav v čezmejnem trgu;
  - Slabosti v povezavah izobraževanja in vseživljenjskega izobraževanja;
  - Nerešeni vsakdanji problemi, predsodki, stereotipi, slabo razumevanje kulture in sosedov.

³⁶ Draft New version, EUROPEAN CHARTER FOR BORDER AND CROSS-BORDER REGIONS, EABR; September 2011

377. Če se bodo obmejne regije želele hitreje vključiti v razvoj bodo morala v prihodnje z operacijami podpreti tiste vsebine, ki jih navajajo mednarodne raziskave kot ključne za razvoj teh območij. Analiza do sedaj vloženih sredstev po do sedaj odobrenih operacijah pokaže, da so nosilci operacij vlagali smao v dve vsebini, ki jih je potrebno izboljšati v obmejnem prostoru in še v tem malo skupaj za nekja več kot 14,5 milijona evrov.

Pregled operacij 4. razvojne prioritete Prednostne usmeritve Razvoj obmejnih območij s Hrvaško po problematiki, ki jo identificirajo mednarodne raziskave

Problemi obmejnih območij	Število operacij, ki je vplivalo na te probleme	Vrednost naložb
Administrativne strukture, pravna ureditev in pritojnosti	0	
Slabe povezave med malimi in srednjimi podjetji v čezmejnem tržišču	3	980.520,53
Različni transportni sistemi, ki ne spodbujajo razvoja tržišč	0	
Različne plačne razmere, ki s časom lahko povzročijo socialne razlike	0	
Izguba varnosti zaradi izginjanja meja	0	
Rast turizma v konfliktu z žaljami po varovanju narave in okolja	0	
Manjše in slabe naložbe v storitve zaradi slabih povezav v čezmejnem trgu	42	13.628.192,5
Slabosti v povezavah izobraževanja in vseživljenjskega izobraževanja,	0	
Nerešeni vsakdanji problemi, predsodki, stereotipi, slabo razumevanje kulture in sosedov	0	

378. Priporočamo, da že na ravni programa posredniško telo (v javnem razpisu z upravičenimi dejavnostmi) bolj usmeri sredstva v vsebine, ki so potrebne za delovanje obmejnih območij in naložbe spremlja ter tako zagotavlja doseganje ciljev povezovanja in razvoja teh območij.

379. Ravno zaradi zgoraj omenjenih razvojnih ovir države v obmejna območja namenjajo sredstva posebnih oblik, da bi v čim krajšem času skušale v razvojno dinamiko države ujeti tudi ta območja. Slovenija je po deležu teritorija, ki ga lahko štejemo za obmejnega v vrhu evropskih držav, razlika pa je predvsem v tem, da je meja z Republiko Hrvaško državna meja šele dobri dve desetletji in da po novem postaja notranja meja Evropske unije.

380. Tudi anketiranci med ključne probleme teh območij, štejejo slabo cestno infrastrukturo, probleme kanalizacije v naseljih kjer je razpršena gradnja (individualne čistilne naprave in obnova zastarelega vodovodnega sistema). Za tem slaba pokritost s širokopasovnimi povezavami ter splošno nerazvitost in slabo razvito gospodarstvo. Ključne priložnosti teh območij vidijo v turizmu, vinogradništvu, nedotaknjeni krajini, poraščenost ter možnost razvoja lesne obrti ali industrije, ekološko kmetijstvo, moderne tehnologije za komunikacije teh območij z ostalim svetom.

12. Celovita predstavitev odgovorov na anketna vprašanja

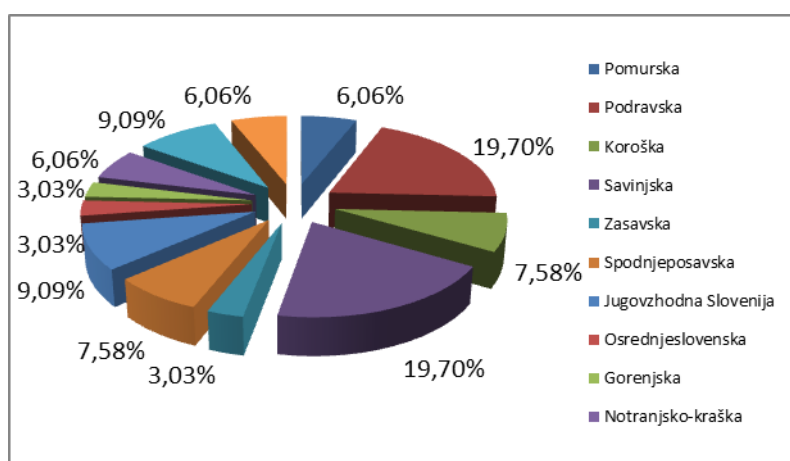
Ozadje in postopek

381. Za podrobnejše vrednotenje priprave in izvajanja operacij bilo izvedeno z anketami med nosilci operacij, da bi na ta način zajeli njihove izkušnje z izvajanjem operacij, v katere so bili vključeni, ter učinke izvajanja operacij. Z naročnikom je bilo dogovorjeno, da izvedemo spletne ankete. Anketna vprašanja so bila večinoma zaprtega tipa (izbor najustrežnejšega odgovora, rangiranje in podobno). Vprašanja pa so temeljila na vsebini projektne naloge ter na tem, kateri podatki se ne zbirajo za statistične analize, a bi nam koristili pri odgovorih na evalvacijska vprašanja. Vprašalnike smo v pregled in potrditev posredovali naročniku. Na podlagi predlogov in pripomb je bila nato oblikovana končna različica vprašalnikov.

382. Ankete so bile izvedene s pomočjo spletnega orodja Limeservice in so bile upravičencem poslane po elektronski pošti, odgovarjanje je potekalo avtomatsko preko spletne strani. Ankete so bile posredovane vsem skrbnikom izvajanja operacij na občinah in regionalnih razvojnih agencijah, ter dodatno njihovim sodelavcem – pomočnikom v primerih, ko je bil posamezen skrbnik za operacijo zadolžen le določen čas ali je zaradi večjega števila operacij imel pomočnika. Zaradi zamika v posredovanju kontaktnih podatkov smo kontaktne podatke v prvem krogu zbrali s telefonskimi klici na občinske uprave. To je kasneje pripomoglo k razširitvi anketiranja pomočnike skrbnikov, te so imele predvsem občine z večjim številom potrjenih operacij. Ankete so bile tako razposlane na približno 250 naslovov. Odzvalo se je 66 anketirancev, kar pomeni, da je ob 95 % stopnji zaupanja interval zaupanja malo manjši od 10. V anketiranje je bilo tako vključenih praktično vseh 212 slovenskih občin, zato smo pričakovali enakomerno razpršen vzorec, v katerem so zastopani prejemniki iz vseh regij in iz vseh razpisov. Odziv na ankete je bil na začetku nizek, nekaj tudi zaradi napak v elektronskih naslovih ali zamenjave kontaktnih oseb, vendar se je odziv povečal po posredovanju vseh kontaktnih podatkov s strani naročnika, dodatno pa smo ga povečali s klicanjem prejemnikov anket in popravljanjem naslovov prejemnikov.

383. Odziv na ankete je bil na začetku nizek, nekaj tudi zaradi napak v elektronskih naslovih kontaktnih oseb vendar smo odziv povečali s klicanjem prejemnikov anket in popravljanjem naslovov prejemnikov.

384. Največ odgovorov na ankete smo prejeli iz Podravja in Savinjske regije, kjer je bilo odobrenih največ operacij sledile pa so jim Jugovzhodna Slovenija, Goriška in Koroška. Vseh odgovorjenih anket je bilo 66 kar zadovoljuje potrebno število za statistično

Graf 8: Razporeditev anketirancev po regijah (Oikos, anketa september, 2013)

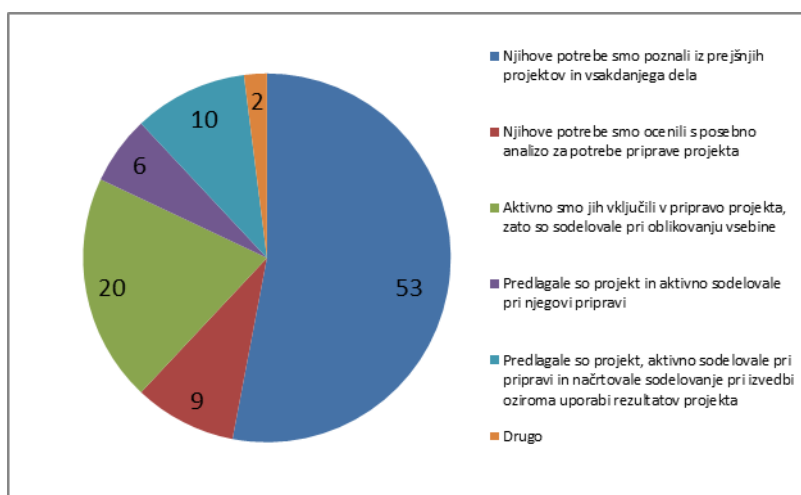
značilnost odgovorov. Več, 86% anket so izpolnili upravičenci, ki so imeli odobrene operacije v okviru iz Prednostne usmeritve 4.1. OP RR Regionalni razvojni programi, manj 13,6% pa je bilo tistih, ki so imeli operacije odobrene v okviru Prednostne usmeritve 4.2. Razvoj obmejnih območij s Hrvaško. Tudi ta porazdelitev anket je logična saj je bila pravice porabe 2007-2011 za drugo prednostno le 6% prve prednostne usmeritve (10 anketirancev se ni izjasnilo iz katere prednostne naloge so dobili odobrena sredstva).

385. Regionalne razvojne agencije se kljub večkratnim pozivom, z izjemo Regionalne razvojne agencije Notranjsko kraške regije, na ankete niso odzvale.

Način priprave operacij, izvajanja in njihovega spremljanja

386. Kar 56,9 % nosilcev operacij se je za pripravo in izvajanje operacije povezal z drugimi organizacijami in lokalnimi skupnostmi ostali pa so operacije pripravili sami. Med tistimi organizacijami s katerimi so se povezali nosilci operacij so anketiranci našli občine, svetovalna podjetja, regionalne razvojne agencije, krajevne skupnosti, gledališča, podjetnike, obrtno zbornico, lokalno turistično organizacijo, komunalna podjetja, vrti, šole. Največkrat so bile kot partnerji izpostavljene partnerske občine. Operacije, ki so bile izvedene so bile namenjene ciljnim skupinam in anketiranci kot take navajajo občane oziroma domačine, turiste, starše in otroke, podjetnike. V tistih operacijah, ki so bile odobrene iz druge prednostne usmeritve pa je bilo posebej izpostavljeno obmejni prebivalstvo, ki se mu po vzpostavitvi schengenske meje lajša dostopnosti.

387. Pri pripravi operacij je 69,74 % nosilcev operacij potrebe ciljnih skupin poznalo iz prejšnjih projektov in

Graf 9: Način prepoznavanja potreb po operacijah (Oikos, anketa september, 2013)
 vsakdanjega dela, 26,32 % nosilcev operacij pa je predstavnike ciljnih skupin vključilo v pripravo operacij medtem ko so 13,16% nosilcem operacije predlagali predstavniki ciljnih skupin, ki so aktivno sodelovale pri pripravi in načrtovanju in uporabi rezultatov projekta. Kar 90% anketirancev ni odgovorilo na vprašanje ali redno spremljajo kazalnike medtem ko jih je ostalih 10 % izjavilo, da jih spremljajo redno.

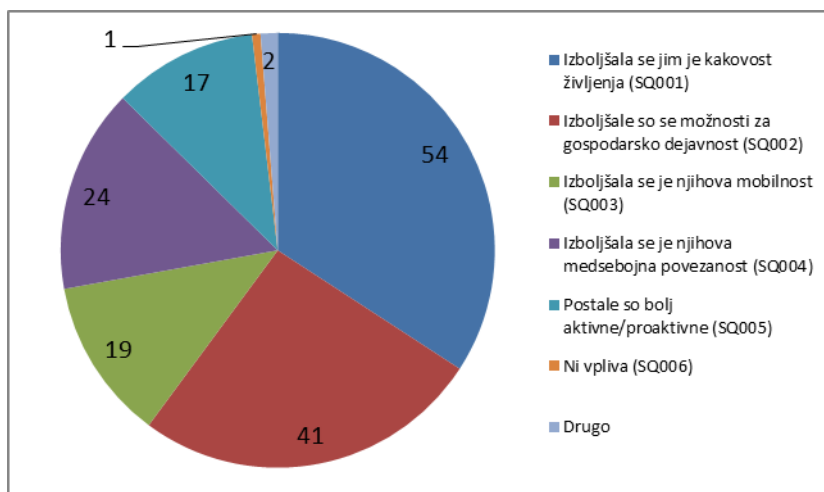
388. Izmed vseh nosilcev operacij je 68,75% takih, ki so spremljali vpliv operacije na ciljne skupine 15,62% pa je takih, ki tega niso počeli. Spremljanje vpliva so nosilci izvajali z delavnicami in osebnimi razgovori, s pomočjo medijev, s spremljanjem dejanskega priklopa, preko izvajalcev javnih služb, s spremljanjem obiska, zapolnjevanjem zmogljivosti. Tisti nosilci operacij, ki vpliva na ciljne skupine niso spremljali so kot razloge navedli, da je šlo za takšen tip projekta, ki spremljanja ni zahteval (obnova vodovoda, obnova ceste, kanalizacije), ciljne skupine operacije niso bile znane, pomanjkanje kadrov in časa med

izvajanjem projekta, zaradi letnega časa, ali pa ker niso pristojni za spremljanje družbenih aktivnosti. Med navedenimi je bil tudi problem izvajanja projektne dela, ki se neredko dogaja parcialno, kot projekt, in ne kot del širše vizije s faznim razvojem in iskanjem rešitev.

389. **Kar 88% nosilcev operacije je spremljalo le obvezne kazalnike, 11% pa jih spremljalo dodatne lastne kazalnike.** Med neobveznimi so spremljali vplačano turistično takso, število parkiranja, število obiskov skupin, število otrok v predšolski vzgoji vrtca. Dva anketiranca pa nista želela razkriti katere kazalnike še spremljajo.

390. **Pri vprašanju o vplivu operacije na ciljne skupine je bilo možnih več odgovorov,**

kot najpogostejšega pa so anketiranci navedli, da se je ciljnim skupinam izboljšala kakovost življenja (54 odgovorov), sledila ji je izboljšana možnost za gospodarsko dejavnost (41 odgovorov), izboljšala se je medsebojna povezanost ciljnih skupin (24 odgovorov) ali pa njihova mobilnost (19 odgovorov). Del jih je trdilo, da so ciljne skupine postale bolj aktivne oziroma proaktivne (17 odgovorov) medtem ko je eden anketiranec trdil, da vpliva ni bilo in dva sta razmišljala o drugih vplivih, ki pa jih nista navedla.

Graf 10: Vpliv operacij na ciljne skupine (Oikos, anketa september, 2013)

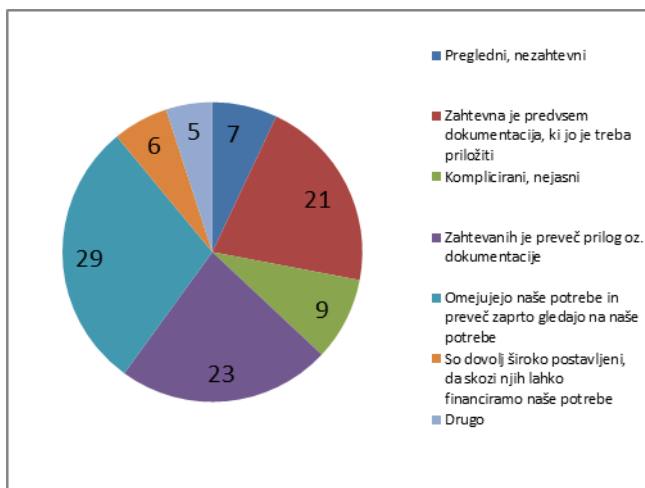
391. **Pri tem kaj je nosilce vodilo pri pripravi operacije jih je 50 navedlo, da so to bile lokalne potrebe, po 28 regionalne potrebe, ki so jih prepoznali sami ali pa so bile opredeljene v RRP.** Da jih je k pripravi operacije pripravil objavljen razpis in razpisana sredstva, ki jih je bilo mogoče dobiti je trdilo 36 anketirancev, 25 pa je takih, ki so jih vodile pobude ciljnih skupin in 6 takih, ki jih je vodila pomoč RRA in 13 takih, ki so operacije pripravili zaradi ciljev raznih programskih dokumentov. Eden je trdil da je imel druga vodila, ki pa jih ni navedel.

392. **Več kot polovica operacij po izjavah anketirancev ima možnost ustvarjanja prihodkov (53,23%) medtem ko ostalih 46,77 nosilcev operacij na svojih operacijah te možnosti ne vidijo.** V 24 primerih možnost ustvarjanja prihodkov na projektu ni imela vpliva na odločitev medtem ko so v enem primeru prihodki stimulatивно vplivali na odločitev. **Pri analizi iz kje nameravajo nosilci zagotavljati sredstva za delovanje projekta v prihodnje so pri 29 odgovorih v 20 primerih (68,9% odgovorov) kot sredstva za delovanje v prihodnje navedena občinska sredstva – proračun,** v dveh primerih ni bilo investicije a odgovora na zagotavljanje sredstev za delovanje ni bilo. Medtem ko ostali nameravajo za delovanje poskrbeti iz oddajanja prostorov v najem ali iz prodaje produktov programov in storitev.

393. Pri pripravi operacij je 50,79% anketirancev pripravilo DIIP in IP v skladu s predpisi in na ta način dobili zadostno oceno operacije, 38,09% jih je naredilo celovito analizo stroškov in koristi, ki je vključevala več scenarijev, in na podlagi tega naredili DIIP in IP, 3,17% pa je v širšo oceno vključilo tudi predstavnike ciljnih skupin. Med vsemi odgovori jih 44,74 % nosilcev pri pripravi operacij ni sodelovalo z gospodarstvom, 30,26% je ostali pa na to vprašanje niso odgovorili. Tisti, ki so s gospodarstvom se povezali so to naredili tako da so organizirali delavnice, analizirali stanje na terenu, analizirali pogodbe o vzdrževanju infrastrukture, tako da so večinoma sodelovali z domači izvajalci, osebno poznali situacijo ali jo osebno preverili, v projekt so s vključili mali podjetniki, potrebe jim sporoča gospodarstvo ter z raziskavami trga. Pol nosilcev operacij, ki so odgovorili na vprašanje ne vidi možnostmi za povezovanje operacij z gospodarstvom medtem ko ostali vidijo priložnosti v javno zasebnih partnerstvih in javnih naročilih. Nekaj (2) v odpisu lokalnih dajatev, 13% odgovorov pa se o tem ni izjasnilo.

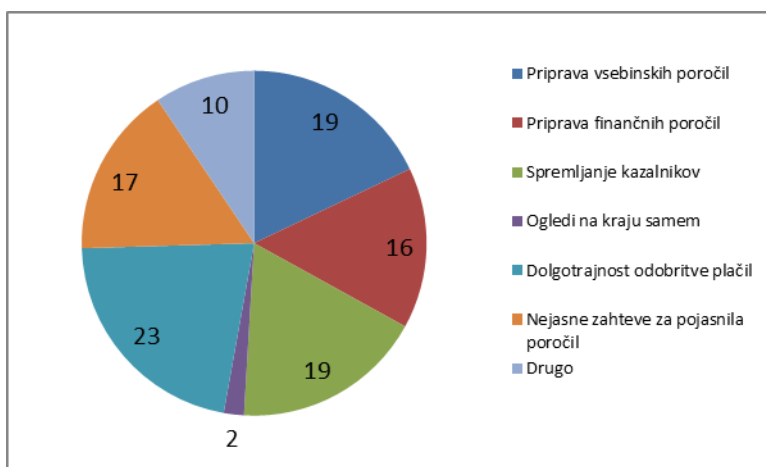
Kakovost razpisov in postopka prijave operacij

394. Največji del anketirancev (38,16%) trdi da vsebina upravičeni nameni javnih razpisov, ki so bili objavljeni v okviru izvajanja Operativnega programa Krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013, Razvojne prioritete »razvoj regij« omejujejo in preveč zaprto gledajo na potrebe v občinah in regijah. Na drugi strani pa jih 7,89% trdi, da so razpisi dovolj široko postavljeni in da zato skozi njih lahko financirajo potrebe. Nekaj manj 30,26% jih trdi, da je v postopku zahtevane preveč dokumentacije in (27,63%), da je zahtevna predvsem dokumentacija, ki jo je potrebno priložiti.

Graf 11: Težave, ki so jih anketiranci zasledili pri prijavih (Oikos, anketa september, 2013)

395. Po mnenju anketirancev bi se v bodočih javnih razpisih dalo izboljšati nabor upravičenih dejavnosti in stroškov (57.89%). Da bi se dalo izboljšati opredelitev ciljnih skupin ter tega komu je operacija namenjena 14.47% anketirancev medtem ko je jih kar 17,11% meni, da bi bilo potrebno izboljšati jasnost

Graf 12: Težave, ki so jih zasledili anketiranci pri izvajanju operacij (Oikos, anketa september, 2013)

izračunavanja stroškov in koristi.

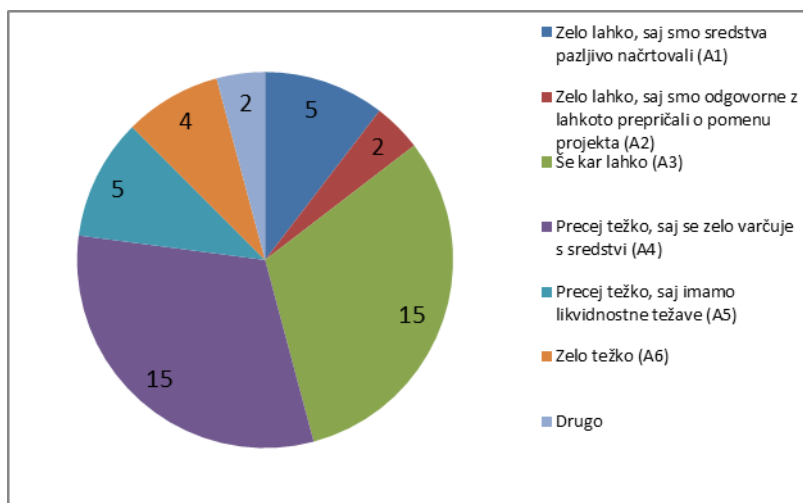
396. **Kar 30,26% anketirancev meni, da jim je na operacijah največ težav, v tehničnem smislu izvajanja operacije, povzročalo dolgotrajno odobravanje izplačil.** Po mnenju nosilcev operacij jim je veliko težav povzročala priprava vsebinskih poročil, kar 25.00% jih je to trdilo, enako to velja za spremljanje kazalnikov, medtem ko je bila priprava finančnih poročil težavna za 21.05% anketirancev. Nejasne zahteve za pojasnila poročil so motile 22.37% anketirancev, ogledi na kraju samem pa je 2.63% anketirancev.

397. Opisno oziroma vsebinsko so nosilci operacij kot težave pri izvajanju operacij našteali zamude pri pridobivanju dovoljenj ter upravljanje projektov, da bi dosegli zastavljene izvedbene roke in ustrezno kakovost. Več jih je omenilo težave s plačevanjem situacij ter postopke javnih naročil. Omenjeni pa so tudi hitri roki realizacije, tehnične spremembe v času izvajanja projekta ter nezadovoljstvo občanov ob gradnjah. Pojav hude gospodarske krize med izvedbo projektov je povzročilo težave z gradbenimi podjetji, ki so šla v stečaj in niso dokončala pogodbeno prevzetih obveznosti. Kot težava se pojavi tudi usklajevanje investicijskega programa s proračunom. Nekaj od anketirancev je kot največjo težavo izpostavilo pojasnjevanje in dokazovanje najmanjših odstopanj pri izvajanju operacije in dokazovanje upravičenih stroškov, ki običajno postanejo neupravičeni strošek ter drugi, da je administracija preobsežna in nepotrebna.

398. Kot predloge za izboljšanje postopkov izvajanja operacij anketiranci navajajo nujnost poenostavitve poročanja ter jasna navodila o upravičenih stroških (predvsem glede upravičenost več in dodatnih del). Poleg tega pa anketiranci predlagajo, da se pripravijo natančna in jasna ter kratka navodila za spremljanje in vodenje operacij. Med drugim jim je pomembno tudi hitrejša nakazovanje sredstev na podlagi izstavljenih situacij. Razumejo pa da je sistem javnih naročil podaljšal roke za več mesecev ali celo let (izbor izvajalcev bi moral biti enostavnejši, možnosti pogajanja bolj odprte, sistem pritožb krajši..).

399. Pri vodenju in koordinaciji ljudi in partnerjev (torej pri svojem delu) pa nosilci operacij želijo vzpostaviti več sodelovanja ter izmenjave izkušenj in vzpostavljanja dobrih odnosov med sodelavci. Sledenje terminskim planom se večkrat pojavi kot pomemben način izboljšav. Nekaj pa jih trdi da je pri vodenju težava pomanjkanje kadra. Večja vključitev partnerjev v pripravo projekta, bi

po njihovem povzročala manj težav v času izvajanja operacije. Izpostavljen pa je bil tudi plačilni sistem za ljudi, ki delajo na projektih. Pojavi pa se tudi prepričanje, da vodenje teh projektov ni "lahka" stvar kot morda

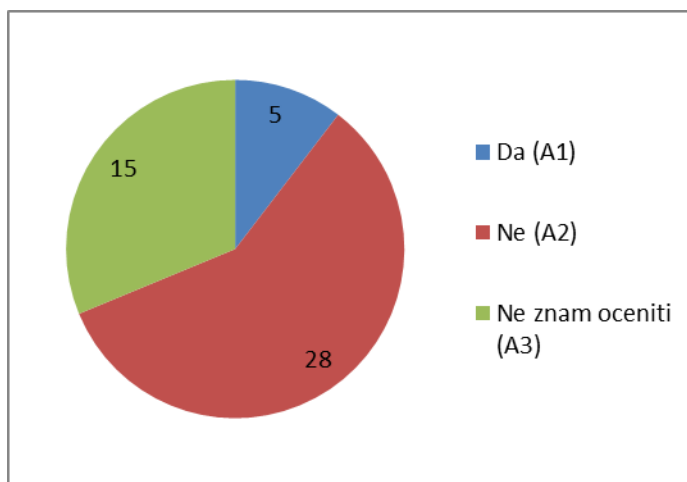
Graf 13: Kako enostavno oziroma lahko so nosilci operacij po mnenju anketirancev zagotavljali sredstva sofinanciranja (Oikos, anketa september, 2013)

mislijo politiki in da je tukaj potrebno narediti več za razumevanje tega dela.

400. Kar 70,83% vprašanih trdi, da so lastni delež sofinanciranja zagotovili s pazljivim načrtovanjem proračuna, 10,41% pa z najemom kredita ter 8,3% z prerazporeditvami sredstev znotraj proračuna. 79,16% jih je še sposobnih zagotavljati lasten delež za financiranje operacije medtem ko jih 20,83% tega ni sposobnih.

401. Skoraj enak odgovor anketiranci ponudijo pri lahkosti zagotavljanja lastnega deleža in sicer jih je še kar lahko zagotovi sredstva (31,25%) in precej težko, saj se zelo varčuje s sredstvi (31,25%). Zelo lahko je sredstva, s pazljivim načrtovanjem zagotovilo 10,41% anketirancev, 4,16% pa je financiranje zagotovilo zelo lahko saj so odgovorne prepričali z pomenom projekta. Precej težko je zaradi likvidnostnih težav sredstva zagotovilo 10,42% anketirancev medtem ko je zelo težko sredstva zagotovilo 8,33% anketirancev.

402. Danes bi lastni delež za nek nov, približno enako velik projekt ne moglo zagotoviti kar 58,33% anketirancev, 10,41% bi jih to zmoglo z lahkoto, 31,25% pa jih tega ni moglo oceniti. Tisti, ki bi delež sofinanciranja lahko zagotovili to menijo ker porabo sredstev v občini skrbno načrtujejo, drugi zato ker ima občina dovolj visok letni proračun, tretja spet ker imajo še dovolj svojih sredstev in načrtujemo objekte, ki jih občani potrebujejo.

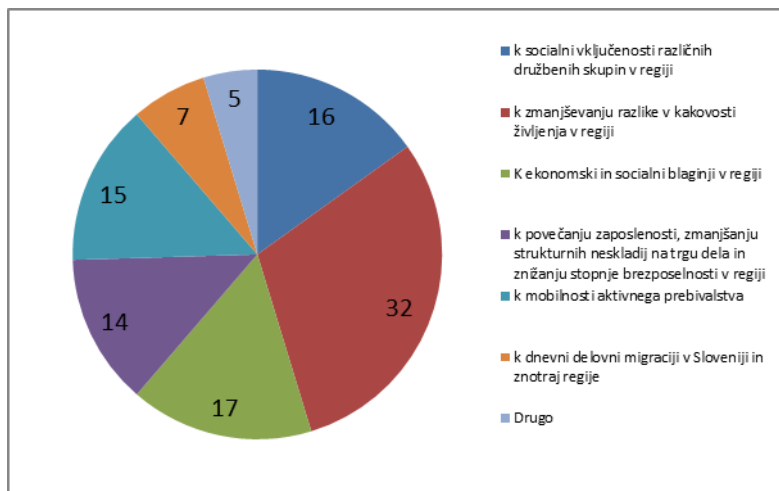
Graf 14 Bi danes težko zagotovili sredstva sofinanciranja za podobne operacije (Oikos, anketa september, 2013)

403. Na vprašanje za katere vrste oziroma kakšne projekte ste še sposobni zagotavljati sredstva za sofinanciranje je največ anketirancev odgovarjajo, da za

komunalno infrastrukturo, ki je potrebna za lokalno prebivalstvo (oskrba z vodo, odvajanje in čiščenje odpadnih voda, vzdrževanje cest). Nekaj pa jih je naštelo projekte turizma, gospodarske projekte, vrtce, šole, razvojne, kolesarske steze, izgradnja TIC-a, energetske sanacije objektov, širitev daljinskega ogrevanja, stanovanjsko gradnjo, rekonstrukcije in obnove večstanovanjskih objektov.

Vpliv operacij

404. K zmanjševanju razlike v kakovosti življenja v regiji naj bi prispevale operacije 42.11% anketirancev, k socialni vključenosti različnih družbenih skupin v regiji 21.05%, k ekonomski in socialni blaginji v

Slika 15: K čemu so prispevale izvedene operacije (Oikos, anketa september, 2013)

regiji pa so prispevale operacije po mnenju 22.37% anketirancev. Da operacije prispevajo k povečanju zaposlenosti, zmanjšanju strukturnih neskladij na trgu dela in znižanju stopnje brezposelnosti v regiji meni 18.42% anketirancev, k mobilnosti aktivnega prebivalstva 19.74% anketirancev, k dnevni delovni migraciji v Sloveniji in znotraj regije pa 9.21%.

405. **Od začetka izvajanja regionalnih razvojnih programov v letu 2007 se po mnenju 52,08% anketirancev ni pojavila nobena nova razvojna priložnost ostali menijo nasprotno.** Tistih, ki nove priložnosti vidijo so največkrat našeli turizem in različne povezane dejavnosti. Med navedli poslovne priložnosti za gospodarstvenike, priložnosti so tako na področju turizma, podjetništva in kmetijstva, energetiko ter obnovljive vire, izgradnjo logističnega centra, izgradnjo vodovoda, razvoj dopolnilnih dejavnost, izvajanje javne komunalne službe za odvajanje odpadnih voda, razvojne priložnosti v infrastrukturo za spodbujanje zelenega turizma, v razvojno raziskovalno dejavnost.
406. **Podobno pa jih polovica meni, da so se od začetka izvajanja regionalnih razvojnih programov v letu 2007 v regiji pojavili novi razvojni problemi (52,08%) ostali menijo nasprotno.** Med problemi naštevajo večanje brezposelnosti, spremembe prostorih aktov, pomanjkanje energetske zmogljivosti regije, finančno krizo. Posebnosti naštetega pa so izgradnje žičniške infrastrukture, neznanje, neurejenost prostorov za razvoj univerze, ne sledenje državne infrastrukture potrebam regije (cestne povezave, urejanje vodotokov), propad gradbenih podjetij, stečaji več večjih gospodarskih subjektov, nadaljnje drobljenje institucij ter (ne)povezanost.

Posebnosti Prednostne usmeritve 4.2. Razvoj obmejnih območij s Hrvaško

407. **Na vprašanje ali so z operacijo dejansko reševali problem dostopnosti in ureditve infrastrukture, ki je nastal v 90-ih zaradi nove državne meje, kar 92,11% anketirancev ni dogovorilo saj jih velik del ni imel takšne operacije.** Je pa 80% tistih, ki so odgovorili pritrdilo vprašanju. Vsebinsko so anketiranci v tem delu zgradili kanalizacijo in čistilno napravo s katerimi so omogočili občanom kvalitetnejše okolje in čistejšo vodo v vodotoku, uredili so ceste, ki so bile poškodovane in z vidika prometne varnosti neprimerne ter s tem reševali problem dostopa fizičnih oseb in gospodarskih subjektov proti središču Slovenije.
408. **Da imajo po izvedenih operacijah ta naselja sedaj boljšo infrastrukturo od ostalih meni 20 % anketirancev, ki so odgovorili 20% pa jih meni so ta naselja po razvitosti infrastrukture končno dohitela ostale. 40% anketiranih, ki so odgovorili pa trdi, da ta naselja še vedno zaostajajo po razvitosti infrastrukture, a je zaostanek manjši. Ostali so označili odgovor drugo.**
409. **Po mnenju 60% anketirancev se prebivalci območja zavedajo, da jim je projekt izboljšal kakovost življenja.** Po mnenju 20% anketirancev se prebivalcem teh območij zdi samoumevno, da država financira projekte v tem območju saj jih je nova državna meja pred leti postavila v slabši položaj. Enak delež anketirancev pa meni, da je izvajanje investicij povežalo in motiviralo prebivalce teh območij. V prihodnje bi morali sredstva vlagati v lažjo dostopnost v naselja, ki so oddaljena od centra predvsem na cestni infrastrukturi in internetni povezavi, v objekte za povezovanje ljudi, vaški in gasilki domovi, širokopasovne povezave,

ureditve kulturnih spomenikov, cerkva, ureditve vaških jeder, v gospodarstvo in razvoj kmetijstva, v investicije, ki bi odprla nova delovna mesta in jih tudi spodbujala.

410. Med ključne probleme območij na meji anketiranci, ki so odgovorili na vprašanje štejejo slabo cestno infrastrukturo, probleme kanalizacije v naseljih kjer je razpršena gradnja (individualne čistilne naprave in obnova zastarelega vodovodnega sistema). Za tem slaba pokritost s širokopasovnimi povezavami ter splošno nerazvitost in slabo razvito gospodarstvo.
411. Ključne priložnosti teh območij pa vidijo v turizmu, vinogradništvu, nedotaknjeni krajini, poraščenost ter možnost razvoja lesne obrti ali industrije, ekološko kmetijstvo, moderne tehnologije za komunikacije teh območij z ostalim svetom.

13. Viri, literatura, priloge

Viri in literatura

1. Analiza sektorjev in R&R dejavnosti za namen identifikacije področij pametne specializacije, Dr. Patricia Kotnik, CLUSTRAT, ERDF, Januar 2013
2. CLUSTRAT, Analiza sektorjev in R&R dejavnosti za namen identifikacije področij pametne specializacije, Dr. Patricia Kotnik, junij 2013.
3. Dong Lin, Andrew Allan, Jianqiang Cui and Ralph McLaughlin: The Effects of Polycentric Development on Commuting Patterns in Metropolitan Areas.
http://www.regionalstudies.org/uploads/Dong_Lins_Final_Paper_for_RSA_Beijing_Global_Conference_of.pdf
4. Draft New version European Charter for Border and Cross-Border Regions, AGE/AGEB/ARFE, Gronau, September 2011
5. E.J. Meijers, B. Waterhout and W.A.M. Zonneveld: Closing the GAP: Territorial Cohesion through Polycentric Development, Refereed Articles, Oct 2007, no 24, European Journal of Spatial Development. URL: <http://www.nordregio.se/EJSD/refereed24.pdf>
6. EUROPEAN COMMISSION Directorate General Regional Policy Guide to COST-BENEFIT ANALYSIS of investment projects Structural Funds, Cohesion Fund and Instrument for Pre-Accession, 2008
7. European Integration in Swedish Economic Research, Crossborder regions as forerunners in EU integration – An institutional perspective on structural change, Lise Lyck, Petter Boye, Mölle, May 26-29, 2009
8. European Parliament resolution on the Communication from the Commission on the impact of enlargement on regions bordering candidate countries (COM(2001) 437 - C5-0599/2001 - 2001/2250(COS))
9. Fernanda Llussá, Universidade Nova de Lisboa, José Mário Lopes, Cornell University, Regional Growth in Europe: The Role of European and National Policies, November 2010
10. Hamburgisches Welt-Wirtschafts-Archiv (HWWA) Hamburg Institute of International Economics, The Impact of EU Enlargement on European Border Regions, 2005
11. Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana, Razvoj orodij za oblikovanje in spremljanje politike regionalnega razvoja, Podprojekt: Indeks razvojne ogroženosti, 2005.
12. Letno poročilo 2007 o izvajanju Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013, maj 2008
13. Letno poročilo 2008 o izvajanju Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013, junij 2009
14. Letno poročilo 2009 o izvajanju Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013, oktober 2010
15. Letno poročilo 2010 o izvajanju Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013, oktober 2011
16. Letno poročilo 2011 o izvajanju Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013, oktober 2012
17. MC Mustaff Consulting GmbH, Comprehensive Study on Cross - Border Investments in the COMESA Region, Study Report, June 2012

Ministers responsible for Spatial Planning and Territorial Development on 19th May 2011 Gödöllő, Hungary. <http://www.eu-territorial-agenda.eu/Reference%20Documents/Final%20TA2020.pdf>

Republika Slovenija, Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko, Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013, julij 2007.

18. OECD, Investing for Growth Building Innovative Regions, Conclusions of the Meeting of the Territorial Development Policy Committee (TDPC) at ministerial level, March 2009.
19. Slovenska turistična organizacija, Slovenski turizem v številkah, Junij 2011.
20. Slovenski turizem v številkah, Junij 2013, SPIRIT Slovenija, javna agencija, Sektor za turizem
21. SPIRIT Slovenija, javna agencija, sektor za turizem; Slovenski turizem v številkah, junij 2013.
22. Strokovne podlage za ugotovitev posledic predlagane določitve območij Natura 2000 ter določitev ustreznih razvojnih ukrepov, Republika Slovenija, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, 2013, Oikos d.o.o.
23. Territorial Agenda of the European Union 2020. Towards an Inclusive, Smart and Sustainable Europe of Diverse Regions. Agreed at the Informal Ministerial Meeting of
24. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru, Fakulteta za gradbeništvo, Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta, OIKOS d.o.o., svetovanje za razvoj, IPoP, inštitut za politike prostora Analiza razvojnih virov in scenarijev za modeliranje funkcionalnih regij, CRP »Konkurenčnost Slovenije 2006-2013« v letu 2008, Projekt št. V2-0507.
25. Vrednotenje četrte razvojne prioritete 'Razvoj regij' Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013, Pitija d.o.o., april 2009
26. White Paper on European Border Regions Final Version, Association of European Border Regions (AEBR), Gronau (Westf.), Gronau 2006

Priloge

Priloga 1: Bilance proračunov občin od leta 2007 do leta 2011

	2007	2008	2009	2010	2011
A. BILANCA PRIHODKOV IN ODHODKOV					
I. SKUPAJ PRIHODKI	1.710.495.357	1.875.187.040	2.036.559.459	2.180.402.953	2.061.173.031
TEKOČI PRIHODKI (1.+2.)	1.414.110.165	1.518.613.521	1.551.474.179	1.712.219.168	1.745.069.293
1. Davčni prihodki	1.155.943.759	1.210.479.737	1.295.306.670	1.419.678.673	1.416.226.937
Davki na dohodek in dobiček	885.185.726	927.718.118	1.023.027.564	1.137.193.059	1.141.811.931
Davki na premoženje	206.420.919	214.908.610	206.973.264	219.553.109	214.497.182
Domači davki na blago in storitve	64.314.717	67.832.554	65.238.813	61.737.092	59.628.432
Drugi davki	22.397	20.455	67.028	1.195.412	289.391
2. Nedavčni prihodki	258.166.406	308.133.784	256.167.509	292.540.495	328.842.357
v tem: Prihodki od obresti	10.355.476	12.509.199	6.200.091	3.899.628	3.476.710
3. Kapitalni prihodki	120.073.786	105.755.161	97.124.329	168.196.525	57.490.092
4. Prejete donacije	8.516.348	4.395.944	3.858.868	4.021.776	3.188.691
5. Transferni prihodki	166.718.914	244.302.331	382.370.385	294.611.119	252.502.449
6. Prejeta sredstva iz EU	1.076.144	2.120.084	1.731.698	1.354.364	2.922.505
II. SKUPAJ ODHODKI	1.722.593.084	2.047.946.974	2.192.463.811	2.312.636.447	2.097.401.347
Tekoči odhodki	383.440.317	443.906.418	481.638.696	510.774.860	503.088.976
v tem: Plačila obresti	6.129.735	9.027.980	9.644.498	11.464.327	15.855.231
Tekoči transferi	613.008.227	676.523.312	726.761.151	773.379.654	822.567.828
Investicijski odhodki	578.888.075	744.749.439	834.732.350	926.728.098	692.519.095
Investicijski transferi	147.256.465	182.767.805	149.331.614	101.753.835	79.225.447
III. PRORAČUNSKI PRESEŽEK	-12.097.727	-172.759.933	-155.904.352	-132.233.494	-36.228.316
PRIMARNI PRESEŽEK (PRIMANJKLJAJ)	-16.323.468	-176.241.153	-152.459.946	-124.668.796	-23.849.795
TEKOČI PRESEŽEK (PRIMANJKLJAJ)	417.661.621	398.183.791	343.074.332	428.064.654	419.412.489
B. RAČUN FINANČNIH TERJATEV IN NALOŽB					
IV. PREJETA VRAČILA DANIH POSOJIL IN PRODAJA KAPITALSKIH DELEŽEV	12.202.225	11.665.716	24.147.772	20.351.639	1.878.266
V. DANA POSOJILA IN POVEČANJE KAPITALSKIH DELEŽEV	9.307.770	6.778.185	4.923.406	3.271.287	9.572.064
VI. PREJETA MINUS DANA POSOJILA IN SPREMEMBE KAPITALSKIH DELEŽEV (IV. - V.)	2.894.455	4.887.531	19.224.366	17.080.352	-7.693.798
C. RAČUN FINANCIRANJA					
VII. ZADOLŽEVANJE	41.603.813	126.322.007	198.991.158	134.371.205	111.213.168
Domače zadolževanje	41.603.813	126.322.007	198.991.158	134.371.205	111.213.168
VIII. ODPLAČILA DOLGA	17.435.737	23.377.435	38.202.260	45.313.383	50.109.131
Odplačila domačega dolga	17.435.737	23.377.435	38.202.260	45.313.383	50.109.131
NETO ZADOLŽEVANJE (VII. - VIII.)	24.168.076	102.944.572	160.788.898	89.057.822	61.104.037
IX. SPREMEMBA STANJA SREDSTEV NA RAČUNIH	14.964.804	-64.927.830	24.108.912	-26.095.321	17.181.923
X. NETO FINANCIRANJE	12.097.727	172.759.933	155.904.352	132.233.494	36.228.316
STANJE SREDSTEV NA RAČUNIH NA 31. 12. PRETEKLEGA LETA	214.306.020	214.876.649	156.749.992	179.813.272	153.145.283

(Vir: http://www.mf.gov.si/si/delovna_podrocja/lokalne_skupnosti/statistika/bilance_proracunov_obcin/)

Priloga 2: Pregled strateških usmeritev regionalnih razvojnih programov regij 2007-2013

(Vir: RRP regij)

Regija	Vizija	Splošni/Dolgoročni cilji	Prednostne naloge
Južna Primorska	Južna Primorska gospodarsko uspešna regija z najvišjo kakovostjo življenja v severnem Jadranu, ki temelji na trajnostnem razvoju ter naravnih in kulturnih bogastvih.	Regija bo do konca leta 2013 povečala dodano vrednost na prebivalca na 20.000 EUR in tako zmanjšala zaostanek za sosednjo italijansko regijo Furlanijo-Juljsko krajino.	Znanje in tehnološki razvoj za razvoj gospodarstva
		Regija bo do konca leta 2013 dokončala vzpostavljanje osnovne okoljske infrastrukture za ravnanje z odpadki, odvajanje in čiščenje odpadnih voda, oskrbo s pitno vodo in trajnostno mobilnost.	Infrastruktura za trajnostni razvoj
Notranjsko - kraška regija	»Postali bomo prepoznavna, gospodarsko stabilna, razvojno ekološko usmerjena regija, ki bo spodbudila lasten razvoj skozi izrabo naravnih in kulturnih danosti ter s spodbujanjem razvoja človeških virov postala znana po zdravem načinu življenja in uveljavljena turistična destinacija.«	Prehod regije iz klasifikacije A v klasifikacijo B	Eko razvoj Notranjsko-kraške regije
			Znanje za pospeševanje globalne konkurenčnosti
			Dostopna in podpora infrastruktura
Jugovzhodna Slovenija	Regija znanja in enakih razvojnih možnosti	ob koncu novega programskega obdobja v prvi tretjini najbolj razvitih slovenskih razvojnih regij nadomestila zaostanek v indeksu razvojne ogroženosti za Savinjsko regijo	1. Povezanost regije znotraj in navzven,
			2. Institucije za razvoj in prenos znanja,
			3. Skupno trženje in
			4. Vecje razvojne možnosti in kakovost življenja.
Savinjska	Vizija Savinjske regije je, postati razvojno in gospodarsko (poleg Osrednjeslovenske regije), najproluzivnejša regija, ki bo z ustvarjanjem gospodarskih in življenjskih pogojev za najustvarjalnejši kreativni razred predstavljala mesto in okolje, v katerem bodo želeli živeti in ustvarjati najproduktivnejši gospodarski subjekti.	v desetih letih doseči povprečno raven razvitost EU-regij (EU-15) merjeno po BDP/prebivalca. Za doseg tega cilja mora regija ustvarjati vsaj 7% letno gospodarsko rast, če želi nadoknaditi razvojni zaostanek;	TEHNOLOŠKO NAPREDNA REGIJA
		Savinjska regija bo v 10-letih spremenila svojo gospodarsko strukturo in prestopila na višjo razvojno raven s povečanjem produktivnosti regijskega gospodarstva in njegove dodane vrednosti na nivo gospodarstva evropskih regij. V tem času bo zmanjšala nezaposlenost na 7,7 % in ustvarila preko 3000 visoko-produktivnih delovnih mest;	REGIJA INOVATIVNEGA TURIZMA
		regija bo razvila pogoje za nastajanje, rast in razvoj novih tehnoloških proizvodnih in storitvenih podjetij in pogoje za razvoj izobraževanja za bodoče razvojne potrebe gospodarstva regije. V tem času bo v regiji nastalo preko 300 novih tehnoloških storitvenih podjetij;	OKOLJU PRIJAZNA IN DOSTOPNA REGIJA
		s svojim razvojnim vzorcem, odprtostjo, kulturno in multikulturno identiteto in angažiranim delovanjem v Evropi regij, bo Savinjska regija postala prepoznavna in ugledna regija na evropskem zemljevidu regij;	REGIJA USTVARJALNEGA RAZREDA
		v regiji se bo zagotovila institucionalna in administrativna usposobljenost, da bo po letu 2008 kot samostojna pokrajina lahko realizirala te strateške cilje regije.	PODPORA ZA URESNIČEVANJE RRP

Regija	Vizija	Splošni/Dolgoročni cilji	Prednostne naloge
Zasavje	Soustvarjamo odprto, moderno Zasavje	Zasavje bo odprta, prijazna in v širšem okolju razpoznavna regija, z visoko kvaliteto življenja za vse prebivalce.	Razvoj podpornih institucij in promocija regije ter uvajanje informacijske – komunikacijske tehnologije
		Gospodarski razvoj regije bo temeljil na podpori razvoju obstoječih zdravih podjetniških jeder in vzpostavitvi razvojne infrastrukture za podporo razvoju novih dejavnosti, na pospeševanju podjetništva, tehnoloških in inovacijskih jeder in izobraževalnih ter razvojnih organizacijah.	Razvoj človeških virov in podporno okolje
		Osredotočenje na maksimalno izrabo ustvarjalnih potencialov posameznikov, njihovih znanj, veščin in zmogljivosti.	Okolje in prostor
		Izboljšanja stanja okolja in smotrna raba prostora.	Razvoj infrastrukture v Zasavski regiji
		Zmanjšanje razvojnega zaostanka regije.	Razvoj podeželja in spodbujanje kmetijstva in gozdarstva v regiji
		Izboljšanje kakovosti življenja.	
		Ohranjanje naravne danosti in biotsko pestrosti z okolju prijaznim kmetovanjem.	
		Povečanje podjetniške aktivnosti in inovativnosti ter števila delovnih mest na podeželju.	
Gorenjska	Prihodnjo Gorenjsko gradimo kot skupnost, kjer bodo v zdravem alpskem okolju ljudje želeli delati, živeti in se zabavati, kjer bomo lahko v polnosti uresnicevali svojo ustvarjalnost in podjetniške ideje. Združili bomo vse svoje človeške, naravne, kulturne in razvojne potenciale, da se uvrstimo med najuspešnejše regije v Alpah.	Ustvariti gospodarsko dinamično Gorenjsko regijo	Tehnologija
		Razvijati kakovostno usposobljene in ustvarjalne ljudi/kadre	Talenti in tolerantnost
		Ohraniti poseljenost alpske krajine ter čisto naravo ter zagotoviti zdrave, visoko kakovostne življenjske pogoje in povezano ter do drugačnosti strpno socialno skupnost	Turizem
			Trajnostni razvoj
Ljubljanska urbana regija	Ljubljanska urbana regija je somestje, prepleteno z naravo. Regija bo s spodbujanjem ustvarjalnosti in sodelovanja dosegla visoko konkurenčnost v svetu in visoko kakovost življenja. Položaj Ljubljane kot »evropske prestolnice« se bo odražal v celotni regiji.	Delujoče somestje	Povezovanje doma in v Evropi za doseganje boljših učinkov projektov ter razvoj kulture projektne delatnosti.
		Ustvarjalni ljudje in uspešna podjetja	Organiziranost
		Regija z evropsko prestolnico, kjer je kakovost življenja najvišja v Evropi	Občutek za enake možnosti
		Cilji Območnega razvojnega partnerstva	
Pomurje	Pokrajina ob Muri bo postala inovativna, visoko kreativna regija, ki bo prebivalcem zagotavljala visoko kvaliteto življenja preko sonaravnega bivanja z okoljem ter jim omogočila celosten razvoj lastnih potencialov.	Razvoj ustvarjalnega gospodarstva, temelječega na znanju	Gospo. razvoj in razvoj turizma
		Izobražena, podjetna in prilagodljiva delovna sila	Razvoj človeških virov
		Odzivne in podjetne lokalne skupnosti ter razvoj partnerstev	Izgradnja infrastrukture
		Zdravo življenjsko okolje za izboljšanje zdravstvenega stanja prebivalstva	Okolje in prostor
		Širjenje razvoja po celotni regiji	Kmetijstvo in razvoj podeželja
Podravje	PODRAVJE - REGIJA ZELENEGA RAZVOJA,	Vzpostaviti in krepiti povezave med razvojnimi akterji v regiji	POVEZANA, USPEŠNA IN PREPOZNAVNA REGIJA

Regija	Vizija	Splošni/Dolgoročni cilji	Prednostne naloge
	USPEŠNIH PODJETIJ IN SREČNIH LJUDI	Povečati podjetnost in konkurenčnost gospodarstva in družbe ter raven znanj in inovativnosti za hitrejši razvoj urbanih središč in podeželja Izboljšati kakovost življenja ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja	PODJETNOST, KONKURENČNOST IN ZNANJE ZA HITREJŠI RAZVOJ ENAKOMEREN IN TRAJNOSTNI RAZVOJ
Severna Primorska	Ljudje Severne Primorske (Goriške statistične regije) bomo spodbujali inovativnost, razvijali svoje kompetence in sodelovanje na vseh področjih življenja in dela. Okrepili bomo konkurenčnost gospodarstva, zagotovili trajnostni razvoj, varovanje in rabo naravnih danosti, ohranili poseljenost podeželja ter visoko kakovost življenja na ravni razvitih evropskih regij.	dvig inovativnosti v gospodarstvu,	Strategijo znanja za razvoj in podjetnost
		nadaljni dvig znanj/širitev znanj in izobrazbene ravni prebivalcev, predvsem zaposlenih,	Strategijo inovativnosti v gospodarstvu
		dvig socialnega kapitala za nadaljnji razvoj podjetnosti in inovativnosti v gospodarstvu in življenju regije,	Strategijo odličnosti v turizmu
		razvoj odličnosti in konkurenčnosti v turizmu,	Strategijo razvoja podeželja
		ohranjanje poseljenosti podeželja,	Strategijo trajnostnega okoljskega in prostorskega razvoja in infrastrukturne opremljenosti
		optimalno varstvo okolja in skladen prostorski razvoj ter	
		izboljšanje infrastrukturne opremljenosti regije.	
Posavje	Privlačna in perspektivna panevropska regija, področje odličnih gospodarskih in razvojnih priložnosti, destinacija neokrnjene narave, ki svojim prebivalcem nudi najboljše ustvarjalno in bivalno okolje. Zagon neomejenih potencialov regije bo omogočil njeno globalno prepoznavnost, aktiviranje njenih razvojnih priložnosti pa bo Posavje izpostavilo kot eno vodilnih slovenskih regij.	Ustvariti dinamično gospodarstvo, katerega rast bo temeljila na endogenih razvojnih potencialih in neposrednih investicijah, ki bo globalno konkurenčno zaradi javnih in zasebnih vlaganj v R&R ter v nove produkte in storitve z visoko dodano vrednostjo.	Razvoj konkurenčnega gospodarstva za dvig stopnje zaposlenosti in večjo blaginjo v regiji
		Ustvariti nova delovna mesta s poudarkom na delovnih mestih z visoko dodano vrednostjo, ki bodo ustvarila pogoje za zaposlovanje aktivnih domačih kadrov ter priliv visoko izobraženih kadrov iz drugih okolij.	Trajnostni razvoj prostora za kakovost bivanja
		Vzpostaviti povezavo med gospodarstvom in izobraževanjem	Učinkovito podporno okolje
		Zagotoviti visoko kakovost bivanja v regiji Posavje na osnovi uravnoteženega razvoja v regiji, varnosti, racionalnega gospodarjenja s prostorom, trajne mobilnosti in izboljšanja kakovosti okolja ter ustrezne komunalne infrastrukture.	
		Pomladiti in povečati prebivalstvo v regiji s posebnim poudarkom na ohranjanju poseljenosti podeželja.	
		Zagotoviti kakovostno socialno, zdravstveno in strpno družbeno okolje.	
		Zagotoviti vsem nosilcem projektov podporo za uspešno pripravo in vodenje projektov in učinkovito črpanje sredstev EU na vseh programskih nivojih.	
Koroška	Prihodnjo Koroško regijo bomo gradili kot dinamično, fleksibilno in okolju prijazno skupnost, v kateri bo ljudem omogočeno kvalitetno življenje in ustvarjalno ter podjetno delo in delovanje.	Ustanoviti tehnološko - razvojno platformo za konkurenčno gospodarstvo regije, ki bo omogočilo razvoj novih produktov z višjo dodano vrednostjo in odprtje novih zahtevnejših delovnih mest.	Konkurenčno gospodarstvo in nova delovna mesta v tehnološko razvitem okolju
		Vzpostaviti regijsko prepoznavno turistično destinacijo Koroške in povečati zaposlitvene možnosti podeželja	komplementarni turizem terh dolin
		Vzpostaviti izobraževalno platformo za pridobivanje visoko usposobljenih in kreativnih ljudi tako znotraj kot izven regije, ki bodo podpirali razvoj inovativnega gospodarstva ter ustvarjanja novih delovnih mest in samozaposlitve	Kreativni (zspoljivi) ljudje in zdrava, strpna regija
		Izboljšati prometno dostopnost ohraniti poseljenost podeželja in čisto okolje ter povečati kakovost bivalnega okolja.	Kakovostno življenjsko okolje

Priloga 3: Seznan operacij širšega regionalnega značaja, ki napovedujejo ali skupajo povezati produkte in storitve ter jih skušajo preseliti na druga tržišča ali pa ustvarjajo podlago da bi to storila

4.	4.1.	Vzpostavitev katastrof gospodarske javne infrastrukture v občinah koro	Koroška	Dravograd	2007
4.	4.1.	Mrežni podjetniški inkubator Koroška 1-faza	Koroška	Dravograd	2008
4.	4.1.	Strokovne podlage urejanja javnega prometa v regiji	Osrednjeslovenska	Ljubljana	2007
4.	4.1.	Strokovne podlage za pripravo regionalnega prostorskega načrta	Osrednjeslovenska	Ljubljana	2007
4.	4.1.	Portal neprometnih vsebin	Osrednjeslovenska	Ljubljana	2011
4.	4.1.	Strokovne podlage za plovnost Ljubljanice	Osrednjeslovenska	Ljubljana	2011
4.	4.1.	Mreža P+R zbimih središč LUR	Osrednjeslovenska	Ljubljana	2011
4.	4.1.	Upravljanje z EKO regijo	Notranjsko-kraška	Pivka	2007
4.	4.1.	Park Zelenega Krasa	Notranjsko-kraška	Pivka	2011
4.	4.1.	Razvoj podjetništva na varovanih območjih JVS	Jugovzhodna Slovenija	Novo Mesto	2008
4.	4.1.	Celostna/celovita turistična ponudba regije - Dolenjska.EU	Jugovzhodna Slovenija	Novo Mesto	2010
4.	4.1.	Trajnostni razvoj JVS z ekoremediacijami	Jugovzhodna Slovenija	Novo Mesto	2011
4.	4.1.	Industrijsko poslovna cona loke-komunalna ureditev	Savinjska	Ljubno	2007
4.	4.1.	Operacija Spomenik-muzej Cerje	Goriška	Miren - Kostanjevica	2007
4.	4.1.	Kulturno upravni center Miren, 1. faza	Goriška	Miren - Kostanjevica	2010
4.	4.1.	Izgradnja kolesarske steze v občini Podčetrtek, etapa Pristava pri Mestinju-Vonarje	Savinjska	Podčetrtek	2010
4.	4.1.	Obnova objekta grad Rače""	Podravska	Rače - Fram	2008
4.	4.1.	Gospodarska cona Dobje	Gorenjska	Gorenja vas - Poljane	2008
4.	4.1.	Obnova večnamenske dvorane Vitomarci	Podravska	Sveti Andraž v Slovenskih Goricah	2010
4.	4.1.	Ureditev centra mesta Šempeter pri Gorici	Goriška	Šempeter - Vrtojba	2007
4.	4.1.	Operacija Rekonstrukcija dvorca Coronini v Šempetru	Goriška	Šempeter - Vrtojba	2007
4.	4.1.	Ureditev mestnega središča v Šempetru pri Gorici - 2. faza	Goriška	Šempeter - Vrtojba	2010
4.	4.1.	Mrežni inkubator v Zasavju	Zasavska	Zagorje ob Savi	2007
4.	4.1.	Mrežni inkubator - Vašhava Zagorje	Zasavska	Zagorje ob Savi	2008
4.	4.1.	Podjetno v svet podjetništva	Zasavska	Zagorje ob Savi	2010
4.	4.1.	Vse teče v tri krasne	Zasavska	Zagorje ob Savi	2010
4.	4.1.	Center urbanih kultur	Osrednjeslovenska	Ljubljana	2008
4.	4.1.	Rekreacija in izobraževanje ob Savi	Osrednjeslovenska	Ljubljana	2010
4.	4.1.	Arheološki park Emona - Emonska promenada	Osrednjeslovenska	Ljubljana	2011
4.	4.1.	Celjski včeraj in jutri: Stari grad	Savinjska	Celje	2007
4.	4.1.	Turistično območje Šmartinsko jezero - Izvedba tematskih poti okoli jezera	Savinjska	Celje	2007
4.	4.1.	Regionalni kataster gospodarske javne infrastrukture	Podravska	Maribor	2007
4.	4.1.	Poslovna cona Rudarski dom - razvojno tehnološko središče	Savinjska	Velenje	2007
4.	4.1.	Poslovna cona Gojače - izgradnja komunalne infrastrukture	Goriška	Ajdovščina	2007
4.	4.1.	Poslovno - turistični objekt Stergulčeva hiša	Goriška	Bovec	2007
4.	4.1.	Razvojno aktiviranje naravne in kulturne dediščine Notranjskega regijs	Notranjsko-kraška	Cerknica	2007

4.	4.1.	Prenova objekta kulturne dediščine v mestnem jedru Črnomlja za kulturn	Jugovzhodna Slovenija	Črnomelj	2007
4.	4.1.	Trkamo na vrata dediščine	Osrednjeslovenska	Dol pri Ljubljani	2007
4.	4.1.	Trajnostna prenova urbanih območij - kulturna dediščina, identiteta in	Obalno-kraška	Izola	2007
4.	4.1.	Vzpostavitev katastra komunalne infrastrukture	Obalno-kraška	Izola	2007
4.	4.1.	Geografske in turistične oznake na območju Nature 2000	Jugovzhodna Slovenija	Kočevje	2007
4.	4.1.	Center Slovenskih goric - CSG	Podravska	Lenart	2007
4.	4.1.	Inštitut za varstvo narave	Pomurska	Lendava	2007
4.	4.1.	Obnova in oživitev starega mestnega jedra Lendave	Pomurska	Lendava	2007
4.	4.1.	Celovita prenova glavnega trga v Ljutomeru	Pomurska	Ljutomer	2007
4.	4.1.	Turistična infrastruktura Ptujске gore	Podravska	Majšperk	2007
4.	4.1.	Industrijsko obrtna cona Prihova	Savinjska	Nazarje	2007
4.	4.1.	Infrastruktura v Parku vojaške zgodovine	Notranjsko-kraška	Pivka	2007
4.	4.1.	Obrtna cona Puconci - I.faza komunalne ureditve	Pomurska	Puconci	2007
4.	4.1.	Graščina Radovljica	Gorenjska	Radovljica	2007
4.	4.1.	Poslovna cona Ravne - III. faza	Koroška	Ravne na Koroškem	2007
4.	4.1.	Mrežni podjetniški inkubator Obsotelja in Kozjanskega	Savinjska	Rogaška Slatina	2007
4.	4.1.	Izgradnja večnamenskega Kulturnega centra Semič z ureditvijo dostopa	Jugovzhodna Slovenija	Semič	2007
4.	4.1.	Poslovno obrtna cona Škofljica - II.faza	Osrednjeslovenska	Škofljica	2007
4.	4.1.	Poslovne cone v občini Šmarje pri Jelšah	Savinjska	Šmarje pri Jelšah	2007
4.	4.1.	Revitalizacija zgodovinskega središča Šoštanj	Savinjska	Šoštanj	2007
4.	4.1.	Prenova mestnega jedra v urbanem degradiranem rudarskem območju Trg s"	Zasavska	Trbovlje	2007
4.	4.1.	Ureditev infrastrukture za potrebe poslovne cone Turnišče	Pomurska	Turnišče	2007
4.	4.1.	Simbioza v Naturi 2000	Pomurska	Velika Polana	2007
4.	4.1.	Obrtna cona Videm	Podravska	Videm	2007
4.	4.1.	Komunalna ureditev obrtno - industrijske cone in sejensko - prireditve	Zasavska	Zagorje ob Savi	2007
4.	4.1.	Ekomuzej hmeljarstva in pivovarstva Slovenije v Žalcu	Savinjska	Žalec	2007
4.	4.1.	Turistična pot Celje - Šmartinsko jezero	Savinjska	Celje	2008
4.	4.1.	Gospodarsko obrtna razvojna cona Srmin	Obalno-kraška	Koper	2008
4.	4.1.	Sonaravni razvoj turizma na Gorenjskem	Gorenjska	Kranj	2008
4.	4.1.	Obnova ulic mestnega jedra - 1. faza	Gorenjska	Kranj	2008
4.	4.1.	Grad Kieselstein - kompleks	Gorenjska	Kranj	2008
4.	4.1.	Obnova kulturnega spomenika Naskov dvorec v Mariboru	Podravska	Maribor	2008
4.	4.1.	Kolesarska pot v Mislinjski dolini	Koroška	Slovenj Gradec	2008
4.	4.1.	Poti starega hrasta v občini Apače	Pomurska	Apače	2008
4.	4.1.	Urejanje kolesarskih stez in poti za pešce	Gorenjska	Gorje	2008
4.	4.1.	Operacija kolesarska povezava somestja Idrija-Sp.Idrija	Goriška	Idrija	2007
4.	4.1.	Razvoj gospodarstva - Podjetniški inkubator	Jugovzhodna Slovenija	Kočevje	2007
4.	4.1.	Svet Kolpe	Jugovzhodna Slovenija	Kostel	2007
4.	4.1.	Ureditev Valvasorjevega kompleksa v Krškem	Spodnjeposavska	Krško	2008
4.	4.1.	Nova poslovno - industrijska cona Lenart - NPIC	Podravska	Lenart	2008
4.	4.1.	Oaza zdravja - doživljajski turistični center	Pomurska	Moravske Toplice	2008
4.	4.1.	Izgradnja kulturno turističnega centra	Podravska	Oplotnica	2008
4.	4.1.	Turistična infrastruktura Solčavska"	Savinjska	Solčava	2008

4.	4.1.	Izgradnja kulturno - turističnega centra	Podravska	Sveta Ana	2008
4.	4.1.	Bioregija - regija naravne pestrosti	Savinjska	Šentjur	2008
4.	4.1.	Industrijska cona Trata - 1. faza	Gorenjska	Škofja Loka	2008
4.	4.1.	Heritage Trail net	Jugovzhodna Slovenija	Trebnje	2008
4.	4.1.	Obrtno - poslovna cona Arclin, komunalno urejanje II.faza	Savinjska	Vojnik	2008
4.	4.1.	Vzpostavitev katastrof GJI V JVSLO	Jugovzhodna Slovenija	Novo Mesto	2008
4.	4.1.	Razširitev PC Rudarski dom	Savinjska	Velenje	2008
4.	4.1.	Ureditev Tartinijeva trga	Obalno-kraška	Piran	2008
4.	4.1.	Notranjski muzej Postojna	Notranjsko-kraška	Postojna	2008
4.	4.1.	Turistično rekreacijski center Savus Radeče	Savinjska	Radeče	2008
4.	4.1.	Poslovna cona Radlje ob Dravi	Koroška	Radlje ob Dravi	2008
4.	4.1.	Obnovitvena dela v mestnem jedru Ravne	Koroška	Ravne na Koroškem	2008
4.	4.1.	Severna servisna cesta	Jugovzhodna Slovenija	Ribnica	2008
4.	4.1.	Temelji trajnostnega razvoja (Vas Solčava)	Savinjska	Solčava	2008
4.	4.1.	Izgradnja muzeja baroka v občini Šmarje pri Jelšah	Savinjska	Šmarje pri Jelšah	2008
4.	4.1.	Obnova Karantene" v nekdanji kaznilnici"	Podravska	Maribor	2008
4.	4.1.	Kolesarsko omrežje v Mestni občini Murska Sobota	Pomurska	Murska Sobota	2008
4.	4.1.	Inkubator Univerze v Novi Gorici	Goriška	Nova Gorica	2008
4.	4.1.	Kolesarska pot Bohinj	Gorenjska	Bohinj	2008
4.	4.1.	Ureditev starega mestnega jedra	Spodnjeposavska	Brežice	2008
4.	4.1.	Kolesarska steza Dravograd - Slovenj Gradec	Koroška	Dravograd	2008
4.	4.1.	Turistični dom Pindža	Pomurska	Gornji Petrovci	2008
4.	4.1.	Urejanje mestnega jedra občine Hrastnik	Zasavska	Hrastnik	2008
4.	4.1.	Turistični kompleks Kočevje - Jezero, 1. faza	Jugovzhodna Slovenija	Kočevje	2008
4.	4.1.	Poslovna cona Kozje	Savinjska	Kozje	2008
4.	4.1.	Slovenski planinski muzej v Mojstrani	Gorenjska	Kranjska gora	2008
4.	4.1.	Obnova kulturnega doma v Bukovici - 1. faza	Goriška	Renče-Vogrsko	2008
4.	4.1.	Rokodelski center	Jugovzhodna Slovenija	Ribnica	2008
4.	4.1.	Gospodarsko poslopje graščine Strmol - Pristava	Savinjska	Rogatec	2008
4.	4.1.	Natura - turistične zanimivosti Zasavja	Zasavska	Trbovlje	2008
4.	4.1.	Lutkovno gledališče v Minoritskem	Podravska	Maribor	2008
4.	4.1.	Poslovna cona Pod železnico" in "Mirce" - 1.faza"	Goriška	Ajdovščina	2008
4.	4.1.	Ureditev trga v Bovcu	Goriška	Bovec	2008
4.	4.1.	Obnova graščine	Podravska	Oplotnica	2008
4.	4.1.	Drava kot priložnost	Koroška	Radlje ob Dravi	2008
4.	4.1.	Turistične kolesarske steze	Podravska	Trnovska vas	2010
4.	4.1.	Gradnja večnamenske zgradbe za društvena dela	Podravska	Šentilj	2010
4.	4.1.	Harmonija treh dolin	Savinjska	Solčava	2010
4.	4.1.	Razvojni center narave - faza 1	Podravska	Poljčane	2010
4.	4.1.	Industrijsko obrtna cona Prihova - razširitev	Savinjska	Nazarje	2010
4.	4.1.	Čebelarstvo razvojno izobraževalni center Gorenjske	Gorenjska	Radovljica	2010
4.	4.1.	Gospodarsko poslopje Graščine Strmol - Pristava	Savinjska	Rogatec	2010
4.	4.1.	Minoritska cerkev	Podravska	Maribor	2010
4.	4.1.	Kulturno turistični center Hrib 14	Jugovzhodna Slovenija	Loški Potok	2010
4.	4.1.	Kolesarske pešpoti v občini Ravne na Koroškem:	Koroška	Ravne na	2010

		Kolesarska pot Ravne-Kotlje, odseka Ravne-Brdinje in Brdinje-Nadolžnik, kolesarska pot Kotlje-Dular - 1. faza		Koroškem	
4.	4.1.	Muzej na prostem - kozolci	Jugovzhodna Slovenija	Šentrupert	2010
4.	4.1.	KC Pekarna-Lubadar	Podravska	Maribor	2010
4.	4.1.	E-regija: e-podjetnik	Podravska	Maribor	2010
4.	4.1.	Tramob-ukrepi za trajnostno mobilnost v mestu	Podravska	Maribor	2010
4.	4.1.	Povezava kolesarskih poti Dravograd - Šentjanž	Koroška	Dravograd	2010
4.	4.1.	Poslovno obrtna cona Kozje - 1.faza	Savinjska	Kozje	2010
4.	4.1.	Turistična in kulturna infrastruktura v Odrancih	Pomurska	Odranci	2010
4.	4.1.	Staro jedro Grad	Gorenjska	Bled	2010
4.	4.1.	Turistični center Fazanerija-energetski del	Pomurska	Murska Sobota	2011
4.	4.1.	Maribor City card	Podravska	Maribor	2011
4.	4.1.	Prenova starega mestnega jedra Majlont v Postojni	Notranjsko-kraška	Postojna	2011
4.	4.1.	Celovita prenova mestnega jedra	Pomurska	Ljutomer	2011
4.	4.1.	Razvojni policenter Ogradi Črenšovci	Pomurska	Črenšovci	2011
4.	4.1.	Kulturno - turistično središče Rogaška Slatina	Savinjska	Rogaška Slatina	2011
4.	4.1.	Trgi starega mestnega jedra Železniki	Gorenjska	Železniki	2011
4.	4.1.	Dominikanski samostan - kongresno kulturna dvorana	Podravska	Ptuj	2011
4.	4.1.	Doživljajski park Vulkanija	Pomurska	Grad	2011
4.	4.1.	Izdelava katastra GJI v Posavju	Spodnjeposavska	Krško	2008
4.	4.1.	Obnova dela starega mestnega jedra v Celju	Savinjska	Celje	2011
4.	4.1.	Turizem na "Koušto"	Pomurska	Turnišče	2011
4.	4.1.	Promocija turističnega območja Srca Slovenije	Osrednjeslovenska	Kamnik	2011
4.	4.1.	Industrijska cona Šentjur - Jug 2	Savinjska	Šentjur	2011
4.	4.1.	Ureditev kolesarske poti Mislinja - G. Dolič	Koroška	Mislinja	2011
4.	4.1.	Kolesarske poti v Dravski dolini	Koroška	Radlje ob Dravi	2011
4.	4.1.	Geopark - zasnova in vzpostavitev geoparka regijskega pomena	Goriška	Idrija	2011
4.	4.2.	Obrtna cona Kostanjevica na Krki 1. faza	Spodnjeposavska	Kostanjevica na Krki	2010
4.	4.2.	Ureditev poslovno-ekonomske cone Turnišče	Pomurska	Turnišče	2011